

ISSN: 2667-6419
E-ISSN: 3023-5561

ASYA ARAŞTIRMALARI

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi

The Journal of Asian Studies
International Social Science Journal
Cilt/Volume: 7 | Sayı/Issue: 2 | Güz/Autumn 2023

asym.hacibayram.edu.tr

ASYA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES

Cilt / Volume: 7

Sayı / Issue: 2

Güz / Autumn 2023

ISSN: 2667-6419 E-ISSN: 3023-5561

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Hakemli Süreli Yayıdır.

Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.

The Journal of Asian Studies International Social Science, Peer-review Published.

Spring and Autumn to be published two times a year.

KURULUŞ - ESTABLISHMENT

2017

ASYA ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ
Cilt: 7 Sayı: 2 GÜZ 2023 / ISSN: 2667-6419 E-ISSN: 3023-5561

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Adına Sahibi

Prof. Dr. Mehmet Naci BOSTANCI
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörü

Baş Editör

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN
Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Editörler

Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Giray FİDAN
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin IŞIK

İstatistik Editörü

Tanrıkut Mahmut YÖRÜK

İndeks Editörü

Kübra KOÇ

İngilizce Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Zeliha IŞIK

Düzenleme Kurulu

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin IŞIK (Yayın Koordinatörü ve Teknik Editör)
Kübra KOÇ (Yazım ve Dil Editörü, Son Okuyucu)
Tanrıkut Mahmut YÖRÜK (Yazım ve Dil Editörü, Mizanpaj Editörü)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN

Sekretarya

Döndü AKIN

Baskı ve Cilt

MEBİD Eğitim Danışmanlık Yayıncılık Organizasyon Tic. Ltd. Şti.
Cevizlidere Mah. 1208. Cadde No: 12/11 Balgat-Çankaya / ANKARA

Yazışma ve Haberleşme Adresi

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Beşevler ANKARA/ Tel: 0312-5462000

E-Posta: asyam@hbv.edu.tr / **Web Sitesi:** asyam.hacibayram.edu.tr

E-dergi: asyaarastirmalari.hbv.edu.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asyar>

Asya Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan makalelerin yayımcının yazılı izni olmadan bir kısmı veya tamamı herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayımlar eser sahiplerine aittir; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi sorumlu tutulamaz.

THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES

Volume: 7 Issue: 2 AUTUMN 2023 / ISSN: 2667-6419 E-ISSN: 3023-5561

On Behalf of Ankara Hacı Bayram Veli University, Center of Asian Studies

Prof. Dr. Mehmet Naci BOSTANCI
Rector of Ankara Hacı Bayram Veli University

Editor-in-Chief

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN
Director of Asian Studies Center

Editors

Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Giray FİDAN
Asst. Prof. Yasemin IŞIK

Statistical Editor

Tanrıkut Mahmut YÖRÜK

Index Editor

Kübra KOÇ

English Editor

Asst. Prof. Zeliha IŞIK

Editing Committee

Asst. Prof. Yasemin IŞIK (Publication Coordinator, Technical Editor)
Kübra KOÇ (The Spelling and Language Editor, Proofreader)
Tanrıkut Mahmut YÖRÜK (The Spelling and Language Editor, Layout Editor)

Desk Editor

Prof. Dr. Vâris ÇAKAN

Secretariat

Döndü AKIN

Printing and Binding

MEBİD Education Consultancy Publishing Organization Trade. Ltd.
Neighbourhood of Cevizlidere 1208. Street No: 12/11 Balgat-Çankaya / ANKARA

Correspondence and Communication

Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center
Beşevler/Ankara/TURKEY / **Tel:** + 90-312-5462000

E-Mail: asyam@hbv.edu.tr / **Web Site:** asyam.hacibayram.edu.tr

E-Journal: asyaarastirmalari.hbv.edu.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asyar>

Some or all of the articles published in the Journal of Asian Studies cannot be reproduced in any way and transmitted electronically without the written permission of the publisher. The ideas, opinions, assumptions in the works belong to the owners of the works; Ankara Hacı Bayram Veli University cannot be held responsible.

Yayın Kurulu / The Editorial Board

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU- Ankara Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Alimcan İNAYET- Ege Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Çetin PEKACAR- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Erdiñç YAZICI- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Giray FİDAN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Hasan IŞIK- Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK- Gazi Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Nurettin HATUNOĞLU- Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Şenol DURGUN- İstanbul Gelişim Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU- Michigan State University / ABD
Prof. Dr. Vâris ÇAKAN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Zeynep BAĞLAN ÖZER- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU- Devlet İdarecilik Akademisi / Azerbaycan
Doç. Dr. Zeynep ÖZDEM KÖSE- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin IŞIK- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Zeliha IŞIK- Karabük Üniversitesi / Türkiye
Öğr. Gör. Osman KÖSE- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / Türkiye

Danışma Kurulu / The Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL- İstanbul Yeditepe Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Ainur NOGAYEVA- Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV- Devlet İdarecilik Akademisi / Azerbaycan
Prof. Dr. Elman NESİROV- Devlet İdarecilik Akademisi / Azerbaycan
Prof. Dr. Fatma AÇIK- Gazi Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Hakan KIRIMLI- Bilkent Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Hale ŞIVGIN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Hamidulla BOLTABOYEV- Mirza Uluğbek Özbekistan Millî Üniversitesi / Özbekistan
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN- İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Heechul LEE- Güney Kore
Prof. Dr. İbrahim MARAŞ- Ankara Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV- Semerkant Üniversitesi / Özbekistan
Prof. Dr. Kâzım SARIKAVAK- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Marek Stachowski- Zakład Filologii Chorwackiej i Słoweńskiej / Romanya
Prof. Dr. Mehmet Öcal OĞUZ- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Şahingöz- Gazi Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Orınay JUBAY- Al-Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi / Kazakistan
Prof. Dr. Patrik K. Meyer- Universitas Muhammadiyah Yogyakarta / Endonezya
Prof. Dr. Qahraman RAJABOV- Özbekistan Fenler Akademisi Tarih Enstitüsü / Özbekistan
Prof. Dr. Refik TURAN- Gazi Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Takashi OSAWA- Osaka Üniversitesi / Japonya
Prof. Dr. Üçler BULDUK- Ankara Üniversitesi / Türkiye

Prof. Dr. Zaynobidin ABDURASHIDOV- Alisher Navayi Taşkent Devlet Üniversitesi / Özbekistan
Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye
Doç. Dr. Gülcemal JORAYEVA- Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi / Kazakistan
Doç. Dr. Sinan DEMİRTÜRK- Gazi Üniversitesi / Türkiye
Dr. Behruz BEKBABAYİ- Allameh Tabataba'i Üniversitesi Öğretim Üyesi / İran
Dr. Dinmukhamed KELESBAYEV- Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi / Kazakistan
Dr. İrina KAYAN- POKROVSKAYA / Ukrayna
Dr. Kim HYUN- Sook Kuzeydoğu Asya Tarih Vakfı / Güney Kore
Dr. Najibullah AKBARİ- Kabil Üniversitesi / Afganistan

Bu Sayının Hakemleri / Referee of This Issue

Prof. Dr. Ali BAŞARAN
Prof. Dr. Durmuş ARIK
Prof. Dr. Giray FİDAN
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Seyfettin ERŞAHİN
Prof. Dr. Üçler BULDUK
Prof. Dr. Varis ÇAKAN
Doç. Dr. Alper ALP
Doç. Dr. Murteza HASANOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Çile MADEN KALKAN
Dr. Öğr. Üyesi Korkut İŞİSAĞ
Dr. Öğr. Üyesi Reha YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin İŞİK

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

BEFORE MENDOZA: RETHINKING THE OVERLOOKED ORIGINS OF SINOLOGY IN EUROPE <i>Mendoza 'dan Önce: Avrupa 'da Sinolojinin Kökenlerini Yeniden Düşünmek</i> Prof. Dr. Giray FİDAN-Prof. Dr. Gabriel GARCÍA-NOBLEJAS SÁNCHEZ-CENDAL-Asst. Prof. Ayşe Gül FİDAN	141
AZERBAIJAN-HİNDİSTAN İLİŞKİLERİ <i>Azerbaijan-India Relations</i> Doç. Dr. Hüsne Hilal ŞAHİN-Yüksek Lisans Mezunu Yasin Özer ARSLANPAY	159
RELIGION AND POLITICS IN INDONESIA: THE CASE OF HUMANITARIAN ISLAM <i>Endonezya 'da Din ve Siyaset: İnsani İslam Örneği</i> R. A. Murat KAÇER	181
RUSYA İLE PAKİSTAN ARASINDAKİ İKİLİ TİCARET (2003-2021 DÖNEMİ) <i>Bilateral Trade between Russia and Pakistan (2003-2021 Period)</i> Dr. Güçgeldi BASHİMOV	195
ORDOS BÖLGESİNİN TÜRK TARİHİNDEKİ ÖNEMİ <i>The Importance of The Ordos Region in Turkish History</i> Doktora Öğrencisi Tuğçe DEMİR	205
TAIWAN'S ONTOLOGICAL SECURITY UNDER TSAI ING-WEN'S PROGRESSIVE POLICIES <i>Tsai Ing-Wen 'in İlerici Politikaları Kapsamında Tayvan 'ın Ontolojik Güvenliği</i> Master's Student Ali DEMİR	213
TANITIMLAR/REVIEWES	
ÜLKE TANITIMI: PAKİSTAN <i>Pakistan</i> Hazırlayan: Doktora Öğrencisi Mert Can BABA	227
KİTAP TANITIMI: "PAKİSTAN TARİHİNDE TÜRKLER" ADLI ESER <i>The Book Named "Turks in the History of Pakistan"</i> Hazırlayan: Yüksek Lisans Öğrencisi Gülfem AKYILDIZ	233
ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN 2023 YILI FAALİYETLERİ <i>2023 Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center</i> Hazırlayan: Doktora Öğrencisi Kübra KOÇ	237

SUNUŞ

Gazi Üniversitesi bünyesinde Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırmaları Merkezi olarak faaliyet gösteren Merkezimiz, Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında 2547 Sayılı Kanun'un 2880 Sayılı Kanun'la değişik 7/d-2 maddesi uyarınca 7141 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 183 Numaralı Ek Maddesi ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlı olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Bu sebeple Merkezimiz tarafından çıkarılmakta olan *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*'nin 2602-2966 olan ISSN Numarası 2667-6419 olarak değiştirilmiştir. E-ISSN Numarası da 3023-5561 şeklinde belirlenmiştir.

Dergimizin tarandığı Dizin ve İndeksler şöyledir: *SOBIAD, JOURNALTOCs, Google Scholar, RESEARCH BIBLE, BASE, ROOTINDEXING, Türkiye Kaynakçası, ISI, CiteFactor ve TÜBİTAK DERGİ PARK, ACARINDEX, ISAM.*

Elinizdeki bu Sayımızda yayın politikamıza binaen **“Pakistan”** ile ilgili tanıtım yazılarına ağırlık verdik. **“Rusya ile Pakistan Arasındaki İkili Ticaret (2003-2021 Dönemi)”** isimli yazısı ile Sayın Güçgeldi BASHİMOV'a, **Ülke Tanıtımında “Pakistan”** isimli yazısı ile Sayın Mert Can BABA'ya ve **Kitap Tanıtımında “Pakistan Tarihinde Türkler” Adlı Eser** isimli yazısıyla Sayın Gülfem AKYILDIZ'a bize destek olduklarından dolayı teşekkür ederiz.

Bu çalışmaların yanı sıra kaleme aldıkları değerli yazılarıyla *Asya Çalışmalarına* katkı sunan yazarlarımız Giray FİDAN, Gabriel GARCÍA-NOBLEJAS SÁNCHEZ-CENDAL, Ayşe Gül FİDAN, Hüsne Hilal ŞAHİN, Yasin Özer ARSLANPAY, Murat KAÇER, Tuğçe DEMİR, Ali DEMİR'e teşekkürlerimizi sunarız.

Derginin bu Sayısının ortaya çıkmasında emek sarf eden Hakemlerimize ve tüm arkadaşlarımıza teşekkürü borç biliriz. Alanında uzman bilim insanlarının makalelerinin yer alacağı Yeni Sayımızda tekrar buluşmak dileğiyle siz değerli okuyucularımıza bol okumalı ve verimli çalışmalar dileriz.

Editörler Kurulu

PRESENTATION

Our Center which operates as a Center for Research and Application of Asian Studies within the Gazi University continues its activities under the Ankara Hacı Bayram Veli University with the Act No. 7141 of Higher Education and with the Act No. 183 additional clause of The Law about the Amendment on Certain Laws and the Decree Laws according to 7/d-2 clause with amendments of The Act No 2880 of The Act No 2547 on the meeting of Executive board of Higher Education. For this reason, The Journal of Asian Studies published by our center has the ISSN number 2667-6419 instead of 2602-2966. The E-ISSN number is also specified as 3023-5561.

The indexes of our journal are as follows: SOBIAD, JOURNALTOCs, Google Scholar, RESEARCH BIBLE, BASE, ROOTINDEXING, Türkiye Kaynakçası, ISI, CiteFactor and TÜBİTAK DERGİ PARK, ACARINDEX, ISAM.

In this issue, we have focused on promotional articles related to **“Pakistan”**, which are based on our publication policy. We would like to thank Güçgeldi BASHİMOV, with his article **“Bilateral Trade between Russia and Pakistan (2003-2021 Period)”**, Mert Can BABA with his article **“Pakistan”** in the promotion of the country, and Gülfem AKYILDIZ, for supporting us with her article **The Book Named “Turks in the History of Pakistan”** in the promotion of the book.

In addition to these works, we would like to thank our authors, Giray FİDAN, Gabriel GARCÍA-NOBLEJAS SÁNCHEZ-CENDAL, Ayşe Gül FİDAN, Hüsne Hilal ŞAHİN, Yasin Özer ARSLANPAY, Murat KAÇER, Tuğçe DEMİR, Ali DEMİR who have contributed to *Asian Studies* with their valuable writings.

We would like to thank our referees and all our friends who have contributed to the appearance of this Issue of the journal. We hope to meet you again in our new Issue, which will contain articles by scientists who are experts in their field, we wish you, dear readers, a lot of reading and productive work.

Editorial Board

Fidan, G.; Garca-Noblejas Sanchez-Cendal, G.; Fidan, A. G. (2023). "Before Mendoza: Rethinking The Overlooked Origins Of Sinology in Europe". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 141-158.

Araştırma Makalesi

**BEFORE MENDOZA: RETHINKING THE OVERLOOKED ORIGINS OF
SINOLOGY IN EUROPE***

Mendoza'dan nce: Avrupa'da Sinolojinin Kökenlerini Yeniden Düşünmek

Giray FIDAN**

Gabriel GARCA-NOBLEJAS SANCHEZ-CENDAL**

Ayşe Gl FIDAN**

Abstract

This article re-examines the view that Juan Gonzalez de Mendoza's 1585 Historia signifies early modern European Sinology's genesis. It highlights overlooked pre-1585 Iberian and Ottoman texts on China, including 16th century Portuguese travelogues and histories, 1575-1605 Spanish accounts, and Ali Akbar's 1516 Ottoman Khataynameh portraying Ming China. The objective is stimulating debate on re-conceptualizing fledgling Sinology's origins, potentially shifting its roots further back before Mendoza's 1585 work. Early Portuguese and Spanish eyewitness narratives and compilations on China preceded sixteenth century treatises methodically gathering information for European audiences. Meanwhile, Akbar's Khataynameh offered Ottoman circles an authoritative profile of China. Highlighting these overlooked pre-1585 perspectives challenges Western European assumptions about Sinology's genesis, inviting scholarly rethinking. The diverse preliminary attempts at comprehending China reveal embryonic Sinology emerging through incipient Sino-European interactions before coalescing as a formal academic discipline in nineteenth century Europe. Retrieving evidence of pre-1585 engagement broadens conceptualizations of early modern Eurasian knowledge accumulation.

Keywords: Sinology, Spain, Portugal, Ottoman Empire.

z

Bu makale, Juan Gonzalez de Mendoza'nun 1585 tarihli Historia'sının erken modern Avrupa Sinolojisinin kökenini temsil ettiği görüşünü yeniden incelemektedir. 16. yüzyıl Portekiz seyahatnamelerini ve tarih kayıtlarını,

* Geliş Tarihi / Received: 08.11.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 13.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1377527>

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü Çin Dili ve Edebiyatı ABD, giray.fidan@hbv.edu.tr, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0002-5002-9253>

** Prof. Dr., University of Granada, ggnoblejas@hotmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0001-7853-6890>

** Dr. Öğr. Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu Dekanlığı, aysesahin85@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-0720-3321>

1575-1605 arası İspanyol kayıtlarını ve 1516 tarihli Osmanlı Ali Ekber'in Ming Hanedanı dönemi Çin'ini betimleyen Hitayname adlı eserini de içeren, Çin hakkında göz ardı edilmiş İberya ve Osmanlı metinlerini öne çıkarmaya çalışmaktadır. Makalenin amacı Sinolojinin kökenlerinin yeniden kavramsallaştırılmasını ve potansiyel olarak köklerini Mendoza'nın 1585 tarihli eserinden daha da erken olabileceğini tartışmaktır. Erken dönem Portekiz ve İspanyol anlatıları ve Çin üzerine derlemeleri, 16. yüzyıl Avrupası'ndaki sistematik yazılı kaynaklardan öncedir. Ayrıca Ali Ekber'in Hitayname'si Osmanlı elitlerine Çin'in bir portresini sunmaktadır. Göz ardı edilen 1585 öncesi bakış açılarını yeniden değerlendirmek Sinoloji'nin kökenleri hakkındaki Batı Avrupa varsayımları sorgulanmasını gerektirmektedir. Çin'i anlamaya yönelik bu girişimler 19. yüzyıl Avrupası'nda bilimsel bir akademik disiplin haline gelmeden önce sinolojinin varlığına işaret etmektedir. 1585 yılından önceki etkileşimlere dair kanutları yeniden düşünmek, erken modern dönemde Avrasya bilgi birikimine dair kavrayışlara yeni bir bakış açısı getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sinoloji, İspanya, Portekiz, Osmanlı İmparatorluğu.

Introduction

Most scholarly works on Sinology conventionally acknowledge Juan González de Mendoza's 1585 book *Historia de las cosas más notables, ritos y costumbres del gran reyno de la China* [History of the Most Notable Things, Rites, and Customs of the Great Kingdom of China] as one of the earliest and most widely disseminated European publications about China and "the beginning of the first great age of Western sinology" (Lee, 2012: 100-101).¹ However, in this article, we aim to re-examine this consensus by highlighting examples of earlier Portuguese, Spanish and Ottoman texts on China preceding Mendoza's work. Our objective is to shed light on the nascent origins of Sinology in Europe prior to the late 16th century and encourage rethinking the genesis of this field in the European context. By drawing attention to overlooked Iberian and Ottoman writings on China before 1585, we hope to stimulate debate on re-conceptualizing the origins of fledgling Sinology, potentially shifting its roots further back before González de Mendoza's seminal volume. Excavating evidence of pre-1585 European engagement with China challenges conventional assumptions and invites us to reconsider the early timeline in the development of Sinology. This article represents an initial foray into broadening the lens on the genesis of early modern European perspectives on China.

The Chinese term “汉学” denotes a unique tradition of scholarship divergent from the philosophical principles and reasoning emphasized during the Song dynasty, known as “理学” or “Neo-Confucianism.” Instead, “汉学” specifically refers to the scholarly practices that flourished during the Qing dynasty, particularly the Qian-Jia School of textual criticism and exegesis. This school of thought rigorously focused on the intensive study of classical Chinese texts, especially those from the Han dynasty, and placed significant emphasis on the meticulous analysis of language, textual variants, and historical context. The scholars of the Qian-Jia School were renowned for their scrupulous attention to detail and rigorous methodological approach, which involved the systematic comparison of multiple versions of a text and a thorough analysis of its structure and content. This approach contrasted with the more abstract and theoretical nature of Song Neo-Confucianism, which prioritized metaphysical and moral philosophy over textual analysis. The profound influence of the Qian-Jia School on the trajectory of Chinese intellectual history remains undeniable, as its lasting legacy is evident in the current approach of Chinese scholars towards the intensive study of classical texts, emphasizing textual details and historical context. In conclusion, the term “汉学” in Chinese refers to a specialized branch of scholarship that emerged during the Qing dynasty, and is representative of the meticulous methods used by the Qian-Jia School. This scholarly tradition ardently focused on classical Chinese texts, employing thorough textual analysis and historical examination as its defining methodological features. The unique legacy of this influential school continues to shape the study of classical Chinese texts by scholars in China today (Zhang, 2011).

In Western language traditions, the concept of “Sinology” has undergone developmental phases. The earliest dedicated establishment of a Sinology academic chair in the West occurred on December 11, 1814, when the French Academy officially founded the “Chair of Chinese and Tartar-Manchu Languages and Literature.” This momentously inaugurated Sinology studies in France while also significantly impacting the broader European Sinology community. At this time, “Sinologie” had not emerged in French, nor “Sinology” in English. The first documented French usage of “Sinologie” appeared in L.A.M. Bourgeat's 1814 article “L'histoire de la sinologie” in “*Mercure étranger*,” although it only officially entered French dictionaries in 1878. The English “Sinology” likely derives from French, potentially entering English dictionaries around 1882. Prominent sinologist Herbert Franke proposed that employing suffixes like “ology” to denote academic disciplines arose in the 19th century. In English, “Sinology” first appeared in 1838 and 1857 before gaining wider currency around 1882 as studying China. Thus, around 1860-1880, the hybrid term “Sinology” gradually acquired its common meaning. During this period, studying China grew into a distinct academic subject. Some scholars use the variant “Sinologue”, occasionally seen in contemporary European sinological works. Franke's interpretation suggests the Greek root “Sin” combined with the Latin suffix “ology” denoting a field of study. Japanese

¹ Colin Mackerras stated that González de Mendoza's work signifies “the beginning of the first great age of Western sinology” see: (Brook, 2000: 16); “La obra de González de Mendoza culmina una tradición textual [...] e inaugura otras” (“González de Mendoza's work is the apex ending of a textual tradition [...] and the beginning of a new era”), states Lara Vilà. See: (Lara Vilà, 21, 74).

scholars alternatively propose “Sin,” “Sinai,” and related linguistic forms stem from the Chinese “秦” (Qin), via the Beijing pronunciation “tsin” (commonly “chin”), which led to dropping the “ch” sound and eventual forms like “Sin” and “Thin.” This evolution purportedly yielded variants like “Sinae” and “Thinae.” Despite disagreements on the etymology, “Sinology” is generally understood as Western academic study of Chinese language, civilization, and history. In early Western Sinology, Chinese scholars participated significantly, with many early Sinological works by Jesuit missionaries in China extensively refined and co-authored by Chinese literati. However, once established as a European academic discipline, Sinology specifically denoted Western scholars’ study of Chinese language, civilization, and history, excluding direct Chinese participation. Regarding contemporary trends of increased Chinese scholars teaching and publishing in Western Sinology departments, this is a separate issue not altering the fundamental meaning of Sinology. In Chinese academia, “汉学” (Hanxue) emerged referring to the study of China by foreign scholars. The comprehensive Hanyu Dacidian dictionary defines “汉学” as foreign scholarly inquiry into China. This usage traces back to the Qing scholar Yu Yue’s *Cha Xiang Shi Cong Chao*, referencing “汉学” first describing Japan’s study of China, specifically Ito Jinsai’s work. Additionally, Mo Dongyin’s *Hanxue Fada Shi* confirms “汉学” became established in the 19th century as Western missionaries and scholars progressed in studying China (Zhang, 2011).

Zhang Xiping introduces the concept of early sinology, which he labels as “Early Western Travelogue Sinology” (西方早期的游记汉学). China and Europe are situated on opposite extremities of the European and Asian continent, geographically separated by expansive deserts and mountain ranges. In antiquity, the primary means of connecting these distant regions was through interactions with the nomadic tribes inhabiting the Eurasian heartland. Oral traditions and accounts passed down through generations formed the earliest Western knowledge of China, encompassing a blend of myths and legends. Subsequent to the Roman conquests and later the Mongol invasions, Europeans began to acquire more factual information about the East. Marco Polo’s renowned travelogue, “The Travels of Marco Polo,” stands as a prominent example of early “travelogue sinology” in the West. This travelogue served as a cornerstone, establishing the foundation for Western comprehension and perceptions of China. Through Marco Polo’s narrative and experiences, European audiences gained insight into the realities of China, contributing to a more realistic understanding of the distant land and its civilization (Zhang, 2011).

Historic engagement between China and the Western world dates back to the Qin and Han dynasties, but substantive cultural exchange and objective understanding of China in the West did not occur until the 16th century, enabled by the discovery of new trans-Eurasian maritime routes. In this significant process, Portugal, a small peripheral European country, played a pioneering role. Portugal’s Asian exploration and colonization, particularly in China, facilitated the introduction of Western knowledge, technology, and culture. By establishing the first direct trade links with China, Portugal’s presence in Macau served as a vital hub for Sino-Western intellectual and cultural exchange. Notably, Portuguese Jesuit missionaries like Matteo Ricci and Diego de Pantoja were instrumental in transmitting Western science and philosophy to China, engendering “Western Learning” or “Western Studies” (西学) as a distinct field. The Portugal-China engagement profoundly impacted global trade and Christianity’s spread in China. Portugal’s early role laid the groundwork for subsequent Sino-Western cultural and intellectual exchange, initiating cross-cultural communication and paving the way for further developments. Portugal made major early Sinology contributions during two key periods: The Travelogue Sinology Period (游记汉学时期) and Missionary Sinology Period (传教士汉学时期). The former began via Portuguese adventurers’ documented experiences in China, establishing “travelogue Sinology.” Portugal’s early 16th century Guangdong presence offered influential accounts of China. The Missionary Sinology Period commenced with Macau’s Jesuit mission serving as a gateway for cultural exchange. Beyond spreading Christianity, the Jesuits earnestly studied Chinese language and culture, advancing Sinology. Distinguishing themselves from travelogue Sinologists, the Jesuits delved deeper into Chinese language and culture through translating classics, introducing Western science and technology, and pioneering Chinese language study methods. A prototype example is Michele Ruggieri sj (1543-1607), a Jesuit born in the kingdom of Naples when it was part of the Spanish Empire, and who was the first to translate a wide and extensive part of 论语 in 1590. In conclusion, Portugal significantly

influenced early-stage Sinology, with the Jesuits playing a pivotal role in Sino-Western cultural exchange and making substantial scholarly achievements that enriched mutual understanding between the two civilizations (Zhang, 2011).

But before the Jesuits, the Franciscans were the first missionary group to travel to China and document the country in letters. (Thierry Meynard, SJ & Roberto Villasante, SJ, 2018) (Cervera, 2014) They mostly travelled by land to Karakorum to visit the Tartars and, then, to China under Tartar rule. The first Franciscan friar to travel to China was Giovanni de Piano Carpini (also known as da Pian del Carpine, c. 1182-1252), who went to the court of the Great Khan in Karakorum in 1246, before the Tartars conquered China. He returned to Rome in 1247, after which he wrote the *Historia Mongalorum* in Latin.² Guillermo de Rubruk (c. 1220-1293) also traveled to the court of the Great Khan in Karakorum. He returned to the Holy Land in 1254, where he wrote the *Itinerarium*, describing many difficulties and adventures he experienced. His text does not describe China itself, but rather his journey into and out of Tartar territory.³ China was conquered by the Tartars in 1260. Juan de Montecorvino (1247-1328) was sent by the Pope to the Orient in 1291 and visited the Great Khan. He succeeded in not only having an audience with him, but also entering central China and building a church in Beijing, where he lived alone for eleven years. Later, another Franciscan friar, Arnold of Cologne, joined him there. Montecorvino's letter provides rich documentation about China.⁴ However, Montecorvino's letter cannot be considered a comprehensive account of China. It should be noted, though, that he stated he learned the Tartar language and translated the Book of Psalms and New Testament into it. He also wrote religious hymns and prayers in the Tartar language. However, the most extensive and detailed account of Yuan Dynasty China was written by the Franciscan friar Odorico de Pordenone (c. 1265-1331). In his work "Relatio de mirabilibus orientalium Tatarorum," he chronicled his eventful travels through many eastern kingdoms (Firenze: Edizioni del Galluzzo, 2016) (Bucarest: Cartea Universitaria, 2007).

Earliest Portuguese Texts on China

The Portuguese were the first Europeans to methodically gather substantial information about China and disseminate knowledge of the Chinese empire in Europe through published writings. ("Relatos de viajes inéricos: Peregrinação y Viaje del mundo," 2015: 367). Some of the earliest extant textual accounts of China composed by Portuguese authors include Tomé Pires's *Suma Oriental*, the *Cartas dos cativos de Cantão* ("Letters by two captives in Canton") penned by Cristóvão Vieira and Vasco Calvo, and Galiote Pereira's *Algumas coisas sabidas da China* ("Some news on China") dated 1551. Pires's *Suma Oriental*, written around 1512-1515, represents one of the first attempts to compile information on the lands and peoples encountered by the Portuguese in Asia, including valuable descriptions of China gleaned through trade interactions. The *Cartas dos cativos* provides a rare early narrative of China based on direct observation, composed by two Portuguese merchants detained in Canton in 1534-1536. Galiote Pereira's 1551 manuscript offers another vital early Portuguese account transmitting intelligence on Chinese affairs and culture.

In addition to the aforementioned texts, numerous brief letters providing information on China reached Portugal from Portuguese individuals stationed in Guangdong during this early period. Zhang Xiping demonstrates that none of these early Portuguese texts could be classified as comprehensive sinological. Another notable early account is «Informação da China mandada por un Homen a Mestre Francisco» (1548, "Information about China sent by a man to Maister Francisco") (Zhang, 2011). From 1550 onwards, many texts about Asia and China began to be printed and circulated in Portugal. Examples include *Costumes e Leis do Reino da China* (1554, "Habits and Laws of the kingdom of China") and *Tratado das coisas da China* (Évora, 1569-70, "Treatis on the things of China"), authored by Friar Gaspar da Cruz. While containing some geographical, historical and ethnographic content, these short treatises predominantly focused on Chinese commodities like silk, porcelain and spices that could be traded by the Portuguese. The commercial orientation of these works reflects the mercantile priorities underlying early Portuguese engagement with China.

² <https://archive.org/details/historiamongalo00pullgoog> (8 September, 2023).

³ *The Journey of William of Rubruck to the Eastern Parts of the World, 1253-1255*, The Hakluyt Society, Second Series, vol. 4 (London: 1800), digitalized at www.archive.org/details/journeyofwilliam00ruys.

⁴ <https://sourcebooks.fordham.edu/source/corvino1.asp>, (8 September, 2023).

The Two Earliest Extant Texts About China Composed by Portuguese Writers

Tomé Pires, 1517, *Suma Oriental*⁵

The Portuguese explorer Tomé Pires traveled extensively throughout Portugal's Asian conquests, primarily present-day Indonesia, Malaysia, the Molucca Islands, and Macao. In 1516, he was dispatched by the Portuguese king on a mission to China, where he entered and likely died in 1524, although some sources claim he resided in Jiangsu until 1540. In his travelogue *Suma Oriental*, Pires wrote extensively about his voyages but provided limited information on China proper. He discussed China at the beginning of Chapter 5, focusing predominantly on Chinese trade commodities and transport routes to Malacca (116-134). Pires exhibited minimal interest in other topics related to China throughout this text. His writing reveals the commercial motivations underlying early Portuguese engagements with China.

***Cartas dos Cativos de Cantão*⁶**

The title refers to two distinct texts composed by two Portuguese men detained in Canton; it literally translates to “Letters by two captive men from Canton”. The *Cartas dos cativos de Cantão* comprises two separate texts penned by Portuguese men imprisoned in Canton. The first letter dated 1534 was authored by Cristóvão Vieira (107), largely describing the activities of Portuguese traders and diplomats in China based on the author's direct observations, with minimal research or consultation of prior European or Chinese texts evident. His cursory discussion of China proper begins in paragraph 27, superficially touching on topics like the geographical provinces, mandarin governance and lifestyle, military forces, penal system, land tenure, walled compounds, and a detailed portrayal of Canton city. Vieira frequently utilizes Chinese terms and names. The second letter from 1536 was written by merchant Vasco Calvo, who arrived in China in 1521 before being detained in Canton where he wrote this account. Unlike Vieira's text, Calvo's letter lacks any generalized perspective on China, instead focusing narrowly on Chinese riverine travel, coastal cities, Portugal's commercial interests in entering China (particularly paragraph 33 onwards), and proposals for Portuguese military conquest of Chinese cities. According to the author, his letter originally included attached illustrations and plans. As two of the first extensive eyewitness narrations of China following Marco Polo's book, both texts hold crucial significance despite their limitations.

Spanish Sinological Works before Mendoza⁷

The first two likely comprehensive works on China were written in 1575. The authors were a captain, Miguel de Loarca, and a friar, Martín de Rada. They traveled to China together and wrote separate accounts. Their treatises may represent the earliest extensive sinological works that abandon the only-travelogue model and put forward a mixed model of travelogue and encyclopedic account of China.

Miguel de Loarca, 1575

The full title is “Relacion del viaje que hezimos a la China desde la ciudad de Manila en las del poniente año de 1575 años, con mandado y acuerdo de Guido de Lavazaris governador i Capitan General que a la sazón era en las Islas Philipinas”, which translates to “Description of the travel we made to the kingdom of China from the city of Manila in the year 1575, under the orders and approval of the Governor and Captain General of the Philippine Islands, Guido de Lavazaris”. The author is a captain who traveled with Friar Martín de Rada to China. The text contains 33,199 digitized words across 37 pages written front and back from page 113 to 150. It is structured in two main parts. The first part recounts the fight and victory over the Chinese pirate Limahon, followed by the trip to Chinese coasts and inland as a guest of Chinese authorities, rewarded for defeating the pirate who had also attacked Chinese ports. It also provides some description of Chinese ports, cities, and city life, including two references to drama plays (“farsas”). It translates two official letters from high Chinese authorities to

⁵ The *Suma Oriental* of Tomé Pires and *The Book of Francisco Rodrigues* (London: The Hakluyt Society, 1944).

⁶ *Cartas dos cativos de Cantão*, Instituto Cultural de Macau, Lisboa, 1992. National Library of Portugal, [<https://purl.pt/26864/1/index.html#/32-33>], (11 September, 2023).

⁷ See the best recent research on the topic: D. Folch, *En el umbral de la China Ming: Las relaciones en el siglo XVI de Martín de Rada, Francisco de Dueñas, Miguel de Loarca, Pedro de Alfaro y Agustín de Tordesillas* (Navarra: Icaria, 2021). See also: 张铠, 西班牙的汉学研究 (1552-2016) (北京: 中国社会科学院出版社, 2017).

the chief of the Spanish expedition in Manila. This first part is essentially autobiographical and narrative, historically accurate with details of places, dates, distances, etc. The second part, starting on page 138, extensively describes China itself, summarized in the following lines.

The author states he used information from Chinese books in his report and was aided by interpreters to understand Chinese printed material (138). He notably provides many items in the Chinese language. Each entry corresponds to a chapter:

The vastness of the land in precise measurements.

The most significant cities and provinces of China with exact figures and names.

The different costumes and caps by social rank and office; how high officials travel within cities and villages; homosexuality; mines for silver and other minerals.

The division of the land into 13 regions and its governance; personnel of the government in each province.

The power and work life of government mandarins; the tributary and tax system of mandarins; two soldier types; military weapon types; military boat types; soldier amounts in major forts and cities.

China's history since mythical origins; the mythical origin of Chinese language and other human tools; the agriculture god; the origin of clothes, ships, gold and silk as currency; the list of kings from first to present with reign durations.

The religions of Chinese people; the supreme God or Heaven and subordinate gods over life spheres; men turned gods via good deeds and their stories; how they pray and conduct rituals.

The monks and nuns of China.

Chinese marriage ceremonies and dowries; adultery cases and punishment.

The Chinese writing script. The nature of books. Main book topics. How they write letters and print books.

The taxes the king receives for household and expenses.

The ports in Oquiam (湖广) province.

Martín de Rada, 1575

The text is titled “Relaçion Verdadera delas cosas del Reyno de TAIBIN por otro nombre china y del viaje que ael hizo el muy Reverendo padre fray martin de Rada provincial que fue dela orden del glorioso Doctor dela yglesia San Agustin. quello vio y anduvo en la provincia de Hocquien año de 1575 hecha por el mesmo”⁸, which translates to “A faithful description of the things in the kingdom of TAIBIN, also called China, and of the travel that Father Fray Martín de Rada, head of the province of the Saint Augustin order, glorious Doctor of the Church, did; in which is exposed what he saw and where he went in the province of Hocquien in the year 1575; description written by himself”. The text contains 16,711 words across 15 pages written in recto and verso. The "Description" can be divided into two parts based on content. The first part describes the travel to China. The second part covers many aspects of Taybin, or China. The following lines summarize the contents of this second part.

It should be noted that the author does not solely rely on his own observations, but also on information from books in Chinese that he mentions obtaining in page 21 recto. He specifies comparing “seven different printed books that came to my hands” to each other and his own studies and observations “para que se pudiese mejor conocer la verdad” (“in order to better know the truth”). Martín de Rada's work can thus be considered proper sinology research based on both fieldwork and sound bibliography in Chinese. A summary of contents follows:

The name and names of China, «queson, Han, ton, tzon, guan, Tong, gu, cantay». -The extension of the whole territory, its maritime limits, its islands. -All the provinces of China, and its names, and its location. -All the cities of China, and «villas» (smaller towns), and the military forts that exist to defend

⁸ <https://arxiu-web.upf.edu/asia/projectes/che/s16/radapar.htm>, (8 September, 2023).

them from tartars. The villages position and the exact number of them. -Military people composition: amount of men, distribution in the territory, the existence of mercenaries, of horsemen and of infants; the weapons that they use, with names and descriptions of them. -The tax system and the different of taxes according to social status. The taxes currency: silver; rice and other cereals; cotton; silk. -History of China. The narrative starts by the myths of origin, mentioning Pan Gu and comes down from the god's realm to History and the first human king. -Different clothes according to status, from the king to commoners; etiquette, politeness in movements and in greetings. -Different etiquette in dinners and banquets; use of chopsticks, variety of dishes and drinks, music. -Detailed architectural description of houses and settlements; materials and design of houses; the layout of cities and streets; the place for labor land, the ways of watering labor land; the way of sewing and planting. -Exposition of mines and mineral and their use. -The existence of currency. -The writing system, paper, brushes. -The use of compass. -Knowledge of medicinal herbs. -The judiciary system, laws, penalties, punishments; the judges. -The gods, deities, sacrifices to them, religious festivities. -The religious persons: monks, nuns.

Bernardino de Escalante, 1577

The work by Friar Bernardino de Escalante is titled “Discurso de la navegacion que los Portugueses hazen à los Reinos y Provincias del Oriente, y de la noticia que se tiene de las grandezas del Reino de la China”, which translates to “Discourse on the navigation of the Portuguese to the oriental kingdoms and provinces, and on news about the great things of the Kingdom of China”. It contains 28,383 digitized words and was first published in Seville in 1577. It is divided into 16 chapters, the first 5 covering the maritime routes of the Portuguese worldwide, including Brazil, Africa and India. Chapters 6 to 15 contain a description of China organized thematically as follows:

6th: Description of the territory of China, its Provinces and memorable kingdoms that it contains.

7th: How the soil is, and the things that it produces.

8th: About the greatness of cities and temples and buildings, and that are spread all over China.

9th: About gestures, costumes, and habits of this people.

10th: About the Chinese shipping techniques in seas and rivers.

11th: About writing, letters, and general studies.

12th: About how the whole land is governed by a single king and lord, about his counsel, about the greatness of his house and court.

13th: About the presidents and ministers that the King has in each Province, and how they govern.

14th: About how the king prevents war and makes it.

15th: About their religion, rituals and ceremonies that they have.

Last chapter, 16th, deals on how the Chinese could be gained to Chistianity.

After the encyclopedic account on China by Bernardino de Escalante, and before Mendoza's book, the following extensive descriptions of China should be taken into account: Agustín de Tordesillas and his *Relación* (1578)⁹; Francisco de Dueñas and his *Relación* (1580)¹⁰; Pedro de Alfaro's extensive letters

⁹ Full title: *Relación del viaje que hicimos en China nuestro hermano fray Pedro de Alfaro con otros frailes de la orden de nuestro seráfico padre san Francisco de la provincia de San José del año del señor de mil y quinientos y setenta y nueve años, hecha por mi fraile Agustín de Tordesillas* (see Folch, 2021: 265 and ff.), which reads “Description of the trip we made in China with our brother Friar Pedro de Alfaro and with other friars of the order of our seraphic Saint Francisco all belonging to the province of San José in the year of thousand and five hundred and seventy nine, done by myself Firar Agustín de Tordesillas”.

¹⁰ Full title: *Relación de algunas cosas particulares que vimos y entendimos en el reino de China, especial de la ciudad de Cantón y otras particulares [...]. Hecha por mí el alférez Francisco de Dueñas* (see Folch, 2021: 299 and ff.), which reads “Description of some typical things that we saw and heard in the kingdom of China, mostly about Canton city and another ones [...]. Done by myself, liutenant Francisco de Dueñas”.

(1579)¹¹, and Fray Martín Ignacio de Loyola and his *Viaje alrededor del mundo* (1585, Travel all over the world), which Chapter XVII is fully devoted to China¹².

Mendoza wrote in Mexico using received material. That is the reason why we decided to include Diego de Pantoja's work in the present article. His *Relación*, although published in 1605 after Mendoza's book, is a crucial and encyclopedic work conducted both as field research in China and as academic research based on Chinese and European books.

Diego de Pantoja, 1605¹³

The text has 131 written pages on both sides. The title reads "Relación de la entrada de algunos Padres de la Cōpañia de Iesus en la China y particulares sucessos q̃ tuuieron y de cosas muy notables que vieron en el mismo Reyno..." It is divided into two main sections. The first section (pages 1 to 54 verso) recounts the adventurous trip to China undertaken by the writer. The second section (page 55 recto to the end) can be considered a full, detailed, thorough and thematically organized description of China. The following lines attempt to summarize the contents of the text written by the Spanish Jesuit Diego de Pantoja. The account of China is written in Spanish and was completed by the author on March 9th, 1602 in Beijing. It was published in Spain in 1605, as he states on the last page (page 131 verso). Before summarizing Pantoja's text, it should be mentioned that he cites some written sources he read to supplement his data and information. Diego de Pantoja states that before leaving Spain for China, he read a book exposing "las cosas de China" ("the things about China") (page 59 verso). The second reference is on page 89 recto, mentioning a book by Paulo Veneto who was living in China when the Tartars took over. Further research on these two books mentioned by Pantoja should be done to trace earlier books on China. The topics covered in Pantoja's "Letter" from page 55 on are as follows:

- Geography and maps, peoples bordering China.
- International commerce with tributary kingdoms, products that the said kingdoms offer as presents to the "king" of China, and the presence of foreigners in Beijing.
- Pantoja states that the name «Catayo», which was currently used in Europe, designs in fact the same reality as the word «China».
- The administrative division of China (13 provinces, etc.).
- Architectural description of small villages and cities like Nanjing, Suzhou (which he compares with Venice).
- Lakes and its natural resources, kinds of fish that can be found in lakes, fish with cormorants.
- Detailed architectural description of common people's houses in little villages.
- The system of taxes in cities like Suzhou, currency used to pay taxes (silver, rice, spices).
- Detailed description of the canal from Suzhou to Beijing, and the level of water system for boats to sail through.
- Merchants and main merchandises.
- The fertility of China's soil: fruits, kinds of beans, vegetables, eggs, kinds of meat, sorts of fish, cereals.
- Eating habits of the Chinese people: how many foods per day, things normally eaten, how little common people can eat meat or fish and how much mandarins can eat them, the consumption of wild herbs.

¹¹ See Folch, 2021: 319 and ff., and [<https://arxiu-web.upf.edu/asia/projectes/che/s16/alfaro.htm>], (15 September, 2023).

¹² See Folch, D. (2021), passim, and Tellechea, J. (ed.), Martín Ignacio de Loyola, *Viaje alrededor del mundo* (Barcelona: Linkgua, 2010).

¹³ National Library of Spain, [<http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000255969&page=1>], (8 September, 2023).

-Etiquette at table: cleanliness. Pantoja points out that the Chinese people eat with more civility than Europeans, and that the habit of drinking always hot drinks is healthier than Europeans cold drinks habits.

-Kinds of timber and its many uses.

-The use of silver (not copper) as currency.

-China, its production and kinds.

-The clothing of common people: more usual cloths, and the shapes of clothes.

-How Chinese people value more Portuguese silk than their own silk.

-The social habit regarding men's heads: hair, huts, bonnets.

-Physical description of the Chinese people's faces.

-Common works and crafts.

-The habit of selling own children and selling prizes.

-Social distribution of wealth.

-The pyramid structure of civil power: the "king", the mandarins, the common people.

-Marriage, concubinage, inheritances.

-The ceremonies at deaths, rituals to the spirits of the dead, beliefs in post-mortem life, a description of the Chinese hell.

-The love for divination, description of the process and the diviners.

-Methods for obtaining longevity.

-The army, soldiers, distribution over the territory, punishments, arms and its types, the existence of "mandarins of soldiers" and "mandarins of letters".

-The education of children: what is studied, the Chinese language, the stress on Arts (morals, writing, rhetoric) and the total lack of studies on sciences; the inexistence of universities, and the private tutor teaching system of education all over China; the three degrees of studies: «bachiller, licenciado y doctor»; the system of the Imperial examinations is carefully described.

-The life of the mandarin elite.

-Books and the way of printing books.

-The importance of studying poetry and music; description of some musical instruments.

-How criticism against Power was conducted in the past, and the risks entailed by criticizing, with some historical instances.

-General description of the government of China, the main Offices, the mandarins and its functions within Offices.

-Penal punishments.

-Etiquette, protocols between mandarins and towards mandarins. Main presents that mandarins give to each other, the body language of etiquette, banquets (full description of foods and protocols).

-The cultural adaptation of Jesuits and its good results.

-The great interest of the Chinese people to learn about Europe and the Pope.

-Women: current polygamy, their social customs and habits, their clothes.

-Ancient History and ancient gods.

-Few scientific instruments in China, description of some brought as presents by a Tartar person.

-The salary of the people working for the government from top (the "king") to lowest persons.

-Bordering countries and its relationships with China: Korea, Japan, Macao (Portugal) and Philippines (Spain).

-The “king’s” harem and the imperial eunuchs, their power, psychological characteristics, and function in the court; description of the king’s palace; description of the king’s descendants, status and education; the heir of the throne.

Date and place of ending of writing: «Paquin, y de Março nueue, de mil y seiscientos y dos años», which means Beijing, March the 9th, 1602. The book was finally published in Sevilla by the editor Alonso Rodriguez Gamarra in 1605.

Ottoman Turkish Sinological Works before Mendoza

With the Western and European context, it is relevant to recognize that a distinctive form of early sinology similar to its Portuguese and Spanish counterpart materialized within the Ottoman Empire. A travelogue before the Ottoman era from the Turco-Mongol Empire of Timurids, (Green, 2019: 268) which controlled vast territories from Central Asia to Anatolia between 1370-1507, also has historical significance. “Travel Account of Khajeh Ghiyath al Din Naqqash” called “Acaib-ül-letaif” or “Hitay Sefaretnamesi” was authored by Hoca Gıyaseddin Nakkaş, a member of an official delegation sent in 1419 by Mirza Sahruh, son of Timur, to the Emperor of China during the Ming dynasty. Upon returning to Herat three years later, Nakkaş documented his observations from the journey. The original Persian text was later translated into Ottoman Turkish in 1727 by Şeyhislâm esbak Küçük Çelebizade İsmail Asım efendi under commission from Damat İbrahim Paşa during the reign of Sultan Ahmet III. (Özerdim, 1950: 345).

Ali Akbar’s Khataynameh, 1516

Trans-Asian communication and trade patterns underwent dramatic shifts over the course of the 15th century, which can be divided into three major periods. First, in the aftermath of Mongol rule, the early Ming dynasty emperors in China (1368-1644) and Timurid rulers in Iran (1370-1506) promoted robust commercial and political exchanges across Asia. The leading Chinese economy exerted significant influence, as Chinese envoys traveled overland to cities in Central and Western Asia and by sea to ports in the Western Indian Ocean. These visits were reciprocated by envoys and merchants from those regions arriving in the Chinese capital. This period saw active engagement between the two powers to facilitate trade flows in both directions across Asia. However, this climate of mutual outreach came to an end as China abandoned its maritime expeditions in 1433 and ceased dispatching embassies to Central and Western Asia around the same time. Communication patterns became unidirectional, with traffic flowing only toward China. The Ming court showed progressively less interest in foreign trade and began to view visiting merchants and envoys as a nuisance, although some external contact persisted owing to China’s proclaimed superiority and benevolence. The third major shift stemmed less from changes to Chinese policy than from expanding European influence that disrupted Islamic maritime networks starting in the late 15th century. The Portuguese Estado da Índia supplanted Arabic and Persian traders, although Islamic trade recovered temporarily in the 16th century, as did overland Levantine routes. At first glance, European colonial ventures, spearheaded by Portugal and later the Dutch East India Company, also seemed responsible for the concurrent decline of the Silk Road as a vital artery across Asia. However, instability within Central Asia more directly impacted overland routes, as the collapse of the Timurid Empire gave way to bitter rivalry between the Sunni Shaybanids in Central Asia and the Shiite Safavids in Iran, preventing the smooth interactions seen in prior centuries. Religious and political turmoil within the region disrupted the Silk Road, independent of European expansion. In summary, trans-Asian communication and trade was initially facilitated by mutually beneficial outreach between the Ming and Timurid states in the early 15th century. This broke down as China turned inward, forcing trade to flow one way, before European expansion disrupted maritime networks. Meanwhile, inner Asian instability severed overland ties, with the Silk Road’s fate driven more by regional political turmoil than colonial interference. The 15th century saw dramatic shifts in trade patterns, from reciprocal Ming-Timurid engagement to unilateral trade toward isolationist China, before European colonialism impacted maritime routes and Central Asian conflict disrupted overland Silk Road links (Kauz, 2005).

The Khataynameh, commonly viewed as a travelogue composed in Persian language in the early 16th century, offers valuable perspectives on the era preceding its writing (Ali Ekber Hitaî, 2021: i).

Though commonly regarded as a travelogue, according to Ralph Kauz, the 16th century Persian-language *Khataynameh* differs from conventional travel accounts like Ghiyas ad-Din's early 15th century Timurid mission narrative. Rather than a firsthand report, it offers a systematic overview of China itself structured into twenty chapters delving into Ming society and governance across domains like transportation routes, cities, military, trade, social customs, bureaucracy, laws, agriculture and more. Hence, the text served as an informational profile of potential value to Ottoman merchants, though its Istanbul origins indicate it was likely produced for armchair consumption rather than a practical manual for Silk Road travelers who acquired local knowledge directly. For 16th century Ottoman literary circles, the *Khataynameh* provided an impressively comprehensive examination of Ming institutions, norms and daily life at the height of China's global centrality and dynastic power. While not strictly a guidebook, the breadth of topics effectively conveyed major Chinese cities, markets, conventions and political functions under the Ming. Thus, the value of the *Khataynameh* lies more in furnishing late medieval Persian and Ottoman society an unusually lucid window into inner Ming China amid expanding trade and cross-cultural interest, filtered through an Islamic perspective. Rather than a personal narrative, the text was an authoritative cultural profile and critical medium for transmitting knowledge of Ming China westward. In this sense, the *Khataynameh* represents a remarkable early attempt at systematic cross-cultural analysis, betraying both Ottoman stereotypes and perceptive observations. As a prominent early example of the *Seyahatnâme* (travelogue) tradition, the text holds significance for scholars tracing evolving intercultural representations and knowledge exchange between civilizations prior to European colonialism (Kauz, 2005).

The original Persian language of the *Khataynameh* has led to some misconceptions about its cultural origins. As the text was written in Persian, scholars have often categorized it as a Persian work. However, in the Near Eastern milieu, Persian frequently operated as a courtly lingua franca, including within the Ottoman bureaucratic apparatus, analogous to the enduring scholarly use of Latin in Europe long after the Roman era. For instance, despite using Latin, Isaac Newton's 17th century scientific masterpiece *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica* is not considered a Roman treatise, since Latin persisted as the language of erudition and science. Similarly, just because the *Khataynameh* was composed in Persian does not definitively render it a Persian work. Rather, Persian had become the administrative vernacular of the Ottoman court. The *Khataynameh*'s origins within Ottoman imperial institutions further affirm its status as principally an Ottoman Turkish product, not a Persian one. As with Newton's Latin, the *Khataynameh*'s Persian language reflects stylistic conventions and literary traditions of educated Ottomans, not necessarily the ethnicity of the author(s). Characterizing such texts linguistically risks imposing modern conceptions of national identity. Situating works in their sociolinguistic contexts is crucial for understanding premodern intercultural exchange. Languages like Latin and Persian transcended specific cultures as vehicles of cosmopolitan high culture. Rather than denoting singular national affiliation, the *Khataynameh*'s Persian usage reinforces its position at the crossroads of Turko-Persianate, Islamicate civilization. In essence, the Persian language does not negate the *Khataynameh*'s fundamental Ottoman nature. The practice of Persian courtly writing by Ottoman officials means linguistic identity alone cannot determine a text's cultural origins. As with the endurance of Latin in early modern Europe, Persian's longevity as a courtly idiom in the Near East reminds us that language and ethnicity do not perfectly correlate. The *Khataynameh* must be understood within its Ottoman setting to appreciate the fluid, cosmopolitan quality of cultural production in the early modern Islamicate world.

Understanding the linguistic context is crucial when examining the *Khataynameh*. The Ottoman Empire descended from the Seljuk Empire, which exclusively utilized Persian as the administrative and court language. Persian predominance in Anatolia stemmed from various factors, serving as the bureaucratic vernacular for nearly five centuries in the region. A significant aspect of Iran's cultural relationship with Anatolia was thus the diffusion and flourishing of Persian language and literature. This initial phase began with the 11th century Seljuk conquest of Byzantine territories, continuing until the Great Seljuk period's end in the 12th century. This represented Persian's foundational era in Anatolia before other influential dynamics shaped its trajectory. The Seljuk triumph over Byzantium was partly enabled by the sultans' exposure to Iranian political and cultural traditions, with the Iranian bureaucratic class playing a special role. The Seljuk dynasty itself originated among Oghuz tribes north of the Jaxartes River, migrating to Transoxania and Khorasan by the late 4th century AH. Before 1040 CE, the

Seljuks vanquished Gaznavid armies to begin ruling Khorasan, unfamiliar with governing settled lands. Hence they allied with the Persian bureaucracy. Iranian officials resentful of the Gaznavid court further strengthened ties between Persians and Seljuks. Through this formidable alliance, Persian proliferated widely under Seljuk rule. The partnership between Iranian bureaucrats and Seljuk Turcomans was instrumental in propagating Perso-Islamic language and culture in Seljuk domains. Persian became the chief bureaucratic tongue, remaining widely used even after the dynasty's decline. The second phase lasted from the Seljuk collapse to the 14th century Ottoman emergence. During this period, Persian gained further prestige in Anatolia through masterpieces like those by Nizami, Saadi and Rumi. Anatolian Turkish principalities succeeding the Seljuks saw Persian language and literature reach new heights. However, Turkish vernacular literary traditions like 13th century poet Yunus Emre also developed independently from Persian. Under the Ottomans, Turkish assumed parallel stature while Persian remained the bureaucratic language. The Ottoman court patronized both Turkish and Persian literatures. Persian usage in Anatolia must be situated within centuries of Persianate legacy stemming from Seljuk and post-Seljuk Iranian cultural infusion. The *Khataynameh*'s Persian language reflects its Ottoman bureaucratic origins, not solely Iranian identity. Positioning works based on linguistic identity alone overlooks the cosmopolitan, multilingual nature of premodern Islamicate cultural production (Rahmati, 2019).

The Ottoman Empire emerged as an imperial power following the Seljuk Sultanate's disintegration. While widely used by the Ottomans until the 14th century, Ottoman Turkish later became the courtly and official language, although Persian continued to be employed in historical writing. The practice of composing histories in Persian at the Ottoman court indicates the sponsorship of Persian historiography by sultans and elites aimed to develop Ottoman imperial discourse by tapping the lofty imperial traditions of the Persianate world. Through patronizing Persian historical accounts, Ottoman patrons sought to mold the Persian tradition to serve their own cultural-political ambitions within the broader Turko-Iranian Islamic milieu. This represented an appropriation of Persian "transregional culture-power" to recast Persianate-Islamic culture and imperial legacies in an Ottoman context. Using Persian in Ottoman historiography linked Ottoman rulers to mythic and historical exemplars, embedding Persianate imperial concepts in an Ottoman setting. Persian historical writing was a royal prerogative of the sultan and inner circle, while Persian epistolary prose, characterized by poetic and religious motifs, was similarly esteemed. 15th-16th century writers like Mo'ali and courtly *Shahname* redactors, by applying the *Shahname*'s title to the sultan, demonstrated Ottoman adoption of Persian royal vocabulary. Ottoman imperial ideology was firmly grounded in Iranian traditions, notably the canonical *Shahname*, even in bureaucratic documentation. In the late 16th century, preferences for Turkish increased markedly, alongside Köprülü Mehmed Pasha's large-scale project to translate Persian and Arabic works into Ottoman Turkish, reflecting the transition from "classical" to new 17th century Ottoman court conventions. Yet Persian endured as a prominent courtly idiom until the empire's dissolution. While foundational to statecraft and elite culture during the Ottoman centuries, Turkish rose as the primary literary language under Ottoman patronage. The use of Persian for court histories represents Persianate imperial discourses' deliberate assimilation by the Ottoman elite to articulate their imperial identity, until gradually supplanted by emerging Turkish literature (Yıldız, 2012: 436-502).

Little is known about Ali Akbar Hatayi, the *Khataynameh*'s author. Based on naming conventions where surnames often indicate one's residence, birthplace or profession, "Hatayi" literally means "Khitani", potentially referring to China or Central Asia. Since the Khitans established the Western Liao regime in Central Asia, the identity and origin of the author remains ambiguous. Scholars generally believe that, given his surname, he was likely a merchant from Central Asia. During the Zhengde reign under Ming Emperor Wuzong, he supposedly came to China posing as a tributary envoy. *Khataynameh* consists of twenty-one chapters comprehensively profiling Chinese society at that time, spanning provinces, military, law, economics, urban planning, heritage, geography, culture, court rituals, religion and social customs. In 1582, during the reign of Ottoman Sultan Murad III, the book was translated into Ottoman Turkish as *Lawbook of China and Cathay* and subsequently circulated at court, gaining popularity. By the 17th century, the Ottoman geographical text *World Survey* directly cited two-thirds of the *Lawbook*'s section on China. Perhaps owing to this Ottoman Turkish version, *Khataynameh* faded from prominence. It was rediscovered in the 19th century, garnering global scholarly attention for a time as a key work on East-West exchange. The main section depicts Ming China, highlighting

Emperor Wuzong's reign (1491-1521), leading some to regard it as a Marco Polo-esque travelogue with value as historical material. However, some scholars speculate the author never visited China, given obvious contradictions with actual Ming conditions, potentially compiling the work solely from old texts and hearsay. In-depth research has revealed major discrepancies, diminishing the book's credibility and value. Combined with understanding West Asian cultural traditions, *Khataynameh* cannot be simply classified as a travelogue. Unlike contemporary travelogues arranged chronologically, *Khataynameh* thematically summarizes Chinese society, with detailed accounts of specific themes in each chapter. Moreover, it contains allegories echoing contemporary Ottoman domestic politics. Thus, the portrayed "China" represents an "ideal" model crafted by the author, mapping Ottoman problems and offering solutions amidst imperial crisis. Hence, "law" is emphasized prominently, consistent with other Ottoman political texts then (Lin, 1967; Wang, 2021: 2-3).

Previous scholars have generally acknowledged the informative value and engaging qualities of *Khataynameh*, despite identifiable inadequacies in writing style and repetitive passages. Numerous incorporated poems seem doctrinal or tangential. Some accounts appear exaggerated, unrealistic or erroneous. Nevertheless, such flaws do not negate the work's significance as an important historical text, especially when viewed in its 16th century context of intense political, economic and cultural exchange between the Ottoman Empire and Ming China as prominent powers facing internal crises. Although author Ali Akbar likely never visited China, he managed to compile a relatively comprehensive overview of Ming social conditions from available sources. His detailed portrayals of China's administrative systems, military, infrastructure, economy, education, cities and climate offered Ottoman readers uniquely direct access to contemporary Chinese society. More crucially, *Khataynameh* presented China as an ideal socio-political model for the Ottomans through creative techniques, accentuating China's orderly bureaucracy, strict law enforcement and ethnic harmony as contrasts to Ottoman deficiencies. Exaggerations and fabrications further magnified China's exemplary image to critique the Ottoman regime. *Khataynameh* essentially functioned as political advice, encouraging Ottoman reforms to strengthen centralized authority, codify laws, restrain religious institutions, respect local traditions and promote ethnic integration. Its literary form made weighty statecraft theories palatable while avoiding potential censorship. Much of its views coincided with those of 16th century Ottoman statesmen, indicating widespread calls for imperial rejuvenation. Therefore, despite factual errors, redundancies and artistic flaws, *Khataynameh* constitutes an invaluable 16th century relic. It provided the Islamic world a window into Chinese socio-political models shaping their Far East policies, while illuminating the Ottoman Empire's solutions to its legitimacy crisis at a pivotal transitional juncture. For modern researchers, the book offers an important source for studying early modern East-West cross-cultural interactions and transformations, as well as a fascinating example of political literature in its own right (Ali Akbar & Wang Zhishan, 2016: 8-21).

Khataynameh was presented to Ottoman Sultan Selim I and translated into Ottoman Turkish during its composition, contributing to Ottoman understandings of unfamiliar aspects of Chinese civilization at the time. As a 16th century work, *Khataynameh* provides important historical information predating its writing. Its content has sparked interest among many scholars. Multiple copies exist, although they are not wholly identical, with some being abbreviated or summarized versions. Research has revealed five different copies, each with distinct titles. Scholar İlker Evşar claims to have seen all these copies. One is the Cairo copy, in Persian Nastaliq script, catalogued in Darû'l-kutub in 1273. Evşar evaluated this Persian manuscript, confirming it as a *Khataynameh* copy by Ali Akbar Khata'i. According to Evşar, one copy in the Süleymaniye Library registered as 609 was presented by Derviş Ahmed, with 55 pages in Persian script. This copy is not found in the Istanbul or Egyptian National Libraries. Another Süleymaniye copy, number 610 with unknown copyist, has 59 pages in Naskh script. This was translated into Turkish in 1967 by Lin Li-Chiang and compared to Chinese sources. Researchers have accessed and translated the Cairo and Süleymaniye 610 copies. Evşar also mentions a National Library of France copy, registered as Supplement Persan 1354, catalogue number 521. However, further research indicates this catalogue number corresponds to a different book. Orientalist Charles Schefer translated parts of *Khataynameh* into French. An Ottoman Turkish translation was also done, originally presented to Sultan Murad III. The translation by Hüseyin Efendi divided the work into *Lawbook of China* and *Cathay*, with multiple copies requiring comprehensive examination. The Cairo manuscript appears to be the largest copy. Differences across copies likely stem from copyists' linguistic deficiencies or omissions of unclear

sections. Random numbering without considering thematic continuity in the Cairo copy disrupted proper sequencing, with some pages duplicated. Previous research and Ali Akbar's original chapter index have helped compile a more coherent version (Ali Ekber Hitaî, 2021: i-iii).

Little biographical information exists on Ali Akbar Khata'i, considered an Ottoman scholar or traveler. As historian Ahmet Taşağıl notes, "It is speculated that Ali Akbar Khata'i was from the Transoxiana/Maveraünnehir or Khorasan/Horasan region, engaged in trade, and took part in a mission to China. However, after his native region was invaded by the Shaybanids or Safavids, he is believed to have migrated to Ottoman lands". Thus, according to Taşağıl, Ali Akbar Hatayi likely came from Central Asia, an important Persianate cultural center with extensive China trade networks. He possibly joined a diplomatic or commercial Central Asian mission to China in the late 15th or early 16th century. After the Shaybanid and Safavid conquests disrupted his native region's stability, he relocated to the Ottoman Empire and settled there. Within the Ottoman realm, he authored *Khataynameh*, portraying China as an exemplary country, possibly to indirectly advise or critique Ottoman rulers amid dynastic troubles. The exact dates of Ali Akbar's life and travels to China remain uncertain due to scarce sources. But based on his nisba "Hatayi" meaning "from Khitai", an old term for China, historians generally concur he came from Central Asia. The socio-political conditions of 16th century Central Asia likely led to his westward migration into the Ottoman heartland where he penned his seminal work on China (Taşağıl, 1998).

Seyfi Çelebi and His Book on China, 16th Century

Beyond the fact that he wrote a 15th-16th century Turkish historical-geographical work about the Mongol and Turkic rulers dominating Asia, China, and India, and likely served as *defterdar* (treasurer) under Ottoman Sultan Murad III, nothing is known of Seyfi Çelebi's life. Neither his name nor work is mentioned in Ottoman biographical and bibliographical sources. Two copies of Seyfi's work survive - at Leiden University Library (Cod. 917) and the Bibliothèque Nationale (Supplément Turc, nr. 1136). Published in 1968 by Joseph Matuz with a French translation, the work's title originates from an explanatory note added posthumously to the Leiden copy. This note appears erroneous in two respects. First, the date 990 (1582) seems a copyist's mistake for 998 (1590), the latter explicitly stated at the Leiden copy's end, and the text references two 1582 events. Second, in the work the author refers to himself only as Seyfi, with no mention of his occupation, suggesting the phrase "*defterdar Seyfi Çelebi*" conflates him with another Ottoman treasurer, Seyfullah Seyfi Çelebi (d. post-1597). Moreover, accounts depict Seyfullah as a successful prose writer, while Seyfi's work is stylistically modest. Thus, the probability of identical authorship weakens, as does the likelihood Seyfi was treasurer. Beyond a military background potentially fitting the pen name Seyfi, and the unsophisticated style indicating a less educated author, there are no biographical clues. Seyfi's work largely provides a geographical overview of contemporary rulers and predecessors across nine sections on the dynasties listed in the posthumous title, though not in the same order. Beginning with China's last rulers and ending with Iran, it relies on anecdotal sources like merchants and travelers rather than identified major direct written sources, with no indication Seyfi traveled himself. Alongside confirmed historical details, the text contains social, economic and ethnographic information. Nevertheless, it was unknown to Ottoman authors until the late 19th century, when utilized by Schefer and Barthold. No explicit reason for the work's composition is given. It represents late 16th century Ottoman courtly interest in world history writing. However, its timing likely connected to renewed Ottoman-Uzbek relations under Abdullah Khan (r.1583-1598), especially anti-Safavid efforts from 1591 onward, reinforced by exiled Gilan ruler Khan Ahmad's Istanbul arrival, and aims to build a Mughal alliance. Many works emphasizing the Ottomans' Oghuz ancestry were written in the late 16th century, providing another context for Seyfi's history (Woodhead, 2009).

Conclusion

This inquiry into pre-1585 Portuguese, Spanish and Ottoman perspectives on China represents a preliminary excavation of overlooked strands in early modern Sinology's genesis. The highlighted texts reveal fledgling engagements with China emerging through incipient global interactions among European, Ottoman and Chinese actors in the 16th century, preceding Sinology's formalization as an academic discipline in 18th-19th century Europe. The early Portuguese and Spanish travelogues and narratives offer intriguing firsthand glimpses into an unfamiliar civilization, potentially useful for

governance and merchants. Meanwhile, systematic late 16th century Spanish surveys of Chinese institutions, ethics, cities and customs, alongside Ali Akbar's authoritative cultural profile, signify maturing efforts to present multifaceted knowledge on China for European and Ottoman audiences. However, the most groundbreaking revelation is the overlooked Khataynameh within the Ottoman context, potentially the earliest example of Sinological writing produced in Europe. Ali Akbar's thematic 1516 Khataynameh, with its extensive profiling of Ming institutions, governance, society and customs, significantly predates the 1585 work of Juan González de Mendoza that is conventionally situated as the advent of early modern European Sinology. The Khataynameh's origins in Istanbul and its purpose in presenting an exemplary image of China for the Ottoman court underline its seminal nature as an unprecedented attempt at systematic Sinological analysis nearly three-quarters of a century prior to Mendoza's foundational treatise. As the first known extensive cultural overview crafted to transmit authoritative knowledge of a distant civilization to elite Ottoman readers, the neglected Khataynameh deserves recognition as a pioneering milestone in the development of early modern Sinology within Europe. The Khataynameh places the Ottoman realm at the vanguard of early modern Sinology, potentially shifting its advent on European soil back to Ali Akbar's seminal 1516 contribution, before equivalent Spanish and Portuguese developments. Mainstream historiography has relegated the early modern Ottoman sphere to a passive role in diffusing European knowledge, overlooking its creative engagements with China that at times preceded other European initiatives. The Khataynameh provides groundbreaking evidence of Ottomans engaging in systematic Sinological writing significantly earlier than hitherto assumed. This underscores the need for multidirectional perspectives attentive to diversity, rather than unidirectional center-periphery influences. There is certainly a need for further scholarly inquiry unearthing overlooked Sinological evidence buried in archives, to richly reconstruct the heterogeneous genesis of early modern European Sinology. But the preliminary cases explored, particularly the Khataynameh, illuminate the emergence of fledgling global Sinology through embryonic interactions before its efflorescence as formal study of China. The diverse Eurasian perspectives underline how early modern global connectivity stimulated cross-cultural curiosity and knowledge production across civilizations, laying foundations for future intellectual flowering. Further excavation of human experiences, texts and ideas traversing early modern webs of interaction can enrich understandings of the multidirectional, pluralistic making of the modern world. There is scope for unearthing more 'hidden' inter-regional engagements fostering global intellectual trajectories, through questioning assumed paradigms and Eurocentric occlusions. The examined cases underscore the potential for repositioning creative early modern border-crossers in spurring global intellectual histories, illuminating present-day cultural complexity. In conclusion, recognition of the Khataynameh's pioneering significance reshapes conceptualizations of early modern Sinology's emergence, reminding us that Ottomans were engaging with distant China before equivalent Spanish, Portuguese or northern European endeavors. The Khataynameh potentially constitutes the first known Sinological treatise composed on European soil. Its presence at the very epicenter of the Ottoman world underscores the need to re-situate diverse European actors - not just West European ones - at the forefront of inaugurating new global intellectual histories through their ingenious border-crossing pursuits.

References

- Ali Akbar and Wang Zhishan 阿里·阿克巴尔·哈泰, & 张至善. (2016). *Khataynameh* (中国纪行). 华文出版社.
- Ali Ekber Hitaî. (2021). *Hitaynâme*. Çev., C. Aslan. İksad Publishing.
- A. Cervera. (2014). "Los Intentos de los Franciscanos Para Establecerse en China, Siglos XIII-XVII. Semata". *Ciencias Sociais e Humanidades*. 26, 426-429.
- Brook, T. (2000). *Sinophiles and Sinophobes: Western Views of China*. Oxford University Press.
- Christine Woodhead. (2009). "Seyfi Çelebi". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 37, 33-34.
- E. (2007). *Los Viajes a Oriente de Odorico de Pordenone*. Publisher.
- Green, N. (2019). *The Persianate World: The Frontiers of a Eurasian Lingua Franca*. University of California Press.

- Kauz, R. (2005). "One of the Last Documents of the Silk Road: The Khataynameh of Ali Akbar". *Silkroad*. 3 (6).
- Lin Yih-Min (林义民). (1967). *Ali Akbarin Hitayname Adlı Eserin Çin Kaynakları İle Mukayese ve Tenkidi*, Doktora Tezi.
- Meynard, T., SJ, & Villasante, R., SJ. (2018). *La Filosofía Moral de Confucio*, por Michele Ruggieri, sj. La primera traducción de las obras de Confucio al español. Madrid: Mensajero / Sal Terrae / Universidad Pontificia de Comillas.
- Odorico da Pordenone. (2016). *Relatio de Mirabilibus Orientalum Tatarorum*, Edizione Critica a cura di A. Marchisio.
- Özerdim, M. N. (1950). "Acaib-ül-Letaif (Hitay Sefaretnamesi) ile Çin Kaynakları Arasında İlgî". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 345-371.
- Rahmati, M. Khwaja. (2019). "Nizam al-Mulk and the expansion of Persian language in Anatolia". *Journal of Iranian Studies*. 18 (35), 95-120.
- "Relatos de viajes inéricos: Peregrinação y Viaje del mundo". (2015). *Límite*. 9, 367-382.
- Taşgıl, A. (1998). "Hitâyname". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 17, 404-405.
- The Suma Oriental of Tomé Pires and The Book of Francisco Rodrigues*. (1944). London: The Hakluyt Society.
- Vilà, L. (Year of publication not provided). *La Historia del Gran Reino de la China de Juan González de Mendoza*. Hacia un estudio de las crónicas de Oriente en la España del Siglo de Oro. *Boletín Hispánico Helvético*, 21, 74.
- Wang Yihan (王艺涵). (2021). *Xiangxiang Zhongguo: "Zhongguo Jixing" yu shiliu shiji aosiman diguo zhengzhi wenhua [Imagining China: Khatayname and the political culture of the Ottoman Empire in the 16th century]*, MA Thesis, Beijing Foreign Languages University 北京外国语大学.
- Yıldız, S. N. (2012). *Ottoman Historical Writing in Persian, 1400–1600*. I.B. Tauris.
- Zhang Xiping 张西平. (2011). *西方汉学十六讲 (Sixteen Lectures on Western Sinology)*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.

CONTRIBUTION LEVELS OF THE AUTHORS: First Author 40%; Second Author 30%; Third Author 30%.

ETHICS COMMISSION APPROVAL: There is no need for ethics commission approval in the study.

FINANCIAL SUPPORT: No financial support was received in the study.

CONFLICT OF INTEREST: There is no potential conflict of interest in the study.

COPYRIGHT AND SIMILARITY REPORT: The authors own the copyright of their works published in the journal; the similarity report of the study has been received.

COMPLIANCE WITH SCIENTIFIC AND ETHICAL PRINCIPLES: It has been declared that scientific and ethical principles have been followed during the preparation of this study and all studies used are stated under the heading "References".

şahin, H. H.; Arslanpay, Y. Ö. (2023). “Azerbaycan-Hindistan İlişkileri ”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 159-180.

Araştırma Makalesi

AZERBAYCAN-HİNDİSTAN İLİŞKİLERİ*

Azerbaijan-India Relations

Hüsne Hilâl şAHİN**

Yasin Özer ARSLANPAY**

Öz

Bu alışmada Azerbaycan Cumhuriyeti ile Hindistan Cumhuriyeti'nin geçmişten günümüze kadar gelen ilişkileri incelenmektedir. Tarihsel bağları çok eskiye dayanan Azerbaycan ve Hindistan'ın, özellikle günümüzdeki diş politik ilişkilerini birbirleri dişındaki ülkelerle olan ihtilafları belirlemiştir. Diş politikada yaşanan bu anlaşmazlıklara rağmen günümüzde Azerbaycan-Hindistan ilişkileri çok yönlü bir şekilde devam etmektedir. Ayrıca hem Azerbaycan hem de Hindistan yumuşak güçlerini iki ülke toplumunda 1950'lerden itibaren uygulamayı kesintisiz bir şekilde sürdürmüştür.

Çalışmamızda diş politikadaki ifade edilen bu durum ortaya konarak, söz konusu ikili ilişkilerin ekonomik, kültürel, eğitim ve uluslararası hukuki boyutu ele alınacaktır. Ortaya konacak bilgilerin ışığında geleneksel diplomasi dişında var olan ilişkilerin itici bir güç haline getirilerek diş politikadaki ilişkilerin geliştirilmesinin gerekliliği ifade edilecektir. Zira günümüzde yaşanan Rusya- Ukrayna savaşı gibi olayların Azerbaycan-Hindistan ilişkilerine yansımaları, hem de Karabağ'daki Ermenistan işgalinin tamamen nihayetlenmiş olması sebebiyle Hindistan'ın özellikle bu yeni konjoktüre göre Azerbaycan'a yönelik geliştirdiği diş politika perspektifini değiştirmesi gerekliliği anlatılırken, bu değişiklik sonrası Azerbaycan'ın da Hindistan'a yönelik politika değişikliğinin ekonomik sebepleri üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda söz konusu değişikliklerin sonucunda iki ülke için fırsatlar değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Hindistan, Azerbaycan Türk Tarihi, Hindistan Türk Tarihi, Enerji, Diplomasi.

Abstract

In this study, the relations between the Republic of Azerbaijan and the Republic of India from past to present are examined. The current foreign political relations of Azerbaijan and India, whose historical ties go back a long way, have been determined by their conflicts with countries other than each other. Despite these disagreements in

* Geliş Tarihi / Received: 11.10.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 24.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1364604>

** Do. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Polatlı Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, h.hilalsahin@hbv.edu.tr, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-0311-9907>

** Yüksek Lisans Mezunu, arslanpayozer.60@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-0470-6337>

foreign policy, Azerbaijan-India relations continue in a multifaceted manner today. In addition, both Azerbaijan and India have continued to implement their soft powers in the societies of both countries since the 1950s, uninterruptedly until today.

In our study, the current situation expressed in foreign policy will be revealed and the economic, cultural, educational and international low dimensions of these bilateral relations will be discussed. In the light of the information to be revealed, the necessity of developing relations in foreign policy by turning existing relations outside of traditional diplomacy into a driving force will be expressed. While it is being explained that India should change its foreign policy perspective towards Azerbaijan, especially according to this new conjuncture, due to the reflection of current events such as the Russia-Ukraine war on Azerbaijan-India relations, and the Armenian occupation in Karabakh being completely ended, after this change, Azerbaijan The economic reasons for 's policy change towards India will be emphasized. As a result of these changes, opportunities for both countries will be evaluated.

Keywords: *Azerbaijan, India, Azerbaijan Turkish History, Indian Turkish History, Energy, Diplomacy.*

Giriş

Bugün dünyanın küresel güçlerinden ve en yoğun nüfusa sahip ülkelerinden biri olan Hindistan ve stratejik konumu, jeoekonomik araçları, istikrarlı yapısıyla bölgesinin önemli ülkelerinden biri olan Azerbaycan'ın ilişkileri, bağımsızlıklarını kazandıkları (Hindistan-15 Ağustos 1947 ve Azerbaycan-18 Ekim 1991) dönemlerden çok daha eskiye dayanmaktadır.

Ortak tarihî bağlara sahip olan her iki ülke de Türk tarihinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Buna göre, Azerbaycan'daki Türk varlığı, kesin olarak M.Ö. 3. Binli yıllara kadar götürülebilmektedir. Yine Hindistan'da Türklerin varlığının M.Ö. 1. binden itibaren İndus-Pencab Havzası'nda görüldüğünü söyleyebiliriz (Paşayeva, 2007: 2506; Cöhce, 1997: 981-988). İki ülkenin tarihinin Ak Hunlar döneminde keşiştiği bilinmekle birlikte, Kafkasya'da mukim olan Ak Hunların, Farslara destek olarak Hindistan'a girdikleri ve bir Türk boyunun bu dönemde her iki ülkede de aynı anda egemen olduğu anlaşılmaktadır (Galip ve Gömeç, 2013: 10-11). İki ülkenin Ak Hunlar devrinde ortak bir devleti paylaştığı günlerden bugüne, özellikle Hindistan'daki İngiliz sömürgeliği sonrasında ilişkiler, dönemin ruhuna göre inişli çıkışlı şekilde seyretmiştir. Bunun yansıması olarak günümüzde, Azerbaycan'ın Pakistan ile yakın ilişkileri, Hindistan'ın Ermenistan'la olan diplomatik münasebetleri sebebiyle iki ülke ilişkileri iptidai olarak sürdürülmektedir. Ancak 1991 sonrası Azerbaycan'ın yeniden bağımsızlığını sağlaması, Hindistan'ın bu tarihle birlikte liberal ekonomi koşullarına geçişinin yanı sıra, Hindistan'ın hâlihazırda dünyanın en büyük doğalgaz ve petrol ithalatçılarından biri olması sebebiyle, iki ülke ilişkileri karşılıklı kazan kazan fırsatlarıyla daha gerekli hale gelmiştir.

Azerbaycan-Hindistan Açısından Türk Tarihinin Seyri

Tarihî dönemlere bakıldığında bir bölgenin Türklerle tanışması ve Türkleşmesinin umumiyetle göç yoluyla olduğu görülecektir. Bu bakımdan Azerbaycan-Hindistan ilişkilerinin de Türklerin iki ülke arasındaki yolculuğuyla başladığı söylenebilir. Hindistan'da Kuşanların zayıflamaya başladığı dönemlere denk düşen bir tarihte kendisine Kuşan diyen bir "Hun" grubunun Azerbaycan'a girdiği belirtilmiştir (Latifova, 2015: 9).

Günümüz yerel Azerbaycan Türk tarihî araştırmalarında dahi, Kuşan isminin tam bir şekilde verilmediği görülmekle birlikte Sinor, Kuşanların isimlerinin ortaya çıkışını şöyle anlatmıştır: "*Şyu mi, Şuağ mi Guiy- şuanğ (Kuşan), Şi-dun ve Gav Fu yabgularının, Kuşan yabgusu tarafından bir bayrak altında birleşmesiyle bu ismi aldığını kesin olarak belirtmiştir.*" (2014: 219). Bu kesinliğe rağmen yine Azerbaycan bilim insanlarının 2022 yılındaki çalışmalarında, Kuşan isminin nereden geldiği rivayet mahiyetinde ve Hint-Türk tarihinde farklı olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte adı geçen çalışmada Kuşan isminin, 5 yabguya benzer şekilde "ilk olarak Gah ili İlisu Köyüne yerleşen Kuşanların, bu isminin tapındıkları 5 kutsal totemden biri olabileceği kaydedilmiştir" (Latifova, 680).

Hindistan'daki hâkimiyetlerinin sonlarına doğru yaklaşıldığı bir tarihte Azerbaycan'a göç eden Kuşanların kolunun, kendilerinden sonra Hindistan'dan Avrupa'ya uzanacak bir devlet tesis edecek olan Ak Hunlara da bir nevi öncülük ettiği görülmüştür. Hindistan ve Azerbaycan'da birçok miras bırakan Kuşanların, Azerbaycan toponimlerinde de mirasları yaşamaya devam etmektedir. Buna göre, Kuşanlarla ilgili toponimlere Azerbaycan'ın Ağdaş, Kürdemir, Şamahı, Guba ve Kazek illerinde rastlanmıştır (Latifova, 2014: 77).

Kuşanlar sonrası Hindistan'da ortaya çıkan diğer bir Türk egemenliği de Ak Hunlar'dır. Yine çalışmamızda daha evvel belirtildiği gibi Ak Hunların ortaya çıkışı Hindistan'da olmasa bile, devletleşmeleri Hindistan'da gerçekleşmiştir. Ak Hunlar Hindistan'a göç etmelerine sebep olan Sasanilerle, daha sonraki yıllarda birlikte Diyarbakır'ı Romalılardan almıştır. Aynı anda bir diğer Hun kolu Avrupa Hunlarının da Alanları yenmesiyle Avrupa ortasından, Kuzey Hindistan'a oradan Hazar Denizi'ne dek süren kesintisiz bir Hun egemenliği yaratılmıştır (Tezcan, 2007: 184-185).

Gülistan ve Türkmençay Antlaşmaları öncesi, tarih boyunca bir tek coğrafya (Azerbaycan) olarak okumamız gereken bugün Güney Azerbaycan'da kalan Erdebil'de 500'lü yılların sonunda Ak Hunlar ile Sasaniler karşı karşıya gelmiş ve Ak Hunlar bu savaşı kaybetmiştir (Mustafa, 2018: 117).

550 yılları civarı halen Kuzey Hindistan'dan Azerbaycan'a dek egemenliğini sürdüren Ak Hunlar bu tarihten sonra hızla gücünü yitirmeye başlamıştır. Bu güç kaybına Mihiragula'nın Hindistan'da dinî hoşgörüden uzaklaşan sert tutumu sebep olmuştur. Bu tutum ona karşı isyana ve iç savaşa sebep

vermiştir. İç savaşta da yenilen Mihiragula'nın devleti yıkılma sürecine girmiştir (Mızrak, 2017: 143 - 144).

Hindistan merkezli bir devlet olan Ak Hunların Azerbaycan'daki varlığının en büyük katkısı, bölge tarihinde önemli bir yere sahip olacak olan Akkoyunluları beraberinde bölgeye taşımış olmalarıdır. Buna göre Akkoyunların Ak Hunlar ile bağlantısı olduğu kaydedilirken Akkoyunluların Ak Hunlarla Azerbaycan'a geldikleri ya da zaten bizzat onlar oldukları fikri öne sürülmüştür (Çağlayan ve Çağlayan 2019: 200).

Hem genel Türk tarihi hem de Hint-Türk tarihi açısından önemli bir diğer devlet Gaznelilerdir. Gazneliler 963 yılında Afganistan'ın Gazne vilayetinde kurulmuş bir Türk devletidir. Alptegin önderliğinde kurulan bu devletin başlattığı Hindistan seferi Halaç Türkleri gibi toplulukların Gazneli ordusuna katılmasına sebep olmuş, bu da Gaznelilere bir devletleşme süreci yaşatmıştır (Talay, 2019: 27-28).

Gazneliler için en stratejik olayın Sultan Sebüktegin devrinde yaşandığı görülmüştür. Sebüktegin'in Kuzey Hindistan'a ulaştığında devletin orijini de artık tamamen Hindistan olmuştur (Okudan, 2020: 42). Devlet en parlak dönemini Sebüktegin'in oğlu Mahmud devrinde yaşarken, Mahmud'un döneminde Gazneliler tüm coğrafyaya hâkim olmuştur. Hindistan'daki gelişmeler böyle cereyan ederken Azerbaycan'da Gaznelilerin kuruluş ve yükseliş devri esnasında yerel feodal devletler hüküm sürmektedir. Bu dönemdeki feodal devletler siyasi hâkimiyet, mimari ve kültürel açıdan ürettikleriyle Azerbaycan tarihine damga vurmuşlardır. Gazneliler dönemi ile Azerbaycan feodal beylikleri arasındaki en önemli ilk gelişme Azerbaycan'daki feodal beylik içerisinde yaşayan Türkmenlerin Mahmud'a kafa tutacak hale gelmesiyle olmuştur (Merçil, 1989: 38). Türkmenleri Azerbaycan sınırlarından püskürtme fikri üzerinden hareket eden Mahmud'un zamanında da bir kez daha Azerbaycan'ın geçiş güzergâhı özelliğinin yaşanan gelişmelere yön verdiği görülmüştür. Buna göre Gazneli tazyikiyle karşılaşan Oğuzların lideri Arslan Yabgu bu baskıyı kırmak için Anadolu coğrafyasına yönelmiştir. Bu sebeple Oğuzların Anadolu'ya ilk keşif akınları 1016 yılında başlamış, yine 1028'de Gazneli Mahmud'a yenilen Arslan Yabgu'ya bağlı Oğuzların Anadolu sahasına yönelmeleri sonrası 1029 yılında Bizans'ın Diyarbakır önlerine kadar gelmişlerdir (Türkeş, 2012: 226).

Hindistan Türk tarihi için olduğu kadar Azerbaycan-Hindistan ilişkileri açısından da bir diğer dikkat çekici dönem Delhi Türk Sultanlığı'nın hâkimiyeti sırasında yaşanmıştır. Bu dönemdeki olayları Moğol istilasının belirlediğinin altını çizmek gerekmektedir. Moğol istilası evvelinde Delhi Türk Sultanlığı'nın kuruluşuna ilişkin bilgi vermek icap ederse, Gurluların Hükümdarı Muizzeddin Muhammed'in, özellikle fetih hareketleri atadığı meliklerden biri olan ve Delhi'yi fetheden Aybek 1193 yılında Delhi Türk Sultanlığı'nın temelini atmıştır. Delhi Türk Sultanlığı için asıl kuruluş, 1206 yılında Delhi'de Mübarek Han'ın Kutbeddin unvanıyla tahta çıkışıyla gerçekleşmiştir (Erdurak, 2022: 11-12; Eravşar, 2011: 61).

Delhi Türk Sultanlığı'nın kuruluşundan yıkılışına dek (1206-1526) gündemini Moğol istilası ve daha sonraları karşılaştığı Timurlular ile mücadele oluşturmuştur. Bilindiği gibi Moğol istilası 13. Yüzyılda Asya ve Avrupa'yı etkilemiş, özellikle Türkistan'ın istilası da Türklüğün kaderini doğrudan doğruya etkilemiştir (Kuşçu ve Vurgun, 2011: 91-103). İşte bu istila karşısında mücadele veren Delhi Türk Sultanlarından Balaban, daha önceki dönemlerde de var olan, Delhi Sultanlığını bilim ve kültür merkezi yapma stratejisi ve Moğol istilasından kaçan tüm grupları bayrağı altında toplayarak Moğollara karşı geniş bir cephe yaratma yönündeki devlet politikasını devam ettirmiştir. Balaban bu kapsamda Türkistan, Mâverâünnehir, Horâsân, Irak, Azerbaycan, Fârs, Rum ve Şam'dan 15 padişah evladının Cengiz Han orduları yüzünden kendi hükümet merkezlerinden ayrılarak Delhi'ye gelmesini sağlamıştır (Kansoy, 2017: 501).

Bu olay Delhi Türk Sultanlığı devrinde, Azerbaycan-Hindistan ilişkilerinin temelini teşkil etmiştir. Bundan sonra da Delhi Türk Sultanlığı'nın, dünyanın neresinde olursa olsunlar için usta ve mahirleriyle çalışma anlayışı gereği, Azerbaycan ilişkileri bu bağlamda da sürmüştür. Buna göre Delhi Türk Sultanlığı'na ilişkin kayıtlarda Nahçıvan demiri ve Azerbaycan kılıçlarıyla ilgili bilgilere rastlanmıştır (Kansoy, 2017: 130).

Öte yandan Moğol istilası bütün Asya'yı olumsuz etkilerken Azerbaycan ve Hindistan ilişkilerini de akamete uğratmış, bu dönem dışındaki en önemli evre ise kırılma noktaları itibariyle Timurlular dönemi olmuştur.

Timur'un harekâtı Hindistan için özellikle sonraki süreç açısından olumlu gelişmelere sebebiyet vermiştir. Ancak aynı durum Azerbaycan için geçerli olmamış; Timurluların Azerbaycan'daki Türk varlığının gücünü zayıflattığı anlaşılmıştır.

Buna göre, Kırım-Kafkasya hattında hüküm süren Altın Ordu Devleti'ne Emir Timur'un yaptığı seferler Türk ve İslam dünyasını derinden etkilemiş, Altın Ordu'ya bağlı Rus Prenslikleri bağımsızlıklarını ilan ederek Rus Devleti'ni kurmuşlardır (Erendor, 2019: 296).

Bir başka görüşe göre Altın Ordu'nun yıkılışındaki ana sebebin Emir Timur'un Altın Ordu üzerine yaptığı seferler olmadığı; bunun sebebinin Altın Ordu Hanlığı'nın kendi iç yapısından kaynaklanmıştır (Akbiyık, 2003:148).

Bazı eserlerde, Altın Ordu'ya Timur'un ağır darbe vurduğu ve Altın Ordu'ya bağlı olan Rus Prensliklerinin bağının bu yenilgiden sonra zayıfladığına işaretler Timur'un, mücadeleden galibiyetle çıkmasının akabinde ana hedefi olan Hindistan seferine (1388-1389) hazırlanmaya başladığı belirtilmiştir (Kemalov, 2009: 29-39). Altın Ordu Devleti'nin zayıflamasıyla birlikte aksini söyleyen görüşler olmasına rağmen, özellikle Kafkasya'daki otorite boşluğundan daima Ruslar fayda sağlamıştır. Ruslar, bu olay sonrasında devamlı suretle Azerbaycan'ın bağımsızlığını tehdit eden bir unsur olmuştur. Üstelik Rusların Azerbaycan için emelleri daha eskilere dayanmaktadır. Henüz bir devletleri yokken dahi Ruslar (Slavlar), Azerbaycan'daki otorite boşluğuna gördüklerinde Azerbaycan'a saldırarak Hazar Denizi üzerinden Bakü'ye gelmiş ve soygunlar yapmıştır. Yine bu yağma hareketleri Hazar kıyısı hattında 11. Yüzyıl sonlarına dek devam etmiştir (Nuriyeva, 2015: 66).

Azerbaycan ve Hindistan'ı birleştiren, kendisinden sonraki dönemleri de etkileyen devletlerden biri de Akkoyunlular olmuştur. Akkoyunlular kendinden önceki Timurlular devlet yönetiminden örnek almış ve sonraki Safeviler için devamlılık kaynağı olmuştur. Togan'ın vurguladığı üzere Akkoyunluların Azerbaycan'da bundan daha eski olabileceği ve Akkoyunluların Ak Hunların torunları olması imkân dışı da değildir (1981: 278). İlk olarak bir beylik iken Emir Timur'u destekleyen Akkoyunluların hem en ünlü hükümdarı hem de en parlak dönemini yaşatan ismi Uzun Hasan'dır. Uzun Hasan sınırlarını kendisinin çizdiği bölgede devletin Oğuz soylularının bir teşekkülü olarak vücuda geldiğini anlatırken, Hindistan vurgusu da konumuz açısından hayli dikkat çekici olmuştur. Buna göre Uzun Hasan, Horasan, Merv, Mahan, Herat, Belh, Kandahar, Kabil, Hindistan bölgelerine dağılan Bayırdır Han ve Bayat kavmi ile Oğuz iline bağlı bulunanların katına geldiklerini söyleyerek Oğuz Han'ın yüce soyuna bağlı olduklarını bildirmiştir (Demir, 2019: 191-192). Akkoyunluların Hindistan ilişkileri ise daha çok ticari ve ekonomik boyutta olmuştur.

Azerbaycan'da bunlar cereyan ederken, Hindistan'da ise Dekken Türk Sultanlıkları ortaya çıkmıştır. Dekken Vadisi'nde kurulan ilk sultanlık Behmeniler'dir. 1347 yılında kurulan Behmenilerin kendisi de bir göçmen olan Mahmud Gavan'ın Baş vezirliği sırasında Akkoyunlular ile ticari ilişkiler en yüksek seviyeye çıkmıştır (Şahin, 2015: 62; tarihiinstitüsü.az).

Hindistan ve Azerbaycan'ın ekonomik münasebetlerine bakıldığında ilişkilerin mazisi, iki ülkeden geçen ticaret yollarının ortaya çıkmasına kadar dayandırılabilir. Çalışmada bunların örnekleri ifade edilmiştir. Diğer yandan Hindistan ile Azerbaycan arasındaki ticari ilişkilerin resmî başlangıcı olarak 14. Yüzyılda Hindistan'dan gelen Multan tüccarların geldiği dönem kabul edilmektedir. Hint Farslarından olan bu grup, Bakü'de 14. Yüzyılda Multani Kervansarayı (Aliyev Heritage.b.; Məmmədli 2011: 4) ve Surakhani'deki Ateşgâh Tapınağını da inşa etmişlerdir. Turizm kavramının gelişmeye başladığı 18. Yüzyıldan itibaren Ateşgâh Tapınağı hem İran'dan Zerdüştlere hem de Hindistanlıları bölgeye çekmiştir.

Akkoyunlulardan sonra ise Azerbaycan'da hüküm sürecek olan Safevilerin de aslında yine aynı coğrafyada yaşayan Türk halkının bir teşekkülü olduğu görülmektedir. Buna göre Şah İsmail aslında Akkoyunlu Hükümdarı Yakup'un kız kardeşinin oğludur (Keven, 2015: 10). Akkoyunlular sonrasında menşei olarak onlarla aynı soydan olan fakat yürüttüğü politikalarla ayrılan Safeviler, Azerbaycan'da hâkimiyet kurmuştur.

Şah İsmail 1501 yılında Akkoyunlular içinde çıkan taht kavgasından Akkoyunlular sonrasında menşei olarak onlarla aynı soydan olan fakat yürüttüğü politikalarla ayrışan Safeviler, Azerbaycan'da hakimiyet kurmuştur.

Şah İsmail 1501 yılında Akkoyunlular içinde çıkan taht kavgasından yararlanıp Akkoyunlulara son vererek, Safevi Devleti'ni kurmuştur. Hindistan ile münasebetler ve genel olarak Safevi Devleti'nin politikasını şekillendiren ana konu; Şah İsmail'in Caferi fikhına bağlı 12 İmam inancını benimsemiş olmasıdır.

Emir Timur ile Anadolu ve Azerbaycan yöresine gelen Hoca Ali'nin etkisiyle bu inanca yönelen Şah İsmail'in iktidara gelmesiyle 12 İmam Caferiliği devletin resmî inancı kabul edilmiştir (Karagöz, 2010: 74). Kendisi de bir propaganda sonucu bu inanca intisap ettiği için, devlet politikalarından birini inancını yaymak olarak belirlemiştir. Bu politikayı benimsemesinde hiç şüphesiz, nüfuz alanı yaratma arzusu da bulunmaktadır. Safeviler, Hindistan'da da bu yolla önemli bir nüfuz alanı yaratmayı başarmıştır. Safevilerin Hindistan'da bu politikaları uygulamak için seçtiği merkez Dekken Platosu'dur (Aydın, 2019: 19).

Dekken Platosu'ndaki Türk Sultanlıkları, özellikle 1526'daki Babürlülerin kuruluşu (1526) itibariyle politik bir korumaya da kavuşmak adına Safevilerin Caferilik inancına intisap teklifini kabul etmişlerdir (Dağlar, 2019: 322 -331).

Dekken Platosu'ndaki Türk Sultanlıkların öncülü Behmeniler zamanında Ehlibeyte hürmetin olduğunun duyulması, Safevi aydın kadrosunu buraya yöneltmiştir. Daha sonrasında ise 15. Yüzyılın sonları ve 16. Yüzyılın başlarında Dekken'de Adilşahlar (1490-1686), Nizamşahlar (1491-1633) ve Kutupşahiler (1512-1687) devletleri kurulmuştur. Bu devletler Safevilerin inancını kabul etmiş ve Safevi Şahı adına hutbe okutmuşlardır. Zaman zaman Caferilik inancını Babürlülerin etkisiyle terk etseler de Safevi-Dekken Sultanlıkları ilişkilerinde herhangi bir gerileme yaşanmamıştır. Karşılıklı elçi alışverişi, Safevilerin aydın kadrolarının bu bölgeye göçü ve ticarete kadar ilişkiler çok kapsamlı şekilde sürdürülmüştür. Dekken Sultanlıkları-Safevi ilişkileri bu hızla devam ederken, Safevi-Osmanlı Savaşı nedeniyle Safevilerin gücünü farklı konuma sevk edemeyişleri bu sultanlıkları ifade edilen dönemlerde korumasız bırakmıştır. Safevilerin artık son yüzyılına girdiği bir süreçte ise Dekken Sultanlıkları Babürlüler tarafından art arda ortadan kaldırılmışlardır (Necefli, 2022: 1-31; Şahin, 2019: 731-754; Dağlar, 2019: 322-331).

Safevilerin Babürlüler Devleti kurulmadan önce Dekken Platosundaki Türk Sultanlıkları ile ilişkileri, Babürlülerin kuruluşundan sonra Safevi-Babürlü gerginliğinin sebeplerinden biri olmuştur. Zira Safevi-Dekken münasebetleri Babürlülerin kuruluşundan kısa süre sonra iki ülke arasında siyasi nüfuz mücadelesine dönüşmüştür. Oysa Babürlülerin kuruluşunun ilk zamanlarında Safevilerle iyi ilişkiler içerisinde olma isteği hâkimdi. Buna göre Şah İsmail, 1510-1511 yılında Horasan'da Özbek Hanı Şibani ile savaşmış, bu savaşta Özbek Hanı Şibani öldürülmüştür. Şah İsmail'in bu savaşta esirler arasında yer alan Babür Şah'ın kızı ve kız kardeşini Hindistan'da bulunan Babür'e iade etmesi, Babürlüler ve Safeviler arasında iyi ilişkiler kurulmasına neden olmuştur (Karagöz, 2010: 54).

Babürlüler ile Safeviler arasında özellikle bazı Babür hükümdarları döneminde ilişkilerin Babür Hükümdarlarının Safevi Hükümdarına biatına veya gergin bir şekilde karşı karşıya geldiği boyutlara erdiği zamanlar olmuştur. Bunlardan en sıra dışı olanı yine Babür Şah döneminde yaşanmıştır. Babür Şah siyaseten olmasına rağmen, Semerkant'ın yeniden fethedilmesi sırasında destek almak için 12 İmam Caferiliğini kabul etmiştir. Safeviyye tarikatının kullandığı kızılbaş sarığını takarak Semerkant camilerinde Şah İsmail adına hutbe okutmuştur (Fisher, 2022: 55). Buna benzer şekilde Safevilerden yine askerî ve siyasi destek almak amacıyla Babürlülerin, Safevilere tabi olduğu bir dönem daha yaşanmıştır. Ancak bu dönemin etkileri hem iki ülke hem de bireysel olarak daha sonra hükümdarlık yapacak Ekber Şah'ın hayatını değiştirmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Söz konusu dönemde Babürlülerde, bir süreliğine Hindistan tahtını kaybeden Hümâyûn Şah tekrar tahtı kazanmak üzere Safevilerin desteğini almak için Safevi Hükümdarı Tahmasb'ı pir kabul etmiştir. Onun desteği ile 1545'te Kandahar'ı almayı başarmıştır. Daha sonra ise Safevileri Kandehar'dan çıkarmış ve oğlu Ekber'i esir bıraktığı Safevi Sarayından da almıştır (Fisher, 2022: 110-111). Öte yandan sınır çatışmaları iki ülkenin gücünü azaltma pahasına devam etmiştir. Bunun en çarpıcı örneği Kandahar'ın iki ülke arasında Nadir Şah Devleti'ne kadar sık sık el değiştirmesi olmuştur.

Horasanlı bir Türk olan Nadir Şah, Afşar Türklerindedir. Afşarlar, Selçuklular ile Anadolu'ya gelerek bu coğrafyaya adım atmış ve Moğol istilası sırasında Azerbaycan'a geçmişlerdir. Şah İsmail'in Azerbaycan'daki hâkimiyeti sırasında ise Safevi sınırlarının güvenliğini sağlamaları için Horasan'a yerleştirilmişlerdir (Kafkasyalı, 2011: 85). Horasan, Nadir Şah için de daima güç aldığı merkezî noktasi olmuş, akabinde kuracağı devletin başkentini Horasan'a taşımıştır. Nadir Şah Devleti'nin yükseliş döneminde Safevi Devleti aynı anda hem Nadir Şah hem de Osmanlı Devleti ile mücadele etmek zorunda kalmış; bunun sonucunda güç kaybı yaşamıştır. Safevilerin yaşadığı güç kaybı neticesinde bugünkü İran coğrafyasına Afganlar hâkim olmuştur. İşte bu süreç içerisinde Safevileri İran'dan çıkarmak için ordu toplamaya çalışan Şehzade Tahmasb, Horasan'daki cesur bir savaşçı olarak Nadir Bey'in ününü duymuş, onu kuracağı orduya davet etmiştir. Nadir Bey de bu orduya tüm askerî sorumluluğun kendisinde olması kaydıyla katılacağını bildirmiştir (Yazıcı, 2020: 132). Bunun kabulü sonrası harekete geçen Nadir Bey, 1727 yılında Afganları İran'dan çıkarmaya muvaffak olmuştur. Bunun sonrasında Safevi Devleti içerisinde hızla yükselişini sürdüren Nadir Bey, Tahmasb'ın zayıflığını görerek onu etkisine almış ve Şah II Tahmasb'ın naipliğine getirilmiştir (Kırca, 2021: 3; Kafkasyalı, 2010: 66).

1736'da artık devletin fiziksel, siyasi birliğini tesis eden Nadir Bey, bir sonraki adım olarak devletin başına geçmek için harekete geçmiştir. Bunun için Mugan'da bir kurultay toplamış, burada devletin başkenti olmak üzere çeşitli değişikliklere gidilme önerisinin yanı sıra kendisini Şah olarak aday göstermiştir (Yazıcı, 2020: 133). Önerilerin tamamıyla kabulü ile hukuken Safevi Devleti son bulmuştur (1736). Nadir Bey de Şah unvanıyla İsfahan yakınlarında taç giyerek yeni kurulan bu devletin başına geçmiştir (Sadat, 2017: 52)

Bu olaydan sonra Doğu'ya yönelen Nadir Şah'ın konumuzu da muhteva edecek şekilde en önemli seferi 1737'de çıktığı Hindistan seferi olmuştur. Bu seferi sırasında Babür başkentine adım adım ilerleyen Nadir Şah, Hindistan ve Osmanlı'daki Türk devlet varlığını yıkmak değil, gücünü onlara kabul ettirmek isteyen bir hedef doğrultusunda hareket etmiştir. 1739'da Karnal mevkinde Babürlüleri mağlup eden Nadir Şah, Delhi'de Padişah olarak ilan edilmiştir. Bu sefer sonucunda bütün Hint topraklarını egemenliği altına almıştır (Faozi, 2022: 14). Nadir Şah, Babürlüleri yıkmak, yok etmek niyetinde olmamıştır. Zira Nadir Şah, Osmanlı, Özbek ve Babürlü yönetimlerinin Türklüğünden memnuniyet duyduğunu her fırsatta dile getirmiştir (Erendor, 2019: 337). Burada Nadir Şah ileri vadede ifade edilen bölgedeki devletleri kendisinin otonomu haline getirme arzusu duymuştur. Nadir Şah'tan sonra bir bütün halinde Azerbaycan'da Türklerin egemenliği Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'ne dek tamamen kesintiye uğramıştır. Hem Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti öncesi hem de sonrasında ülkede Fars ve Rus hâkimiyetleri yaşanmıştır (Bıyıktay, 2021: 172). Öte yandan Babürlüler de Hindistan'da Hindu birliklere karşı savunmasız hale gelmiş, nihayetinde Hindistan İngiliz hâkimiyetine girmiştir (1858).

Milattan önce 3 binlerden itibaren ortak bir seyir izleyen Hindistan-Azerbaycan tarihi ilişkilerinin SSCB devrinde oldukça zayıfladığı görülmektedir.

Azerbaycan-Hindistan Güncel İlişkileri

Azerbaycan-Hindistan ilişkileri günümüzde zirve diplomasisinden uzak olsa da çok yönlü ve çok boyutlu bir şekilde yürütülmektedir.

Azerbaycan'da 1920 yılından sonra Sovyet iktidarı sırasında dış ilişkiler Moskova eliyle yürütülmüştür. Fakat bu dönemde Azerbaycan'ın müstakil Bakü merkezli dış politika yürütememesine rağmen, Hindistan'dan Azerbaycan'a üst düzey ziyaretler gerçekleşmiştir. Ayrıca bu ziyaretlerin 1971 yılında imzalanan Hindistan-Sovyet Barış Anlaşması öncesi olması da hayli dikkat çekicidir.

Buna göre, 1956 yılında Hindistan Cumhurbaşkanı Sarvepalli Radhakrishnan ve yine 1961 yılında Hindistan Başbakanı Cevahirlal Nehru Azerbaycan'ı ziyaret etmiştir (Newdelhi.mfa.gov.az). Özellikle Hindistan resmî kaynaklarında SSCB üyesi devletler için diplomatik ilişkilerin başlangıcı olarak 1971 yılında imzalanan Hindistan-Sovyet Barış Antlaşması kabul edilmektedir (Şahin, 2018:169-180; Ünlü, 2021:197). Bu imzalanan anlaşmaya karşın 1971 yılından sonra da, Azerbaycan'ın 18 Ekim 1991 tarihindeki bağımsızlığını yeniden tesisine kadar, iki ülke arasında diplomatik herhangi bir ilişki tesis edilmemiştir. Azerbaycan'ın yeniden bağımsızlığını kazanmasının ardından Hindistan, Azerbaycan'ın bağımsızlığını 26 Aralık 1991 tarihinde tanımıştır. İlk diplomatik münasebetler ise 28 Şubat 1992 tarihinde kurulmuştur (Newdelhi.mfa.gov.az). İki ülke diplomatik ilişkilerinin mütakabiliyet şeklini

arak olarak elçilik seviyesine çıkması ise ancak Ekim 2004'ten itibaren olmuştur. Buna göre 1999 yılının Mart ayıyla birlikte, Azerbaycan Cumhuriyetinde Hindistan Büyükelçiliği, Ekim 2004 tarihinden itibaren ise Hindistan Cumhuriyetinde Azerbaycan Büyükelçiliği faaliyete başlamıştır (Aliyev heritage a.).

2004 tarihi itibarıyla özellikle iki ülke bakanlarının Azerbaycan ve Hindistan'ı ziyaretleri yaşanmış ancak her iki ülkenin Cumhurbaşkanı ve Başbakanları tarafından ikili herhangi bir ziyaret gerçekleştirilmemiştir.

İlk olarak Hindistan'dan Azerbaycan'a ziyaretlere baktığımızda şöyle sıralayabiliriz:

Hindistan Petrol ve Doğal Gaz Bakanı Mani Shankar Aiyar, 12. Hazar Uluslararası Petrol Konferansı'nın ilk genel oturumunun konuşmacılarından biri olarak 9-10 Haziran 2005 tarihleri arasında Hint petrol ve gaz endüstrisinin yöneticilerinden oluşan bir heyetle Bakü'yü ziyaret etmiştir.

Panchayati Raj, Gençlik İşleri ve Kuzey Doğu Bölgesi Bakanı olarak Eylül 2007'de Bakü'yü tekrar ziyaret etmiştir. 16-18 Haziran 2011 tarihlerinden Hindistan'dan Yüksek Yargı Heyeti Ombudsmanı Azerbaycan Ombudsmanlığının düzenlediği uluslararası konferansa katılmak için Azerbaycan'a gitmiştir. Hindistan Dışişleri Bakan Yardımcısı FOC üçüncü oturumuna katılmak üzere 22-24 Eylül 2011'de Bakü'ye gitmiştir. Hindistan Gençlik ve Spor Bakanı Shri Ajay Maken, 27-29 Haziran 2012 tarihleri arasında birinci "Büyük İpek Yolu" Uluslararası Gençlik Kongresi ve Festivali'ne katılmak üzere bir gençlik heyetini Azerbaycan'a götürmüştür. Hindistan İletişim ve Bilişim Bakanı Shri Kapil Sibal, İnternet Yönetişim Forumu'na (IGF) katılmak üzere 3-4 Kasım 2012 tarihlerinde Bakü'ye gelen heyete başkanlık etmiştir. Lok Sabha ve Rajya Sabha milletvekillerinden oluşan 9 kişilik bir Parlamento heyeti, Parlamento Ağı'nın 10. Yıllık Konferansına katılmak üzere Bakü'yü ziyaret etmiştir. Dünya Bankası ve IMF MOC Ortak Sekreteri Shri Ravi Capoor başkanlığındaki altı kişilik Hindistan heyeti, 24-25 Haziran 2013 tarihlerinde Uluslararası Kuzey Güney Ulaştırma Koridoru (INSTC) 5. Koordinasyon Konseyi Toplantısı'na katılmak üzere Bakü'yü ziyaret etmiştir. Hindistan ordusundan emekli Korgeneral Nirbhay Sharma Azerbaycan Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından düzenlenen objektif işe alım yoluyla kamu hizmetinde şeffaflık konulu bir seminere katılmıştır. Prof. David R. Syiemlieh, 11-12 Eylül 2014 tarihlerinde Bakü'de düzenlenen "Kamu Görevlilerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi Yoluyla Kamu Hizmetinin Verimliliğinin Artırılması" konulu uluslararası konferansa katılmıştır. Gençlik ve Spor Bakanı Shri Ajay Maken, 27-29 Haziran 2012 tarihleri arasında birinci "Büyük İpek Yolu" Uluslararası Gençlik Kongresi ve Festivali'ne katılmak üzere bir gençlik heyetini Azerbaycan'a götürmüştür. Hindistan'dan 20 kişilik parlamento heyeti, Azerbaycan Sivil Toplum Geliştirme Derneği'nin davetlisi olarak 6-10 Ekim 2013 tarihlerinde Azerbaycan'daki Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında gözlemci olarak Bakü'de bulunmuştur. Hindistan Maliye Bakanı Arun Jaitley, Maliye Bakanı Sajiv Mehrishi ve heyeti ile Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) 48. Yıllık Genel Kurul Toplantısı'na katılmak üzere 4-5 Mayıs 2015 tarihlerinde Bakü'yü ziyaret etmiştir. Hindistan'da Dışişlerinden sorumlu devlet bakanı M.J.Akbar Asya'nın Kalbi-İstanbul Süreci Bakanlar Toplantısı'na katılmak üzere 30 Kasım-01 Aralık 2017 tarihinde Bakü'yü gitmiştir. İki ülke arasındaki ikili ilişkileri görüşmek için 4-6 Nisan 2018 ve 24-26 Ekim 2019 tarihlerinde Bağlantısızlar Bakanlar Toplantısı'na katılmak üzere Hindistan Dışişleri Bakanı Jaishankar Azerbaycan'a gitmiştir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in girişimleriyle 4 Mayıs 2020 tarihinde Bağlantısızlar Hareketi COVID-19'a karşı birlik konulu çevrimiçi toplantıya Hindistan Başbakanı Narendra Modi de katılmıştır. Ayrıca bu toplantıda Hindistan Sağlık ve Aile Bakanı Dr Harhsvardan'da katılmıştır. 11-12 Ekim 2021 tarihleri arasında Azerbaycan Başkanlığında Sırbistan'ın başkenti Belgrad'da düzenlenen 60. yıl toplantısına Hindistan Dışişleri Bakanı Menakashi Lekhi katılmıştır. Hindistan Dışişleri Bakanlığı Sekreteri Sridharan Madhusnanan Bağlantısızlar temas grubunun 02 Mart 2023 tarihinde Bakü'de düzenlediği zirveye katılım sağlamıştır. Ayrıca son olarak 5-6 Temmuz 2023 tarihinde Hindistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Senjay Verma Bağlantısızlar Hareketi'nin Koordinasyon Bürosu'nun Azerbaycan'da düzenlediği Dışişleri Bakanları Toplantısı'na katılmıştır (IndiaMea, 2015: 2; Report Az, 2023b; Embassy Baku, Bilateral Brief, t.y.).

Azerbaycan'dan Hindistan'a yapılan ziyaretler ise şöyle gerçekleşmiştir:

Azerbaycan Enerji Bakanı Natiq Aliyev 9-10 Ekim 2012 tarihinde Hindistan'ı ziyaret etmiştir. Azerbaycan Adalet Bakanı Fikret Memmedov 3-6 Nisan 2013 tarihinde Hindistan'a bir ziyarette

bulunmuştur. Azerbaycan Maliye Bakanı Samir Şerifov 2 Mayıs 2013 tarihinde, Azerbaycan Dışişleri Bakanı Elmar Memmedyarov ve Ekoloji Doğal Kaynaklar Bakanı Hüseyngulu Bağirov 3 Mayıs 2013 tarihinde Hindistan'ı ziyaret etmişlerdir. 7-9 Şubat tarihlerinde Hindistan'da düzenlenen 6. Uluslararası Kadın Konferansı'na, Azerbaycan Devlet, Aile Kadın ve Çocuk Sorunları Komitesi Başkanı Hicran Hüseynova katılım göstermiştir. Azerbaycan Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanı Bağirov 24-25 Şubat 2014 tarihlerinde Hindistan'ı ziyaret etmiştir. Her yıl farklı ülkelerde düzenlenen 3. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Sempozyumu'na 20-26 Eylül 2014 tarihlerinde Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de düzenlenmiştir. Düzenlenen bu sempozyuma Azerbaycan Bağımsız Tovuz Milletvekili Ganira Paşayeva katılmıştır. Azerbaycan Ulaştırma Bakanı Ali Gasımov, "Uluslararası Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'nun 12 Haziran 2015 tarihinde Mumbai'de düzenlenen paydaşlar toplantısına katılmıştır. 2-5 Kasım 2016 tarihlerinde Yeni Delhi'de düzenlenen "Afet Riskinin Azaltılmasına İlişkin Bakanlar Toplantısı'na Azerbaycan Acil Durumlar Bakanı Kemalettin Haydarov katılım göstermiştir. 16-19 Ocak 2019 tarihinde Gujarat Zirvesi, dolayısıyla Azerbaycan Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanı Muhtar Babayev Hindistan'ı ziyaret etmiştir. Aynı yıl Azerbaycan Parlamentosu Nagif Hamzayev ICCR'nin seçkin ziyaretçisi programı kapsamında Hindistan'ı ziyaret etmiştir. Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Elnur Memmedov 28-29 Kasım 2022 tarihlerinde Hindistan'a ziyarette bulunmuştur. Ayrıca Memmedov, Raisina Diyaloğu'na katılmak üzere 03-05 Mart 2023 tarihlerinde Hindistan'a gitmiştir (IndiaMea2015:3; Embassy Baku, Bilateral Brief, t.y.).

Azerbaycan ve Hindistan arasında alt düzeyde tutulan bu ilişkilere rağmen devamlı iki ülke Cumhurbaşkanları arasında taziye, millî gün ve dinî bayram tebrik mesajlaşmaları yaşanmıştır. Bunun en son örneklerinden biri 28 Mayıs 2023 tarihinde olmuş, Azerbaycan, Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla Hindistan Cumhurbaşkanı Draupadi Murmu, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'e kutlama mesajı göndermiştir. Hindistan Başbakanı Narendra Modi de 20 Nisan 2023 tarihindeki Ramazan Bayramı münasebetiyle Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'e tebrik mektubu göndermiştir. Bunların yanı sıra iki ülke parlamentoları arasında 5 Aralık 2000 tarihinden beri Azerbaycan-Hindistan parlamentolar arası dostluk grupları çalışmaları sürmektedir (Apa, az: 2023; Newdelhi, mfa.gov.az).

Öte yandan Azerbaycan-Hindistan ilişkilerinde çeşitli çelişkiler de vardır. Bunlardan en önemlileri Hindistan'ın Azerbaycan'a karşı tutumundan kaynaklanmaktadır. Örneğin Hindistan'ın 2010 yılındaki Bakü Büyükelçisi Debnat Shaw; Hindistan'ın her zaman Azerbaycan toprak bütünlüğünü desteklediklerini ve desteklemeye devam edeceklerini kaydederek Karabağ'da yaşanan çatışmanın Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü içinde çözülmesini istediklerini ifade etmiştir (Yeni Azerbaycan.com: 2010).

Ancak Ermenistan'ın Batılı ülkelerin birtakım şirketleriyle Azerbaycan topraklarında yasa dışı maden çıkartıp işletmesine karşın, Azerbaycan sivil toplum kuruluşlarının 2022 yılının Aralık ayında "Ekolojik Teröre Son" başlığıyla başlattığı eylemlerin "Laçın Koridoru'ndan geçişi engellediği" gerekçesiyle konuyu BMGK'ya taşıyan Ermenistan'ın çağrısıyla yapılan toplantıda Hindistan, Ermenistan'a destek vermiştir. Azerbaycan da bilhassa İslam İş Birliği Teşkilatı üzerinden özellikle Keşmir konusunda Hindistan'a karşı Pakistan'a destek olmuştur (Press un.org, 2022; Türksam; 2022; Sde.).

Bunun yanı sıra Hindistan'ın Ermenistan ile ilişkilerini artırması ve özellikle Hindistan'ın Ermenistan'a silah satışı Azerbaycan'da en üst düzeyde tepki çekmiştir. Bu konuda en son basına yansıyan haberlere göre, 2022 yılının Eylül ayında Ermenistan Hindistan'dan Pinaka çok namlulu roket atar alımı için 260 milyon dolarlık anlaşma imzalamıştır. Yine Ermenistan 2023 yılının Mart ayında özellikle dağlık bölgelerde kullanılmak üzere, Hindistan'dan 155 milimetrelik kundağı motorlu obüs sistemi satın almıştır (Indiatoday in, 2022; AA: 2023). Bu olaylara ilişkin tepkiler bilhassa Azerbaycan medyasında duyurulmuş, akabinde de Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev tarafından 19 Mayıs 2023 tarihinde Hindistan'ın yeni Azerbaycan Büyükelçisi'nin itimatnamesini kabulü sırasında en yüksek perdeden dile getirilmiştir. İlham Aliyev burada, Ermenistan'ın Azerbaycan'a verdiği zararlardan da bahsetmiş; Ermenistan'ın gerçekten Azerbaycan ile barış istiyorsa 100 milyon dolarlık silah satın almasının nedenini sorarak, bu politikanın bölge için yeni tehditlere yol açabileceğini vurgulamıştır (Milli. Az: 2023a). Hindistan'ın Ermenistan'a silah tedariki konusunda ilerleyen günlerde gerilim daha da artmıştır. Buna göre Azerbaycan basınında Hindistan'ın İran aracılığıyla Ermenistan'a silah tedarik ettiği haberleri yayımlanmıştır. Akabinde ise 26 Temmuz 2023 tarihinde Azerbaycan

Cumhurbaşkanı Müşaviri Hikmet Hacıyev, Hindistan'ın Bakü Büyükelçisi Sridharan Madhusudhanan ile görüşmüştür. Görüşmede Hacıyev, Hindistan'ın Ermenistan'a öldürücü silahlar satmasının Ermenistan'ı militaristleştirdiği ve durumun gerginleşmesine yol açtığını kaydederek bu satışın tekrar gözden geçirilmesini talep etmiştir. Aynı zamanda Hacıyev yaptığı görüşmede bu satışın, iki ülkenin de üyesi oldukları Bağlantısızlar Hareketinin tarihi Bandung ilkeleriyle çeliştiğini belirterek endişelerini Yeni Delhi Hükûmeti'ne iletmesini istemiştir (TRT Avaz: 2023; Report. Az: 2023a). Azerbaycan'ın söz konusu uyarılarına rağmen Hindistan Hükûmeti Ermenistan'a silah satışı konusunda herhangi bir geri adım atmamıştır. Hatta Azerbaycan medyasında, 2023 yılının Kasım ayında Ermenistan'a 30 ve 40 mm çaplı el bombaları sağlama konusunda anlaşmaya vardığı yönünde haberler yer almıştır. Azerbaycan'ın Hindistan'ın "Indian Aerospace Defence News" internet haber sayfasına dayandırdığı bilgilere göre: 30 ve 40 mm çaplarında 150 bin el bombası Ermenistan'a tedarik edilecek, aynı zamanda bu satışın dışında iki ay önce de Hindistan Ermenistan'a 5 milyon adet 7.62'lik mermi satışı gerçekleştirmiştir. Hindistan ve Ermenistan arasındaki diğer bir savunma anlaşmasına göre Hindistan'ın Ermenistan'a verdiği obüs toplarının sayısının üç yılda 84'e yükseleceği ifade edilmektedir (Publika.Az,2023). Bütün bunlar, Ermenistan-Azerbaycan gerilimi azalsa da sözü edilen Azerbaycan- Hindistan geriliminin süreceğini göstermektedir.

İki ülke arasındaki gerilimler sebebiyle Azerbaycan-Hindistan diplomatik ilişkileri siyasi bağlamda alt düzeyde kalmıştır. Bunun en önemli sebebi Hindistan'ın Kafkasya'da Ermenistan ile ilişkilerini geliştirmesidir. Ayrıca Hindistan'ın, Azerbaycan'ın dış politikasında hassasiyet duyduğu Ermenistan'ın tezlerine açıkça destek olduğu görüntüsü Azerbaycan toplumunda tepkiye neden olmuştur. Hindistan'ın Ermenistan ile yürüttüğü temaslar Azerbaycan medyası tarafından yakından takip edilerek Hindistan'ın Ermenistan ile geliştirdiği ilişkiler ülke medyasında Hindistan'dan Ermenistan'a yapılan ziyaretlerde sözde "soykırım" anıtını ziyaretlerin (dolaylı olarak Ermenistan politik propagandalarına desteğin) yanı sıra, arama kurtarma alanında, sağlıkta bilgi paylaşımına kadar değişik alanlarda ilişkiler artırıldığına altı çizilmiştir (Modern az, 2023a).

Bununla birlikte Ermenistan Hindistan'da, sözde Ermeni soykırımına ilişkin kamu diplomasisi uygulamaları yapmıştır. Azerbaycan'ın Hindistan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen faktör ise İran'dır. 2021 yılında Azerbaycan ile İran ilişkileri, Hankendi'deki Ermenilere mallar gönderdiği ve Azerbaycan tarafından işgalden kurtarılan Cebrayıl istikametinde Azerbaycan sınırında, İran'ın tatbikat yapması dolayısıyla kopma noktasına gelmiştir (Arslanpay, 2022: 46). Azerbaycan'ın İran ile bu gergin ilişkileri mevcut iken İran'ın Hindistan'la savunma iş birliği antlaşması yapmış oluşu, Azerbaycan'ın tepkisine sebep olmuştur. Azerbaycan'ın Hindistan'a olan tepkisinin bir diğer sebebi ise Azerbaycan ile Pakistan'ın kardeşlik düzeyindeki stratejik ortaklığından da ileri gelmiştir (Milli.az: 2023b). Azerbaycan, bu stratejik ortaklık çerçevesinde dış politikasındaki uygulamalarını Pakistan'ın çıkarlarını da gözeterek şekilde sürdürmüştür.

Azerbaycan ve Hindistan güncel ilişkilerinin en önemli unsurunu her iki ülkede yaşayan vatandaşları oluşturmaktadır. Buna göre Azerbaycan'ın Hindistan'da 300 bin vatandaşı yaşarken, Hindistan'ın Azerbaycan'da yaklaşık 800 vatandaşı bulunmaktadır (Azerbaijan.az, t.y.).

Azerbaycan-Hindistan Ekonomik İlişkileri

Hindistan günümüzde ekonomik büyüklüğünün yanı sıra tüketim harcamalarında Çin'i de geride bırakmıştır. Bu özelliğiyle Hindistan, her ülke için olduğu gibi Azerbaycan için de ekonomik hedef konumundadır. 1991 yılında Rao Hükûmetinin başlattığı ekonomik reformlar, serbestleşme ve ekonomik sistemi sadeleştirerek liberalleşme atağı ile Hindistan ekonomisinin yükselişini sağlamış ve sosyal ve politik açıdan büyük ilerlemeler kaydetmiştir (Kasım, 2020: 547-563). Hindistan ekonomisini daha cazibeli hale getiren hususlardan bir diğeri de ülkenin bulunduğu Asya kıtasında ve özel olarak Asya Pasifik coğrafyasındaki ülkelerin ekonomide benzer performansı sergilemiş olmasıdır.

Ayrıca Hindistan 1991 sonrası gösterdiği performans sonunda 2019 verilerine göre 3 trilyon dolarla dünyanın en büyük beşinci ekonomisi olmuştur. İlerleyen süreçte Almanya'yı da geride bırakması beklenmektedir. Tüm bunlara ek olarak satın alma gücü paritesine göre Hindistan dünyada üçüncü sıraya oturmuştur (Özdemir, 2019: 98). Hindistan'ın üretim arzı ülkedeki nüfus sebebiyle tüketimi yeterince karşılayamamaktadır. Ayrıca ülke önemli bir petrol ithalatçısıdır. Bu iki durum Hindistan'ı dış ticaret açığı vererek büyüme kat eden ülkelere kat eden ülkelerden biri yapmıştır. Ülkenin 2008 yılındaki ekonomik kriz

süreciyle birlikte ihracatı daralmış ve ithalat tabanı güçlü bir şekilde genişlemiştir (Mohammad, 2022: 32). Hindistan'ın özellikle nüfusu ve tüketim hacmi sebebiyle ülke içindeki üretim, tüketime yetişmeyeceği gerçeği paralelinde, dünyadaki diğer ihracatçı ülkeler için hedef ülke konumundadır. Azerbaycan'da Haydar Aliyev'in iktidara gelmesi sonrası ülkenin her bakımdan inşasına girilmiştir. Aynı zamanda Haydar Aliyev ile ortaya çıkan istikrar ortamı Azerbaycan'da daha hızlı adım atılmasına sebebiyet vermiştir. Yine bu istikrar ortamı Azerbaycan'a özellikle Batılı ülkelerin ilgisini artırmıştır. Bununla birlikte Asrın Anlaşması Azerbaycan'ın Batılı ülkeler nezdinde konumunu güçlendirmiş, Kafkasya özelinde Azerbaycan'ı Batılı ülkelerin önemli partneri haline getirmiştir.

Hindistan ile Azerbaycan ortak birçok ekonomik projenin, birliğin parçasıdır. Bunlardan ilki temelleri 2000 yılında atılan Kuzey-Güney Ulaştırma koridorudur. Bir diğeri ise Şangay İş birliği Örgütüdür. Hindistan bu örgütün tam üyesi, Azerbaycan ise diyalog ortağıdır. İkili ekonomik münasebetlerin ivme kazandığı tarih ise 2005 itibariyle faaliyete geçen Bakü Tiflis Ceyhan (BTC) Boru Hattı aracılığıyla Hintli şirketlerin petrol ihraç etmeye başlamasıyla olmuştur (Azeri Forum, 2021). Bu da iki ülkenin ikili ortak ekonomik münasebetlerinin daha da artmasına sebep olmuştur. Bu bakımdan ilk olarak 2013 yılının Mart ayında Hint ONGC Videsh Şirketi Azeri Çırağ-Güneşli yatağının yüzde 2,7 hissesini ve BTC Boru Hattı Projesi'nin yüzde 2.36 hissesini satın almıştır. Yapılan ortaklıklardan sonra 3 Kasım 2014 tarihinde Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) ile Hindistan GAIL arasında gaz işletmesi konusunda mutabakat imzalanmıştır (mfa.gov.az). ONGC Videsh Şirketi bu ortaklıktan sonra Bakü'de de bir ofis açmıştır. Bu ortaklık sonrasında iki ülkenin petrol ve doğalgaz alanında arka arkaya birçok yeni organizasyon ve projenin içinde yer aldığı görülmüştür. Hintli şirket GAIL Limited, kapasite rezervasyonu, LNG tedariki ve LNG projelerinin küresel olarak teşvik edilmesi yoluyla LNG fırsatlarını ortaklaşa takip etmek için Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) ile bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Hindistan Sanayi Konfederasyonu (CII), 27-29 Mart 2015 tarihleri arasında Bakü'de Enterprise India Show'u düzenlemiştir. Sergi Bakü'deki Amay Alışveriş Merkezi'nde açılmıştır. Aynı dönem içinde Hindistan 27 Mart-12 Nisan 2015 tarihleri arasında Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'de "Büyük Hint Sergisi" de düzenlemiştir. Sergide tekstil ürünleri, mücevher, mobilya, el sanatları, gıda ürünleri, hediyelik eşyalar gibi çeşitli Hindistan menşeli ürünler sergilenirken organizasyona 40 Hintli şirket katılmıştır (Europetrole 2014; Mycii.İn, 2015).

Ekonomi ve ticaret alanları başta olmak üzere Azerbaycan ve Hindistan Hükümetler arası ticari, ekonomik, bilimsel ve teknolojik iş birliği komisyonu toplantıları yapılmıştır. Bunlardan ilki 16 Nisan 2012 tarihinde Bakü'de gerçekleştirilmiştir. Bu komisyonun 3. Toplantısı olan 24-25 Şubat 2014 tarihindeki Yeni Delhi'deki toplantıya Azerbaycan Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanı Hüseyngulu Bağirov'un katılımıyla gerçekleşmiştir (İmea.2015:3). 2015 yılında bu komisyonun toplantısının dışında Hindistan Maliye Bakanı Arun Jaitley, Asya Kalkınma Bankası Yönetim Kurulu Yıllık Toplantısı'na katılmak üzere Mayıs ayında Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'yü ziyaret etmiştir. 13 Ocak 2023 tarihinde Azerbaycan Enerji Bakan Yardımcısı Kemal Abbasov, "Küresel Güney'in Sesi Zirvesi'nin sanal enerji ve petrol bakanları toplantısına katılmıştır (Embassy Baku, Bilateral Brief, t.y.)

İki ülkenin mevcut büyük ortaklıklarının enerji dışı ana karakterini, ulaşım ağları üzerinden ekonomik kazanç elde etmek hedefi oluşturmuştur. Bu bakımdan iki ülke de ulaşım konusunda sağladıkları kazanımları Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru projesinde de sürdürerek bu projenin gücünü arttırmaktadır. Buna göre 2017 yılında Hindistan ile Azerbaycan arasındaki ticaret yüzde 60 artarak 540 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Yine bu tarihler içinde Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu'nun da hizmete girmesiyle Azerbaycan, bölgede bir ulaşım ve lojistik ağı hâline gelmiştir (İki Sahil: 2018).

OECD verilerine göre 2021 yılında Azerbaycan Hindistan arasındaki ekonomik ilişkilerin rakamsal istatistiğine göre Hindistan'ın 2021 yılında Azerbaycan'a ihracatı 79,4 milyon dolar olmuştur. Söz konusu ihracat rakamları neticesinde Azerbaycan, Hindistan'ın ihracat yaptığı 214 ülke ve bölge içinde 142. sırada yer almıştır. Aynı dönemde Azerbaycan'dan Hindistan'a 595 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. Bu rakamla Hindistan, Azerbaycan'ın dünyada ihracat yaptığı 138 ülke ve bölge arasında 8. sırada yer almıştır. Hindistan'ın Azerbaycan'a ihracatı yıllık yüzde 24,8 artarak 1995'te 252 bin dolardan 2021'de 79,4 milyon dolara yükselmiştir. Son 26 yılda Azerbaycan'ın Hindistan'a ihracatı yıllık yüzde 42,4 oranında artarak 1995'te 60,3 bin dolardan 2021'de 595 milyon dolara yükselmiştir (OECD, t.y.) Bu istatistiklerde Hindistan ve Azerbaycan oranları tam net rakamlar değildir zira Hindistan'a Azerbaycan rakamları yansıyan bu ürünlerin dışında yine birçok ihraç ettiği ürünü BAE ve

diğer üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirdiği için Azerbaycan'a giren Hindistan ürünlerinin net rakamlarını söylemek güç hale gelmiştir (Freshfield Bruckhaus Deringer, 2022).

Azerbaycan Hindistan arasındaki ithalat-ihracat başlıkları incelendiğinde, Azerbaycan Hindistan'a inorganik kimyasal ürünler, jet yakıtı, optik, tıbbi görüntüleme cihazları, parfümeri ihraç etmektedir. Hindistan'ın Azerbaycan'a ihracatı ise, pirinç, cep telefonları gibi elektronik cihazlar, ilaç ve ilaç ham maddeleri ihracatı yanı sıra organik kimyasal ürünler, nükleer reaktörler için makine yapım ekipmanları, kahve, çay baharat şeklinde olmuştur. Rakamlar ve ticaret dengesi incelendiğinde de durum şöyledir: Azerbaycan, 2021 toplam ihracatının yüzde 7'sini Hindistan'a gerçekleştirmiştir. Yine aynı dönemde Azerbaycan ithalatında Hindistan'ın payı ise yüzde 1,1 olmuştur. 2022 yılında ise karşılıklı ticarete yüzde 155'lik artış sağlanmıştır ve iki taraflı ticaret toplamda 1.882 milyar dolar olmuştur. Bununla birlikte Hindistan Azerbaycan'ın 5. büyük ticaret ortağı haline gelmiştir (Azeri Forum; 2021; Stat gov.az: 2022; Medenniyet.Az: 2023; Embassy Baku).

Azerbaycan-Hindistan ikili ticaretinde dış ticaret dengesi, Azerbaycan'dan Hindistan'a yapılan petrol ve doğal gaz ihracatı sebebiyle Azerbaycan lehine bir durum teşkil etmiştir. Konuya ilişkin 2022 yılı petrol ihraç rakamları şöyle: 2022 yılı Ocak ile Ağustos ayları arasında Azerbaycan'ın petrol ihraç ettiği ülkeler sıralamasında Hindistan 3. sırada yer almıştır. Ocak-Ağustos döneminde bu ülkeye 1 milyar 341 milyon 651 bin 250 değerinde petrol ihraç etmiştir (Oxu.Az: 2022).

Azerbaycan ile Hindistan ekonomik münasebetlerine dair bir diğer başlık ise özellikle Ateşgâh Tapınağı'nı ziyaret hususunda da altı çizildiği gibi turizmdir. Bu alanın iki ülke açısından her geçen gün geliştiği görülmüştür. Ateşgâh'a gelen turistin sayısının artışı Hindistan'ın farklı isimlerini Azerbaycan'a çekmiştir. Örneğin Hindistanlı şarkıcı Pranav Singhal'ın 2017 yılında "Bitter Sweet Love" adlı şarkısının klibinin çekimlerinin çoğu Bakü'de gerçekleşmiştir. Klip 1 milyondan fazla izlenmiştir. Bu etkilerin arttığı turizm sektöründe özellikle Azerbaycan turizm bürokrasisi harekete geçerek 18-19 Kasım 2019 tarihlerinde Azerbaycan Devlet Turizm Bürosu tarafından Hindistan, BAE, Çin'den tur operatörleriyle, yerel turizm firmaları arasında tanışma toplantıları düzenlenmiştir (Telgraf com, 2017; Tourism gov.az: 2019). Özellikle turizm sektöründe artan ilişkiler iki ülke arasındaki ekonomik ölçüklere yansımıştır. Buna göre Azerbaycan'a 2022 yılında Hindistan'dan gelen turist sayısı 3.2 kat artmıştır (Modern Az:2023b).

Azerbaycan-Hindistan Eğitim İlişkileri

Azerbaycan ile Hindistan arasında akademik anlamda da iş birliği söz konusudur. Hindistan Kültürel İlişkiler Konseyi'nin (CIRC) organize ettiği ve uluslararası öğrencilerin Hindistan'ın tanınmış yükseköğrenim kurumlarının birinde öğrenim görmesi için oluşturulan burs programının alım yaptığı ülkelerden biri de Azerbaycan'dır. Bu burs ise genelde Azerbaycan Diller Üniversitesi üzerinden verilmiştir. Yine Azerbaycan Diller Üniversitesi'nde 2010 yılının Ekim ayında Hintçe Dil ve Kültür Merkezi açılmıştır. Hindistan'ın Azerbaycan'daki Büyükelçiliği iş birliğiyle açılan merkezin amacı Hint dili ve kültürünü öğretmek, Hint kültür-tarih-din vb konularda bilgiler vermek ve bu yönde yapılacak araştırmalar vesilesiyle iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmektir. Hindistan'ın Azerbaycan'daki kamu diplomasisi uygulamalarından birine dönüşen bu kurumda Hindistan'ın Büyükelçisi'nin katılımıyla (Hindistan Cumhuriyet Bayramı vb.) kutlamalar yapılmıştır (Adu, Edu.Az, t.y.).

Azerbaycan ve Hindistan'daki farklı eğitim kurumları arasında da iş birlikleri mevcuttur. Bu anlamda bir örnek olarak 2019 yılında ANAS Nizami Gencevi Enstitüsü Asya Edebi İlişkiler Bölümünde, Hindistan Cevahirlal Nehru Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Kous Mashikur Khan ile görüşme yapılarak iki ülke üniversiteleri arasında öğrenci değişiminde kolaylık sağlanması konusunda mutabık kalınmıştır. Ayrıca bu görüşmede Azerbaycan ve Hindistan'da, iki ülke üzerine yapılan akademik düzeydeki araştırmaların arttığı kaydedilmiştir (Azertac: 2019).

Azerbaycan-Hindistan Kültürel İlişkileri

Azerbaycan'ın Hindistan'la olan kültürel ilişkileri çok eskiye dayanmakla birlikte kesin veriler eşliğinde ortaya konabilecek en önemli kültürel bağ Bakü'de bulunan ve Hindistanlı ustalarca yapılan Ateşgâh'dır. Ateşgâh Tapınağı'nı Hindistan'dan gelen Zerdüşt inancına mensup ustaların yaptığı bilinmektedir. Bu yapı Azerbaycan- Hindistan arasındaki en kültürel bağlardan biri olarak gösterilirken, yapının Hindistan ile olan bağının kanıtlarından biri de tapınakla bir arada kullanılan kompleks olan

kervansarayda bulunan 1713 yılına ait Sanskritçe levhalardır. İlk inşasından itibaren Farslar, Zerdüşter ve tacirlerinin uğrak yeri olan Ateşgâh günümüzde de Azerbaycan-Hindistan kültürel bağlarının en somut ve en eski örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. Yine burada tapınakta ateşe tapanlar ve Zerdüşter tarafından yerleştirilen, Hint, Farsça, Sanskritçe ve diğer dillerde yazılmış taş yazıtlar, Hint tanrıalarının adlarının yanı sıra odaların kim tarafından hangi yıl inşa edildiği gösterilmiştir (Azərbaycan Qazəti,2016:11). Bir kültür sanat ülkesi olan ve “sazın, tarın, petrolün ülkesi” olarak tanımlanan Azerbaycan’ın, Sovyetler döneminde bile bu kültür sanat ülkesi oluşundan ötürü diğer Sovyet ülkelerine nazaran daha çok dışarıya açılabilirdiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda günümüzde Azerbaycan müziğinin halen en büyük isimlerinden biri olarak gösterilen ünlü müzik adamı tenor Reşhid Behbudov’un yurt dışında tanındığı hatta 1950’li yılların ünlü Bollywood film yıldızı Raj Kapoor’un yakın arkadaşı olduğu bilinmektedir. Sovyet döneminin demir perdesini Azerbaycan sanat ile aşarak 1956 yılında Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de “Hint film festivali” düzenlenmiş, bu festivale ünlü Hintli Aktör Raj Kapoor ve yine dönemin ünlü Hintli Aktrisi Nargis Dutt davet edilmiş. Kapoor ve Dutt bu davete icabet ederek, 3 Kasım 1956 tarihinde Bakü’ye gelmişlerdir. Onları karşılayanlar arasında Raj Kapoor’un yakın dostu Reşhid Behbudov’da bulunmuş ve ziyaretleri boyunca gelen misafirlere mihmandarlık yapmıştır. Bu ziyarette Kapoor, Dutt ve gelen Hint heyeti, Bakü’de bulunan Nizami Sinemasında sevenleriyle buluşmuştur. Bu görüntüler ve ziyarete ilişkin haberler Raj Kapoor’un ölüm ve doğum günü gibi özel günlerde Azerbaycan medyasında yer almayı halen sürdürmektedir. Ayrıca Azerbaycan’da da bütün dünyada olduğu gibi yeni Bollywood sinemasının yanı sıra Raj Kapoor, Amitabh Bachhan, Mithun Chakraborty, Hema Malini vb.’nin eski filmleri de dâhil olmak üzere periyodik olarak Hint filmleri gösterilmektedir (Aztv, 2023).

Hint sinemasıyla birlikte bütün dünyada ünlenmiş olan bir başka sanat ise Hint müziğidir. Azerbaycan da yetiştirdiği müzik insanlarının yanı sıra kadim müzik kültürünün dünyada beşiklerinden biri olmasıyla Hindistan ile 1950’li yıllar itibarıyla etkileşim halinde olmuştur. Bu etkileşimde en büyük rolü Azerbaycan’da Hint müziklerini popüler hale getiren Reşhid Behbudov ve Hint müziğini özel olarak 1950’li yıllar itibarıyla icra etmeye başlayan sanatçı Elmira Rahimova oynamıştır. Elmira Rahimova küçük yaşlardan itibaren Hint müziğine merak salmıştır. Hint müziğine olan ilgisi Hindistan ilk Başbakanı Cevahirlal Nehru tarafından fark edilen Rahimova, 1957 yılında Hindistan’a davet edilmiştir. Bu davet üzerine Hindistan’a giden Rahimova burada klasik Hint dans ve müziği konusunda uzmanlaşmıştır. Rahimova’nın Hindistan anılarına göre Başbakan Nehru’nun davetlerde şarkı söylemesi için Rahimova’yı sık sık çağırdığı ve Nehru’nun Azerbaycan Türk müziklerini dinlemeyi sevdiğini anlatmıştır. Rahimova, Başbakan Nehru’nun ona “Miradi” yani sanat tanrıçası adını verdiğini söylemiştir (Azərbaycan Qadını Ensiklopediyası, 2002: 331). Rahimova, Hindistan’da bulunduğu yıllarda çok meşhur olmuş yine anlattığına göre dönemin Hindistan Cumhurbaşkanı’nın oğlundan evlilik teklifi almış ancak orada sadece eğitim almak için bulunduğunu ifade ederek bunu reddetmiştir. Rahimova yine Sovyetlerin iktidarı boyunca hep Hindistan ile ilişkili olmayı sürdürmüştür. Buna göre 1982 yılında Hindistan’da düzenlenen müzik festivalinde ödül kazanmıştır (Axsam.az,2021). Azerbaycan Türkleri tarafından 7. Yüzyıldaki Medya Şahlığı döneminde bulunup icra edilmeye başlanan Muğam müziği bugün dünyanın birçok yerinde icra edilmektedir. Azerbaycan bu konuda uluslararası birçok festival düzenlemiştir. Hindistan’da bu müzik Raca Müziği olarak adlandırılmaktadır. 14-21 Mart 2011 tarihleri arasında Azerbaycan’da düzenlenen İkinci Uluslararası Muğam Festivali’ne Hindistan’ın Kalküta şehrinden Raca Müziği sanatçısı Indrani Mukherjee de davet edilmiştir. Mukherjee, Azerbaycan ikinci Uluslararası Muğam Festivali’nde sahne almıştır. 2011 yılının Haziran ayında Azerbaycan’da düzenlenen İpekyolu Festivali’ne geleneksel Hint çalgısı olan Sarod sanatçıları Aman ve Ali Khan da davet edilmiştir (Times of India, 2011). Azerbaycan’ın bu alanda düzenlediği organizasyonlarından biri olan Uluslararası İpek Yolu Festivali bütün Asya ülkeleri ile Azerbaycan’ın etkileşim içine girmesini sağlayan bir etkinliktir. Hindistan’da uluslararası birçok kültürel ve sanatsal organizasyonlar düzenlemesinin yanı sıra ülkedeki sanatçıların yurt dışındaki uluslararası organizasyonlara katılması için mali diplomatik destek programı da uygulanmaktadır. Hindistan Dışişleri Bakanlığının “Teknik ve Ekonomik İş birliği (ITEC) programı kapsamında Hindistan Dışişleri Bakanlığı 2014 yılında Azerbaycan’ın Şeki şehrinde düzenlenen “İpek Yolu- 5. Şeki Uluslararası Müzik Festivali’ne Yeni Delhi’den 20 üyeli müzik ve dans topluluğu Natak Akademinin katılımına mali ve diplomatik destek sağlamıştır (Natak Akademi, t.y.).

Azerbaycan ile Hindistan arasında tarihe dayanan önemli ilmi ve edebî bağlantılar da mevcuttur. Buna örnek olarak Nizami Gencevi ve Hüsrev Dehlevi ilişkisi gösterilmektedir. Azerbaycan'ın en büyük şairlerinden biri olan ve 12. Yüzyılda yaşayan Nizami Gencevi, Hindistan'da 13. Yüzyılda yaşayan Türk asıllı şair Hüsrev Dehlevi'yi sanatsal yönden etkilemiş ve Dehlevi, Gencevi ile aynı tarz da yazdığı eserlerinde yine Gencevi'nin yazdıklarına cevaplar vermiştir (Togçiyeva, 2010: 147-151).

Azerbaycan-Hindistan Uluslararası Hukuk Anlaşmaları

Azerbaycan ile Hindistan arasında uluslararası hukuk alanında da iş birliği gelişmektedir. 4 Nisan 2013 tarihinde Azerbaycan ile Hindistan arasında hukuk ve ticaret davalarında hukuki-adli yardım anlaşması imzalanmıştır. Aynı tarihte yine Azerbaycan ile Hindistan arasında suçluların iadesine ilişkin anlaşma yapılmıştır. Bunlarla birlikte ceza davalarında karşılıklı adli yardımlaşma anlaşması imzalanmıştır. Taraf ülkeler yargı ve adli makamları arasında ilişkilerini güçlendireceklerini, suçla mücadele, hukuki yardım, ayrıca suçluların iadesi alanında karşılıklı adımları teşvik edeceklerini kaydetmişlerdir (Jlc. gov. az: 2013). Bu konuda iş birliğini geliştiren iki ülke, son olarak Hindistan'da bir şarkıcıyı öldürtmeye azmettirmekle suçlanan Sachin Bisnoi adlı şahsın Azerbaycan'da yakalanmasının ardından Hindistan'a geri iadesini sağlamıştır. Bishnoi, Birleşik Arap Emirliklerinden geldiği Azerbaycan'da 2022 yılında Sırbistan'a kaçmak isterken, Azerbaycan makamlarınca yakalanmış, Azerbaycan ve Hindistan arasındaki adli işlemlerin ardından 1 Ağustos 2023 tarihinde Hindistan'a iade edilmiştir (Times of India, 2023).

Sonuç

Uluslararası siyaseti meşgul eden iki büyük mesele “Karabağ ve Keşmir” konularının aktörleri olan Azerbaycan ve Hindistan'ın bu meselelerinin, uzun sürmüş olması diğer ülkelerinde bu büyük sorunlar konusunda kendi bakış açısını belirlemesine yol açmıştır. Azerbaycan, Hindistan'ın Keşmir problemi konusunda açıktan ve her alanda Pakistan'ın yanında yer alırken, Hindistan ise “Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü desteklediğini” açıklamalarında ifade etse de BM Genel Kurulunda Ermenistan'ın tezlerini desteklemiştir. Azerbaycan'ın 2023 yılındaki Hankendi ve 44 Günlük Vatan Muharebesinden sonra işgal altında kalmış diğer topraklarını tamamen kurtarmasına kadar, bölgede Ermenistan'ın sık sık ateşkes ihlalleri yaşanmaktaydı. Bu da Azerbaycan'ı Ermenistan ile her an bir çatışma riski içinde tutmaktaydı. Nihai barış ortamının sağlanamamış olması Ermenistan'a olası silah satışlarının da Azerbaycan'a karşı kullanması ihtimali sebebiyle, Ermenistan'a yapılan her türlü imkân geliştirici satış ve mali desteğin onu cesaretlendireceğini de düşünmektedir. Azerbaycan bu düşüncesinin bir devamı olarak Ermenistan ile bu yönde ilişki geliştirenlere durumu anlatarak buna son vermesini istemektedir. Fakat silah satışlarının gerek hacmi gerekse Azerbaycan'ın Pakistan'a bakış açısı sebebiyle Hindistan, bu konuda geri adım atmamış hatta Ermenistan'a silah satışlarını daha da arttırmıştır.

Hindistan'ın Ermenistan'a bu bakış açısı nedeniyle Azerbaycan-Hindistan ikili ilişkileri alt düzeyde gerçekleşmektedir. Azerbaycan ve Hindistan arasındaki ziyaretler bürokratlar düzeyinde gerçekleşirken, iki ülkenin liderlerinin Azerbaycan ve Hindistan'ın üye olduğu ortak uluslararası kuruluşların toplantılarında zaman zaman aynı ortamda bulunduğu görülmektedir. Ancak iki ülke alt düzeyde de olsa birbirleriyle sık sık temas içindedir. Bunu iki sebebe dayandırabiliriz. Uluslararası siyasetin kurum ve teşkilatlar eliyle yapıldığı hallerde dünyadaki hiçbir devletin bir devletle diplomatik ilişkileri tamamen kesik değilse, görüşme ihtimali olmayışından bir diğeri ise küresel ekonominin dünyadaki bütün ülkeleri zorunlu olarak ilişki içinde tutmasındandır. Bugün Hindistan, dünyanın en büyük tüketim hacmine sahip toplumdur. Ayrıca Hindistan'ın enerji kaynakları açısından zengin bir ülke olmayışından ötürü petrol ve doğalgaz konusunda özellikle net ithalatçı konumundadır. Çalışmamızda da görüldüğü gibi Azerbaycan ile Hindistan'ın ilişkileri, ekonomik ve kültürel boyutta daha çok şekillenmektedir. Azerbaycan ve Hindistan arasında ekonomi alanında ve enerji alt başlığında sıklaşan bir temasın olduğu görülmüştür. Bu temaslar neticesinde hâlihazırda Hindistan'ın Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı ortaklığı ve Azerbaycan'dan aldığı ham petrol ile Azerbaycan'ın sekizinci en büyük dış ticaret ortağı olması sebebiyle de Azerbaycan'dan Hindistan'a yapılan üst düzey ziyaretlerin ekonomi ve enerji bakanları düzeyinde çok sık gerçekleştiği görülmüştür. Bu bağlamda her iki ülkenin de siyasi ve dış politik bakış açılarını, ekonomi alanına taşımadığı anlaşılmıştır. Bunda ekonomiye pragmatist yaklaşımlarının payı olmasının yanı sıra, Azerbaycan'ın bir pazar olarak Hindistan'a ihtiyaç duyması ve Hindistan'ın petrol-doğal gaz konusunda Azerbaycan'a ihtiyacının olmasının da payı

büyüktür. Ayrıca her ne kadar bugün politik yönden ayrı düşmüş olsalar da iki ülkenin kültürel boyuttaki ilişkilerinin geçmişe dayandığı görülmektedir. Bugün Bollywood ve Hint müziği Hindistan'ın yumuşak gücü konumundadır. Öte yandan Azerbaycan'ın da müzik ve edebiyatı bu durumdadır. Bununla alakalı olarak Azerbaycan ve Hindistan, yumuşak güç politikalarını birbirleriyle olan ikili ilişkilerine yansıtmıştır.

Dünyada değişen siyasi ve ekonomik durumlar iki ülkenin var olan söz konusu ilişkilerini temel alarak, mevcut ilişkilerini daha da ileriye taşımaları gerektirmektedir. Bunların ne olduğuna baktığımızda 2022 yılından beri süren Rusya-Ukrayna savaşı, dünya siyasetinde enerji güvenliği ve enerjinin çeşitlendirilmesi konularını mühim hale getirmiştir. Bunun yanı sıra SSCB döneminden bu yana, Hindistan'ın en büyük silah tedarikçisi Rusya'dır. Hindistan, S-400 satışı konusunda ABD'nin yaptırımlarına maruz kalmamış olsa da ABD'nin Avrupalı ve diğer müttefiklerine Rusya ile enerji dahil ilişkilerini sınırlandırılması baskısıyla karşı karşıyadır. Ayrıca yaşanan Rusya-Ukrayna savaşı enerji alımı konusunda, ülkelerin ithalatçıları da mevcut enerji kaynaklarını da çeşitlendirmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. İşte yaşanan bu gelişmeler Azerbaycan'ı özellikle Avrupa'ya gaz tedariki konusunda kritik hale getirmiştir. Azerbaycan, Haydar Aliyev zamanından beri uyguladığı enerji kartını dış politik gücünü artırma aracı olarak kullanma politikasını, Rusya-Ukrayna savaşında da kullanarak ülkenin stratejik gücünü geliştirmiştir. Avrupa ülkeleri enerji ithalatını çeşitlendirme politikalarının yanı sıra enerji güvenliğinin tam sağlandığını bildikleri Azerbaycan'a yönelmişlerdir. Bu bağlamda Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in açıklamasına göre 2021 yılında Avrupa'ya sağlanan 8 milyar metreküp doğalgazın, 2023 yılı Aralık ayı itibarıyla 12 milyar metreküpe çıkması beklenmektedir. Dolayısıyla Azerbaycan'ın dünyadaki gaz tedarikçisi konumu sebebiyle ve ABD'nin müttefiklerine uyguladığı Rusya'dan enerji ithalatını bitirme baskısı sonrasında Hindistan'ın enerji ithalatındaki alternatif için başvuracağı ülkelerin başında da yine Azerbaycan gelmiştir. Hindistan da Rusya-Ukrayna savaşından önce başlayarak her yıl Azerbaycan'dan aldığı petrol oranını arttırmıştır. Bu baskılarla Hindistan'ın Azerbaycan'dan enerji ithalatını arttıracığı ön görülmektedir.

Azerbaycan'ın 2023 yılı itibarıyla Hankendi ve diğer 44 günlük vatan muharebesinden sonra işgal altında kalan topraklarını kurtarması, Hindistan için de artık yeni bir Azerbaycan-Ermenistan politikası geliştirmesi zamanının geldiğini göstermektedir. Azerbaycan ve Ermenistan dahi nihai barış antlaşması imzalama noktasında iken Hindistan'ın bunu fırsata dönüştürerek, Keşmir konusunda Azerbaycan'ın tutumunun değişmesini beklemeden Azerbaycan ile siyasi ilişkilerini de geliştirmesi gerekliliği doğmuştur.

Azerbaycan'ın Ermenistan ile olan meselelerinin bitmesiyle birlikte Asya'dan Avrupa'ya karadan en kısa şekilde ulaşma imkânı sunacak Zengezur Koridoru'nun açılması halinde Hindistan'ın da bu koridoru kullanma gereksinimi doğacağı için Hindistan'ın 2023 yılı öncesindeki politikalarla Azerbaycan'a yaklaşamayacağı gerçekliği ortaya çıkmıştır.

Azerbaycan bugün Kafkasya'nın en büyük ekonomisi, en istikrarlı siyasete sahip ülkesi, aynı zamanda bölgesinde en güçlü orduya sahip ülkesidir. Azerbaycan bu güç ve konumunu Ermenistan ile nihai barış antlaşması konusunda iyi niyet adımları atılması sırasında da pekiştirmiştir. COP 29 Toplantısını düzenlemesi konusunda Ermenistan'ın bile iyi niyet için Azerbaycan'a desteğini açıklamasını sağlamıştır. Azerbaycan'ın COP 29'un 2024 yılındaki toplantısını düzenlemesinin kabul edilmesiyle de ülke dış politika konusunda yeni bir kazanım daha elde etmiştir. Hindistan bu yeni doğan gerçeklik ışığında Azerbaycan'ın uluslararası kuruluşlardaki politikalarının karşısında yer almak yerine önce daha objektif daha sonra ise Azerbaycan'ı yeri geldiğinde destekleyerek bu ülkeyle ilişkilerini artık yeni boyuta taşımaları gerekmektedir.

Azerbaycan'ın 1991 yılındaki yeniden bağımsızlığının sağlanmasının ardından karşısındaki en önemli mesele, politik tezlerini anlatmak için kamu diplomasisi uygulamak olmuştur. Kamu diplomasisinin uygulama türlerinden biri de savunuculuk ve lobiciliktir. ABD'de gerçekleştirilen bu uygulamalarda ülkeler, kendi diaspora ve lobileri güçlü değilse ABD'deki diğer güçlü diaspora ve lobilerin gücüne ihtiyaç duymaktadır. Kendi diaspora ve lobilerinin tezlerinin karşısında yer alacak güçlü bir diaspora ve lobi görmek istememektedir. Bu bağlamda özellikle Narendra Modi Hükümetinin iktidara gelmesiyle Hindistan, dünyadaki 32 milyon kişiden oluşan Hindistan diasporasını kendi dış politikasının bir parçası hâline getirmiştir. Dünyada diaspora ve lobilerin en çok uygulamalarına şahit

olduğumuz ABD’de de bugün 4 milyondan fazla Hindistan diasporası mensubu bulunmaktadır Hindistan diasporası ABD’de “Hindu Amerikan Vakfı” adıyla lobicilik faaliyetlerini de başlatmıştır. Hindistan ile karşı karşıya gelecek bir Azerbaycan’ın, ABD ve kamuoyunda aradığı desteği bulma konusunda eli zayıflayacaktır. Ayrıca Hindistan diasporasının lobicilik faaliyeti olmadığı düşünülmemelidir. Zira Hindistan diasporası ABD siyasetinde de hayli görünür pozisyonadadır. Bunun en önemli örneğinin ABD Başkan Yardımcısı olan Kamala Harris olduğu görülebilir. Sadece ABD’de değil İngiltere’de de 2.3. nesil Hindistan kökenli isimlerin siyasette görünürlüğü hayli fazladır. Bunun en önemli örneklerini her ne kadar Hindistan geçmişi tartışmalı olsa da Rishi Sunak ve görevden alınan İngiltere İçişleri Bakanı Suella Braverman ile görmek mümkündür. Tüm bu sebepler dolayısıyla Azerbaycan’ın özellikle Karabağ’da süren 30 yıllık işgal sırasında yaşanan, Azerbaycan kültürel varlıklarına Ermenilerce uygulanan kültürel soykırımın uluslararası kamuoyuna ulaştırılmasının yanı sıra Ermenistan’ın Karabağ’a döşediği mayınlar konusunda Azerbaycan Türk’ü sivillerin hayatını kaybetmesini yine uluslararası kamuoyuna duyurulması noktasında kamu diplomasisi uygulaması gerekmektedir. Ayrıca geleneksel dış politika kavramlarının sona ermiş olmasından ötürü kamu diplomasisi, Azerbaycan’ın dış politikasının bundan sonra da başvuracağı en önemli uygulamalar içindedir. Hindistan diasporasının dünyadaki gücü dolayısıyla, Hindistan lobisinin ABD’deki gücü sebebiyle de Azerbaycan’ın mevcut alt düzey ilişkilerini Hindistan ile ileri seviyeye taşıması gerekmektedir. Azerbaycan ve Hindistan’ın sosyal-kültürel- tarihi ve ekonomik düzeyde olan ilişkilerini siyasi anlamda da sadece iki ülke arasındaki ilişkilere yoğunlaşarak geliştirmeleri çıkarları için daha doğru bir karar olacaktır. Azerbaycan’ın Hindistan ile ilişkilerini geliştirmesi, Hindistan’a özellikle enerji bağlamında kendisine yani Azerbaycan’a ihtiyacı olduğunu kabul ettirmesi halinde; Hindistan’daki Müslümanların haklarını savunma noktasında ve sık sık çatışmalar yaşayan Pakistan ve Hindistan arasında arabuluculuk rolü üstlenme imkânı doğabilir. Hindistan ve Pakistan arasında Azerbaycan’ın olası arabulucu rolü üstlenmesi yine Azerbaycan’ın dış politik gücünü arttırmasıyla sonuçlanabilir. Azerbaycan ve Hindistan ilişkileri bugün ne düzeyde olursa olsun, bunu daha ileriye taşımaları değişen uluslararası konjonktür bağlamında önem arz etmektedir.

Kaynaklar

Adu. Edu. Az. “Hindi dili və mədəniyyəti mərkəzi”, <https://adu.edu.az/az/bim/Centers/TheCentreforIndianLanguageandCulture/> (e.t.: 01 Ağustos, 2023).

Akbıyık Alan, Hayrunnisa. (2003). “Timur’un Toktamış Üzerine Seferleri ve Altın Orda’nın Yıkılması Meselesi”. *Bilig.* 27, 117-157.

Aliyev Heritage. (a). Heydər Əliyev Beynəlxalq Elektron Kitabxana “Hindistan Respublikasının Azərbaycanda yeni fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Rasendra Madnukar Abhuankarın etimadnaməsinin təqdim olunması mərasimində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı” (Prezident Sarayı, 9 sentyabr 1996-cı il) sənədinə tarixi arayış”, <https://lib.aliyev-heritage.org/az/2046606.html> (e.t.: 15 Temmuz, 2023).

Aliyev Heritage (b). Heydər Əliyev Beynəlxalq Elektron Kitabxana (t.y.b.). “Azerbaycan-Pakistan İlişkileri”, <https://lib.aliyevheritage.org/tk/3966579.html> (e.t.: 28 Temmuz, 2023).

Anadolu Ajansı. (2023). “Ermenistan Hindistan’dan Obüs Satın Alıyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ermenistan-hindistandan-obus-satin-aliyor/2840411> (e.t.: 14 Temmuz, 2023).

APA, Az. (2023). “Prezident: Hindistan və Azərbaycan arasında tarixi köklərə söykənən əlaqələr mövcuddur”, <https://apa.az/az/official-news/prezident-hindistan-ve-azerbaycan-arasinda-tarixi-koklere-soykenen-elaeqeler-movcuddur-767845> (e.t.: 14 Temmuz, 2023).

Azerbaijan.Az (t.y.). “Azərbaycandan Kənarda Yaşayan Azərbaycanlıların Sayı”, <https://azerbaijan.az/related-information/207> (e.t.: 13 Aralık, 2023).

Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi (2022). “Xarici Ticarət Əlaqələri Haqqında”, <https://www.stat.gov.az/news/index.php?id=5126&lang=az> (e.t.: 03 Ağustos, 2023).

Azərbaycan Qadını Ensiklopedyası (2002). Elmira Rəhimova, Bakı: Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Nəşriyat Poliqrafiya Birliyi.

- Azərbaycan Qazəti. (2016). “Odlar yurdunun od saçan məbədi”, 2016.- 6 sentyabr.-11.
- Azertac. (2019). “Azərbaycan-Hindistan ədəbi əlaqələri yeni mərhələdə”, https://azertag.az/xeber/Azərbaycan_Hindistan_edebi_elaqeleri_yeni_merhelede-1281131 (e.t.: 04 Ağustos, 2023).
- Azeri Forum. (2021). “Hindistan Azərbaycanla iqtisadi əlaqələrini artırır”, <https://azerforum.com/az/hindistan-azerbaycanla-iqtisadi-elaqelerini-artirir> (e.t.: 03 Ağustos, 2023).
- Aztv. (2023). “Rac Kapurun ən məşhur vaxtlarında Bakıya səfərindən nadir kadrlar” (e.t.: 11 Aralık, 2023).
- Arslanpay, Özer Yasin. (2022). *Dış Politika Sorunları Bağlamında Azərbaycan Kamu Diplomasisinin Değerlendirilmesi*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Aydın, Barış. (2019). *AdilŞahiler Hanlığı ve Yusuf Adil (1489 -1689)*, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Axşam.Az. (2021). “Prezident oğluna ərə getməyi rədd edən Elmira Rəhimova haqda - Faktlar+Fotolar”, <https://axsam.az/news/135249-prezident-ogluna-ere-getmeyi-redd-eden-elmira-rehimova-haqda-faktlarfotolar> (e.t.: 11 Aralık, 2023).
- Bıyıktay, Halis Ömer. (2021). *Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu*. Ankara: Panama Yayıncılık.
- Cöhce, Salim. (1997). “Gaznelilerden Önce Türk Varlığı”. *ERDEM, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*. 27 (27), 981-988.
- Çağlayan, Yegane; Çağlayan Erhan. (2019). “XV əsrdə Şərqi Anadoluda Azərbaycan Türk Amilinin Güclənməsi (Şərəf xan Bidlisinin “Şərəfnamə” Əsəri Əsasında)”. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*. 6 (5), 189-209.
- Dağlar, Mehmet. (2019). “Dekken Türk Sultanlıklarında Şiiliğin Yayılması ve Safevi Nüfuzunun Ortaya Çıkışı”. *Mavi Atlas*. 7 (1), 322-331.
- Demir, Selime. (2019). *Akkoyunlu-Osmanlı Diplomasi Sürecinde Siyasi, Dini, Sosyal ve Kültürel İlişkiler*, Hitit Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum.
- Embassy of the Republic of Azerbaijan to the Republic India. “Information on Azerbaijan-India Bilateral Relations”, <https://newdelhi.mfa.gov.az/en/content/61/information-on-azerbaijan-india-bilateral-relations> (e.t.: 14 Temmuz, 2023).
- Embassy of India (t.y.). “Economic and Commercial Brief”, <https://www.indianembassybaku.gov.in/page/economic/> (e.t.: 15 Temmuz, 2023).
- Embassy Baku. (t.y.). “Bilateral Brief”, <https://www.indianembassybaku.gov.in/page/bilateral-brief/> (e.t.: 12 Aralık, 2023).
- Eraşar, Hamza. (2011). *Avrupa'daki Çocuklarımız İçin Türk Tarihi*. Ankara: Yumak Yayınları.
- Erdurak, Gizem Fahriye. (2022). *Delhi Türk Sultanlığı Döneminde Başkent Delhi ve Çevresi*, Malatya İnönü Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Erendor, Metin. (2019). *Azərbaycan Türkleri, Ateşlerin Ülkesi Türklerin Yurdu Yapanların Tarihi*. Ankara: Kamer Yayınları.
- Europetrole. (2014). “SOCAR signs MOU with GAIL, India”, <https://www.euro-petrole.com/socar-signs-mou-with-gail-india-n-i-10457> (e.t.: 12 Aralık, 2023).
- Faozi, Firoz. (2022). *Afganistan Avşarları ve Dilleri*, Kocaeli Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli.
- Fisher, Michael. (2022). *Babürlüler Hindistan'da Bir Türk İmparatorluğu*. İstanbul: Kronik Yayınevi.

- Freshfield Bruckhaus Deringer. (2022). "India's trade foray into the Middle East", <https://riskandcompliance.freshfields.com/post/102hydh/indias-trade-foray-into-the-middle-east> (e.t.: 12 Aralık, 2023).
- Galip, Mübarek; Gömeç, Saadettin. (2013). *Hindistan'da Türkler*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Heyet, Cevat. (2004). "Azerbaycan'ın Türkleşmesi ve Azerbaycan Türkçesinin Teşekkülü". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. 1 (1), 7-19.
- İnaltekin, Abdulkadir. (2013). Harput Türküleri ve Azerbaycan Muğamları, *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu (23-25 Mayıs 2013) Bildiri*, Elazığ, 217-235.
- İki Sahil. (2018). "Bakıda Hindistanın Milli Bayramı Qeyd Edilib", <https://ikisahil.az/post/50935-news-50935> (e.t.: 18 Temmuz, 2023).
- India Mea. (2015). "India-Azerbaijan Relations", https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Azerbaijan_2015_07_03.pdf (e.t.: 12 Aralık, 2023).
- India Today in (2022). "Armenia signs \$260 million deal with India for Pinaka multi-barrel rocket launchers", <https://www.indiatoday.in/programme/india-first/video/armenia-signs-260-million-deal-with-india-for-pinaka-multi-barrel-rocket-launchers-2006506-2022-09-29> (e.t.: 17 Temmuz, 2023).
- Jlc.gov.az. (2013). "Azərbaycan ilə Hindistan arasında Beynəlxəq Hüquq Əməkdaşlığı Genişlənir." Azərbaycan Respublikası Məhkəmə-Hüquq Şurası, http://jlc.gov.az/view_index.php?id=273 (e.t.: 12 Ağustos, 2023).
- Kafkasyalı, Ali. (2010). *İran Türkleri*. İstanbul: Bilge Oğuz.
- Kafkasyalı, Ali. (2011). *İran Coğrafyasında Türkler, İran Türklerini Tanıyalım*. İstanbul: Bilge Oğuz.
- Kansoy, Umut. (2017). *Delhi Türk Sultanlığında Ordu (1206 -1414)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Karagöz, Mürüvet. (2010). *Safevi Devletinin Kuruluş Dönemi*, Harran Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Kasım, Memetali. (2020). "Bağımsızlıkları Sonrasında Çin ve Hindistan İkili İlişkilerinin Gelişimi ve Avrasya Stratejileri". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 24 (3), 547-563.
- Kuşçu, Dudu Ayşe; Vurgun, Nagehan. (2021). "Moğol İstilas Döneminde Nefesi Balkanlar'a Ulaşan İki Türkmen Şeyhi/Babası Hacı Bektaş-i Veli ve Sarı Saltuk". *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. Hacı Bektaş Veli Özel Sayısı 11, 91-103.
- Kemalov, İlyas. (2009). "Timur'un Hayali Moskova Seferi". *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*. 6 (23), Güz, 29-39.
- Keven, Ahmet. (2015). "Şah İsmail'in Mezhebi Eğilimlerinin Anadolu ve İran Coğrafyasına Etkileri". *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2 (3), 9-26.
- Kırca, Umut (2021). "Nadir Şah Dönemi Afşarlı Tarihinin Ana Kaynakları". *İran ve Turan Araştırmaları Dergisi*. 4 (6), 1-15.
- Latifova, Elvira. (2014). "Kafkasya'nın Bazı Türk Toponimlerine Dair (Azerbaycan'ın Kuzeybatı Bölgesi ve Güney Dağıstan Örneğinde)". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*. 1 (2), 72-84.
- Latifova, Elvira. (2015). "Bağımsızlık Döneminde Azerbaycan'da Türklerin Kafkasya Tarihindeki Rolü ile İlgili Yeni Kavrama Dair". *Akademik Tarih Düşünce Dergisi*. 2 (2), 1-15.
- Latifova, Elvira. (2022). Ortak Türk Tarihinin Yazılmasında Kafkasya'dan Anadolu'ya Uzanan Türk Yer Adları Üzerine Karşılaştırmalı Çalışmaların Önemi, *Türk Tarih Kurumu Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu*, (2022), Ankara, 677-688.

- Medenniyyət Az. (2023). “Hindistan Azərbaycanla humanitar sahədə əlaqələrə xüsusi önəm verir”, <https://medenniyyət.az/page/news/67893/Hindistan-Azərbaycanla-humanitar-sahede-elaqelere-xususi-onem-verir.html> (e.t.: 25 Temmuz, 2023).
- Merçil, Erdoğan. (1989). *Gazneliler Devleti*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 24 (11).
- Məmmədli, Şəhla. (2011). *XVII–XVIII Əsrlərdə Azərbaycan-Hindistan Ticarət Əlaqələri*. Bakı Şərq-Qərb Nəşriyyat Evi.
- Mızrak, Egemen Çağrı. (2017). “Başlangıçtan Mihiragula Döneminin Sonlarına Kadar Hindistan Hünərləri”. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*. 6 (2), 131-147.
- Millî Az. (2023a). “İlham Əliyev: Ermənistan sülh istəyirsə onda nə üçün 100 milyonlarla dollar dəyərində silah alır”, <https://news.milli.az/politics/1123588.html> (e.t.: 13 Temmuz, 2023).
- Millî Az. (2023b). “Hind-fars əməkdaşlığı: ‘İslam’ İrani iç üzünü göstərir”, <https://news.milli.az/world/1121806.html> (e.t.: 26 Temmuz, 2023).
- Mohammad, Raz Saber Ahmed. (2022). *BRICS-T Ülkelerinde Doğrudan ve Dolaylı Yatırımların Ekonomik Büyümeye Etkisi*, Bartın Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Modern Az. (2023a). “Ermənistanla Hindistan əməkdaşlığı dərinləşdirir”, <https://modern.az/news/407630/> (e.t.: 28 Temmuz, 2023).
- Modern Az. (2023b). “Ölkəmizə gələn turistlərin sayı 50% artıb”, <https://modern.az/iqtisadiyyat/417555/azerbaycana-gelen-turistlerin-sayi-50-artib/> (e.t.: 24 Temmuz, 2023).
- Modern Az. (2023c). “Avropaya qaz ixracımız 12 milyard kubmetrə çatacaq – Prezident”, <https://modern.az/aktual/445475/avropaya-qaz-ixracimiz-12-milyard-kubmetre-chatacaq-prezident> (e.t.: 13 Aralık, 2023).
- Mustafa, Rəşad. (2018). “İslam Fətuhatı və Azərbaycan Konusu Sovyet Dönemi Azərbaycanlı Oryentalistlərin Çalışmalarında (Ziya Bünyadov və Naile Velihanlı Örneğinde)”. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi*. 2 (2), 111-128.
- Mycii. İn (2015). “Enterprise India Show at Baku, Azerbaijan 2015”, <https://cam.mycii.in/OR/EventDetailOR.html?id=E000024844> (e.t.: 12 Aralık, 2023).
- Natak Akademi (t.y.). <https://www.sangeetnatak.gov.in/public/uploads/reports/164275168491444.pdf> (e.t.: 11 Aralık, 2023).
- Necefli, Tofiq. (2022). “Safevi Devletinin Hindistan’daki Müslüman Türk Sultanlıkları ile İlişkileri”. *Turkuaz Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmaları Dergisi*. 3 (1), 1-31.
- Nuriyeva, İrade. (2015). “Azərbaycan Tarixi (ən qədim zamanlardan– XXI əsrin əvvəllərinə dək).” Bakı, Mütərcim.
- OECD. (t.y.). “İndia/ Azərbaycan”, https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ind/partner/aze?x_tr_sl=auto&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=wapp (e.t.: 12 Aralık, 2023).
- Okudan, Gülseri. (2020). *Afganistan ve Hindistan Fatihisi Sultan Gazneli Mahmud*. Adıyaman: İKSAD Yayınevi.
- Oxu, Az. (2022). “Azərbaycan ən çox hansı ölkələrə neft ixrac edib? – SİYAHİ”, <https://oxu.az/economy/645156> (e.t.: 15 Temmuz, 2023).
- Özdemir, Volkan. (2019). *Yenilenen Dünya Eskimeyen Türkiye*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Paşayeva, Mehebbet. (2007). “Azərbaycan Türklerinin Etnik Tarihine Kısa Bir Bakış”. *ICANAS*. 5 (5), 2505-2516.

Press Un. Org (2022). “Despite ‘Glimmer of Hope’ in Armenia, Azerbaijan Conflict, Escalating Tensions Threaten to Derail Fragile Progress, Senior Official Tells Security Council”, <https://press.un.org/en/2022/sc15154.doc.htm> (e.t.: 02 Ağustos, 2023).

Publika. Az. (2023). “Hindistan Ermənistanına bu silahdan da göndərəcək”, <https://publika.az/news/region/483542.html> (e.t.: 13 Aralık, 2023).

Report Az. (2023a). “Hindistan İran vasitəsilə Ermənistanına silah tedarük edir”, <https://report.az/region-xeberleri/hindistan-iran-vasitesile-ermenistanina-silah-tedaruk-edir/> (e.t.: 13 Temmuz, 2023).

Report Az. (2023b). “Hindistan xarici işlər nazirinin müavini Azərbaycana gəlir”, <https://report.az/xarici-siyaset/hindistan-xarici-isler-nazirinin-muavini-bakida-seferdedir/> (e.t.: 12 Aralık, 2023).

Sadat, Shafiqula Sayed. (2017). *Nadir Şah Döneminde Afganistan*, Sakarya Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Sde. Stratejik Düşünce Enstitüsü, “Keşmir Anlaşmazlığı ve Uluslararası Toplum”, <https://www.sde.org.tr/kesmir-anlasmazligi-ve-uluslararasi-toplum-bolgesel-analiz-121> (e.t.: 08 Ağustos, 2023).

Stein, Burton. (2021). *Hindistan Tarihi*. Çev., Müfit Günay. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Sinor, Denis. (2014). *Erken İç Asya Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şahin, H. Hilal. (2015). “Osmanlı-Hint İlişkilerine Genel Bir Bakış (XV-XVII. Yüzyıl)”. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2 (6), 59-72.

Şahin, H. Hilal. (2018). “Tarihsel Bir Panaroma: Hint-Türk Tarihine Dair Babürlüler Dönemine Kadar”. *Türk Dünyası Araştırmaları*. 119, (234), 127-142.

Şahin, H. Hilal. (2018). *Madunların Kimliksel Varoluşunda Kadın İmgesi: İndira Gandhi Örneği. Kadın Çalışmalarında Güncel Konular*. Konya: Eğitim Yayınevi, 168-180.

Şahin, H. Hilal. (2019). “Osmanlı Devleti ile Hindistan Müslümanlarının Tarihî Bağı ve Hindistan Hilafet Hareketi”. *Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24, 731-754.

Tarihi İnstitüsü Az. “Uzun Həsən (1423-1478)”, <http://tarixinstitutu.az/personalities/view/68> (e.t.: 21 Temmuz, 2023).

Talay, Mehmet Sedat. (2019). *Gaznelilerin Hindistan Politikası*, Trakya Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Telqraf.com. (2017). “Atəşgahda çəkilən hind klipi 1 milyon baxış yığdı – Video”, <https://teleqraf.com/news/art/372068.html> (e.t.: 06 Temmuz, 2023).

Tezcan, Mehmet. (2007). “V. Yüzyılda Ermeni-Sasani Savaşları ve Ermenilere Hun Desteği”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 14 (32), 183-202.

Times of India (2011). “Indrani to perform at International Mugam Fest”, <https://timesofindia.indiatimes.com/entertainment/hindi/music/news/Indrani-to-perform-at-International-Mugam-Fest/articleshow/7716953.cms?frmapp=yes&from=mdr> (e.t.: 11 Aralık, 2023).

Times of India (2023). “Singer’s murder: Gangster extradited from Azerbaijan”, <https://timesofindia.indiatimes.com/city/delhi/singers-murder-gangster-extradited-from-azerbaijan/articleshow/102331135.cms> (e.t.: 11 Aralık, 2023).

Toğçiyeva, Gülhumar. (2010). “Hindistan’ın Dudukuşu.” *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. (15), 147-151.

TRT AVAZ. (2023). “Azerbaycan’dan Hindistan’a Çağrı: Ermenistan’a Silah Tedarikini Durdurun”, <https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrazyadan/azerbaycandan-hindistan-a-cagri-ermenistanina-silah-tedarikini-durdurun/64c15465c6526c8b204cc7ce> (e.t.: 25 Temmuz, 2023).

Toğan, Velidi Zeki. (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş- I*. İstanbul: Enderun Yayınları.

Tourizm gov.az. (2019). “BƏƏ, Hindistan və Çin turoperatorları ilə əlaqələr genişləndirilir”, <https://tourism.gov.az/news/bee-hindistan-ve-chin-turoperatorlari-ile-elaqeler-genishlendirilir> (e.t.: 06 Temmuz, 2023).

TÜRKSAM. (2022). “BM Güvenlik Konseyi Gündeminde Laçın Koridoru Tartışması”, <https://www.turksam.org/detay-bm-guvenlik-konseyi-gundeminde-lacin-koridoru-tartismasi> (e.t.: 02 Ağustos, 2023).

Türkeş, Umay. (2012). *Türklerin Tarihi, Geçmişten Geleceğe*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ünlü, Hayati. (2021). “Hindistan Cumhuriyetinin Orta Asya Siyaseti”, *21. Yüzyılda Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Orta Siyaseti*. Ed., Ç. Şahin; T. Düğen. Konya: Konya Eğitim Yayınevi, 193-215.

Yazıcı, Orhan. (2020). “Nadir Şah Afşar’ın Hindistan Seferi”, *Hindistan ve Türk Tarihi- Kültürü Araştırmaları-İndia and Turkish History- Culture Researches*. Ed., H. Şahin. İstanbul, 130-142.

Yeni Azərbaycan.com. (2010). “Hindistan hər zaman Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyib”, https://yeniazerbaycan.com/Musahibe_e5165_az.html (e.t.: 13 Temmuz, 2023).

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %50; İkinci Yazar %50.

ETİK KOMİSYON ONAYI: Çalışmada etik komisyon onayına gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

TELİF HAKKI VE BENZERLİK RAPORU: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir; çalışmanın benzerlik raporu alınmıştır.

BİLİMSEL VE ETİK İLKELERE UYGUNLUK: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların “Kaynaklar” başlığı altında belirtildiği beyan olunmuştur.

Kaçer, M. (2023). "Religion and Politics in Indonesia: The Case of Humanitarian Islam". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 181-194.

Araştırma Makalesi

RELIGION AND POLITICS IN INDONESIA: THE CASE OF HUMANITARIAN ISLAM*

Endonezya'da Din ve Siyaset: İnsani İslam Örneği

Murat KAÇER**

Abstract

Islam has been a primary socio-political force in Indonesia, the country with the largest Muslim population in the world. This study aims to analyze the concept of Humanitarian Islam introduced by Nahdlatul Ulama (NU) in 2017 in Indonesia. It involves an analysis of Humanitarian Islam's core mission, the challenges it addresses, and the comprehensive solutions it offers. Additionally, the study explores potential challenges that NU may encounter when implementing Humanitarian Islam and provides assessments of possible solutions to overcome these obstacles. The research methodology involves examining events and initiatives from 2014 to 2018 using the Bayt-ar Rahmah website and primarily employs a descriptive approach. This study holds significance as it investigates a relatively new concept that is anticipated to be a prominent subject in the literature, thoroughly exploring it from multiple perspectives.

Keywords: *Nahdlatul Ulama, Humanitarian Islam, Indonesia, Islam, Reform.*

Öz

İslam, dünyanın en büyük Müslüman nüfusuna sahip ülkesi Endonezya'da önemli bir sosyo-politik güçtür. Bu çalışma, Endonezya'da 2017 yılında Nahdlatul Ulama (NU) tarafından tanıtılan İnsani İslam kavramını incelemeyi hedeflemektedir. Çalışma, İnsani İslam'ın temel misyonunu, ele aldığı sorunları ve sunduğu kapsamlı çözümleri analiz etmeyi içermektedir. Ayrıca, çalışma, NU'nun İnsani İslam'ı uygularken karşılaşılabileceği olası zorlukları ve bu engelleri aşma noktasında çözüm önerilerini ele almaktadır. Bu amaçla, 2014 ile 2018 yılları arasındaki bildirimler, faaliyetler ve raporlar Bayt-ar Rahmah web sitesi kullanılarak betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu çalışma, görece yeni olan ve aynı zamanda literatürde sıkça tartışılacak olması muhtemel bu kavramı, tüm yönleriyle ele alıp incelemesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Nehdatü'l Ulema, İnsani İslam, Endonezya, İslam, Reform.*

* Geliş Tarihi / Received: 03.12.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 26.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1399657>

** Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, muratkaçer@aybu.edu.tr, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0001-6076-3403>

Introduction

Nahdlatul Ulama (NU), established in 1926, stands as the largest and most influential Islamic organization in Indonesia. It follows Sunni traditions and promotes Ahl al-Sunnah wal-Jamaat, emphasizing unity among the four major Sunni sects. NU has a multifaceted mission encompassing religious, educational, cultural, and socio-economic goals. It supports religious education, traditional culture, and addresses social justice through cooperatives and trade. NU launched Humanitarian Islam in 2017, a concept emphasizing mercy, compassion, and a human-centered approach within Islam. This concept emerged from initiatives carried out by NU from 2014 to 2018.

This study aims to explore the concept of Humanitarian Islam from various angles. I will provide a detailed analysis of what Humanitarian Islam stands for, the challenges it tries to address, and the solutions it proposes. Additionally, I will highlight the potential obstacles that might hinder its realization and suggest ways to overcome them. To better understand Humanitarian Islam, I will explain its fundamental mission, uncovering the underlying principles and ideologies that guide it. I will also clarify its main objectives. In addition to understanding its mission and challenges, I will look into potential barriers that could hinder the effective implementation of Humanitarian Islam. Finally, I will provide potential solutions to address these challenges.

This study can be divided into four main parts. The first part includes the study's objectives, significance, and research methodology. The second part provides a historical overview of NU. Moving on to the third part, it explores Humanitarian Islam, its identified challenges, and the proposed solutions. Finally, the fourth part addresses potential obstacles and offers solutions related to Humanitarian Islam.

The Purpose, Significance, and Method of the Study

The purpose of this study is to explore the concept of Humanitarian Islam introduced by Nahdlatul Ulama (NU) in 2017. The study will analyze the core mission of Humanitarian Islam, the challenges it addresses, and the comprehensive solutions it provides. Furthermore, it will examine the potential challenges that NU might encounter while implementing the concept of Humanitarian Islam and offer assessments of possible solutions to overcome these obstacles.

When considering the significance of this research, it is essential to acknowledge that NU stands as the largest and most influential Islamic organization, not solely within Indonesia but on a global scale (Kuru, 2023: 129). This study deals with a concept, Humanitarian Islam that was first introduced by NU. One of the most pressing concerns in the Islamic world is the misuse of religion, which leads to the emergence of radical movements and acts of terrorism. Islam is often misrepresented and misinterpreted to further political, social, or personal agendas, often to the detriment of its true teachings and values. Humanitarian Islam claims to offer a solution to these issues. When considering the identity of Nahdlatul Ulama and the content of this concept, it is expected that it will provoke extensive debates in the literature from both positive and negative perspectives. This study is considered significant as it thoroughly analyzes this relatively new concept and also discusses the challenges and potential solutions that Nahdlatul Ulama may face.

In terms of the study's methodology, I examine a sequence of events, declarations, and initiatives carried out by Nahdlatul Ulama from 2014 to 2018¹, through the Bayt-ar Rahmah website, which was specifically established for this purpose. The analysis of these materials was predominantly carried out through a descriptive approach.

Nahdlatul Ulama (NU)

Nahdlatul Ulama (NU) was established in 1926, in Surabaya, Java, by religious scholars Hashim Ash'ari and Abdulwahhab Hasbullah. This movement, imbued with the principles of Ahl al-Sunnah

¹ 33rd National Congress of Nahdlatul Ulama (August 2015); 15th National Congress of GP Ansor (November 2015); International Summit of Moderate Islamic Leaders (ISOMIL) (May 2016); First Global Unity Forum (May 2016); First Global Unity Forum (May 2016); Promotion of Humanitarian Islam (March 2017); XXIst National Conference of GP Ansor (April 2017); International Gathering of Muslim Scholars (May 2017); Kirab Satu Negeri Campaign (September 2018).

wal-Jamaat, highlights a strong dedication to the four major Sunni sects (Saenong, 2021: 130; Ismail, 2011).

It can be argued that the genesis and establishment of Nahdlatul Ulama were influenced by two fundamental dynamics one at the national (local) level and the other on the international stage. On a national level, the proponents of religious reform and innovation in Indonesia rallied around a movement known as Muhammadiyah, resulting in its growing influence across the country (Göksoy, 2006: 541; Ismail, 2011: 253).

The international dimension is echoed by socio-political advancements in other Islamic nations, reverberating within Indonesia. Of notable significance is the rise of Wahhabi influence in the Hejaz region, culminating in a shift of power. Furthermore, the establishment of a new state in Turkey and its subsequent abolishment of the caliphate underpins another critical event. These occurrences deeply resonated with traditional and conservative scholars in Java, triggering reflections and discussions (Göksoy, 2006: 541; Ismail, 2011: 250).

In addition to unfolding developments abroad, an ever-strengthening movement within the nation, spearheaded by the Muhammadiyah movement and echoing the call to return to the Quran and Sunnah, emerged as a significant concern for scholars upholding traditional values. At the Bandung Congress held on January 8-10, 1926, Abdul Wahab Hasbullah, on behalf of conservative scholars, made an offer to participate in the congress to be held in Mecca and to continue traditional religious practices from the Saudi administration that had seized power in the Hejaz. However, the majority of scholars present at the congress were innovative and reformist, leading to the rejection of this proposition. In response, Abdul Wahab Hasbullah and his associates withdrew from the congress and established a new committee, known as the Hejaz Committee, which became the foundation of Nahdlatul Ulama. The committee established this organization at its first meeting in Surabaya on January 31, 1926. The organization, headed by Hasyim Asy'ari, was officially recognized by the Dutch colonial government only on January 6, 1930 (Göksoy, 2006: 541; Ismail, 2011: 256; Saenong, 2021: 131-132).

The goals of Nahdlatul Ulama during its formation shed light on the organization's structure. First and foremost, the organization is primarily defined by its religious identity and its adherence to the Sunni tradition, particularly the Shafi'i school of thought. Within this core framework, the organization aimed to engage in various activities across the religious, educational, cultural, and socio-economic spheres. These activities encompassed activities like spreading religious education, promoting traditional culture, strengthening connections among scholars, ensuring that religious publications aligned with the Sunni tradition, propagating Islam in line with the teachings of the four main Sunni schools of thought, publishing religious books, establishing religious schools, overseeing the maintenance and repair of institutions such as mosques and madrasas, and managing the affairs of foundations and religious organizations. These goals primarily pertained to the fields of religion, education, and culture (Göksoy, 2006: 541; Ismail, 2011: 260-261).

Furthermore, the organization also sought to address issues of social justice by safeguarding the rights of the poor and orphans, stimulating economic activities through cooperatives and trade, and setting up the necessary infrastructure to ensure that activities in agriculture, trade, and industry were in accordance with Islamic principles within society. These were the socio-economic objectives pursued by the organization (Göksoy, 2006: 541).

The emblem of NU is also a feature that summarizes all of the above, containing symbols representing its theology, characters, and ideals. The elements in the emblem:

The Globe: The globe represents the Earth, where human beings live and come from, as mentioned in Quranic verse Q. 20:55 (*From the earth We created you, and into it We will return you, and from it We will bring you back again*). This symbolizes NU's commitment to the conservation and protection of the Earth for the well-being of current and future generations. It reflects a universal ideal, indicating that NU's mission extends beyond its members and communities to encompass all of humankind.

Indonesian Map: The map of Indonesia on the globe emphasizes that NU was founded and established in Indonesia. This symbolizes the organization's deep roots in the country.

Ropes: The ropes surrounding the globe signify NU's ideals of tying the population of the Earth in terms of humanity, as mentioned in Quranic verse Q. 3:103 (*And hold firmly together to the rope of Allah and do not be divided. Remember Allah's favour upon you when you were enemies, then He united your hearts, so you—by His grace—became brothers. And you were at the brink of a fiery pit, and He saved you from it. This is how Allah makes His revelations clear to you, so that you may be 'rightly' guided*). The number of lines on the rope corresponds to the 99 beautiful names of Allah. These ropes represent the concept of brotherhood and unity among human beings and are categorized into three types: *ukhuwwa bashariya* (human brotherhood), *ukhuwwa wataniya* (national brotherhood), and *ukhuwwa Islamiyya* (Islamic brotherhood).

Stars: There are nine stars on the emblem, each symbolizing significant personalities and figures in the history of Islam and Indonesian traditionalist Islamic ideology: The largest star at the top represents the Prophet Muhammad. Four stars on the top right and left represent the four Khulafa' Rashidun, the first four "rightfully guided" caliphs: Abu Bakr, Umar, Uthman, and Ali. Four stars at the lower right and left denote the four great Imams of madhhabs (schools of Islamic law): Shafi'i, Maliki, Hanafi, and Hanbali. These stars symbolize NU's adherence to the teachings and principles of these great figures and its commitment to Ahlus Sunnah wal Jama'ah, a mainstream Islamic theological stance.

Colors: The emblem consists of two primary colors: The green color symbolizes the fertile and luxuriant land of the Indonesian archipelago where NU originated and was established. The white color represents chastity and the saintliness of NU's characters.

Text: The Arabic writing on the emblem reads "Nahdhatul Ulama", which is the full name of the organization, while the Roman text "NU" is the acronym (Saenong, 2021: 133-134).

Figure 1. NU's Emblem

Source: (<https://www.brandsoftheworld.com/logo/nahdlatul-ulama>).

During the 1930s, Nahdlatul Ulama experienced significant growth and became one of the two major religious organizations and movements in Indonesia before the outbreak of World War II. This period also witnessed an increase in the organization's economic activities. In each of its branches, various cooperative initiatives were established. These cooperatives were responsible for managing donated lands and selling their products. The organization's foundation was primarily rooted in traditional religious educational institutions known as "pesantren" (Islamic boarding schools). This traditional educational background played a pivotal role in empowering the organization within society and contributed to its growth both in terms of quality and quantity. Initially, the organization

established branches in various cities in Java and later extended its presence to the Kalimantan region. As the organization continued to expand, smaller-scale structures and local organizations also became part of it (Göksoy, 2006: 541-542; Ismail, 2011: 262).

In the second half of the 1930s, sharp divisions between conservative religious scholars and innovative Muslim circles gave way to a more tolerant atmosphere. Hasyim Ash'ari played a significant role in the establishment of the Indonesia High Islamic Council during this period. In 1937, he represented Nahdlatul Ulama in this council and was elected as its president. While this organization preferred to stay away from politics during the colonial period, it focused its activities primarily on religious and socio-economic areas. It also showed sensitivity to national issues and reacted against certain government regulations related to religion. Additionally, it vehemently opposed the 1925 Guru Law, which restricted private religious education activities, and the transfer of inheritance cases from religious courts to civil courts in 1935 (Göksoy, 2006: 542).

During the Japanese occupation period (1942-1945), Islamic organizations and other religious institutions in Indonesia witnessed significant changes in their relationship with the government. The Japanese military administration saw religious communities and conservative scholars as a means to mobilize the populace against Western powers. Consequently, they united all Islamic organizations under the umbrella of the Indonesian Muslim Consultative Council (MASYUMI) and appointed Hasyim Ash'ari as its leader. A declaration of jihad was made against the Allies, and a militia force named Hizbullah, trained by Japanese officers, was formed. Additionally, the Native Affairs Bureau from the Dutch colonial era was transformed into the Religious Affairs Department, with Ash'ari as its head (Saenong, 2021: 139-141; Ismail, 2011: 268).

As the Japanese occupation came to an end in 1945, representatives of Nahdlatul Ulama joined constitutional drafting efforts alongside other leaders in the struggle for independence. However, despite their efforts to base the newly established Indonesian Republic on Islam, they eventually had to accept the "Five Principles" (*pancasila- Belief in the one and only God, Just and civilized humanity, The unity of Indonesia, Social justice for the whole of the people of Indonesia, Democracy guided by the inner wisdom in the unanimity arising out of deliberations among representatives*) put forward by President Sukarno (Saenong, 2021: 129; Ismail, 2011: 274).

Nahdlatul Ulama, in October 1945, issued a fatwa stating that it was a religious duty to participate in the military struggle initiated against the Dutch, who sought to reassert colonial rule in the country after World War II. This fatwa played a significant role in the major battle that ensued when Surabaya was invaded by the Allies one month later. In November 1945, when the Indonesian Muslim Consultative Council transformed into a political party with the participation of all religious organizations and Islamic groups, Nahdlatul Ulama became a part of this entity. However, in 1952, it separated from this party and independently participated in the 1955 elections. In 1973, along with other Islamist parties, it joined the United Development Party according to a government decision, and its members continued their political activities within the framework of this party. In the course of this evolution, Nahdlatul Ulama also expanded its organizational framework. It established the youth's branch, Ansor, in 1934, followed by the women's branch, Muslimat (Muslimat Nahdlatul Ulama-Muslim Women of the Nahdlatul Ulama), in 1946, and the girls' branch, Fatayat, in 1950. Nahdlatul Ulama decided to completely withdraw from political activities and return to its status from its founding years in 1984 (Göksoy, 2006: 542; Saenong, 2021: 139-141; Ismail, 2011: 266).

Humanitarian Islam

Humanitarian Islam (*al-islam li al-insaniyyah*) is a concept pioneered by Nahdlatul Ulama, which fundamentally embodies an Islam with a focus on mercy, compassion, and a human-centered approach. It emphasizes Islam's orientation towards people, their hearts, and compassion. The concept of Humanitarian Islam is defined as follows on the Bayt ar-Rahmah website, which was established in 2014.

“Humanitarian Islam is a global movement that seeks to restore rahmah (universal love and compassion) to its rightful place as the primary message of Islam, by addressing obsolete and problematic elements within Islamic orthodoxy that lend themselves to tyranny, while positioning these efforts within a much broader initiative to reject any and all forms of tyranny, and foster the

emergence of a global civilization endowed with nobility of character” (Baytarrahmah: Humanitarian Islam.)

Humanitarian Islam emerged as the result of a sequence of events, declarations, and initiatives carried out by Nahdlatul Ulama from 2014 to 2018 (<https://civilizationalvalues.org/all-political-communicues-present-to-2014/>).

1. Establishment of Bayt ar-Rahmah (December 2014): In December 2014, Kyai Haji A. Mustofa Bisri, Kyai Haji Yahya Cholil Staquf, F. Borden Hanes, Jr., and C. Holland Taylor founded Bayt ar-Rahmah in Winston-Salem, North Carolina. This organization aimed to support the global expansion of Nahdlatul Ulama’s activities and combat the misuse of religion to incite hatred and violence.

2. 33rd National Congress of Nahdlatul Ulama (August 2015): The 33rd National Congress of the Nahdlatul Ulama took place in Jombang, East Java, in August 2015. During this event, new leadership was elected, and organizational priorities for the next five years were established. The overarching theme of the Congress was “*Strengthening Islam Nusantara for the Sake of Indonesian and Global Civilization*”.

3. 15th National Congress of GP Ansor (November 2015): On November 26, 2015, the 15th National Congress of Gerakan Pemuda Ansor (GP Ansor), the world’s largest Muslim young adult’s organization, opened with the screening of a film called “Rahmat Islam Nusantara”. The film was praised by The New York Times for being a religious repudiation of the Islamic State (IS) and the start of a global campaign by GP Ansor to challenge IS’s ideology.

4. International Summit of Moderate Islamic Leaders (ISOMIL) (May 2016): In May 2016, the Nahdlatul Ulama organized the International Summit of Moderate Islamic Leaders (ISOMIL) in Jakarta, attended by around 400 Muslim scholars from 30 countries. At the summit’s conclusion, a 16-point declaration was issued, identifying factors driving Islamist extremism, calling for a global consensus against the politicization of Islam, and emphasizing the NU’s commitment to consolidating the global Sunni Muslim community for the betterment of humanity.

5. First Global Unity Forum (May 2016): On May 12, 2016, the First Global Unity Forum, jointly sponsored by GP Ansor and Bayt ar-Rahmah, issued a statement calling for an end to religious conflict and encouraging qualified religious scholars to reexamine elements of classical Islamic law that promote segregation, discrimination, or violence against non-Muslims.

6. Promotion of Humanitarian Islam (March 2017): On March 30, 2017, GP Ansor and Bayt ar-Rahmah announced their effort to promote Humanitarian Islam by recontextualizing orthodox, authoritative Islamic teachings to reconcile certain aspects of classical Islamic law with contemporary civilization. This holds significance because the concept of Humanitarian Islam has begun to be actively discussed as a result of this event.

7. XXIst National Conference of GP Ansor (April 2017): GP Ansor issued a formal decree in April 2017 that highlighted the religious crisis facing the Islamic world and emphasized the need for a delicate approach to address issues related to extremism and religious conflict.

8. International Gathering of Muslim Scholars (May 2017): On May 22, 2017, GP Ansor and Bayt ar-Rahmah hosted an international gathering of nearly 300 Muslim scholars in East Java to develop a strategy to present Islam as a blessing for global civilization. They issued the Gerakan Pemuda Ansor Declaration on Humanitarian Islam, which discussed the nature of religious norms, the manipulation of religion by political actors, and the need for a just and harmonious world order.

9. Kirab Satu Negeri Campaign (September 2018): On September 16, 2018, Gerakan Pemuda Ansor launched the Kirab Satu Negeri campaign in Indonesia. This campaign aimed to revive pluralistic and tolerant values, promote the understanding of religion as universal love and compassion, and address the spread of ethnic and religious hatred and violence globally, which poses a threat to international peace and security.

The Primary Problem Zones

We can assess Humanitarian Islam by considering the challenges they have observed and encountered throughout history.

Abuse of Religion for Harmful Purposes

One of the most significant issues in the Islamic world is the abuse of religion, leading to the rise of radical movements and terrorist activities. Nahdlatul Ulama acknowledges that religion is being manipulated for harmful purposes and that faith is being weaponized. Nahdlatul Ulama recognizes that Islam is being manipulated, distorted, and misinterpreted for purposes that deviate from its authentic teachings and values. Islam is often exploited as a means to achieve political, social, or personal gains, frequently at the expense of others (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma, November 2017; Baytarrahma October 2018a).

Consequences of Exploiting Islam

Exploiting Islam in such a manner gives rise to a myriad of pressing concerns and consequences, each carrying its own profound implications. These encompass the ignition of brutal conflicts leading to societal destabilization, the cultivation of conditions for social unrest and upheaval, the rapid propagation of religious extremism, the perpetuation of terrorism across various regions, and the regrettable consequence of exacerbating Islamophobia among non-Muslim communities. These repercussions create a domino effect, impacting not only the security and well-being of individuals in Muslim-majority regions but also resonating globally, shaping international relations, policies, and perceptions. The misappropriation of Islam, thus, extends its ramifications far beyond the religious realm, influencing geopolitics, human rights, and social cohesion (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma October 2018a).

Problematic Tenets of Islamic Orthodoxy

Embedded within the core tenets of Islamic orthodoxy are certain principles that possess a noteworthy capacity to be misinterpreted, inadvertently or intentionally, resulting in the emergence of issues such as the spread of religious hatred, the proclamation of religious supremacy, and the gravest concern of all, acts of violence committed in the name of religion. So, what are certain tenets of Islamic orthodoxy that cause problems? One of these tenets is norms that encourage enmity towards non-Muslims. These norms often involve the misinterpretation of Quranic verses and Hadiths, taken out of context to promote a hostile attitude towards non-Muslims. This misinterpretation can lead to discrimination, prejudice, or violence against non-Muslim individuals or communities, and may foster an “us versus them” mentality (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma May 2017; Baytarrahma October 2018a; Baytarrahma March 2019; Baytarrahma October 2019).

The second tenet is establishment of a single, unified Islamic state governed by a caliph, who serves as both a spiritual and political leader for the Muslim community. This concept draws inspiration from historical Islamic governance models, particularly the early Caliphates, such as the Rashidun Caliphate. Proponents of this idea argue that a caliphate is necessary for Muslims to fully practice their faith and to establish Islamic law (Sharia) as the primary legal system (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma May 2017; Baytarrahma October 2018a).

The third tenet is rejection laws derived from modern political processes. This perspective entails the rejection of legal systems that are not rooted in Islamic jurisprudence (Sharia). In this context, it is possible to provide an example of the approach that views the democratic system as a blasphemous system, considering voting as blasphemy, and those who vote as unbelievers (kafir). (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma March 2017; Baytarrahma April 2017; Baytarrahma May 2017; Baytarrahma October 2018a).

Solution Proposals and Policies

A comprehensive exploration of the solution suggestions and policies formulated by Humanitarian Islam is essential for acquiring a deeper and more profound understanding of this concept.

Recontextualize (Reform) The Teaching of Orthodox Islam

Nahdlatul Ulama has identified that Islam is being exploited, and it attributes this exploitation to specific approaches within Islamic orthodoxy as the root cause of the problem. As a response to this issue, Nahdlatul Ulama suggests that one possible solution is to reform Islamic orthodoxy. In other words, they believe that by addressing and reforming these problematic aspects of Islamic orthodoxy, the exploitation of Islam can be mitigated or resolved.

One of the challenges of Islamic Orthodoxy was its approach to the relationships between Muslims and non-Muslims. In this context, Humanitarian Islam aims to find solutions and peaceful resolutions to the conflicts or tensions that may exist between individuals or groups who are Muslims and those who are not Muslims. The ultimate goal is to create a global environment characterized by harmony and absence of conflicts, where people of different religious backgrounds, in this case, Muslims and non-Muslims, can coexist peacefully without hostilities or disputes on a worldwide scale. For this reason, Humanitarian Islam highlights the verses and Hadiths in Islam that emphasize mercy, love and compassion, including the principle of *rahmah* (universal love and compassion) (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma October 2018a; Baytarrahma March 2019).

Providing two examples would be beneficial in illustrating the human-centered approach of Humanitarian Islam. At its 27th national congress in 1984, hosted in Situbondo, East Java, Achmad Shiddiq, the elected chairman of the NU Supreme Council, formulated a theological framework for the idea of brotherhood. This concept extended beyond the confines of Islam (*ukhuwwah islamiyah*) and encompassed not only the citizens of a nation (*ukhuwwah wathaniyah*) but also the broader brotherhood of all humanity (*ukhuwwah basyariyah*) (Baytarrahma May 2017). The inscription on the tombstone of President Wahid in Jombang, which reads “Here Rests a Humanist,” also symbolizes the values of love and compassion within the Humanitarian Islam movement (Baytarrahmah: Humanitarian Islam).

According to Nahdlatul Ulama, the second problematic tenet centers around the discussion of establishing a single, unified Islamic state governed by a caliph, who serves as both a spiritual and political leader for the Muslim community. At this juncture, NU’s approach emphasizes the compatibility of the concept of the nation-state with Islam. In other words, NU recognized the theological legitimacy of the nation-state. This aspect of NU’s approach is significant because it demonstrates their ability to harmonize their religious beliefs and values with the growing importance of the nation-state concept in the post-World War II era. Nahdlatul Ulama acknowledges that the post-World War II era witnessed the emergence of numerous new nation states and the recognition of their sovereignty on the global stage. NU’s acceptance of the nation-state concept aligned with the broader international trends during this period. Consequently, NU did not advocate for the transformation of Indonesia into an Islamic state. Instead, they embraced a path that endorsed the idea of a multi-religious and pluralistic nation. NU’s leadership displayed a profound appreciation for Indonesia’s rich cultural, religious, and ethnic diversity (Baytarrahma May 2017; Baytarrahma October 2018a; Baytarrahma March 2019).

The third problematic tenet is rejection laws derived from modern political processes. Nahdlatul Ulama is deeply engaged in a comprehensive and reflective examination of the intricate connection between state constitutions and the body of laws that have evolved as a result of contemporary political dynamics, particularly in relation to Islamic law (*sharia*). They are fundamentally committed to resolving this complex issue by acknowledging and asserting that a nation’s constitution, the structures of its political institutions, and the legal systems that have emerged from modern political processes can exist in harmony with the foundational principles of Islamic jurisprudence. In their pursuit, Nahdlatul Ulama endeavors to convey a message of compatibility, emphasizing that the existence of Islamic state laws should not be regarded as a source of conflict or contradiction when viewed from a *sharia* perspective. Their aim is to establish a framework that encourages the coexistence of modern state structures and Islamic principles, dispelling any concerns about potential incongruities and promoting a harmonious relationship between contemporary legal systems and Islamic values. This different approach reflects NU’s commitment to bridging the gap between traditional Islamic jurisprudence and the realities of the modern world, particularly in the context of

governance, constitutionalism, and the rule of law (Baytarrahma May 2017; Baytarrahma October 2018a; Baytarrahma March 2019).

These intellectual and theological discussions and practices share common objectives, including the transformation of ingrained prejudices and negative perceptions toward non-Muslims within the Muslim community. They also seek to reshape perspectives on matters such as the concept of a single Islamic state, the idea of a caliphate, and the rejection of legal principles derived from modern political processes. This transformation is primarily pursued at a theological level by reinterpreting the teachings of Islamic orthodoxy. To achieve this, they employ the very same principles found in *usul al-fiqh*, which were historically used to develop Islamic law during the Middle Ages.

How will this reform, characterized by a recontextualization, take place? Nahdlatul Ulama initially distinguishes between *sharia* and *fiqh*. While *Shari'a* is seen as expressing perennial values, Islamic law (*fiqh*) is the product of interpretation (*ijtihad*) and needs to adapt continuously to changing circumstances to remain relevant and in line with these values (*al-hukm yadur ma'a al-'illah wujudan wa 'adaman*-Law co-exists with, and is inseparable from, the reason for its existence) (Baytarrahma October 2016; Baytarrahma April 2017; Baytarrahma October 2018a; Baytarrahma January 2019).

This differentiation between *sharia* and *fiqh* can be further elucidated through an alternative categorization that essentially conveys the same meaning. Islam is a dynamic and multifaceted religion, consisting of both transcendent (immutable) elements and contingent responses to historical reality. Transcendent elements (*Thawabit*) are the immutable and timeless values and principles of Islam, often found in scripture (*shari'ah*), which apply to all Muslims regardless of time or place. They are considered eternal and noble and are the core values of the religion of Islam. Temporal elements (*Mutaghayyirat*) are responses to specific historical circumstances and are not universally applicable. They are shaped by the particular historical context in which they emerged, often in regions such as the Arab, Persian, and Turkish cultural basins. They were developed in response to issues like armed conflicts, governance of conquered territories, and the needs of the time (Baytarrahma October 2018a).

Nahdlatul Ulama acknowledges that certain aspects of Islam can be adapted to changing times, as they recognize that the world's conditions are constantly evolving. They argue that significant global changes, particularly since the First World War, have influenced how Muslims practice their faith. These changes encompass a profound transformation in global politics, shifts in demographics, the evolution of social norms, and the impact of globalization driven by scientific and technological advancements. However, the organization points out that despite these global transformations, Islamic authorities have not yet systematically adjusted traditional Islamic teachings to address these changes. This lack of adaptation contributes to the ongoing crisis in the Muslim world, which is evident in the struggles to establish an Islamic Caliphate, resistance to engaging with modern political processes, and the failure to address critical issues like aggressive jihad, slavery, interactions with non-believers, and the application of severe punishments for various crimes. Nahdlatul Ulama emphasizes that addressing this crisis can be achieved by applying principles such as *fiqh* and *Mutaghayyirat*, as mentioned earlier.

Global Alliance

Nahdlatul Ulama invites individuals of positive intentions from all walks of life, irrespective of their faith or nationality, to join in the effort to establish a worldwide agreement. The primary objective of this endeavor is to prevent the exploitation of Islam for political purposes, regardless of whether those responsible are Muslims or not. Furthermore, it aims to counteract the spread of hostility and division within communities. Their overarching vision is to facilitate the development of a fair and harmonious global order firmly rooted in the unwavering principles of respecting the equal rights and inherent dignity of every individual. In this vision, they aspire to create a world where people can coexist peacefully, free from discrimination, and where every person's worth and rights are recognized and upheld as universal values (Baytarrahma October 2018a; Baytarrahma October 2018b).

The Road to Humanitarian Islam: Challenges and Solutions

In this section, I will examine the potential challenges that Nahdlatul Ulama may face in implementing the concept of Humanitarian Islam and offer evaluations of potential solutions to address these issues.

Nahdlatul Ulama's Traditional Sunni Identity: Realignment or Dealignment?

In our discussion about Nahdlatul Ulama, it was highlighted that this organization adheres to traditional *ahlussunnah wal jamaah* (Sunni Muslim) principles, following both Ashar'i and Maturidi theology, recognizing the four major Sunni schools of Islamic jurisprudence, and embracing *tasawwuf*, or Islamic mysticism. Notably, its establishment is closely connected to the perceived challenges posed to this traditional interpretation of *ahlussunnah wal jamaah* by the Muhammadiyah and Wahhabism movements.

Nahdlatul Ulama has been dedicated to engaging in a thoughtful dialogue promoting reforms (recontextualizing) within Islamic jurisprudence while embracing Humanitarian Islam. Nevertheless, it is notable that groups, sects, and other entities aligned with the Ahl al-Sunnah community often exhibit a notably resistant stance towards discussions on reform within the Islamic faith.

The central belief of these groups revolves around a profound understanding of the Quran as a manifestation of Allah's eternal attribute of speech, characterized by its timeless and transcendent nature. According to this perspective, the Quran is perceived as a divine and immutable entity, one that possesses the remarkable quality of being able to address the concerns and complexities of all times and situations. This belief is deeply rooted in the conviction that the core essence of the religion remains unchanging and unaltered, primarily because the Quran is considered a divine revelation that has already comprehensively accounted for all questions and challenges posed by humanity. Within this doctrinal framework, numerous groups, including *tariqats* (orders) and members of the Ahli *sünnet velcemaat*, assert that those advocating for religious reform pose a considerable threat to the authenticity and integrity of Islam. They are seen as introducing non-Islamic value judgments into the religion, thereby challenging its intrinsic character. These proponents argue that the Quran and the Sunnah (comprising the sayings and actions of the Prophet) are inherently unchangeable, and any endeavor to reform or reinterpret them is viewed as an indirect assault on the very essence of the religion. Furthermore, they express strong reservations about the idea of separating religious matters from worldly concerns and the secularization of Islamic society, drawing parallels to the Protestant Reformation in Christianity. They contend that Islam's vitality and resilience stem from its unchanging nature, and any attempt at reform is regarded as a significant threat to the preservation of the authentic and unaltered Islamic tradition. In essence, their belief is firmly grounded in the idea that Islam's strength lies in its unwavering and timeless character, and any form of reform is seen as potentially undermining this tradition's genuineness and resilience (Sifil, 2005; Sezen, 2006: 91; Oruç, 2004: 227; Eygi, 2008; Öztürk, 2009: 9).

Yet another potential source of tension between those rooted in the Sunni tradition and Nahdlatul Ulama is the collaboration with non-Muslims and other religious communities, which forms an integral component of the ongoing reform discourse. Within the Ahl al-Sunnah and the community tradition, there exists a significant opposition to the concept of interfaith dialogue and cooperation. Firstly, interreligious dialogue and cooperation activities are viewed as having a hidden agenda. These initiatives are perceived as a covert strategy to weaken, encircle, and eventually take control of Muslim countries and their people. This hidden agenda is believed to permeate fundamental aspects of life, especially in the domains of religion and culture. It implies that these activities are not what they appear to be on the surface, raising concerns about their true intentions. Secondly, the use of conceptual terms as a mask is a prominent point in the passage. It is argued that terms such as tolerance, love, peace, pluralism, tolerance of differences, unity of Abrahamic religions are employed in interreligious dialogue and missionary efforts to create a facade of innocence and civility. These terms are believed to serve as a camouflage to conceal the underlying motivations behind these activities (Sezen, 2006: 120; Oruç, 2004: 24-25). Additionally, there is skepticism expressed about justifying dialogue with a peace and justice discourse. They contend that justifications aiming to "establish peace and justice on earth" through interreligious dialogue are met with doubt. Such

justifications are seen as either indicative of extreme naivety or a deliberate avoidance of acknowledging that the People of the Book (Ahl al-kitab-Jews and Christians) are considered the primary obstacle to achieving peace and justice. Moreover, they accuse organizations involved in interreligious dialogue of erasing the Muslim nation's memory and damaging its sensitivity. They argue that these activities harm the cultural and historical memory of the Muslim community, undermine their monotheistic sensitivity, and threaten their cultural and social identity. Lastly, they criticize concepts like “Abrahamic/celestial religions” and “transcendental unity of religions.” They suggest that recent concepts attempting to promote unity between Islam, Judaism, and Christianity is problematic. These concepts are believed to either diminish or obscure the fundamental conflicts that exist between Islam and these other religions, casting doubt on their validity (Sifil, 2005; Sezen, 2006: 10-11; Karabacak, 2005: 91-92; Oruç, 2004: 45; Özcan, 2008: 36; Eygi, 2008).

From this perspective, is Nahdlatul Ulama undergoing a departure from its original founding philosophy, or is it redefining its stance within the Ahlus Sunnah wal Jama'ah by offering distinct interpretations of the reform issue in line with mainstream Sunni structures? This is a significant question that deserves careful consideration. This brings us to the second important point, which is the need for Nahdlatul Ulama to clearly and persuasively communicate its stance to the global Islamic community. In today's interconnected world, it's crucial for the organization to effectively share its perspective and engage with the broader Islamic world.

Expanding Horizons: Engaging with Muslim World

Nahdlatul Ulama has taken on a crucial mission to introduce itself to the non-Islamic world, with a primary focus on addressing important issues like Islamophobia, religious extremism, and terrorism. Their main goal is to promote a better and more accurate understanding of ‘true Islam.’ While they claim not to impose (“export”) their methods on others (Nahdlatul Ulama Declaration – International Summit of Moderate Islamic Leaders -ISOMIL), it seems necessary to get involved in the Islamic world due to the complexity of these issues. Because, when Nahdlatul Ulama engages in discussions about reform within the Islamic context, it can provoke preconceived ideas and critical reactions from Muslim communities. This can impact their relationships and collaborative efforts with these communities. That's why it's essential for Nahdlatul Ulama to offer a comprehensive and detailed explanation of their goals and intentions regarding reform. This explanation is particularly important within the Islamic world, where it's highly relevant. Because the Western and non-Muslim world might not be as deeply concerned about the details of Islamic reform. Nonetheless, for the Islamic world, this issue is of utmost importance, and a lack of a clear explanation could lead to hostile attitudes towards Nahdlatul Ulama.

Conclusion

In this study, I focused on the concept of Humanitarian Islam introduced in 2017 as a result of a series of initiatives by Nahdlatul Ulama, the largest Islamic organization in Indonesia.

Humanitarian Islam embodies an Islam centered on mercy, compassion, and a human-centric approach. This concept aims to align Islamic law with its divine spirit, emphasizing God's mercy, compassion, and promoting peace, justice, and tolerance in the contemporary Muslim world. Additionally, Humanitarian Islam seeks to restore universal love and compassion as the primary message of Islam, addressing outdated and problematic elements within Islamic orthodoxy that can lead to tyranny while fostering a global civilization characterized by nobility of character.

Humanitarian Islam addresses the misuse and misinterpretation of Islam in the Islamic world with three primary concerns: First, it focuses on combating the abuse of religion for harmful purposes, where faith is manipulated for political, social, or personal gains, often leading to the emergence of radical movements and terrorism. Second, it seeks to mitigate the negative consequences of this exploitation, such as conflicts, societal destabilization, religious extremism, and the growth of Islamophobia among non-Muslim communities, which can significantly impact international relations and policies. Lastly, Humanitarian Islam highlights problematic aspects of traditional Islamic orthodoxy that can be prone to misinterpretation, including the promotion of enmity towards non-Muslims, advocacy for a unified Islamic state governed by a caliph, and the rejection of legal systems not based on Islamic jurisprudence.

In response, Humanitarian Islam advocates for a reform of Islamic orthodoxy by emphasizing love, compassion, and harmony between religious groups. It recognizes the compatibility of the nation-state concept with Islam, acknowledging the legitimacy of the nation-state. It also stresses the need to harmonize modern state structures and Islamic principles. Humanitarian Islam seeks to transform prejudiced views towards non-Muslims, reinterpret traditional Islamic teachings, and differentiate between sharia (perennial values) and fiqh (interpretation adaptable to changing circumstances). Its ultimate goal is to address the ongoing crisis in the Muslim world by adapting Islam to the realities of the modern world.

After providing an overview of Humanitarian Islam, I also addressed the challenges and contradictions that Nahdlatul Ulama encounters in relation to this concept. Throughout its history, Nahdlatul Ulama has been closely associated with Ahl al-Sunnah wal-Jamaat. Its emergence was prompted by the perceived threat and danger to the Ahl al-Sunnah wal-Jamaat, particularly from movements like Muhammediye and Wahhabi. Presently, Nahdlatul Ulama, in conjunction with Humanitarian Islam, advocates for collaboration and dialogue with non-Muslim groups. It promotes a reformation of fundamental beliefs concerning the interaction between Muslims and non-Muslims, the concept of caliphate, and other modern theories and institutions, particularly those connected to Islamic orthodoxy. Nevertheless, numerous individuals, institutions, groups, or communities aligned with the Ahl al-Sunnah wal-Jamaat, vehemently oppose the notion of reforming Islam and engaging in collaboration with non-Muslims. In this context, Nahdlatul Ulama may find itself in conflict with these entities. Hence, it is crucial to clarify whether Nahdlatul Ulama is undergoing a departure from its Ahl al-Sunnah wal-Jamaat identity or if it is introducing a new interpretation while remaining within this framework.

Lastly, Nahdlatul Ulama's crucial mission is to introduce itself to the non-Islamic world, addressing issues like Islamophobia, religious extremism, and terrorism. They aim to promote a better understanding of "true Islam" without imposing their methods. While they engage with the Islamic world to tackle complex issues, discussions about reform within Islam can lead to critical reactions from Muslim communities, affecting their relationships and collaborations. Providing a detailed explanation of their reform goals is vital, especially within the Islamic world where it's highly relevant, as the Western and non-Muslim world may not be as concerned about these nuances. A lack of clarity could lead to hostility from the Islamic world.

References

Baytarrahmah (October 2016): *International Summit of Moderate Islamic Leaders (ISOMIL) Nahdlatul Ulama Declaratio*, <https://www.baytarrahmah.org/media/2016/NU-Declaration-and-ISOMIL-Sample-Media-Coverage.pdf> (10 March, 2023).

Baytarrahmah (March 2017): *Humanitarian Islam*, https://baytarrahmah.org/2017_03_30_humanitarian-islam (8 November, 2023).

Baytarrahmah (April 2017): *National Security Agenda: Gerakan Pemuda Ansor's View Regarding the Republic of Indonesia's Strategic Interests and National Security Agenda*, https://baytarrahmah.org/2017_04_18_national-security-agenda/ (8 November, 2023).

Baytarrahmah (May 2017): *Gerakan Pemuda Ansor Declaration on Humanitarian Islam*, https://www.baytarrahmah.org/media/2017/Gerakan-Pemuda-Ansor_Declaration-on-Humanitarian-Islam.pdf (8 November, 2023).

Baytarrahmah (November 2017): *NU National Assembly and Conference: Nahdlatul Ulama Targets the Weaponization of Religion for Political Purposes*, https://baytarrahmah.org/2017_11_25_nu-national-assembly-and-conference/ (8 November, 2023).

Baytarrahmah (October 2018a): *The Nusantara Manifesto*, <https://www.baytarrahmah.org/media/2018/Nusantara-Manifesto.pdf> (8 November, 2023).

Baytarrahmah (October 2018b): *Nusantara Statement*, <https://www.baytarrahmah.org/media/2018/Nusantara-Statement.pdf> (8 November, 2023).

Baytarrahmah (January 2019): *Towards an Islamic Jurisprudence Suitable to Our Emerging Global Civilization*, https://baytarrahmah.org/2019_01_03_islamic-jurisprudence-for-a-global-civilization/ (8 November, 2023).

Baytarrahmah (March 2019): *Decree Bahtsul Masa'il Ad-Diniyyah Al-Maudluiyyah*, https://www.baytarrahmah.org/media/2019/2019-Munas_Findings-of-Bahtsul-Masa%E2%80%99il-Maudluiyyah.pdf (8 November, 2023).

Baytarrahmah (October 2019): *Nahdlatul Ulama Rejects the Relevance of "Infidel" as a Legal Category within the Context of Modern Nation States*, https://baytarrahmah.org/2019_10_16_world-first-nahdlatul-ulama-abolishes-the-legal-category-of-infidel-within-islamic-law/ (8 November, 2023).

Eygi, M. Ş. (2008). "Dinde Reform Sapıklığı", <https://www.milligazete.com.tr/makale/875417/mehmed-sevket-eygi/dinde-reform-sapikligi>.

Göksoy, İ. H. (2006). "Nehdatü'l-Ulemâ". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 32, 541-542.

Ismail, F. 2011. "The Nahdlatul Ulama: Its Early History and Contribution to the Establishment of Indonesian State". *Journal of Indonesian Islam*. 5 (2), 247-282.

Karabacak, M. (2005). "Şartlara Uydurulmuş Misyonerlik", *Dinlerarası Diyalog*. İstanbul: İcmal Yayıncılık.

Kuru, A. T. (2023). "Can Humanitarian Islam Have an Influence Beyond Indonesia?", *Humanitarian Islam*. In Rüdiger Lohlker, Katharina Ivanyi (Eds.) Brill Schöningh, 129-135.

Oruç, M. (2004). *Dinlerarası Diyalog Tuzağı ve Dinde Reform*. İstanbul: Arı Sanat.

Özcan, V. (2008). *Diyalogun Acı Meyveleri: Bir Reorganizasyon ve Tahrif Faaliyeti Olarak Dinlerarası Diyalog*. İstanbul: Rağbet.

Öztürk, M. (2009). "İslam Dünyasında Yenilik ve Yenilikçilik Karşıtlığının Zihniyet Kodları-Modern Türkiye Örneği". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*. 9 (1), 1-21.

Saenong, F. F. (2021). Nahdlatul Ulama (NU): "A Grassroots Movement Advocating Moderate Islam", *In Handbook of Islamic Sects and Movements*. Brill, 129-150.

Sezen, Y. (2006). *Dinlerarası Diyalog İhaneti: Dini-Psikolojik-Sosyolojik Tahlili*. İstanbul: Kelam Yayınları.

Sifil, E. (2005). *Dinlerarası Diyalog ve Misyonerlik Faaliyetleri*, <https://ebubekirsifil.com/dergi-yazilari/dinlerarasi-diyalog-ve-misyonerlik-faaliyetleri-inkisaf-dergisi-eylul-kasim-2005-arsiv>

CONTRIBUTION LEVELS OF THE AUTHORS: First Author 100%.

ETHICS COMMISSION APPROVAL: There is no need for ethics commission approval in the study.

FINANCIAL SUPPORT: No financial support was received in the study.

CONFLICT OF INTEREST: There is no potential conflict of interest in the study.

COPYRIGHT AND SIMILARITY REPORT: The authors own the copyright of their works published in the journal; the similarity report of the study has been received.

COMPLIANCE WITH SCIENTIFIC AND ETHICAL PRINCIPLES: It has been declared that scientific and ethical principles have been followed during the preparation of this study and all studies used are stated under the heading "References".

Bashimov, G. (2023). “Rusya ile Pakistan Arasındaki İkili Ticaret (2003-2021 Dönemi)”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 195-204.

Araştırma Makalesi

RUSYA İLE PAKİSTAN ARASINDAKİ İKİLİ TİCARET (2003-2021 DÖNEMİ)*

Bilateral Trade between Russia and Pakistan (2003-2021 Period)

Güçgeldi BASHİMOV**

Öz

Sosyalist sistemin çöküşünün ardından Rusya küresel ekonomi ile bütünleşme sürecine girmiştir. 1990'lı yıllarda Rusya'da başlayan ekonomik reformlar, ülkenin dış ticaretinde büyük değişikliklere neden olmuştur. Piyasa ekonomisinin önemini kavrayan Rusya son 20 yılda dış ticarete liberalleşmeye ve yabancı ülkeler ile ticari ilişkilerini geliştirmeye önem vermiştir. Günümüzde Rusya pek çok ülke ile ikili ticaret yapmaktadır. Bu çalışmada Rusya ile Pakistan arasındaki ticaret ele alınmıştır. Rusya ile Pakistan arasındaki ticaret, son yıllarda kademeli olarak artmış ve gelecekte de artışın devam etmesi beklenmektedir. İki ülke arasındaki ticaretin gelişimi Ticaret Yoğunluğu İndeksi ve Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma 2003-2021 dönemini kapsamakta olup, ticaret verileri Uluslararası Ticaret Merkezi'nin veri tabanından derlenmiştir. 2021 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 500 milyon doları geçmiştir. Hesaplanan Ticaret Yoğunluğu İndeks değerlerine göre iki ülke arasındaki ticaret yoğunluğunun düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ticaret Tamamlayıcılık İndeks değerleri, Pakistan'ın ithalatında ve Rusya'nın ihracatında yüksek düzeyde tamamlayıcılık olduğunu; ancak Rusya'nın ithalatında ve Pakistan'ın ihracatında düşük tamamlayıcılık olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İkili Ticaret, Pakistan, Rusya, Ticaret Yoğunluğu, Ticari Tamamlayıcılık.

Abstract

After the collapse of the socialist system, Russia has been entered the process of integration with the global economy. Economic reforms that began in Russia in the 1990s caused major changes in the country's foreign trade. Understanding the importance of the market economy, Russia has given importance to liberalization in foreign trade and improving its commercial relations with foreign countries in the last 20 years. Today, Russia carries out bilateral trade with many countries. In this study, trade between Russia and Pakistan is discussed. Trade between Russia and Pakistan has gradually increased in recent years and this growth is expected to continue

* Geliş Tarihi / Received: 16.12.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 27.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1405655>

** Dr., İşletme Bilim Uzmanı-Türkmenistan, guvc55@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-3944-5499>

in the future. The development of trade between the two countries has been analyzed using the Trade Intensity Index and Trade Complementarity Index. The study covers the period 2003-2021 and trade data was obtained from the International Trade Center database. In 2021, the trade volume between the two countries exceeded \$500 million. According to the calculated Trade Intensity Index values, it was found that the trade intensity between the two countries is at a low level. Trade Complementarity Index values show that there is a high level of complementarity between Pakistan's imports and Russia's exports, but a low level of complementarity between Russia's imports and Pakistan's exports.

Keywords: *Bilateral Trade, Pakistan, Russia, Trade Intensity, Trade Complementarity.*

Giriş

Bugün dünyadaki hiçbir ulus tamamen kendi kaynaklarına bağımlı değildir. Dünyadaki tüm uluslar bir şekilde birbirlerine bağımlıdır; çünkü her ulusun kendine ait doğal kaynakları, iklimi, coğrafi koşulları ve enerji kaynakları vardır. Uluslararası karşılıklı bağımlılık günümüzün küresel ticaretin temel özelliğidir. Dünya ekonomisinin liberalleşmesi ile birlikte uluslararası ticaret her ekonominin omurgası haline gelmiştir. Ticaret, geçmişte olduğu gibi günümüzde de ülkelerin ekonomik kalkınmasında önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan bu yana geçen zamanda ticaret, her ülkenin büyüme ve kalkınmasında hayati bir önem kazanmıştır. Ticaret aynı zamanda iki ülke arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkilerin tespit edilmesinde de önemli bir belirleyici faktördür (Cox ve Weingast, 2018).

1990'larda dünyada meydana gelen gelişmeler küresel ticarete köklü bir değişime neden olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte eski merkezî planlı ekonomiler piyasa ekonomisine doğru ilerlemeye başlamış ve küresel ticaret sistemine katılmışlardır. Diğer ülkeler gibi Rusya Federasyonu da küresel piyasaya entegre olmaya başlamış ve dünya ile bütünleşme sürecinde yeni reformlar hayata geçirilmiştir. Liberalleşme ve ticareti çeşitlendirmeye yönelik politikalar Rusya'da ekonomik büyümeye ve ticaretin genişlemesine yol açmıştır. Dünyanın gelişen ekonomilerinden biri olan Rusya, 1991 sonrasında uluslararası ticarete yoğun bir şekilde dâhil olmuş ve pek çok ülkelerle güçlü, çok taraflı ve ikili ticari ilişkiler geliştirmiştir. Rusya, bir yandan dış ticarete liberalleşmeye devam ederken, diğer yandan ihracatta pazar çeşitliliğini artırmaktadır. Özellikle son dönemlerde ABD ve Avrupa ülkelerinin Rusya'ya uyguladığı finansal ve ekonomik yaptırımlar gibi uluslararası gelişmeler sonucu Rusya, Güney Asya ülkelerine yönelik politikalarını yeniden değerlendirmeye başlamıştır (Amin, 2016: 192). Rusya'nın yabancı ülkeler ile olan ticari ilişkileri incelendiğinde Doğu ve Güney Asya ülkelerinin, özellikle Çin, Güney Kore, Hindistan ve Pakistan'ın Rusya için önemli bir bölgesel pazar haline geldiği görülmektedir. Son yıllarda Rusya ile Güney Asya ülkesi olan Pakistan arasındaki ticarete önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Rusya ile Pakistan dünyanın hızlı gelişen piyasa ekonomisidir. İki ülke arasındaki ilişkiler geçmişte çok kısıtlı alanlarda şekillenirken, zaman geçtikçe iki ülke arasındaki ilişkiler enerji, yatırım, ticaret, savunma, terörle mücadele gibi konuları da kapsamıştır. Rusya ile Pakistan arasındaki ticari ilişkiler, SSCB'nin 1991'deki çöküşünden bu yana kademeli olarak artış göstermektedir. Özellikle son 10 yılda Rusya ve Pakistan güçlü bir siyasi irade sergileyerek ticari iş birliğini geliştirmek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır (Chia ve Haiqi, 2021: 1).

Son yirmi yılda Rusya ile Pakistan arasındaki ticari ilişkilerde yaşanan önemli gelişmeler göz önüne alındığında, bu iki ülke arasındaki ikili ticaretin incelenmesi özel bir ilgiyi hak etmektedir. Şu ana kadar bu iki ülke arasındaki ticareti analiz eden ampirik literatür sınırlı sayıdadır. Bu çalışmanın amacı, 2003-2021 yılları arasında Rusya ile Pakistan arasında gerçekleştirilen dış ticaretin yapısını analiz etmek ve zaman içindeki değişimleri ortaya koymaktır. Bu araştırma, iki ülke arasındaki ikili ticareti geliştirmek amacıyla politika yapıcıların politika oluşturma sürecine yardımcı olabilir.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın ana materyalini çeşitli kaynaklardan elde edilen ikincil nitelikli veriler oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan dış ticaret verileri ABD doları cinsinden Uluslararası Ticaret Merkezi'nin veri tabanından derlenmiştir. Bununla birlikte, çalışmanın hazırlanmasında çeşitli dergi, kitap, rapor, gazete vb. kaynaklardan da yararlanılmıştır. Rusya ile Pakistan'ın ihracat ve ithalat verileri 2003-2021 dönemini kapsamaktadır. Rusya'nın Pakistan ile ticaretinde ürün bileşimini incelemek için Harmonize Sistem'in (HS) 2 haneli ürün sınıflandırması dikkate alınmıştır. HS sınıflandırması ürün bileşiminin ayrıntılı olarak incelenmesi için yararlı bilgi sunmaktadır (Tabassum, 2021).

İki ülke arasındaki ticaret performansı birçok farklı ölçüt ile analiz edilebilmektedir. Rusya'nın Pakistan ile arasındaki ticaret performansı literatürde iktisatçılar tarafından yaygın olarak kullanılan indeksler yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan indekslerden ilki Ticaret Yoğunluğu indeksidir. Ticaret Yoğunluğu İndeksi (Trade Intensity Index-TII) ilk olarak Brown (1949) tarafından literatüre kazandırılmış ve daha sonra Kojima (1964) tarafından geliştirilmiştir. Ticaret Yoğunluğu İndeksi, i ülkesinin partner ülkeye yaptığı ihracatın ülkenin toplam ihracatındaki payının, dünyanın partner ülkeye yaptığı ihracatın dünyanın toplam ihracatındaki payına oranını yansıtmaktadır (Brown, 1949; Kojima, 1964). İndeks, iki ülkenin birbirleriyle yaptığı ticaretin, dünya ticaretindeki önemlerine

göre beklenenden daha büyük mü yoksa daha küçük mü olduğunu belirlemek için kullanılmaktadır (Tantri ve Aulakh, 2019). Başka bir deyişle indeks, iki ülkenin kendi aralarında dünyanın ortalamasından daha fazla ticaret yapıp yapmadığını göstermektedir. Bu indeks ülkelerin birbirleriyle ne kadar yoğun ticaret yaptığını belirlemeye yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla Ticaret Yoğunluğu İndeksi, iki ülke arasındaki ticari ilişkinin gücünü gösteren bir katsayıdır. Bir ülkenin ortak ülke pazarına yapmış olduğu dış ticaret seviyesinin yoğunluğunu ölçen Ticaret Yoğunluğu İndeksinin (TII) matematiksel gösterimi aşağıdaki gibidir (Maswana, 2020; Tabassum, 2021):

$$TII_{ij} = \frac{(X_{ij}/X_{it})}{(X_{wj}/X_{wt})} \quad (1)$$

Eşitlik 1’de; TII_{ij} : i ülkesinin j ülkesi ile ticaret yoğunluğu indeksini, X_{ij} : i ülkesinin j ülkesine ihracatını, X_{it} : i ülkesinin dünyaya toplam ihracatını, X_{wj} : Dünyanın j ülkesine ihracatını, X_{wt} : Dünya toplam ihracatını ifade etmektedir (Jovičić vd., 2020: 139).

Eşitlik 1’de pay kısmı çalışılan bölgenin ihracatında ilgilenilen ülkenin payını gösterirken, payda kısmı ise bir bütün olarak dünya ihracatında ilgilenilen ülkenin payını göstermektedir. Ticaret Yoğunluğu indeksi 0 ile $+\infty$ arasında değerler alabilmektedir. İndeks değerinin 1’den büyük olması, i ülkesinin j ülkesi arasındaki ticaret yoğunluğunun dünyanın geri kalanına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yani, iki ülke arasındaki ticaretin dünya ortalamasının üzerinde gerçekleştiğini ve iki ülkenin ticari yoğunlaşma içerisinde olduğunu gösterir. Eğer indeks değeri 1’den küçük ise, iki ülke arasındaki ticari ilişkinin dünya ortalamasına göre daha düşük yoğunlukta gerçekleştiği ifade edilmektedir (Maswana, 2020; Tatar, 2021).

Çalışmada iki ülke arasındaki ticari tamamlayıcılık da incelenmiştir. İki ülke arasındaki ticari tamamlayıcılık P. Drysdale (1969) tarafından önerilen Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi (Trade Complementarity Index-TCI) yardımıyla ölçülebilir. Dolayısıyla çalışmada Rusya’nın ihracat arzının Pakistan’ın ithalat talebiyle eşleşip eşleşmediğini belirlemek için Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi (TCI) kullanılmıştır. Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi, ihracatçı ülkenin ihracat sepetinin, ticaret ortağı ülkenin ithalat sepeti ile ne derecede eşleştiğini veya örtüştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla her iki ülkenin de doğal ticaret ortağı olup olmadığını göstermektedir (Ademuyiwa vd., 2014: 9). Ticaret Tamamlayıcılık İndeksinin formülü aşağıda gösterilmiştir:

$$TCI_{ij} = \left[1 - \left(\sum_k \left| \frac{m_{jk}}{M_j} - \frac{x_{ik}}{X_i} \right| \right) \div 2 \right] \times 100 \quad (2)$$

Eşitlik 2’de; TCI_{ij} : iki ülke arasındaki ticaret tamamlayıcılık indeksini, m_{jk} : j ülkesinin k ürünü ithalatını, M_j : j ülkesinin toplam ithalatını, x_{ik} : i ülkesinin k ürün ihracatını, X_i : i ülkesinin toplam ihracatını göstermektedir.

Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi, örtüşme indeksi olarak da ifade edilmektedir. İndeks, 0 ile 100 arasında değerler alabilmektedir. İndeks 100 değerini alması halinde i ülkesinin ihracat yapısının partner ülkenin ithalat yapısı ile mükemmel bir şekilde örtüştüğü ve bu ülkelerin ideal ticaret ortakları oldukları anlamına gelmektedir. Yani, indeksin yüksek değer alması halinde iki ülkenin ticarete yüksek derecede tamamlayıcı olduğunu ve artan ticareten kazançlı çıkacağı varsayılmaktadır. İndeksin 0’a yakın değer alması, i ülkenin ihracat yapısının partner ülkenin ithalat yapısı ile örtüşmediği ve iki ülke arasındaki ticari tamamlayıcılığın zayıf olduğu kanısına varılmaktadır. Zaman içinde indekste meydana gelen değişiklikler, iki ülkenin ticaret yapılarının daha fazla veya daha az uyumlu hale geldiğini gösterir (Chabi ve Saygılı, 2020).

Rusya'nın Pakistan ile Dış Ticaretinin Gelişimi

Uluslararası Ticaret Merkezi'nin resmî verilerine göre, 2020 yılında Rusya ile Pakistan arasındaki toplam ticaret hacmi 640 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu değer 2021 yılında küresel salgının etkisiyle birlikte düşüş göstermiş ve 518 milyon ABD dolarına gerilemiştir. 2021 yılında Rusya Pakistan'a 343 milyon ABD doları değerinde ihracat gerçekleştirmişken, 175 milyon ABD doları değerinde ithalat yapmıştır. Tablo 1'de görüleceği gibi 2003-2021 döneminde Rusya ile Pakistan arasındaki ticaret hacmi yaklaşık 6 kat artmış ve 88 milyon ABD dolarından 518 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Aynı dönemde Rusya'nın Pakistan'a olan ihracatı 4,5 katına, Pakistan'dan yaptığı ithalat ise yaklaşık 10 katına çıkmıştır. İncelenen dönem içerisinde Pakistan ile ticarete Rusya bazı yıllarda ticaret açığı verirken, son yıllarda dış ticaret fazlası vermiştir.

Rusya'nın ana ticaret ortakları incelendiğinde ihracat açısından Pakistan henüz Rusya'nın en büyük 10 ticaret ortağı arasında yer almamaktadır. 2021 yılında Rusya'nın toplam ihracatında Pakistan'ın almış olduğu pay %0,07 olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde Rusya da henüz Pakistan'ın en çok ihracat yaptığı ülkeler arasında ilk 10'a girmemektedir. 2021 yılında Pakistan'ın toplam ihracatında Rusya'nın payı %0,61 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran dönem başında %0,15 iken, ilerleyen yıllarda giderek artış göstermiştir.

Tablo 1. Rusya ile Pakistan Arasındaki Ticaretin Gelişimi (Milyon \$)

Yıllar	Rusya'nın Pakistan'a toplam ihracatı	Rusya'nın Pakistan'dan toplam ithalatı	Ticaret hacmi	Ticaret dengesi	Rusya'nın toplam ihracatında Pakistan'ın payı (%)	Pakistan'ın toplam ihracatında Rusya'nın payı (%)
2003	70	18	88	52	0,05	0,15
2005	231	48	279	183	0,01	0,30
2010	104	144	248	-40	0,03	0,67
2015	95	160	255	-65	0,03	0,72
2020	496	144	640	352	0,15	0,65
2021	343	175	518	168	0,07	0,61

Kaynak: (ITC veri tabanı).

Rusya ile Pakistan arasındaki ticaret genel olarak düşük düzeyde seyretse de belirli sektörlerin ihracatında artan bir eğilim söz konusudur. Örneğin, son yıllarda tarım ürünleri, demir ve çelik, mineral yakıtlar ve türevlerinin ihracatı ciddi anlamda artış göstermiş ve günümüzde Rusya'nın Pakistan'a yönelik ihracatında ilk sıralarda yer almaktadır. Rusya'nın Pakistan'a yönelik ihracatında en büyük paya sahip ilk beş ürün grubuna ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır. Tablo 2'den de görüleceği üzere Rusya'nın Pakistan'a önemli düzeyde tarım ürünleri, demir ve çelik ihraç ettiği anlaşılmaktadır. İhracatta en büyük pay ile yenilen sebzeler (%32,20) ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla hububat (%28,15), demir ve çelik (%14,15), mineral yakıtlar ve türevleri (%8,26), kâğıt ve karton (%4,53) ihracatı takip etmektedir. Bununla birlikte, Rusya Pakistan'a az da olsa kimyasal ürünler, kauçuk, nükleer reaktörler ihraç etmektedir. Rusya günümüzde petrol ürünleri, metalürji ürünleri, kimyasal ürünler ve inşaat malzemelerinin arzını artırma potansiyeline sahiptir.

Rusya'nın Pakistan'dan ithal ettiği ilk beş ürün grubu incelendiğinde %20,74'lük pay ile yenilen meyvelerin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla deri ve deri ürünleri (%16,11), örme giyim eşyası (%12,24), pamuk (%9,96), yenilen sebzeler (%8,76) izlemektedir. Bununla birlikte, Pakistan'dan önemli miktarda tarımsal gıda ürünleri, tekstil ürünleri, optik alet ve cihazlar ithal etmektedir.

Tablo 2. Rusya'nın Pakistan ile Ticaretinde Yer Alan İlk Beş Fasıl (2021)

Sektör kodu	Sektör adı	İhracat değeri (Bin \$)	Oran (%)	Sektör kodu	Sektör adı	İthalat değeri (Bin \$)	Oran (%)
HS 07	Yenilen sebzeler	110.578	32.20	HS08	Yenilen meyveler	36.440	20.74
HS 10	Hububat	96.670	28.15	HS 42	Deri ve deri ürünleri	28.303	16.11
HS 72	Demir ve çelik	48.585	14.15	HS 61	Örme giyim eşyası	21.511	12.24
HS 27	Mineral yakıtlar ve türevleri	28.381	8.26	HS 52	Pamuk	17.509	9.96
HS 48	Kâğıt ve karton	15.562	4.53	HS 07	Yenilen sebzeler	15.390	8.76

Kaynak: (ITC veri tabanı).

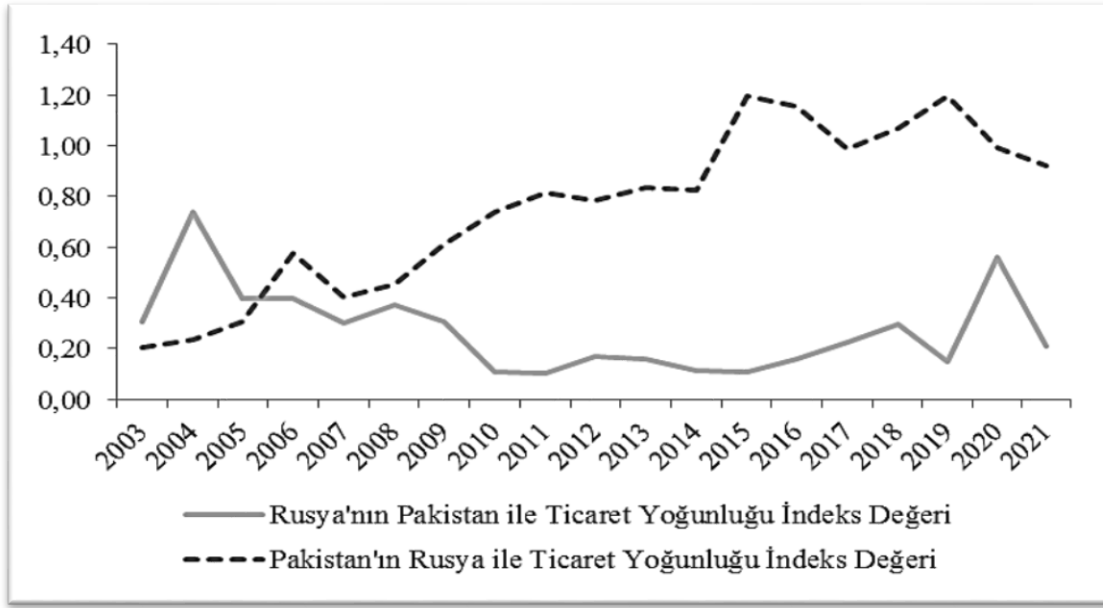
Bulgular

Rusya ile Pakistan Arasındaki Ticaret Yoğunluğu

Burada Rusya'nın Pakistan ile olan ticaret yoğunluğu Ticaret Yoğunluğu İndeksi (TII) kullanılarak analiz edilmiştir. Ticaret Yoğunluğu indeksi daha önce de belirtildiği gibi iki ülke arasındaki ticaretin, dünya ticaretindeki paylarına göre beklenenden daha fazla mı yoksa daha küçük mü olduğunu belirlemek için kullanılmaktadır. İndeks değerinin birden büyük olması, iki ülke arasındaki ticaret yoğunluğunun daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. İndeks değerinin sıfıra yakın olması ise iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin yoğunluğunun azaldığını göstermektedir. Şekil 1'de her iki ülke için hesaplanan Ticaret Yoğunluğu indeks değerleri yer almaktadır. Rusya'nın Pakistan ile olan ticaret yoğunluğu 2003 yılında 0,30 düzeyinde olup, 2004 yılında indeks değeri 0,74 olarak hesaplanmıştır. İzleyen yıllarda indeks değeri sürekli gerilemiş ve 2011 yılında 0,10 olarak gerçekleşmiştir. Sonraki yıllarda Rusya'nın Pakistan ile ticari ilişkisini yansıtan ticaret yoğunluğu indeks değerinin artmasına rağmen indeks değerinin hala çok düşük olduğu söylenebilir. Yani, indeks değeri incelenen dönem boyunca 1'den küçük değerler almıştır. Bu, Rusya'nın Pakistan'a yapmış olduğu ihracatın, Pakistan'a yapılan dünya ihracatı içindeki payının beklenenden az ve önemsiz olduğu anlamına gelmektedir.

Yapılan hesaplama sonucunda Pakistan'ın Rusya ile olan ticaret yoğunluğu ele alınan dönem boyunca önemli düzeyde artış gösterdiği belirlenmiştir. Pakistan'ın Rusya ile olan ticaret yoğunluğu dönem başında 0,20 bandında seyrederken, ilerleyen yıllarda sürekli artmış ve 2015 yılında 1,19 değerine ulaşmıştır. 2015-2019 yılları arasında ticaret yoğunluğu indeks değeri dalgalanma sergilese de indeks 1'den büyük değer almıştır. Daha sonraki yıllarda ticaret yoğunluğu azalmış ve 2021 yılında 0,92 değerini almıştır. Genel olarak iki ülke arasındaki ticaret yoğunluğu incelendiğinde, her iki ülkenin dünya ihracatı içindeki paylarından daha az oranda ikili ticaret gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Rusya-Pakistan Arasındaki Ticaret Yoğunluğu İndeks Değerleri

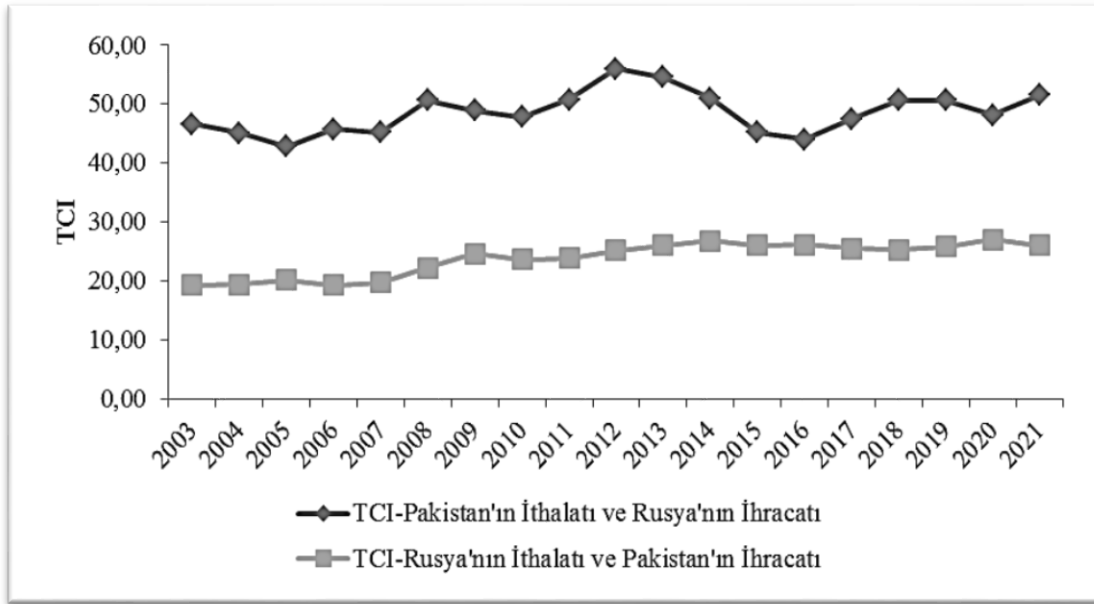
Kaynak: (Yazar tarafından hesaplanmıştır).

Ticarette Tamamlayıcılık Analizi

Burada Rusya ile Pakistan arasında gerçekleşen ticaret, Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi (TCI) yardımıyla incelenmiştir. Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi (TCI) bir tür örtüşme indeksidir. Bir ülkenin ihracat modelinin diğer ülkenin ithalat modeliyle ne ölçüde eşleştiğini ölçmektedir. Yüksek derecede tamamlayıcılığın, başarılı bir ticaret anlaşması için olumlu beklentilere işaret ettiği varsayılmaktadır. TCI 0 ile 100 arasında değişmektedir. İki ülke arasındaki ticaret akışlarında uyum olmadığında, yani bir ülkeden ihraç edilen ve diğer ülke tarafından ithal edilen ürün bulunmadığında indeks 0 değerini almaktadır. Öte yandan, ticaret akışları tam olarak eşleştiğinde, yani bir ülkenin ihracat yapısı diğer ülkenin ithalat yapısıyla tamamen aynı olduğunda endeks 100 değerini almaktadır. Zaman içindeki değişiklikler iki ülkenin ticaret profillerinin daha fazla veya daha az uyumlu hale gelip gelmediğini göstermektedir. TCI yardımıyla elde edilen sonuçlar Tablo 2'de sunulmaktadır.

İhracatçı olarak Rusya ele alındığında, TCI değerlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, TCI değerleri incelenen dönem boyunca 40-60 bandı aralığında değerler almaktadır. Bu, Rusya'nın ihracat yapısı ile Pakistan'ın ithalat yapısı arasında nispeten yüksek düzeyde tamamlayıcılık olduğu anlamına gelmektedir. Yani, Rusya'nın ihracat arzının Pakistan'ın ithalat arzı ile eşleştiği söylenebilir. Diğer yandan ithalatçı olarak Rusya ele alındığında TCI değerlerinin oldukça düşük olduğu ve Rusya'nın ithalat yapısının Pakistan'ın ihracat yapısıyla pek uyumlu olmadığı ve birbirini tamamlamadığı görülmektedir. Bir diğer deyişle, Rusya'nın ithalat yapısı ile Pakistan'ın ihracat yapısı arasındaki ticari tamamlayıcılık düşük düzeydedir. Hesaplanan TCI değerinden, iki ülke arasındaki ticari tamamlayıcılığın güçlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ticari tamamlayıcılık, ortaklar arasındaki ticaret akışlarının hızlı büyümesine olanak sağlayacaktır. Bu bağlamda iki ülke arasındaki ticaret sisteminin daha da serbestleştirilmesine yönelik somut adımlar atılmalıdır. Nitekim dünya pratiği, orta ve uzun vadede ekonomik iş birliği canlandırmada karşılıklı ticaretin serbestleştirilmesinin önemli rol oynadığını doğrulamaktadır (Kostyunina, 2019).

Şekil 2. Rusya ile Pakistan Arasındaki Ticari Tamamlayıcılık Değerleri

Kaynak: (Yazar tarafından hesaplanmıştır).

Sonuç

Bu çalışmada Rusya ile Pakistan arasındaki ticaretin gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın amacında da belirtildiği gibi, bu makale yalnızca araştırma amaçlı hazırlanmıştır. Makale 2003-2021 dönemini kapsamakta olup, çalışmada Ticaret Yoğunluğu İndeksi ve Ticaret Tamamlayıcılık İndeksi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, Rusya'nın Pakistan ile ticarete yoğunlaşma sağlayamadığı belirlenmiştir. Çalışmada hesaplanan Ticaret Tamamlayıcılık indeks değerleri Pakistan'ın ithalat yapısı ile Rusya'nın ihracat yapısı arasında yüksek düzeyde tamamlayıcılık olduğunu; ancak Rusya'nın ithalatı ile Pakistan'ın ihracatı arasında düşük tamamlayıcılık olduğunu ortaya koymaktadır.

İki ülke arasındaki ticaretin gelişimi incelendiğinde Rusya ile Pakistan arasındaki ikili ticaret giderek yoğun ve istikrarlı hale gelmiş, özellikle son beş yıllık dönemde iki ülke arasında gerçekleşen toplam ticaret önemli ölçüde artış göstermiştir. Ancak, ikili ticari ilişkilerin daha hızlı ve etkili bir şekilde gelişmesini engelleyen birtakım zorluklar bulunmaktadır. Başlıca engeller arasında toplam ihracatta düşük katma değerli ürünlerin önemli bir paya sahip olması, ticaret politikasında stratejik yaklaşımın olmayışı, anlaşmaların uygulanmasında gecikme, coğrafi uzaklık vb. bulunmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın Pakistan ile ticari ve ekonomik iş birliğini artırma potansiyeli tam olarak değerlendirilememektedir. İki ülke arasındaki ticaretin gelişimini engelleyen temel zorlukların olmasına rağmen Rusya ve Pakistan'ın ikili ticareti daha da geliştirebilecekleri çeşitli alanlar bulunmaktadır. Gelecekte Rusya Pakistan'a olan ihracat sepetini çeşitlendirebilir ve dolayısıyla ihracatını artırma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle Rusya'nın Pakistan'a yönelik ticarete stratejik bir yaklaşım geliştirmesi hayati önem taşımakta; bu da ihracatın daha fazla desteklenmesi anlamına gelmektedir.

Kaynaklar

Ademuyiwa, I.; Onyekwena, C.; Taiwo, O. ve Uneze, E. (2014). "Nigeria and the BRICS: Current and Potential Trade Relations and their Implications for the Nigerian Economy". *SAIIA Occasional Paper*. (184).

Amin, T. (2016). "Pakistan-Russia Relations and the Unfolding 'New Great Game' in South Asia", *The Regional Security Puzzle around Afghanistan: Bordering Practices in Central Asia and Beyond*. Ed., H. Rytövuori-Apunen, 191-206.

- Brown, A. J. (1949). *Applied Economics: Aspects of World Economy in War and Peace*. London: George Allen and Unwin.
- Chabi, P. ve Saygılı, F. (2020). "The Assessment of South-South Trade Potentialities: The Case of Turkey and ECOWAS Countries". *African Journal of Economic Review*. 8 (2), 190-218.
- Chia, C. ve Haiqi, Z. (2021). "Russia-Pakistan Economic Relations: Energy Partnership and the China Factor". *Institute of South Asian Studies Working Paper*. Singapore, (352).
- Cox, G. W.; Weingast, B. R. (2018). "Executive Constraint, Political Stability, and Economic Growth". *Comparative Political Studies*. 51 (3), 279-303.
- Drysdale, P. (1969). "Japan, Australia, New Zealand: The Prospect for Western Pacific Economic Integration". *Economic Record*. 45, 321-342.
- ITC. (2023). Uluslararası Ticaret Merkezi, <https://www.trademap.org/>.
- Jovičić, E.; Stevanović, S.; Beraha, I. (2020). "Serbia-China Bilateral Trade Relations: Major Challenges and Opportunities". *Economic Analysis*. 53 (2), 133-144.
- Kojima, K. (1964). "The Pattern of International Trade among Advanced Countries". *Hitotsubashi Journal of Economics*. 5 (1), 16-36.
- Kostyunina, G. M. (2019). "Russia-ASEAN Foreign Trade: Key Development Trends". *Russian Foreign Economic Bulletin*. 3, 43-59.
- Maswana, J. C. (2020). "African Economies in the Shadow of China: Effects of Bilateral Trade Structure on Economic Growth in Africa". *Foreign Trade Review*. 55 (1), 80-92.
- Tabassum, A. (2021). "Trade Intensity and Trade Complementarity between India and Bangladesh". *Webology*. 18 (5), 325-334.
- Tantri, M. L.; Aulakh, P. S. (2019). "An Analysis of Bilateral Trade between Canada and India". *Working Paper*. Bangalore: The Institute for Social and Economic Change, (444).

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar % 100.

ETİK KOMİSYON ONAYI: Çalışmada etik komisyon onayına gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

TELİF HAKKI VE BENZERLİK RAPORU: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir; çalışmanın benzerlik raporu alınmıştır.

BİLİMSEL VE ETİK İLKELERE UYGUNLUK: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların "Kaynaklar" başlığı altında belirtildiği beyan olunmuştur.

Demir, T. (2023). "Ordos Bölgesinin Türk Tarihindeki Önemi ". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 205-212.

Araştırma Makalesi

ORDOS BÖLGESİNİN TÜRK TARİHİNDEKİ ÖNEMİ*

The Importance of The Ordos Region in Turkish History

Tuğçe DEMİR**

Öz

Bozkırda büyük bir devlet kuran Hunlar, Mete zamanında güçlenip Ordos ve çevresinde, kuzeyde Yin dağlarında M.Ö. 3.Yy.'da mevcudiyetlerini sürdürmekteydiler. Verimli Löss topraklarını içinde barındıran Ordos platosu konar-göçer Hun halkı için daima cazibe merkezi olmuştur. Ordos bulunduğu konum itibari ile siyasi ve ekonomik önemini yüzyıllar boyu sürdürmüş ve Hunların zamanında önemli merkezlerden biri haline gelmiştir. Bu stratejik bölgeye sahip olmak için özellikle Türkler ve Çinliler arasında tarihî süregelen savaşlar olmuştur. Ayrıca bölgede Ordos Bronzları olarak adlandırılan pek çok obje bulunmuş ve bulunan objelerin Hunlar'a ait olmasıyla bölgenin önemi daha da artmıştır. Bu çalışmanın amacı tarihte stratejik, ekonomik ve aynı zamanda kültürel öneme sahip Ordos bölgesinin Türklerin nazarında öneminin ortaya koyulmasıdır. Bu konuda yapılan araştırmalar hem yerel hem de Batı ve Doğu tarihçileri tarafından yapılmıştır. Kaynak araştırmaları ve arkeolojik buluntular sonucunda Çin'in kuzeyinde İç Moğolistan'da yer alan Ordos'un, Türklerin tarihi açısından siyasi, iktisadi ve kültürel önemi belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ordos, Türkler, Hunlar, Göktürkler, Ordos Bronzları.

Abstract

The Huns, who founded a significant empire in the steppes, grew stronger during Mete's era and sustained their existence in the Ordos region and its surroundings, north of the Yin Mountains, around the 3rd century BC. The Ordos Plateau, containing fertile Loess soils, has consistently been an appealing center for the nomadic Hun population. Due to its strategic position, Ordos maintained its political and economic importance over centuries, evolving into a crucial hub during the Hun era. Persistent historical conflicts between Turks and Chinese have occurred to control this strategic area. Additionally, numerous objects referred to as Ordos Bronzes have been unearthed in the region, and the region's significance has heightened with the identification of these objects as

* Geliş Tarihi / Received: 13.12.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 27.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1404581>

** Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Ana Bilim Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, tdugcedemir@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0009-0005-9131-2134>

belonging to the Huns. The objective of this study is to underscore the historical significance of the Ordos region, emphasizing its strategic, economic, and cultural importance from the Turkish perspective. Research on this subject has been conducted by both local and Western and Eastern historians. Through source investigations and archaeological discoveries, the political, economic, and cultural importance of Ordos, situated in Inner Mongolia in northern China, has been delineated in the history of the Turks.

Keywords: *Ordos, Turks, Huns, Gokturks, Ordos Bronzes.*

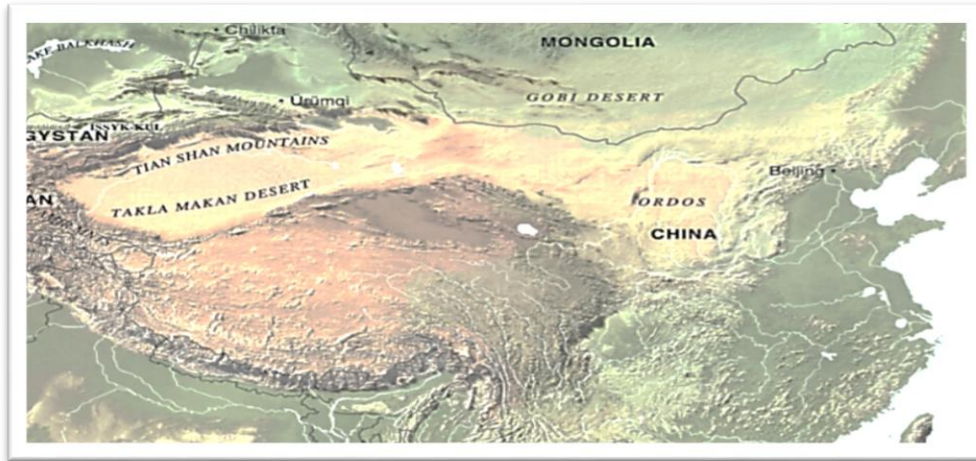
Giriş

Çin'in İç Moğolistan Özerk bölgesindeki Ordos platosu, Çin Seddi'nin kuzeyinde ve Asya'nın en uzun ikinci nehri olan Sarı Nehri'nin doğu, kuzey ve güneyden kuşattığı bölgedir. Shaan-xi, Shan-xi ve Ninxia eyaletlerini içine alan Ordos'un güneyini yatay olarak kesen Wei Nehri'nin taşıdığı alüvyonlardan oluşan sarı Lös toprakları tarım ve yerleşim için uygun topraklardı. Ordos bölgesinin güneyinde bulunan Ordos Çölü, bitki örtüsünden yoksun, çok geniş ve hemen hemen kesintisiz bir oturmuş kum ve tepeler yayılımıdır. Milattan önce iki bin yılında, kavimlerin farklı yerlere göç etmeleri ile dolaylı olarak belki de nemin azalmasına sebep olan iklim değişikliklerinden kaynaklı Sarı Nehir'in kuzeyindeki bölgelerde özellikle maden üretiminin artması ve hayvancılıkla daha fazla uğraşılmaya başlanmasına, ekonomik ve kültürel alanlarda kalıcı değişimlere sebebiyet vermiştir (Cosmo, 2002: 709). Bu açıdan Lös topraklarını da içine alan Ordos stratejik ve ekonomik açıdan oldukça önem teşkil ediyordu (Chaliand, 2003: 22). Çin Seddi Ordos'u merkezden ikiye ayırarak kuzey ve güney yerleşimlerde farklılıklar yaratmıştır. Güneyde tarım ile uğraşılırken kuzeyde ise nüfus dağılımı azdır. Ordos asırlar boyu Hunlar, Moğollar, Tunguzlar, Çinliler, Göktürkler, Mançular ve Tibetliler gibi etnik gruplara ev sahipliği yapmıştır.

Tarihi İpek Yolu'nda Batı'ya giden yollardan Gansu Koridoru'nu (Hexi Koridoru) kullanıp Ordos bölgesini geçerek Kazakistan'ın geniş otlaklarına ulaşılmaktaydı. Böylelikle Gansu Koridoru kurak topraklar arasında önemli bir geçiş haline gelmişti. Konumu nedeniyle Ordos'u kim elinde tutuyorsa güç onda idi. Bu bölge askerî garnizon olarak da kullanılıyordu. Bugün çorak bozkırlar halinde olan Ordos bölgesinin büyük parçaları eskiden insanların yaşamalarına elverişli ufak nehirler ve göllerle dolu idi. Eskiden bölgede filler, su aygırları, zamanla kaybolmuş geyik ve sığır cinsleri yaşadığı bilinmektedir (Eberhard, 2007: 13).

Ordos ile ilgili ilk bilgiler iki bin üç yüz yıl önce en uzun hanedanlık dönemi olan Zhou Hanedanlığı (M.Ö. 1046- M.Ö. 256) zamanında ortaya çıkmıştır. Bu dönemde demir kullanımı başlamıştır. Ordos bölgesi ve çevresinde çeşitli demirden yapılmış eşyalar bulunmuştur. Zhou Hanedanlığı zamanında Hunların saldırılarını engellemek için Çin Seddi'nin bir bölümü yapılmaya başlanmıştır (Shi 史, 1980: 6). Zhou Hanedanlığı güçlenerek Ordos Platosu'na sahip olmuştur. Zor da olsa Hunlar burayı geri almayı başarmışlardır.

Görsel 1. Ordos Bölgesi, İç Moğolistan

Hunların Başlangıç Devirlerinde Ordos'un Durumu

Öncelikle Hunların otlak ve sınırlarından bahsetmek tarihî kronoloji ve Çin ile münasebetleri anlamlandırmada daha yardımcı olacaktır. Hunların ilk devirleri anlatılırken hep Ordos bölgesi aklı gelmektedir; bunun nedeni ise Çin vesikalarında adı geçen Güney Türkler ile Çinlilerin o çağda siyasi olarak irtibatta olmalarıdır (Gömeç, 2012: 38). Hunlar, Ordos ve çevresinde kuzeyde Yin dağlarında M.Ö. 3. Yy.'da büyük bozkırın bir parçası olarak mevcudiyetlerini sürdürmekteydiler (Gumilev L. ,

2005: 25). Saadettin Gömeç'e göre belki de Teoman'dan itibaren Türkler Orhun'dan biraz aşağıya; yani güneybatıya Altaylara gelerek yaşamlarını devam ettirmelerinin nedeni elverişli ve stratejik açıdan önemli bir öneme sahip olmasıdır (Gömeç, 2012: 56). Kuzeyde konargöçer hayat süren Türkler artık güneye doğru yayılma eğilimi göstermeye başlamışlardı. Güneyde Çin'in toprakları onlar için verimli alanlar sunmaktaydı ve buraların önemini anlayan Hunlar, Sarı Nehrin kuzeyine ikinci bir askerî karargâh kurmuşlardır. Böylece Çinlilerle yakın temas kurarak Tibetliler ve Moğol halklarına da etki etmiş olacaktı. Bunun sonucunda güneyde Ordos çevresi kışlık merkez, Orhun Vadisi ise yazlık merkez olmuştur. Hun Devleti altında yaşayan birçok topluluk da bu bölgenin etrafında faaliyetlerini devam ettirmiştir.

Çin'in Savaşan Devletler (M.Ö. 476-221) döneminde de Ordos önemli stratejik bir bölge olmaya devam etmiştir. Ordos çeşitli kavimlere ev sahipliği yapmıştır. Bu kavimler yaşamlarını Çin'e hayvan ve yün satarak, karşılığında ipek ve değerli mallar olarak devam ettirmişlerdir (Wood, 2007: 73).

Savaşan Devletler devrinde diğer beylikleri yenerek Çin'de tek güç haline gelen Qin Hanedanlığı'nın İmparatoru Shi Huang (M.Ö. 247-210) ilk olarak kuzeydeki boyları hedef almıştır. Çinliler kuzeydeki halklarla yaptıkları ticaret sayesinde zenginleşip güçlenmişlerdi. Bu durum Hunlar açısından bir nevi tehdit oluşturmaktaydı. Nedeni ise Çinliler kuzeye yönelirlerse Türkler açısından Ordos ve Gansu'daki otlaklarını yitirmeleri anlamına gelmekteydi (Gömeç, 2012: 51-52). Bu ihtimal bir süre sonra gerçekleşmiş ünlü General Meng Tien M.Ö. 215 yılında 100.000 kişilik bir orduyla Hunlara saldırmış ve Hunların en önemli otağı ve av bölgesi olan Ordos bölgesini ele geçirmişti. Burada Hunların hâkimiyetinde bulunan Tunguz, Lou-fang¹ ve Ba-yan kabileleri yaşıyordu (Gumilev, 2002: 72). Bu şekilde ilk yenilgilerini alan Hunları, Orhun ve Altay'a püskürtülmüşlerdir. Bu savaşla Hunlara karşı ilk kez büyük bir galibiyet alan Çinliler'in umutlanması ve ilk yenilgilerini alan Hunların, Çin'den gelen tehlikenin farkına varıp boyların birleşmesini sağlaması açısından önemlidir. Bu yenilgiden sonra Hunların Ordos bölgesini tekrar kazanmalarını sağlayacak iki neden vardır. Birincisi Qin Hanedanlığı Generali Meng Tien'in ölümüdür. Birinci İmparatorun zamanında, Meng Tian Çin Seddi'ni savunmak için 300.000'den fazla orduyu komuta etmiştir. Karargâhı ise günümüz İç Moğolistan olan Shan Kumandanlığındaydı. Bu yer savunma için başlıca bölgenin Ordos olduğunu işaret etmekteydi. Ayrıca Meng Tian M.Ö. 210 yılında intihar etmeye zorlandıktan sonra, Ordos bölgesindeki savunma sistemi alt üst olmuştu ve bu koşullar Ordos'un tekrar kazanılmasına zemin hazırlamaktaydı. İkinci neden ise Shi Huang-di zamanında sınırı savunmak için Ordos bölgesine çok sayıda Çinlinin göçe zorlanmasıdır (Sinor, 2014: 171). Buna ek olarak Çinliler Gansu eyaletinde de 34 idari birim istihkam etmişlerdir (Çakan, 2015: 129). Fakat Çin'de iç savaş çıkınca, bütün bu halk içeriye doğru kaçıp memleketlerine dönmüştür. M.Ö. 205-204 yılları arasında Hun İmparatoru Mete Çin'in içinde bulunduğu çalkantılı durumdan yararlanarak Ordos'taki Lou-fang ve Ba-yan kabilelerini kontrolü altına alarak Çin'e ilk saldırısını gerçekleştirmiştir (Gumilev, 2002: 80). Bu galibiyetle Çin hakimiyetinden kurtulan Ordos bölgesine Hunlar yavaş yavaş yerleşme imkânı yaratarak Çin'in kuzeyinde ilk büyük boylar birliğini kurmuşlardır.

Kısa süren Qin Hanedanlığından sonra kurulan Han Hanedanlığı (M.Ö. 202- M.S. 220) zamanında M.Ö. 140 yılında Hanların başına akıllı ve kurnaz İmparator Wudi gelmiştir. Bu İmparator başlarda Hunların lehine politikalar uygulamış; ancak daha sonraları ise tam tersi bir politikaya yönelmiştir. Çinlilerin amacı her ne olursa olsun Türkleri bölmektir. Türklerin Gansu'nun batısında yer alan Tibetlilerle birleşebilme ihtimali vardı. Ayrıca Türkler Shan-xi ve Ordos bozkırlarından Çin topraklarına kolayca girebilirlerdi. Bu nedenlerden dolayı Çinliler için her daim tehdit oluşturan Türklerin gücünü kırmak istemekteydi. Buna yönelik strateji uygulayan Çinliler ancak 20 yıl sonra amaçlarına ulaşabilmişlerdir (Gömeç, 2012: 104). M.Ö. 130 yıllarında Çin sınırı boyunca bozkırlarda devam eden ticaretler her iki taraf açısından sorunsuz devam etmekteydi. Fakat 129 yılına gelindiğinde Çinliler millî ticaret ürünlerinin düşmanın kullanımına geçmesini engelleme kararı olarak bölgeye on binlerce atlı asker konuşlandırmıştır. Bu durum karşısında Hunlar harekete geçip Çinlilere saldırmıştır. Her iki tarafta da oldukça kayıplar olmasına rağmen Han tarafında daha fazla kayıp yaşanmıştır. Kazandıkları galibiyetin coşkusu ile bir yıl sonra 128'de Pekin'in batısı Liao-xi'ye gelerek yağmalamaya devam etmişlerdir. Bu durum karşısında karşı atağa geçen Wei-ying kumandasındaki Çinliler Ordos'a girmiş, orada yaşayan Lou-fang ve Ba-yan kabilelerine büyük zarar vermişlerdir. Çinliler Ordos'u

¹ Lou-fang hem yer adı hem de bir Hun boy adıdır. Bu boy okçulukta usta idi.

güçlendirmek amacıyla Sarı Nehir kıyısındaki kaleyi onarmış; ayrıca Shou-fang adında yeni bir kale daha yapılmıştır. Ordos'taki bu kayıplar Hunlar açısından büyük bir kayıp sayılmazdı; nedeni ise Yin dağına doğru topraklarını genişletip ticarete devam etmeleri idi (Gumilev, 2002: 119-20).

Hunlar'ın Zayıflama Devrinde Ordos'un Durumu

M.S. 46 yılında başlayan doğal afetler, kuraklık ve çekirge istilası Türkleri oldukça zayıflatmıştı. Bir yandan bu durumdan faydalanmak isteyen Wuhuanlar ve Çinliler vardı. Fırsattan yararlanan Wuhuanlar'ın saldırısı ile zor durumda kalan Hunlar yüzyıllardır yaşadıkları Ordos ve çevresinden ayrılarak biraz daha kuzeye Selenge boylarına göç etmeye başlamışlardır (Gömeç, 2012: 198-99).

3. Yy.'a gelindiğinde Hunlar zayıflayarak dağılmışlardır. Bu dağılmadan sonraki devre Üç Devlet Çağı denilmekte olup bu üç devlet birbirine düşman olmuştur. 3. Yy.'ın ikinci yarısına gelindiğinde Hunlar üç gruba (bazı tarihçilere göre dört gruba bölünmüştür) bölünerek faaliyetlerini Enesey/Anaçay-Selenge'de, Türkistan-Aral ile Hazar'da ve Ordos-Gansu bölgelerinde devam ettirmişlerdi (Gömeç, 2012: 226). 4. Yy.'ın ikinci yarısında ise Türklerin yaşadığı Ordos bölgesinde Çinlilerin ve Tabgaçların saldırılarının olduğu bilinmektedir. Fu Qian eski Tabgaç Devleti'ni böldüğü zaman, bir kısmının idaresini bir Hun'a vermişti. Bu kişi Hunların hükümdar boyuna mensuptu ve Mete ile Liu Yüan'ın ailesinden geliyordu. 385 yılında Tabgaç hükümdarı kurnaz bir siyasetle Hunları yerlerinden çıkarmayı başardı. Hunların bir kısmı diğer Hun boyları gibi Tabgaçlar'ın hâkimiyeti altına girmeyerek batıya Ordos bölgesine çekildi. Orada Tengriden Apa Bug (He-lian Bo-bo)² zamanında güçlenen devlet 413 yılında³ Ordos bölgesinde Sarı Nehrin bir kolu olan He Irmağının güneyinde görkemli bir başkent kurmuşlardır.⁴ Apa Bug'un devleti için başkent olarak burayı seçmesinin nedeni sulak alan olması ve verimli topraklara sahip olması idi. Bir fırsat aralığını bulup Çinliler'in başkenti olan Chang'an'a saldırı planlayan Apa Bug bu girişiminde başarılı olmuş ve 418 yılında Chang'an'ı ele geçirmiştir. Bu başarısı ile on binlerce Hun ona tabi olmuştur. Apa Bug'un vezirleri bu ele geçirilen yerin yeni başkent yapılmasını önermiş olsalar da Apa Bug bu teklifi mevcut Ordos'taki başkentten daha güvenli ve stratejik olduğunu söyleyerek kabul etmemiştir. Ordos'taki başkent konumu itibari ile kuzeyin kontrolünü sağlıyordu (Gömeç, 2012: 269).

Göktürk Kağanlığı Zamanında Ordos Bölgesinin Durumu

Göktürkler M.S. 552-744 yılları arasında Çin'in kuzey ve kuzey batısında göçebe olarak Cücenlerin (Rouranlar) himayesi altında yaşayarak doğuda Mançurya'dan Karadeniz'e, kuzeyde Baykal gölünden Ordos'a kadar topraklarını genişletmiştir. Göktürkler demircilikte iyi idiler. 552 yılında Göktürkler, Cücen egemenliğine son verince Cücen sülaleleri batıya doğru göçmüşlerdir. O dönemde Çin'de Sui Hanedanlığı (581-618) ve ardılı Tang Hanedanlığı (618-906) vardı (Xiong, 2008: 612). Ordos bölgesi her zaman Göktürkler ve Çinliler için önem arz etmekteydi. Sui ve Tang Hanedanlığı devirlerinde Çinliler kuzey göçebelere karşı başarılı mücadeleler vermiştir. Göçebelere karşı verdikleri mücadelenin çoğu ise Göktürlere karşıydı. Çin'de iç savaşın bitiyor oluşu (624) ve bunun akabinde Ordos'ta bulunan savaş lordu Lian Shidu'nun Çinlilere karşı yenilmesi ve beraberinde gelen çatışmalar Tang Hanedanlığının Türklere karşı saldırgan tutum beslemesine neden olmuştur. 630 yılında Tang Çin'i Ordos'u ele geçirmiştir. Bu başarıdan sonra Çin İmparatoru kendisine "Büyük Kağan" unvanı almıştır (Ebrey, 2010: 262). Böylece 630 yılında Doğu Göktürkler sona ermiştir. Başlarında kağanlar olsa da bunlar kukla kağan kabul ediliyordu ve bazı Göktürk halkı da Çin'e sığınmıştı. Çin sarayında ise Türklerin durumu hakkında ne yapılacakları konuşuluyordu. Alınan karar Ordos-Çin Seddi boyunca altı eyalet bölgesine Türklerin yerleştirilmesiydi. Başka bir deyişle Türkleri Sarı Nehrin güney kısmına alarak günümüz Ordos'taki Yen ile Yü arasına yerleştirmektir. Buralarda yaşayan Türkler dokumacılık işleriyle meşgul olacaklar ve bu sayede dokumacılık işini öğrenen on binlerce Türk'ün zamanla Çinlileşeceği umulmaktaydı. Fakat 50 yıl boyunca Türkler kendi örf ve adetlerini korumayı başarmışlardır. Ayrıca Çinliler Gobi Çölü'nün kuzeyinin; yani Doğu Göktürklerin yaşadığı toprakların uzun bir müddet güvenli kalacağını umarak bu şekilde bir yerleştirmeyi uygun görmüştür (Taşağıl, 2019: 238).

² He-lian Bo-bo Mete'nin mensup olduğu Tu-ku ailesinden geliyordu.

³ Rus tarihçeye göre bu tarih 407'dir. Bkz. (Gumilev, 43).

⁴ Hunların ana merkezlerinden biri olarak gösterilen Ordos'un kuzey doğusunda kalan bölge, dağıldıktan sonra 5. Yüzyılda Çin'de karma devletler kuranların bir kısmını kapsayan Hunlar tarafından başkent olarak belirlenmiştir (Ercilasun, 2011: 35).

727 yılına gelindiğinde Çin hükümeti denetiminde Ordos sınır hattında ticaret pazarı kurulmaktaydı. O dönemde en önemli ticaret malını atlar oluşturuyordu. Amaç güzel atları Türklerden alıp Çin'de melezleştirip kaliteli at sahibi olmaktı. Ayrıca Gansu koridorunun olduğu bölgeden, Ordos'tan ve Tang kontrolü altındaki Moğollardan Çinlilere haraç olarak at derileri getiriliyordu. Bu at derileri alınarak eyer örtüsü ve zırhlı kıyafet yapılıyordu (Schafer, 1963: 107).

Tang Hanedanlığı Döneminden sonra Ordos'un durumu yavaş yavaş değişmeye başlamıştır. Tang Hanedanlığının erken devrinde Tangutlar (Batı Xia olarak da bilinir) Ordos'un doğusuna göç etmiş, büyük bir kısım Shaan-xi etrafına yayılmıştır (Shi 史, 1980: 6). Tangutlar bölgede git gide önemli bir güce sahip olmuşlardır. Çin'in başkenti Chang'an'daki (bugünkü Xi'an) isyancı Huang Chao'yu sürmelerine yardımcı olan Tangutlar'a ödül olarak Çinliler Shaan-xi'deki Xia, Sui ve Yin'in askerî valiliklerini vermiştir. Tangutlar yavaş yavaş kuzeybatıdaki eski topraklarına ve Orta Asya'ya yayılmışlardır. 13. Yy.'a gelindiğinde doğu-batı ekseninde Çin ile Orta Asya arasındaki ticarete Tangutların güçlendiği bilinmektedir. Tangutlar ayrıca kuzey-güney ticaret yollarını da kendi denetimlerinde tutmaktaydılar. Böylece İmparatorluk sınırlarını Ordos'un ötesine taşımışlardır (Beckwith, 2009: 172).

Ordos Kültürü

Ordos kültürü, M.Ö. 6. Yy. ile 2. Yy. arasında Bronz ve Demir Çağı'nda Ordos bölgesinde görülen bir kültürdür. Ordos kültürü günümüzde İskit sanatının önemli bulguları olarak bilinmekte ve Uzakdoğu uzantısı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Ordos bölgesinde bulunan objeler "Ordos Bronzları" olarak da bilinmektedir. Ordos Bronzları'nın çoğu milattan önce 3. Yy. ile 1. Yy. arası tarihlendirilmektedir (Bunker, 2002: 200). Ordos'ta çok sayıda iskelet ve çeşitli eserler: bıçaklar, çadır direkleri, at eyerleri ve at koşumları ile hayvan motifli İskit tarzı dekorasyon eşyaları ile Çin sanat eserleri bulunmuştur. Bununla birlikte Ordos kültürünün sanatı Hu (Hunlar) ve Donghu (İç Moğolistan'daki Tunguzlar) insanların etkisini yansıtmaktadır (Lebedynsky, 2007: 124).

İç Moğolistan'ın güneyinde bulunan Zhukaigou'da ender rastlanan bronzdan yapılmış küpe ve yüzükler bulunmuştur. Zhukaigou kültürü, Ordos'ta M.Ö. 2200 ile 1500 arasında gelişen ilk neolitik kültürdür. Çin'in Henan eyaletinde Bronz Çağ'da (M.Ö. 1510- M.Ö. 1460) ortaya çıkmış olan Erligang kültürü ise Ordos bölgesine de yayılmıştır. Bulunan eşyalar gösteriyor ki Erligang nüfusu ile yerel kültür iç içe geçmiştir. Geç Shang Dönemi'ndeki bronz objeler güçlü bozkır kültüründe de görülmektedir. Ayrıca modern jeolojik araştırmalar üç yerde bakır madenlerinin olduğunu tespit etmiştir: Zhukaigou'ya 250 km. uzaklıktaki Bainaimiao'da, Huogeqi'de ve Tanyaokou'da. Bu yerlerin hepsi Yin dağlarındadır. Bu da bize Hunların faaliyet alanı olan Yin dağlarının ticaret ve stratejik açıdan ne kadar önemli olduğunu gösteriyor (Liu & Chen, 2003: 106,109).

Tarih boyunca Türkler ve Çinliler arasında siyasi durumların belirlediği sosyal ve kültürel alanlarda etkileşimler olmuştur. Savaşan Devletler dönemine ait Ordos bölgesinde Çin kültürünün etkisini gösteren çok sayıda eşya Hun mezarlarından çıkmıştır. Bulunan mezarlar iki ile üç metre arasında en büyüğü ise dört metre boyundadır. Mezarlarda bulunan tabut ve dış tabutlar ile kişiye ait olup oyulmuş geyik ve kaplan motifli dekor eşyalar bulunmuştur. Özellikle tabutların ahşaptan olması çok önemli bir konuya dikkat çekmektedir. Bulunan ahşap tabutlar gösteriyor ki eskiden buralar ormanlık bir alana sahiptir. Ağaçların uzak diyarlardan bu bölgeye getirilmesi neredeyse imkânsız olduğundan kullanılan ağaçların aynı bölgeden olduğu kanaatine varılmıştır (Shi 史, 1980: 3).

İç Moğolistan'da ve paralel olarak Şinçan ve Liaoning'de yapılan arkeoloji kazılarının sonucunda buralarda görülen kültür Hunlara atfedilmektedir. Günümüzde ise tarihçiler tarafından bu bölgeler Hunların siyasi kontrolünde olduğu açıkça kabul edilmektedir. Ayrıca Hun kültürünün etkinliği Hunların yaşamadığı komşu devletlerde de görülmekteydi. Bu durum Hunların sahip olduğu siyasi gücün ne büyüklükte yayıldığı ile doğrudan alakalıdır. Ordos'ta bulunan bronz Hun objeleri türlerine göre aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır: 1. Çakılar ve küçük bıçaklar, 2. Baltalar ve kazmalar, 3. Zincirler, 4. Kaşıklar ve süs eşyaları, 5. Kaplar, 6. Kamalar ve hançerler, 7. Tokalar, 8. Diskler ve düğmeler, 9. At figürleri, 10. İğneler ve diğer benzer süsler, 11. Geyik ve deve resimleri, 12. Koyun ve keçi resimleri, 13. Argali koyunu, 14. Öküz ve öküz başı figürleri, 15. Et yiyici hayvanlar ve domuz resimleri, 16. Yırtıcı kuşların başları ve kirpi resimleri (Ögel, 2020: 54). Görüldüğü üzere bulunan objelerde Hunların bozkır kültüründe yer alan hayvan figürleri ve tasvirleri yer almaktadır. Hayvan üslubu Hunlar

zamanında olgunluğa ulaşarak Çinliler ile kültürel etkileşime zemin hazırlamıştır. Objelerin Hunların dinsel inanışları ve sosyal yaşam tarzlarını yansıtmakla beraber bozkır toplumlarının manevi değerleri ve tabiatüstü güçlere karşı olan eğilimlerinde önemli bir rol oynadığını da göstermektedir.

Görsel 2. Hunlara Ait Altın Bel Tokası Moğolistan (M.Ö. 3-2. Yy)

Sonuç

Yüzyıllar boyu Türklerin, Çinlilerin ve Moğolların sahip olmak için savaştıkları Sarı nehirle kuşatılmış Ordos bölgesi sayısız tarihî olaylara şahit olmuştur. Milattan önceki devirlerden itibaren verimli Los topraklarına ve sulak arazilere sahip olan bu bölge çeşitli medeniyet ve canlılara ev sahipliği yapmıştır. Kuzeyde hareketli konar-göçer ve göçebe halkların yaşadığı Shaan-xi, Shan-xi, Gansu, Ningxia eyaletlerini içine alan bölge stratejik konumu ile Ordos her zaman devletlerin sahip olmak için mücadele verdiği önemli bir konum teşkil ediyordu. Ordos üzerinden Gansu koridorunu takip ederek Orta Asya bozkırlarına ulaşıldığından bu bölgenin idaresi için yapılan savaşlar sıklıkla Türkler ve Çinliler arasında olmuş ve zaman zaman Ordos'un idaresi bu iki devlet arasında el değiştirmiştir. Stratejik ve ekonomik öneme sahip bölge ayrıca Ordos Bronzları ile kültürel bir değer de taşımaktadır. Bulunan Ordos bronzları ile Hunların bölgedeki hakimiyeti arkeolojik buluntularla somut olarak kanıtlanmıştır. Hunlar bölgede diğer halkları da himayeleri altına alarak bir nevi Ordos'un yerlileri durumunda idiler. Bir diğer deyişle Ordos bölgesini himaye altına almış devlet kuzeyin idaresini elinde bulunduruyor anlamına gelmekteydi. Bu nedenlerden dolayı Ordos, Türk tarihi açısından oldukça önem teşkil etmekte olup günümüzde ise Yeni İpek Yolu projesinin önemli geçiş yollarından birinde yer almaktadır. Ordos bölgesi yatırımlara ve gelişime açık arazileriyle hala önemini korumaktadır.

Kaynaklar

Beckwith, C. I. (2009). *Empires of the Silk Road: A History of Central Eurasia from the Bronze Age to the Present*. Princeton University Press.

Bunker, Emma C. (2002). *Nomadic art of the eastern Eurasian steppes: the Eugene V. Thaw and other New York collections*. Yale University Press.

Chaliand, G. (2003). *From Mongolia to Danube- Nomadic Empires*. Routledge.

Çakan, V. A. (2015). *Orta Asya Türk Tarihine Giriş- İslâm'a Kadar*. Binyıl Yayınevi.

Di Cosmo, N. (2002). Hun İmparatorluğu'nun Kuruluşu ve Yükselişi. *Türkler*. Ed., H. C. Güzel; K. Çiçek ve S. Koca. Yeni Türkiye Yayınları, 709-718.

Eberhard, W. (2007). *Çin Tarihi* (4.baskı). Türk Tarih Kurumu.

- Ebrey, P. B. (2010). *The Cambridge Illustrated History of China* (2.baskı). Cambridge University Press.
- Ercilasun, K. (2011). “Bozkırda Hakimiyet Merkezi Hakkında Bazı Görüşler”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*. 59 (1), 27-36.
- Gumilev, L. N. (2002). *Hunlar*. Çev., D. A. Batur. Selenge Yayınları.
- Gumilev, L. N. (2005). *Avrasyadan Makaleler-1*. Selenge Yayınları.
- Gömeç, S. (2012). *Türk ve Hun Tarihi*. Berikan Yayınevi.
- Lebedynsky, Y. (2007) *Les nomades* (2.baskı). Éditions Errance.
- Liu, L. ve Chen, X. (2003). *State Formation in Early China*. Bristol Classical Press.
- Ögel, B. (2020) *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi- Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre* (7.baskı). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Shi 史, N. 念海. (1980). “Distribution and changes of agriculture, forestry and animal husbandry areas in the Ordos Plateau and Hetao Plain over the past 2,300 years 两千三百年来鄂尔多斯高原和河套平原农林牧地区的分布及其变迁”. *Journal of Beijing Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)* 北京师范大学学报(哲学社会科学版). 8, 1-14.
- Schafer, E. H. (1963). *Golden Peaches of Samarkand*. Cambridge University Press.
- Sinor, D. (2014). *Erken İç Asya Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taşgöl, A. (2019). *Gök-Türkler* (4.baskı). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Xiong, V. J. (2008). *Historical Dictionary of Medieval*. Rowman& Littlefield.
- Wood, F. (2007). *The First Emperor of China*. London: Profile Books.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1.** “Ordos Bölgesi, İç Moğolistan”, Bunker, Emma C. (2002). *Nomadic Art of the Eastern Eurasian Steppes: The Eugene V. Thaw and other New York Collections*. Yale Univesity Press.
- Görsel 2:** “Hunlara Ait Altın Bel Tokası (M.Ö. 3-2. Yy.)”, www.metmuseum.org/art/collection/search/322484 (e.t.: 04 Aralık, 2023).

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar % 100.

ETİK KOMİSYON ONAYI: Çalışmada etik komisyon onayına gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

TELİF HAKKI VE BENZERLİK RAPORU: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir; çalışmanın benzerlik raporu alınmıştır.

BİLİMSEL VE ETİK İLKELERE UYGUNLUK: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların “Kaynaklar” başlığı altında belirtildiği beyan olunmuştur.

Demir, A. (2023). "Taiwan's Ontological Security Under Tsai Ing-Wen's Progressive Policies". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 213-226.

Araştırma Makalesi

**TAIWAN'S ONTOLOGICAL SECURITY UNDER TSAI ING-WEN'S
PROGRESSIVE POLICIES***

Tsai Ing-Wen'in İlerici Politikaları Kapsamında Tayvan'ın Ontolojik Güvenliği

Ali DEMİR**

Abstract

This article investigates the impact of Tsai Ing-wen's policies on Taiwan's ontological security, emphasizing her transformative leadership and its implications for national identity and stability. The importance of this topic lies in understanding how Tsai Ing-wen's progressive approach has fortified Taiwan's ontological security amidst a complex geopolitical landscape. Despite the significance of this area, there is a research gap regarding the specific influence of Tsai Ing-wen's policies on Taiwan's ontological security. This article uses an ontological security framework based on leadership studies, with a view to studying the effects of Tsai's policies on Taiwan's sense of identity and sovereignty through quantitative research methodology. By examining Taiwan's relations with China and international positioning, the study explores the contribution of Tsai's leadership to Taiwan's ontological security. The research findings reveal that her policies, focused on asserting Taiwan's autonomy, fostering democratic values, and enhancing international engagement, have strengthened Taiwan's national identity and stability. In summary, the research demonstrates how her leadership approach has positively influenced Taiwan's sense of self amidst a complex geopolitical landscape. This study brings important insight into how to understand ontological security within the context of Taiwan's political landscape through its examination of such a dynamic relationship among leaders, policy and identity.

Keywords: *Taiwan, Tsai Ing-Wen Administration, Ontological Security, Geopolitical Landscape, Democratic Governance.*

Öz

Bu makale, Tsai Ing-Wen'in politikalarının Tayvan'ın ontolojik güvenliği üzerindeki etkisini araştırmanın yanı sıra Tsai'in dönüştürücü liderliğini ve bunun ulusal kimlik ve istikrar üzerindeki etkilerinin nasıl geliştiğini incelemektedir. Bu konunun önemi, Tsai Ing-Wen'in ilerici yaklaşımının karmaşık bir jeopolitik ortamda

* Geliş Tarihi / Received: 03.11.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 24.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1381802>

** Master's Student, National Dong Hwa University (Department of Taiwan and Regional Studies), alidemmr1@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0002-7659-0356>

Tayvan'ın ontolojik güvenliğini nasıl güçlendirdiğini anlamakta yatmaktadır. Ontolojik güvenlik çalışmalarının son dönemde artan önemine rağmen, Tsai Ing-Wen'in politikalarının Tayvan'ın ontolojik güvenliği üzerindeki spesifik etkisine ilişkin bir araştırma boşluğu bulunmaktadır. Bu makale, Tsai'nin politikalarının Tayvan'ın kimlik ve egemenlik duygusu üzerindeki etkilerini nicel araştırma metodolojisi aracılığıyla incelemek amacıyla liderlik çalışmalarına dayanan ontolojik bir güvenlik çerçevesi kullanmaktadır. Çalışma, Tayvan'ın Çin ile ilişkilerini ve uluslararası konumunu inceleyerek, Tsai'nin liderliğinin Tayvan'ın ontolojik güvenliğine katkısını araştırmaktadır. Araştırma bulguları, Tayvan'ın özerkliğini savunmaya, demokratik değerleri geliştirmeye ve uluslararası katılımı geliştirmeye odaklanan politikaların Tayvan'ın ulusal kimliğini ve istikrarına nasıl bir katkı sağladığını açıklamaktadır. Araştırma, Tsai'in liderlik yaklaşımının karmaşık bir jeopolitik ortamda Tayvan'ın benlik duygusunu hangi yönde etkilediğini göstermeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, liderler, politika ve kimlik arasındaki dinamik ilişkiyi inceleyerek Tayvan'ın siyasi manzarası bağlamında ontolojik güvenliğin nasıl anlaşılacağına dair farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Tayvan, Tsai Ing-Wen Yönetimi, Ontolojik Güvenlik, Jeopolitik Konum, Demokratik Yönetim.*

Introduction

The pursuit for security exceeds the mere preservation of physical boundaries and military force in the complicated fabric of international interactions. Under the surface of statecraft, there is a deep desire for ontological security—the guarantee of identity, stability, and self-preservation in an ever-changing geopolitical arena. This need is felt nowhere more than in Taiwan, an island nation at the crossroads of history, culture, and power relations. This article offers a multidimensional examination of Taiwan's complex position in the world arena. The discussion that follows attempts to explore the subtleties of ontological security, its importance in international relations, and its resonance within Taiwan's unusually complicated geopolitical situation.

Taiwan's geopolitical story is one of opposites, encompassing both victory and suffering. This island republic, formally known as the Republic of China (ROC), bears evidence of the lingering legacy of a historical divide, as well as the present problems provided by its closeness to the People's Republic of China (PRC). This past has thrown a long shadow, impacting Taiwan's socio-political fabric and moulding its connections with the rest of the globe. Taiwan's economic dynamism demonstrates its endurance and adaptability. As a technical powerhouse, it has left its stamp on global supply networks, including sectors that have clout well beyond its borders. However, economic strength alone cannot capture the nuances of Taiwan's geopolitical quandary—a complicated dilemma of recognition and non-recognition, diplomatic isolation, and pragmatic engagement.

Tsai Ing-wen is a crucial character whose progressive policies have altered Taiwan's internal environment while also projecting Taiwan's identity onto the international scene in the previous six years. Her leadership is distinguished by a dedication to democratic ideals, human rights, and social progress, which aligns with the ambitions of a people navigating the crosswinds of history and change. As we go further into the core of this debate, it becomes clear that Tsai Ing-wen's progressive policies are more than just a collection of policy initiatives; they are crucial in developing Taiwan's ontological security, which in turn influences her foreign policy decisions. They are the result of a concerted effort to consolidate Taiwan's national identity, bolster its confidence, and traverse the complicated routes of a complex global environment. These measures, through fostering ontological security, have the capacity to shape Taiwan's foreign policy options, define its diplomatic outreach, and affect Taiwan's perception of the world arena. The article illuminates the delicate interplay between Tsai Ing-wen's progressive policies and the search of ontological security. The study focuses on how these strategies interact to strengthen Taiwan's sense of self in a landscape marked by historical legacies, shifting alliances, and regional power dynamics.

Framework: Definition and Concept of Ontological Security

Ontological security is a term that has gained significance in international relations as researchers strive to understand the role of identity, perception, and existential well-being in shaping state conduct and relationships among states. Ontological security, which is rooted in the larger area of security studies, refers to a state's fundamental requirement for a stable and coherent "sense of self", "identity", and existence. It extends beyond traditional concepts of physical security to include psychological and socio-cultural factors that impact state activities in international forums. Ontological security, at its foundation, emphasises the concept that states, like individuals, aim to develop and sustain a sense of order, predictability, and purpose in their existence. This theory contends that a state's view of its identity and location in the world has a significant influence on its policy choices, strategic relationships, and foreign policy decisions (Steele, 2008).

The subjective components of state conduct are emphasised in ontological security. The perception of foreign threats, alliances, and regional dynamics is shaped by a state's conception of its identity-cultural, historical, and political. When a state's identity is endangered or ambiguous, it can cause feelings of vulnerability and a greater desire for self-preservation, which typically leads to assertive or defensive responses. States aim to maintain their ontological security by reaffirming their identity and standing. Diplomatic attempts to gain worldwide recognition, involvement in global organisations, and the building of a favourable international image can all be part of this. Ontological security can also

inspire confidence, allowing nations to negotiate difficult situations with caution and strategy (Mitzen, 2006).

It is impossible to overestimate the significance of ontological security in international relations. Traditional security theories frequently emphasise tangible elements like military capability and economic power, on the other hand, ontological security illuminates the intangible components that govern state activity. It explains why nations prioritise identity preservation above immediate monetary advantages and why they may avoid abandoning their essential ideals in the face of external pressures. Ontological security provides insights into nations' reactions to identity-based challenges, historical traumas, and power imbalances in the context of a complex geopolitical landscape. Diplomatic strategy, alliances, and readiness to engage in war or collaboration can all be influenced by the quest of ontological security (Subotić, 2016).

Methodology

The methodology used in this essay is to give a complete and impartial examination of Tsai Ing-wen's progressive policies and the promotion of Taiwan's ontological security within the multifarious framework of a complicated geopolitical environment. A combination of qualitative research methodologies, academic literature analysis, and case study investigation were used to accomplish it. This research is based on a thorough assessment of academic literature, policy documents, and credible sources from subjects such as international relations, security studies, political science, and regional studies. This literature study serves as the foundation for comprehending the notions of ontological security, Taiwan's geopolitical dynamics, and Tsai Ing-wen's progressive policies.

The theoretical framework of this study hinges on the concept of ontological security as articulated in the works of scholars such as Steele (2008) and Mitzen (2006). This framework provides the lens through which the impact of Taiwan's sense of identity and stability on Tsai Ing-wen's progressive policies. Concurrently, the exploration involves understanding how these policies contribute to Taiwan's confidence, self-perception, and positioning in the international arena. Selected case examples are used to highlight the relationship between progressive policies and ontological security. These case studies look into particular policy measures implemented by Tsai Ing-wen's government, such as healthcare improvements, environmental sustainability, and democratic changes.

Finally, this technique tries to synthesise information from many sources and perspectives in order to provide a comprehensive and insightful study of how Taiwan's ontological security contributes to Tsai Ing-wen's progressive policies in the middle of an elaborate tapestry of a complicated geopolitical environment. This study intends to shed light on a crucial aspect of Taiwan's international identity and connections by synthesising qualitative research, theoretical frameworks, and case studies.

Ontological Security: Concept and Significance

Relationship Between Ontological Security and State Behaviour

The concept of ontological security emphasises the importance of psychological well-being in determining a state's behaviour within the international system. Ontological security, at its heart, relates to a state's perception of stability, identity continuity, and the reduction of worries caused by external dangers or internal ambiguities. This notion is especially important in international relations because it explains how a state's self-perception, identity, and confidence influence its dealings with other states.

States with a strong level of ontological security display specific behavioural patterns. Initially, such countries are more inclined to participate in cooperative diplomacy and collaboration with other countries. This is due to their internal coherence and confidence, which allow them to approach foreign affairs with openness and a readiness to develop mutually beneficial connections. When a state's identity is secure and its societal stability is assured, it has the psychological space to invest in diplomacy that seeks common interests and peaceful dispute resolution. Furthermore, ontologically secure states are more likely to adhere to international standards and favourably contribute to global challenges. Their confidence in their own identity and values motivates them to embrace and support international norms and laws that are consistent with their own beliefs. Instead of isolation or aggressiveness, these governments frequently see their position in the international community as one of duty and influence (Mitzen, 2006).

On the other hand, states experiencing ontological insecurities may exhibit different behaviours, and these insecurities can stem from historical grievances, unresolved territorial disputes, cultural clashes, or the challenges of nation-building. Such states might adopt defensive postures to protect their identity, sovereignty, or domestic stability. They may resist external pressures that they perceive as threatening their core identity, resulting in a more confrontational approach to international relations. Furthermore, states that are ontologically unstable may prioritise self-preservation above cooperative participation. For instance, fearful of foreign forces that might weaken internal cohesiveness; they may pursue more isolationist or protectionist policies that impede collaboration and mutual understanding with other governments (Rumelili, 2020: 267).

The identity of a state and its feeling of ontological security are inextricably linked, and its conception of itself and its position in the world determine its behaviour in international relations. A state confident in its identity is more likely to participate in cooperative acts. In contrast, a state that is anxious about its identity may turn to defensive or assertive behaviour to protect its sense of self. Ontological security extends beyond standard material security concepts. Instead, it refers to a state's emotional well-being as well as its sense of its internal and external environments. Understanding state behaviour and the motives underlying diplomatic contacts requires an understanding of the emotional dimension of security. Emotional security refers to the national interests of the state as a result of its authority as a nation-state. Thus, the state meets the need for ontological security by completing the social construction process of its own identity. What is important here is that self-identity formation is effective in the political decision-making processes of state leaders. The perception of identity created by the state over time fundamentally affects the foreign and domestic policy decisions of the state's leader. For this reason, there is a mutual interaction between ontological security and state policy (Steele, 2008: 17).

Relevance of Ontological Security in Taiwan's Context

For a comprehensive understanding of Taiwan's ontological security, it is necessary to know the state narrative during the colonial period and military dictatorship. One of the reasons for the treatment of the Taiwanese as second-class citizens during the Japanese occupation (1874) can be explained by the Japanese view of Taiwanese as the owner of Chinese heritage. This situation has prepared a strong ground for the Taiwanese not to adopt the Chinese identity. Accordingly, the issue of Taiwanese Nationalism began as a reaction to the impact of the Japanese Occupation on the inhabitants of the island (Hao, 2016). When Taiwan came under Japanese rule in 1895 under the terms of the Treaty of Shimonoseki, the islanders tried to resist this occupation. For example, local notables decided to establish the Republic of Taiwan (Taiwan *Minzhuguo*). However, the forced assimilation policies adopted by the Japanese Empire caused the disappearance of these aspirations and an even deeper anger in Taiwanese nationalism (Ching, 2001).

Between 1945 and 1949, the opposition between mainlanders and Taiwanese who came with Chiang from China played an important role in shaping Taiwan's ontological security. The cultural construction based on Chinese nationalism that the KMT tried to impose and the Taiwanese's efforts to claim their own identities caused a great conflict in the KMT's nation-building and state narrative (Cabestan, 2005). As a result of the KMT's imposition of Chinese nationalism, the February 1947 Uprising / February 28 Incident took place. After this event, martial law was declared in Taiwan, and systematic disregard for "provincial natives/*benshengren*" began (Dreyer & deLisle, 2021: 288).

For 50 years, the KMT dictatorship strove to control Taiwan with the belief of being a Chinese country, and this cult saw Taiwan as a small part of China. However, as Taiwanese leaders like Lee Teng-hui ascend and Taiwanese politics become more Taiwanese, this China-centric paradigm has become outmoded. In the 1980s, the fundamental fault line in the redefining of the idea of "identity" was the divide between the Chinese approach, which emphasises cultural roots, and the Taiwanese identity, which emphasises ethnicity (Chang, 2015: 1). Taiwan gained a new discourse that advocated independence and included radical identity change after gaining rapid momentum towards democratization in the 1990s with the Lee Teng-hui era. This perspective has attached great importance to Taiwan's unique history and cultural position. This political movement, which aims to promote Taiwanese identity and to create a longing for Taiwan with its ancient characteristics, pointed to the

opposite of the previous China-oriented discourse. Thus, the issue of Taiwanization has been at the centre of Taiwanese politics in the last forty years (Chang, 2015).

Over the course of its evolution, the politicisation of identity in Taiwan has notably engendered the delineation of the state's self-identity. Commencing with the era under President Lee Teng-hui's leadership, the Taiwanization process distinctly catalysed the establishment of the state's foundational ontological security. This substantial transformation in self-perception consequently wielded a discernible influence on the formulation of the state's foreign policy determinations. The Taiwan Strait Crisis in 1995-1996 conspicuously underscores the depth of Taiwan's importance within China's comprehension of ontological security. The prospective ascent of Lee Teng-hui to the presidential position and its envisaged implications vividly underscore the significance ascribed to Taiwan within China's cognitive paradigm of ontological security.

Taiwan's Complex Geopolitical Landscape

Brief Overview of Taiwan's Geopolitical Situation

Taiwan is an island state in the East Asia region, and it's formally known as "The Republic of China". In a context which is shaped by history, economy and politics, it has found itself at the crossroads of global geopolitical situations. The history of Taiwan plays an important part in the contemporary political challenges which it faces. After the Chinese Civil War, which concluded in 1949, the defeated Nationalist Party (Kuomintang) retreated to Taiwan, while the victorious Communist Party established the People's Republic of China (PRC) on the mainland. That division brought about the creation of two different policy entities which have differing views on whether or not China is a legitimate government. Geopolitically, Taiwan's status is a contentious issue due to its relationship with PRC, which claims Taiwan as a part of its territory. The origins of Taiwan's geopolitical challenges can be traced back to the Chinese Civil War (1945-1949), which resulted in the split between the communist-led PRC and the nationalist-led ROC. The ROC has retreated to Taiwan and retains its status as an independent political entity. Diplomatic isolation at the global level is a consequence of Taiwan's failure to formally recognise itself as a sovereign state (Rawnsley, 2000).

Despite the diplomatic isolation that Taiwan faces, it has become a significant player in the global economy. In particular in the fields of technology and electronics production, the island's export oriented economy has flourished. Taiwan is home to major technology giants like TSMC, which produces a substantial portion of the world's semiconductor chips. As a result, global supply chains can be affected if Taiwan's production is interrupted, which could affect industries as diverse as consumer electronics and automotive manufacturing. The geopolitical situation is further complicated by the "One China" policy, adhered to by many countries, which recognizes the PRC as the legitimate government of China and does not formally recognize Taiwan. However, there are a number of states that maintain informal relations with Taiwan and promote its participation in international organisations under different names (Nam, 2020).

On the other hand, there are consequences for Taiwan's security as it is close to China. The PRC has not ruled out the use of force to bring Taiwan under its control and has increased military activities and pressure campaigns around the island. China's military activities in the Taiwan area, including naval exercises and air manoeuvres, have continued to increase over recent years. Those actions have prompted Taiwan to increase its own defence capabilities and seek partnerships with likeminded countries such as the United States, so it can protect itself.

History has woven a complicated and persistent narrative that informs Taiwan's current geopolitical reality- a narrative that is intertwined with the island's relationship with China. This historical background serves as a backdrop for the quest of ontological security, including both the legacy of a divided past and the strategic calculus of the present. Taiwan's historical relationship with China provides a complicated backdrop to its current geopolitical position. This historical setting highlights the intricacies that constitute Taiwan's global position, defining its quest of ontological security in an ever-changing geopolitical scene. Taiwan's historical connection with China has demanded a complex international balancing act. As the PRC moved to diplomatically isolate Taiwan, the ROC launched a push to build unofficial relations with significant states, establishing economic and strategic links in the absence of full diplomatic recognition. This complex diplomacy shows Taiwan's

ongoing effort to maintain its ontological security by negotiating the geopolitical dynamics of recognition and non-recognition (Lin, 2019).

The end of the Chinese Civil War in 1949 was a watershed point in Taiwan's geopolitical trajectory. Following the Nationalist Party's defeat on the mainland by the Communist Party, two independent political entities emerged: the People's Republic of China (PRC) under Communist authority and the Republic of China (ROC) on the island of Taiwan. This separation, the result of ideological disagreements and political realities, established a dual sovereign dynamic that has persisted to the present day. The international community's acknowledgment of the PRC as China's legitimate representation was a watershed moment in world diplomacy. Taiwan's geopolitical isolation grew as the ROC was excluded from official statehood recognition. This seclusion, however, did not dampen Taiwan's spirit. Instead, it required innovative diplomatic measures to forge unofficial alliances with states sympathetic to its cause, cultivating economic, cultural, and strategic relationships under the banner of pragmatic engagement (Chang, 2015).

The shifting interests of key global powers complicated Taiwan's strategic tightrope dance even further. The transition in diplomatic recognition by the United States from the ROC to the PRC altered the boundaries of Taiwan's international status, ushering in an age of "strategic ambiguity". This posture allowed for a dual-track strategy, with unofficial connections maintained while unilateral changes to Taiwan's status quo were avoided. Taiwan's complex balancing in preserving connections with important allies while keeping its uniqueness demonstrates its sophisticated quest of ontological security. The maintenance of a distinct identity- a mosaic of cultural, linguistic, and historical elements- is at the foundation of Taiwan's ontological security. Taiwanese people have developed a collective sense of identity as a result of their historical independence from mainland China, emphasising democratic, human rights, and pluralistic ideals. Simultaneously, the PRC's claim to Taiwan's sovereignty encourages continuing identity contestation, requiring Taiwan to affirm its unique identity and forge a different course on the world arena (Magcamit, 2015).

We can reveal the relevance of Tsai Ing-wen's progressive policies in the complicated diplomatic actions between identity preservation and geopolitical manoeuvre by contextualising them within this historical narrative. Taiwan's connection with China shapes its approach to current issues, encompassing the complexities of ensuring ontological security amid a changing global system. The next research dives deeper into how Taiwan's ontological security fits into this historical tapestry, supporting Tsai Ing-wen's actions in the face of an ever-changing geopolitical scenario.

Economic and Political Implications of Taiwan's Geopolitical Positioning

Taiwan's geopolitical stance has fuelled a unique economic resiliency. Driven by a thriving technological industry, the country has established itself as a leading producer of electronics and semiconductor components in worldwide supply chains. This economic strength serves a dual purpose: it not only contributes greatly to global technical growth, but it also gives Taiwan an appearance of international prominence, even in the lack of complete diplomatic recognition. The complexities of Taiwan's diplomatic interactions demonstrate the interweaving of economics and politics. Balancing China's economic might with its own political identity necessitates strategic caution. Taiwan's economic reliance on China for trade and investment needs a diplomatic strategy that balances animosity with national interests and ontological security.

Taiwan's strategic position, economic vibrancy, and diplomatic ties have enormous geopolitical ramifications, highlighting the delicate interaction between ontological security and global forces. Taiwan's importance is as a hub of international trade and technology echoes well beyond its boundaries, sending waves that impact regional and global events. The active waterways surrounding Taiwan are home to some of the world's most bustling maritime channels, allowing the transfer of products between countries. Because China, Japan, South Korea, and other regional nations rely significantly on these lanes, any interruption or crisis involving Taiwan might have a significant impact on global commerce and logistics. As a result of its centrality, Taiwan is a critical node in the global economic ecosystem, emphasising the need of safeguarding its ontological security (Magcamit, 2015).

Taiwan's crucial position at the heart of the first island chain in the western Pacific endows it with varied relevance for regional powers. Its geographical situation offers both defensive and offensive goals,

allowing for influence projection and strategic depth. Recognising the implications of any danger or crisis involving Taiwan, regional stakeholders are responsible for the possible disruption in political and economic dynamics, emphasising the nation's role in sustaining regional stability (Reinsch, 2022).

Taiwan's growing relationship with the United States intensifies the geopolitical consequences of Taiwan's economic and political situation. Taiwan's status as the United States' greatest trading partner in 2021 demonstrates the strength of this cooperation as bilateral commercial relations develop. Beyond the numbers, the symbiotic supply chain links between Taiwanese and American enterprises demonstrate the deep intertwining of economic interests, reinforcing Taiwan's ontological security through reciprocal collaboration. Thus, the changing international situation, along with uncertainty in China's political and economic environment, has prompted changes in the strategy for investment. As American corporations rebalance their investing strategies, Taiwanese firms follow suit in order to diversify and share risks. Investments in Asia, India, and the United States demonstrate Taiwan's economic actors' versatility, leading to a more diverse and internationally expanded investment policy (Reinsch, 2022).

Security Challenges and Risks: Navigating Taiwan's Geopolitical Landscape

Taiwan's ontological security goals emerge against a landscape of security difficulties and vulnerabilities that intimately define its international stance. These problems, which stem from Taiwan's complicated geopolitical environment, historical legacies, and power dynamics, highlight the necessity for Taiwan to manage an intricate web of dangers in order to maintain its sovereignty and stability. The uncertainty surrounding Taiwan's geopolitical standing is important to the country's security issues. PRC "One China" policy opposes Taiwan's sovereignty and wants its reunification under PRC control. The volatility of international recognition complicates matters further, as many countries defer formal diplomatic connections with Taiwan in order to retain relations with the PRC. This geopolitical uncertainty raises the possibility of a PRC military intervention, emphasising the necessity for vigilant monitoring (Magcamit, 2015).

The geographical proximity of Taiwan to the PRC heightens fears of military assault. China's growing military capabilities and provocative manoeuvres, such as naval and aircraft exercises near Taiwan, raise the prospect of war. The Chinese government's determination on ultimate reunification and the incorporation of Taiwan into China's core territorial integrity enhances the spectre of military coercion, necessitating Taiwan's ongoing investment in defence capabilities and foreign allies. Cybersecurity vulnerabilities have arisen as a major security risk for Taiwan in the digital age. The threat of cyber espionage and assaults by state and non-state actors, especially China, jeopardises Taiwan's key infrastructure, national security, and sensitive data. Taiwan's significance in technology and electronics production, as well as the interconnection of global networks, makes it a perfect target for cyber operations that might damage its economy and endanger its national security (Nam, 2020).

Furthermore, the diplomatic isolation of Taiwan as a result of the "One China" policy improves diplomatic concerns. Taiwan's engagement in international forums and organisations is hampered by its lack of official diplomatic recognition, limiting its ability to voice its concerns, contribute to global decision-making, and generate international support. This isolation not only highlights Taiwan's ontological security goals but also the hard balance between preserving its uniqueness and managing a hostile geopolitical situation.

Tsai Ing-Wen's Progressive Policy Agenda

Overview of Tsai Ing-Wen's Leadership and Policy Approach

Tsai Ing-wen's presidency has been marked by a strategic policy approach focused at bolstering Taiwan's ontological security in the face of historical, geopolitical, and security difficulties. Her administration's policies have demonstrated a thorough knowledge of Taiwan's concerns as well as the need to develop a secure and confident national identity. Tsai Ing-wen took power in May 2016, ushering in a major upheaval in Taiwan's political scene. Her chairmanship of the Democratic Progressive Party (DPP) signified a change from the previous administration's attitude to cross-strait ties and global participation. Tsai, Taiwan's first female president provided a distinct approach to administration, emphasising on progressive policies, diplomatic rebalancing, and security preparation (Brînză, 2016).

Tsai focused on defence modernisation and security preparation, recognising Taiwan's security concerns amid global uncertainty. To address fears about foreign threats and strengthen Taiwan's ontological security, investments in domestic defence capabilities and cooperation with major allies like the United States were promoted. Tsai's administration continues to stress Taiwan's active engagement in international affairs. Her government alleviates diplomatic isolation concerns and garners international support through participating in global projects and environmental cooperation. Tsai strengthens Taiwan's ontological security by portraying it as a responsible global actor. Tsai's administration places a premium on preserving Taiwan's democratic ideals and distinct national character. Her administration's support for democratic institutions, human rights, and the rule of law resonates with the public, assuaging concerns about the loss of key principles. This connection reinforces Taiwan's ontological security by portraying it as a beacon of democratic resilience in a volatile political context (Thornton, 2021).

On the other hand, domestic politics will limit her ability to negotiate with China. To begin with, Taiwan is well recognised for having a fragmented national identity. Although the mainstream and tendency is to keep Taiwan and China independent, a small fraction of the population supports Taiwan's eventual unification with China. Despite their modest number, these persons constitute a hurdle to developing agreement among Taiwanese people on Taiwan's policies towards China. Taiwan's democratic growth is a successful example that many nations, including the United States, admire and respect, although it is still a young democracy. Some of Tsai Ing-wen's issues may also come from her party. The DPP is a political party plagued by factionalism. Taiwan independence fundamentalists, who advocate for the establishment of an independent Taiwanese state, are opposed to any policy that may jeopardise Taiwan's sovereignty (Gerber, 2015).

Tsai Ing-wen's leadership and policy trajectory, in conclusion, establish a cohesive narrative of resolving Taiwan's anxieties and building ontological security. During her term, progressive policies, diplomatic realignment, security enhancements, and continued international engagement have all contributed to the development of a confident national identity amid a complicated geopolitical context.

Emphasizing on Democracy, Human Rights, and Social Progress

Tsai Ing-wen prioritised progressive initiatives that resonated with Taiwan's growing ambitions during her first years in office. Healthcare reform, marriage equality, and environmental sustainability were all addressed, displaying a commitment to resolving social well-being and identity fears. Tsai's government took a pragmatic approach to diplomacy as China increased diplomatic efforts to isolate Taiwan globally. During this time, there was increased cooperation with like-minded countries, engagement in global health efforts, and partnerships in regional forums. Such activities attempted to alleviate fears caused by diplomatic isolation and to strengthen Taiwan's ontological security (Lin, 2019: 112).

Taiwan has seen a deliberate effort to reaffirm some core ideals such as democracy, human rights, and social progress under Tsai's leadership, building a society that is not just economically affluent but also socially inclusive and politically robust. Tsai's government recognises that Taiwan's democratic system is more than just a political framework; it is also a source of ontological security. Her policies, which emphasise democratic resilience, have focused on strengthening democratic institutions, increasing openness, and maintaining effective checks and balances. Initiatives like judicial reform and anti-corruption measures have not only strengthened voters' trust in the political system but have also positioned Taiwan as a model for democratic administration in the region. Tsai's government has fought for Taiwan's inclusion in international human rights frameworks, emphasising the country's dedication to universal ideals. Tsai has also emphasised inclusion by advocating for gender equality, LGBTQ+ rights, and indigenous rights. Her administration exhibits a comprehensive approach to human rights by advocating these issues, which connects with Taiwan's varied populace and generates a sense of communal security (Office of the President Republic of China (Taiwan), 2020).

Tsai's government also has undertaken a number of initiatives aimed at enhancing Taiwan's socioeconomic growth. These policies include a wide range of topics, such as healthcare, gender equality, labour rights, social welfare, and education. The overriding objective has been to establish a more fair and inclusive society that addresses the needs of many parts of the people while also promoting a feeling

of social stability. The Long-Term Care 2.0 programme aims to increase and improve long-term care services for the elderly and disabled. Recognising the issues faced by an ageing population, it attempts to improve home-based care, promote community-based services, and offer carer support. Gender equality policies include encouraging women to work, eliminating workplace harassment, and improving maternity and paternity leave regulations (Brown, 2017).

In addition, the government has fought to reduce domestic violence and promote equal pay for equal labour. Policies aimed at empowering youth include attempts to improve vocational education, foster entrepreneurship, and offer assistance to young professionals. The “Youth Action Plan” focuses on providing chances for skill development, innovation, and career growth for young people. Tsai’s government has started projects to improve the availability of social housing and affordable rental choices in order to alleviate housing affordability and homelessness. The goal is to offer secure homes for vulnerable and low-income people and families. The government has tried to improve workers’ rights and protections. Reforms have included initiatives to promote work-life balance, migrant worker treatment, and workplace safety regulations. Tsai’s education policies place a premium on innovation and diversity. Efforts have been undertaken to improve educational quality, modernise curriculum, and provide more support for students with disabilities (Brown, 2017).

Analysing How Tsai Ing-Wen’s Progressive Policies Contributes to Taiwan’s Ontological Security

Along with the reformist foreign policies under the Tsai administration, developments such as the removal of Chiang Kai-shek statues, the construction of 228 Monumental Parks, and the emphasis on the name “Taiwan” on the passport are examples of the reflections of Taiwan’s ontological security in domestic politics. The focus on the Chinese identity-centred state narrative during the KMT period is changing over time with a state autobiographical narrative in which Taiwanese identity is at the centre. The strongest example that can be given to this situation is former President Lee Teng-hui’s request for a referendum to use the name Taiwan instead of the name of the Republic of China (Chen, 2017).

Non-Chinese people/*benshengren* that was seen as a threat to Taiwan’s ontological security during the KMT period officially ceased to be an ontological security problem in the second quarter of the 21st century. Thus, the existence of indigenous peoples in the Taiwanese state narrative was ignored by the KMT administration, but after the Tsai administration’s “official” apology for the first time, it is seen that the Taiwanese state narrative has changed. The “official” apology to the local people regarding human rights shows that the Tsai administration is seriously sensitive to this issue (Office of the President Republic of China (Taiwan), 2016). This issue also shows that Taiwan has a sense of “shame”, as mentioned in the ontological security studies. On the other hand, such an apology is an example of the reshaping of the autobiographical narrative of the state because the state more clearly shows its vision of “others” towards “others” along with the autobiographical narrative. But it should be noted here that with this apology, Taiwan’s diversity has been acknowledged, and thanks to this “divided” “self”, Taiwan has overcome distrust. Taiwan started to give the international world the image of a peaceful country that respects human rights because it built a healthier narrative with its political authority through this policy (Steele, 2008: 3-6). Contrary to the examples of Türkiye and Japan in the literature, on the contrary, Taiwan acknowledges that it has not always pursued good policies in its history and that the state may violate its people’s rights. Turkey and Japan still do not accept the crimes they committed during the war and have a policy of ignoring them (Zarakol, 2010).

However, the Tsai administration interpreted that such a radical decision could leave Taiwan in a difficult situation in relations with the United States and China. The reason why the Tsai administration is so careful about the “independence” referendum or changing the name of the country can be interpreted as focusing on protecting Taiwan’s ontological security as well as prioritizing its physical security. In other words, a solid and logical basis is needed to explain to citizens the military and economic decisions to be taken to ensure Taiwan’s physical security. In this case, the state uses its sovereign authority to develop a narrative that the identity of the state and its citizens is threatened. As a result, in the case of Taiwan case, China’s airspace violations and the constant rhetoric of Taiwan’s “unification” with mainland China create ontological distrust and anxiety for Taiwan (Steele, 2008: 20).

Within the realm of global politics and local governance, the agenda of the Tsai administration has accorded paramount significance to Taiwan. Following its assumption of power, the administration has consistently confronted threefold-equilibrium: diplomatic ties with the United States, engagements with China, and domestic policy imperatives. President Tsai has effectively demonstrated her proclivity for fostering amicable relations with the United States and Western nations, a predisposition bolstered by her educational background. Moreover, she assiduously navigated the intricacies of local politics, notably exemplified by her formal expression of remorse to the indigenous populace a year subsequent to assuming office. However, the dimension of Sino-Taiwanese relations remains rife with uncertainty owing to President Tsai's policy approach, characterized by bedrock of Taiwanese nationalism and a novel interpretation of the 1992 Consensus. Notwithstanding, a modicum of assurance is discernible in the contours of the New Southbound Policy (NSP) crafted by President Tsai's administration. This policy framework serves as a harbinger of economic diversification, envisaging the attenuation of Taiwan's economic reliance on China through a concerted outreach to nations in South and Southeast Asia, thereby cultivating economic entwinements through bilateral agreements (Chin, 2017). Intriguingly, alongside the NSP, there has surfaced a proclivity for cultivating investment-centric accords with the United States, Taiwan's principal trading partner. This pivot illuminates the multifaceted strategies that President Tsai's administration is deploying to fortify Taiwan's economic landscape, juxtaposing both regional diversification and fostering substantive economic engagements with key partners.

In Taiwan, where the democratic political environment is very young, the functionality of institutions beyond identity and security debates is at a much higher level compared to other Asia-Pacific countries. The main factor that has been effective here has been both the struggle of the Taiwanese people in gaining their democratic rights in the historical process and the continuity of the state narrative that ensured the successful progress of the democratic process as of 1996. Although the issue of "continuity", which is at the basis of ontological security, has been interrupted many times in the case of Taiwan, it became systematic and institutionalised in 1996 and continues to progress successfully today despite China's political, economic and military threats. The Tsai administration has neither pursued a rigid independence approach as under Chen Shui-bian, nor has it softened relations with China to the extent of jeopardising Taiwan's economic and political freedom as under Ma Ying-jeuo. Although the Tsai administration's priority in foreign policy has always been to prioritise the security and welfare of the Taiwanese people, the ontological security concerns underlying these policies should not be ignored.

Conclusion

In a rapidly evolving geopolitical landscape, where nations grapple with shifting alliances and complex challenges, the case of Taiwan and President Tsai Ing-wen's leadership serves as a compelling testament to the enduring importance of ontological security. This article has explored the profound impact of Tsai Ing-wen's policies on Taiwan's ontological security, shedding light on the transformative leadership that has fortified the island nation's national identity and stability. Tsai's foreign and internal policies mostly focus on human rights and spreading democratic rights towards the rising authoritarian power of China in the region and these policies are merely based on the understanding of the democratic governance system in Taiwan.

This research explored the specific impact of Tsai Ing-wen's policies on Taiwan's ontological security through an ontological security framework based on leadership studies. Using quantitative research methodology, we analysed Taiwan's relations with regional issues and its international position. Finally, we addressed the important contribution of Tsai's leadership to Taiwan's ontological security, namely the establishment of "continuity" in the conception of identity and the development of policies to ensure that the state narrative is based on a particular conception of identity. Upon exploring the dynamic relationship between leaders, policies, and identity, it becomes evident that Taiwan's ontological security is intricately linked to visionary leadership.

The findings of this study unequivocally illustrate that Tsai Ing-wen's progressive approach, characterized by a staunch commitment to asserting Taiwan's importance geopolitical place, fostering democratic values, and enhancing international engagement, has had a profound and positive impact. It has not only strengthened Taiwan's sense of self but has also fortified its position as a vibrant and

resilient democracy in the face of external pressures. During her time as President, Tsai Ing-wen has shown that prioritizing national identity and stability can be a powerful tool in shaping a country's future amidst the difficult geopolitical tensions of the New Cold War between competing global powers. This research provides important information on the concept of ontological security in Taiwan's political environment. Despite the current uncertain times, Taiwan serves as a great example of how effective leadership, policies, and identity can work together to maintain a nation's ontological security amidst a constantly evolving world.

References

- Brînză, A. (2016). "Tsai Ing-wen: A New Type of Female Leader in Asia", <https://thediplomat.com/2016/05/tsai-ing-wen-a-new-type-of-female-leader-in-asia> (23 July 2023).
- Brown, D. G. (2017). "Governing Taiwan is not easy: President Tsai Ing-wen's first year", <https://www.brookings.edu/articles/governing-taiwan-is-not-easy-president-tsai-ing-wens-first-year> (25 July 2023).
- Cabestan, J. P. (2005). "Specificities and Limits of Taiwanese Nationalism". *China Perspectives*, 120-138.
- Chang, B. Y. (2015). *Place, Identity, and National Imagination in Post-War Taiwan*. New York: Routledge.
- Chen, W. H. (2017). "Taiwanese Identity Crucial to Facing Threat", www.taipeitimes.com/News/front/archives/2017/10/05/2003679745 (16 August 2023).
- Chin, H. W. (2017). "The DPP Must Implement The Law", www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2017/12/13/2003683875 (16 August 2023).
- Ching, L. T. (2001). *Becoming Japanese: Colonial Taiwan and Politics of Identity Formation*. Berkeley: University of California Press.
- Dreyer, J. T., & deLisle, J. (2021). "Taiwan's Culture Wars from "Re-China-ization" to "Taiwan-ization" and Beyond: President Tsai Ing-Wen's Cultural Policy in Long-Term Perspective". *S. Fang-Long, Taiwan in the Era of Tsai Ing-Wen: Changes and Challenges*, 284-311. London and New York: Routledge.
- Gerber, A. (2015). "Mayor Ko Says, 'One China' Comments Out of Context", <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2015/04/01/2003614876> (23 July 2023).
- Hao, Z. (2016). *Whither Taiwan and Mainland China*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Lin, G. (2019). *Taiwan's Party Politics and Cross-Strait Relations in Evolution (2008–2018)*. Singapore: Palgrave Macmillan.
- Magcamit, M. I. (2015). "Games, Changes and Fears: Exploring Taiwan's Cross-Strait Dilemma in the Twenty-First Century". *Journal of Asian Security and International Affairs*, 92-115.
- Mitzen, J. (2006). "Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma". *European Journal of International Relations*. 12 (3), 341-370.
- Nam, K. K. (2020). "U.S. Strategy and Role in Cross-Strait Relations: Focusing on U.S.-Taiwan Relations". *The Journal of East Asian Affairs*, 155-176.
- Office of the President Republic of China (Taiwan). (2016). "President Tsai Apologizes to Indigenous Peoples on Behalf of Government", <https://english.president.gov.tw/NEWS/4950> (24 July 2023).
- Office of the President Republic of China (Taiwan). (2020). "President Tsai Addresses Copenhagen Democracy Summit Via Video", <https://english.president.gov.tw/NEWS/6010?> (24 July 2023).
- Rawnsley, G. D. (2000). *Taiwan's Informal Diplomacy and Propaganda*. London: Palgrave Macmillan.
- Reinsch, W. A. (2022). "Why Taiwan Matters- From an Economic Perspective", <https://www.csis.org/analysis/why-taiwan-matters-economic-perspective> (16 August 2023).

Rumelili, B. (2020). "Integrating Anxiety into International Relations Theory: Hobbes, Existentialism, and Ontological Security". *International Theory*. (12), 257-272.

Steele, B. J. (2008). *Ontological Security in International Relations: Self-identity and The IR State*. London and New York: Routledge.

Subotić, J. (2016). "Narrative, Ontological Security, and Foreign Policy Change". *Foreign Policy Analysis*, 610-627.

Thornton, S. A. (2021). "Leaders To Watch: Tsai Ing-wen", <https://www.ispionline.it/en/publication/leaders-watch-tsai-ing-wen-32677> (23 July 2023).

Zarakol, A. (2010). "Ontological (In)security and State Denial of Historical Crimes: Turkey and Japan". *International Relations*, 3-23.

CONTRIBUTION LEVELS OF THE AUTHORS: First Author 100%.

ETHICS COMMISSION APPROVAL: There is no need for ethics commission approval in the study.

FINANCIAL SUPPORT: No financial support was received in the study.

CONFLICT OF INTEREST: There is no potential conflict of interest in the study.

COPYRIGHT AND SIMILARITY REPORT: The authors own the copyright of their works published in the journal; the similarity report of the study has been received.

COMPLIANCE WITH SCIENTIFIC AND ETHICAL PRINCIPLES: It has been declared that scientific and ethical principles have been followed during the preparation of this study and all studies used are stated under the heading "References".

Baba, M. C. (2023). "Pakistan". *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 227-232.

Tanıtım Yazısı

ÜLKE TANITIMI
COUNTRY PRESENTATION

PAKİSTAN*

Pakistan

Hazırlayan: Mert Can BABA**

* Geliş Tarihi / Received: 13.12.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 23.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1404583>

** Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Ana Bilim Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, mertcbaba@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1270-4078>

Pakistan adıyla bilinen ve Güney Asya'da yer alan ülkenin tam adı Pakistan İslam Cumhuriyeti'dir. Pakistan, kelime manası olarak *temiz ülke* anlamına gelmektedir ve kurulacak devletin varsayılan eyaletlerinin baş harflerinden türetilmiştir (Pencap, Afgan (Kuzeybatı Serhad eyaleti), Keşmir, Sind ve son olarak Belucistan'ın son eki). Ülkenin İngilizce ve Urduca olmak üzere iki resmî dili vardır. Resmî tüm işlerde İngilizce kullanılırken, Urduca ise ulusal dil olarak kabul edilmekte ve halk arasında konuşulmaktadır. İngilizce ve Urducaya ek olarak Pencabi, Sindhi, Seraiki, Peştuca ve Beluci dilleri de Pakistan'da konuşulan diller arasındadır. 881.913 km² yüzölçümüne sahip olan Pakistan İslam Cumhuriyeti'nin başkenti İslamabad'tır. İslamabad'ın nüfusu yaklaşık olarak 1.1 milyon kadardır. Karaçi, Lahor, Gujranvala, Peşaver, Hidereabad ve Faysalabad ise diğer önemli Pakistan şehirleri olarak bilinmektedir. Yönetim şekli Federal Parlamenter Anayasal Cumhuriyet olan Pakistan'ın mevcut Devlet Başkanı Arif Alvi'dir. Pakistan Parlamentosu 342 üyeden oluşan Ulusal Meclis ile birlikte 104 üyesi bulunan bir senatodan oluşturulmuştur. Buna ek olarak her eyaletin yerel olarak seçimler vasıtasıyla göreve getirdiği milletvekillerinden oluşan Eyalet Meclisi vardır. Yine her bir eyaletin kendi Eyalet Başbakanı ve merkezî yönetim tarafından atanan ve merkezî yönetimi temsil eden bir Eyalet Valisi bulunmaktadır.

Bir Güney Asya devleti olan Pakistan'ın güney sınırında Hint Okyanusu, doğusunda Hindistan, batısı ve kuzeyinde Afganistan ve güneybatısında ise İran yer almaktadır. Hindistan ile 3190 km, Afganistan ile 2670 km, İran ile 959 km, Çin ile 438 km sınırı olan ülkenin Umman Denizi ile kıyı şeridi ise 1046 km uzunluğundadır. Güney kesimlerinde yarı tropikal bir iklim, iç ve yüksek kesimlerinde ise karasal iklim hüküm sürmektedir.

Devletin resmî para birimi Pakistan Rupisi (PKR)'dir. Pakistan'da ortalama yaşam süresi 67,3 yıl ve okuma-yazma oranı %5,9 olarak kabul edilmektedir.

Tarihçe

Pakistan'ın 1947'den önceki tarihi Hindistan ile ortak kabul edilmektedir. İngilizlerin sömürge İmparatorluğu olarak bilinen Britanya döneminde Hindistan'ın sınırları içerisinde yaşayan Müslümanlar, bağımsız bir devlet kurma arayışına girişmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından İngiltere'de iktidara gelen İşçi Partisi, artan kamuoyu baskısı sebebiyle Hindistan'dan çekilme kararını açıklamıştır. Bölge Genel Valisi Lord Mountbatten, İngiltere'nin çekilme kararından sonra bölgede Doğu ve Batı Pakistan olmak üzere iki bölgeyi bir devlet kurulması planını açıklamıştır. Bu plan hem Hindular hem de Müslümanlar tarafından kabul görmüştür. 19 Temmuz 1947 tarihine gelindiğinde İngiltere Parlamentosu bu planı onaylamış ve 14 Ağustos 1947'de bu tasarı fiilen uygulanmaya başlamıştır. Pakistan ilk yıllarında Doğu Pakistan ve Batı Pakistan adında bölgede iki ayrı devlet hüküm sürse de 1971 Aralık ayında Doğu Pakistan, Batı Pakistan'dan ayrılmış ve Bangladeş adıyla ayrı bir devlet haline gelmiştir.

Pakistan'ın kurucu Genel Başkanı Muhammed Ali Cinnah'ın 1948'de vefat etmesi üzerine ülkede siyasi karışıklıklar baş göstermiş ve ülkenin anayasasının oluşturulması Şubat 1956 tarihine kadar askıda kalmıştır. 1956 yılında oluşturulan ilk anayasayla birlikte devletin adı Pakistan İslam Cumhuriyeti olarak kabul edilmiştir. 1958 yılına gelindiğinde Devlet Başkanı İskender Mirza, sıkıyönetim ilan ederek siyasi partileri kapatmış ve Anayasayı yürürlükten kaldırmıştır. İskender Mirza tarafından Başbakanlık görevine getirilen General Eyüp Han, 1958 yılı Ekim ayında yaptığı darbeyle İskender Mirza'nın yerine Devlet Başkanı olmuş ve 10 yıl boyunca ülkeyi askerî rejimle yönetmiştir. Bu süreçte devletin adı Pakistan olarak değiştirilmiş olsa da 1973'te yürürlüğe giren yeni Anayasayla devletin adı yeniden Pakistan İslam Cumhuriyeti olarak kabul edilmiştir.

Eyüp Han'dan sonra göreve gelen Yahya Han Döneminde de karışıklıklar sürmüş ve Bangladeş'in bağımsızlığını ilan etmesi de bu döneme tekabül etmiştir. Yahya Han'dan sonra sol politikalarla gündeme gelen Zülfikar Ali Butto yönetimi ele almıştır. Ancak 1977 seçimlerinde yaşanan karışıklıklar neticesinde yine bir darbe ile bu sefer Muhammed Ziyaülhak yönetime el koymuştur. Darbenin ardından Butto 1979 yılında idam edilmiş ve bu dönemde İslamlaşma politikalarına hız verilmiştir.

1990'lı yıllara gelindiğinde Benazir Butto ve Navaz Şerif siyasette ön plana çıkmışsalar da yönetimleri görevden alma veya istifalardan dolayı uzun sürmemiştir. Her iki lider de yurtdışına sürgüne gönderilirken ülkede istikrar sağlanamamıştır. Tüm bunların neticesinde 1999'da ülkede yeniden bir darbe yaşanmış ve Pervez Müşerref 2008 yılına kadar yönetimde kalmıştır. Pervez Müşerref 2013

yılındaki seçimleri kazanarak iktidarda kalmış olsa da 2017 yılında görevden uzaklaştırılmış ve İmrah Han Başbakan seçilmiştir. Son olarak 13 Ağustos 2023 seçimlerinde Anvarul Hak Kakar Başbakan seçilmiş ve günümüzde de görevini sürdürmeye devam etmektedir. Pakistan'ın Cumhurbaşkanlığı görevini ise 9 Eylül 2018 tarihinden itibaren Arif Alvi sürdürmektedir.

Coğrafya ve İklim

Etrafı dağlarla çevrili bir coğrafi konumda yer alan Pakistan'ın kuzeyinde Hindikuş, Karakurum ve Himalaya Dağları yer almaktadır. Bu dağların zirve noktaları yer yer 7000 metrenin üzerine çıkmaktadır. Ülkenin batı bölümündeki dağlar orta yükseklikte olmakta birlikte Afganistan ile ulaşımı sağlayan Hayber Geçidi de burada yer almaktadır. Ülkenin güneybatısında yer alan Belüçistan Bölgesi ise çöl ve yarı çöl özelliği gösteren bir plato şeklindedir. Başkent İslamabad ve Umman Denizi arasında kalan ovalık bölge ülke yüzölçümü olan 881.913 km² alanın yaklaşık olarak üçü ikisini oluşturmaktadır. Pakistan'ın güneydoğusundaki Hindistan sınırında Tar Çölü yer alırken, ülkenin en önemli tarım ve yerleşim merkezi de İndus Nehri'nin geçtiği Pencap Ovası'dır. Tarım ülkesi olan Pakistan'ın tarım alanlarının önemli bir kısmı İndus Nehri'nin suladığı ovalardır. Buralarda çoğunlukla çeltik, buğday ve pamuk yetiştirilmektedir. Bunlara ek olarak tütün, hurma, şeker kamışı ve turuncgiller de Pakistan'ın tarım ürünleri arasında yer almaktadır.

Pakistan'ın doğu kesimlerinde Pencap Tip olarak adlandırılan ve yaz ayları yağışlı geçen muson iklimi, batı kesimlerinde kışları yağışlı geçen karasal iklim ve güney kesimlerinde ise tropikal iklim görülmektedir. Genelde kurak bir ülke olan Pakistan'ın yağış miktarı ovalarda (150mm) ve dağlarda (1500mm) büyük farklılıklar göstermektedir. Ülkenin %4,6'sını kapsayan ormanlık alan ise kuzeyde bulunan dağların yamaçlarında yer almaktadır. Ülkeyi boydan boya geçerek Umman Denizi'ne dökülen İndus Nehri sulama ve üzerine kurulan barajlar vasıtasıyla enerji üretimine ek olarak ulaşım amaçlı da kullanılmaktadır.

Nüfus

2023 IMF tahminlerine göre Pakistan'ın nüfusu 231.532.000 olarak öngörülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı'nın 2023 verilerine göre dünyanın en kalabalık ülkeleri sıralamasında dokuzunca sırada yer alan Pakistan'ın nüfus artış hızı aile planlama programlarının da desteğiyle 1980'li yıllarda %3 iken 2006 yılında %2'ye düşürülmüştür. Pakistan'daki son nüfus sayımı 1988 yılında yapıldığından dolayı nüfus hakkındaki rakamların kesinliği yoktur. Pakistan nüfusunun %28'ini çalışabilir işgücü oluştururken, çalışan nüfusun %50'si tarım, %18'i imalat ve %17'si de ticaret sektöründe yer almaktadır. Bununla birlikte Pakistan'daki işsizlik oranı kırsalda %6 civarındayken bu oran kentlerde %9'a ulaşmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı'nın verilerine göre ülke nüfusunun %12'si yoksulluk sınırının altındayken, %50'sinin de yoksulluk sınırında yaşadığı tahmin edilmektedir. Yurtdışında ise yaklaşık 9 milyon Pakistanlı işçi olduğu düşünülmektedir. Pakistan İslam Cumhuriyeti, Endonezya'nın ardından dünyada en fazla Müslüman'ın yaşadığı ülke konumundadır. Pakistan'ın etnik yapısı %45 Pencabi, %15 Peştun, %15 Sindhi, %10 Seraik, %8 Muhacir (kuruluş safhasında Hindistan'dan göç eden ve Urduca konuşan Müslüman kesim), %4 Beluci ve %3 diğer unsurlardan oluşmaktadır.

Ekonomi

Tarıma elverişli toprakları, genç nüfusu, ticaret koridoru üzerinde bir geçiş noktası olması gibi birçok avantaja sahip olan Pakistan; istikrarsızlık, sınır problemleri, Afganistan'ın işgalinin olumsuz etkileri, iç sorunlar gibi meseleler yüzünden sahip olduğu avantajları kullanamamaktadır ve potansiyel ekonomi gücüne erişememiş halde bulunmaktadır.

Pakistan ekonomisinde gayri safi yurt içi hasılanın yaklaşık olarak %21'ini oluşturan tarım sektörü büyük paya sahiptir. Pakistan'ın temel tarım ürünleri; buğday, pirinç, şeker kamışı, mısır ve pamuktur. Endüstriyel büyümede ise en büyük rol tekstil sektöründedir. Pamuk ve yün dokumacılığı, deri mamulleri, hazır giyim sanayi, çimento, şeker, sağlık ürünleri ve meşrubat vb. ürünler Pakistan'ın endüstri ürünlerinin temelini oluşturmaktadır. Buna ek olarak kimyasal madde üretimi konusunda da önemli gelişmeler yaşanmaktadır.

Pakistan'ın toplam ihracatı 2020-2021 verilerine göre 25,3 milyar dolar, toplam ithalatı 44,5 milyar dolar (2020-2021), toplam döviz rezervi 19 milyar dolar (Mart 2022) civarındadır. Pakistan'ın en fazla ithalat yaptığı ülkeler: Çin, Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya, Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan ve Katar; en fazla ihracat yaptığı ülkeler ise Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya, Hollanda ve Afganistan'dır.

Pakistan yer altı kaynakları bakımından zengin sayılabilecek bir ülkedir. Belucistan'da doğal gaz rezervleri yer alırken buna ek olarak az miktarda petrol, demir, bakır, kireçtaşı, tuz ve düşük kalitede kömür rezervi vardır. Ancak rezerv bölgelerinde Pakistan Hükümeti kontrolü sağlayamadığı için yerel aşiretler bölgedeki doğal gaz rezervlerinden hak istemektedirler. Bölgede faaliyet gösteren yabancı sermayeye ait şirketler de Marri ve Bugti gibi aşiretlerin faaliyetleri sebebiyle birtakım sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca Belucistan'daki doğal gaz rezervlerinin taşınmasında kullanılan boru hatlarında ve ülke genelindeki enerji kesintileri sebebiyle sıklıkla sorunlar yaşanmaktadır.

Keşmir Sorunu

1947 yılında bağımsız bir devlet haline gelen Pakistan, kısa tarihi boyunca büyük sorunlarla mücadele etmek zorunda kalan bir ülke olarak göze çarpmaktadır. İstikrarlı bir süreç yaşayamayan Pakistan, kuruluşundan bu yana darbeler, suikastlar, sınır çatışmaları, askerî yönetimler, terör ve göçmen sorunlarıyla mücadele etmiştir. En şiddetli sorunu ise bir sınır problemi olarak görünen Keşmir Bölgesi hâkimiyeti sorunudur.

Keşmir adıyla bilinen Camnu ve Keşmir Bölgesi, İngiltere'nin Hindistan coğrafyasından çekilmesinden sonra Hindistan ve Pakistan arasında büyük bir sorun haline gelen bölgenin adıdır. Asya'nın merkezinde yer alan bu bölge "Asya'nın Kalbi" olarak da bilinmektedir. Hindistan ve Pakistan arasında süregelen bu sorunun temeli 1819 yılında Sihlerin bölgeyi ele geçirmesiyle başlamıştır. Bu dönemden itibaren sürekli bir rekabet bölgesi haline gelen Keşmir, İngiltere'nin sömürge faaliyetlerinin

bölgede görünürde bitmesinin akabinde 1947 yılında bölgede iki bağımsız devletin meydana gelmesinden sonra daha büyük bir sorun haline gelmiştir. Halkının çoğunluğu Müslüman olan bu bölge Hindistan ve Pakistan'ın kurulduğu dönemde bağımsız bir bölge olarak kalsa da daha sonra İngiltere'nin bölgeye müdahalesiyle Hindistan'a bağlı bir eyalet statüsünde kazanmıştır. İngiltere bölgeye istediği ülkeye bağlanma imkânı sunmuştur. Halk Pakistan'a katılmayı istemiş; ancak dönemin Prensi Maharaja Hari Singh Hindistan'a katılma kararı almıştır. İki ülkenin de birbirlerine karşı toprak kaybettiklerini düşünmesi, yıllardır süregelen çatışmaları da beraberinde getirmiştir. Keşmir hâkimiyeti için İlki 1947, ikincisi 1965 ve üçüncüsü 1999 yıllarında olmak üzere üç büyük savaş meydana gelmiştir.

Nüfusunun önemli bir çoğunluğu Müslüman olan bu bölge (%85) Pakistan'ın bir parçası gibi görünüyorsa da kontrolü Hindistan'da kalmıştır. Nüfus ve coğrafi bakımdan Pakistan'a daha yakın olarak görünen Keşmir bölgesi, azınlık olan Hinduların, Hindistan tarafından desteklenmesiyle çözüm bulunamayan bir sorun haline gelmiştir. Konunun Hindistan tarafından Birleşmiş Milletler'e taşınmasına rağmen çözülememesi bölgenin jeostratejik öneminden ileri gelmektedir. Pakistan ve Çin arasındaki Karakorum Geçidi, Keşmir'in kuzeyinden geçerek Çin ve Pakistan arasında bir köprü vazifesi görürken aynı zamanda Hindistan'ı da Orta Asya, Hazar Denizi ve dolayısıyla Avrupa'ya bağlayan önemli bir bölgedir. Bölgenin Pakistan için bir diğer önemi ise Keşmir'den çıkan ya da Hindistan'dan başlayıp Keşmir üzerinden Pakistan'a gelen su kaynaklarıdır. Bahsedilen su kaynakları Pakistan'da yaklaşık olarak 83 milyon dönümlük bir alanın su ihtiyacını karşılamaktadır.

1948 yılında Hindistan'ın Birleşmiş Milletlere müracaatıyla uluslararası bir mesele haline gelen Keşmir Sorunu, ulusal ve uluslararası menfaatleri doğrultusunda büyük güç kabul edilen devletleri de konuyla doğrudan ilgilenmeye sevk etmiştir. İngiltere, Rusya, ABD ve Çin'de çıkarları doğrultusunda Keşmir Sorunu ile alakadar olmaktadır. Özellikle 1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti, 1950 yılında Tibet'in kadim Çin'e ait olduğu fikrinden hareketle bahsi geçen bölgeyi işgal etmiştir. Bu durum sonucu Hindistan ile Çin ilişkileri de bozulmuştur. Dönemin Hindistan Başbakanı Nehru'nun öncülüğünde bu gerginlik çözüme kavuşturulsa da Hindistan'ın Çin ile çatışmaya girmemesinin asıl sebebi Keşmir sorununda Çin'i kendi tarafına çekmek ve olası Çin-Pakistan yakınlaşmasının önüne geçme stratejisidir.

1959' da Dalay Lama'nın Tibet'ten kaçarak Hindistan topraklarında Tibet Hükümeti kurması Çin ve Hindistan ilişkilerinin yeniden bozulmasına ve çatışmalar yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Pakistan-Çin ilişkileri ise 1963'te yapılan anlaşma ile McMahon sınırlarının belirlenmesinden sonra ülkeler arası stratejik ortaklık temelleri atılmış ve ilişkiler olumlu yönde geliştirilmeye devam etmiştir.

Pakistan'ın Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

Pakistan İslam Cumhuriyeti'nin üyesi bulunduğu başlıca uluslararası kuruluşlar: Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), Asya Kalkınma Bankası (ADB), Gelişen Sekiz Ülke Teşkilatı (D-8), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), İngiliz Uluslar Topluluğu, Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı (SAARC), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Şanghay İşbirliği Örgütü / Gözlemci Üye (ŞİÖ), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği / Diyalog Ortağı (ASEAN), Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)'dür.

Türkiye-Pakistan İlişkileri

Türkiye ve Pakistan arasındaki ilişkiler, Pakistan'ın kurulduğu 14 Ağustos 1947 yılına dayanmaktadır. Genel olarak ilişkiler dostluk ve kardeşlik çerçevesinde sürdürülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin verdiği bağımsızlık mücadelesinde büyük destek sağlayan Pakistan, Türkiye'nin bu mücadelesinden etkilenmiş ve hatta kendi bağımsızlık mücadelesine ilham kaynağı yapmıştır. Pakistan ve Türkiye arasındaki ilişkiler Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyinden (2009), Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) derecesine yükseltilmiştir. Ülkeler arasında üst düzey ziyaretler sürdürülmüş ve ilişkilere kurumsal bir kimlik kazandırılmıştır.

Türkiye-Azerbaycan-Pakistan Üçlü Dışişleri Bakanları Toplantısının ilki Bakü'de 2017 yılında düzenlenmiş, ikinci toplantı ise İslamabad'da 13 Ocak 2021 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda alınan kararlar neticesinde işbirliği olanaklarının artırılması ve bölgesel ilişkilerin geliştirilmesi gagesiyle İslamabad Deklarasyonu imzalanmıştır.

Türkiye ve Pakistan arasındaki dostane ilişkiler uluslararası konular ve seçimlerde geleneksel olarak karşılıklı destek şeklindedir. Türkiye'nin Müslüman ülkeler arasındaki en önemli müttefiki olarak Pakistan göze çarpmaktadır. Ancak ekonomik ilişkilerimiz siyasi ilişkilerimiz kadar gelişmiş düzeyde değildir. Yaklaşık 150 milyon dolarlık ithalatımız karşısında ihracatımız 50 milyon dolar civarındadır.

Pakistan ile Türkiye arasındaki ticaret ağında Türkiye'nin ithal ettiği başlıca ürünler; pamuk dokuma kumaşlar, giyim eşyaları ve aksesuarlar, sentetik organik renklendirici ürünler, PVC ve kauçuk temelli lastiklerdir. Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerde ise pamuk, tekstil malzemeleri, temel sanayi malzemeleri, kimyasal maddeler ve kimyasal ürünlerle birlikte metal eşyalardan ibarettir.

Pakistan'da toplamda 17 adet Türk sermayeli firma faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu Türk firmaların en çok yatırım yaptığı sektörler ise enerji, altyapı projeleri, finans ve müteahhitlik sektöründedir. Türkiye'de ise 233 adet Pakistan sermayeli firma yer almaktadır. Pakistan'ın Türkiye'deki toplam yatırımları 691 milyon dolar civarındadır. Bu firmalar otomotiv, makine, ticaret, elektronik, telekomünikasyon, ticaret ve bankacılık sektörlerinde yoğunlaşmıştır.

Kaynaklar

Çamkerten, İ. (2021). "Pakistan Devleti'nin Uluslaşma Süreci ve Kimlik İnşası". *Academic Social Studies*. 5 (16), 225-233.

Çetinkaya, G. (2015). "Geçmişten Geleceğe Türkiye Pakistan İlişkileri". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3 (14), 472-474.

Eryüksel, A. (2017). "Hindistan Alt Kıtası'nda Pakistan ile Hindistan Arasında Kanayan Bir Yara: Keşmir". *Doğu Araştırmaları*. 17, 47-56.

Geçmişten Bugüne Pakistan Dosyası, <https://www.mepanews.com/gecmisten-bugune-pakistan-dosyasi-47902h.htm> (e.t.: 08 Aralık, 2023).

Güner, İ.; Özcan, A.; Birişik, A. (2007). "Pakistan". *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 34/146-153.

İnsamer Ülke Profili Pakistan, <https://www.mepanews.com/gecmisten-bugune-pakistan-dosyasi-47902h.htm> (e.t.: 08 Aralık, 2023).

İzmir, B. (2023). "Bölünmenin Gölgesinde Bir Zafer: Türkiye'nin Hindistan-Pakistan Ayrılığına ve Pakistan'ın Kurulmasına Yönelik Tutumu". *Atatürk Yolu Dergisi*. (72), 185-199.

Karakaya, İ. ve Nazarı, M. İ. (2023). "Hindistan-Pakistan Çatışmasında Keşmir Sorunu". *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*. 7 (3), 1-22.

Kıranşan, Ç. (2021). "Pakistan'ın Adı ve Kuruluşunda Çavdheri Rahmet Ali ve Bildirisinin Önemi". *Tarih Araştırmaları Dergisi*. 40 (70), 362-381.

Pakistan Ülke Profili. (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü.

Pakistan'ın Ekonomisi, <https://www.mfa.gov.tr/pakistan-ekonomisi.tr.mfa> (e.t.: 07 Aralık, 2023).

Şahbaz, D. (2019). *İki Ulus Teorisi Işığında Pakistan'ın Kuruluşu ve Bir Sorunsal Olarak Keşmir*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

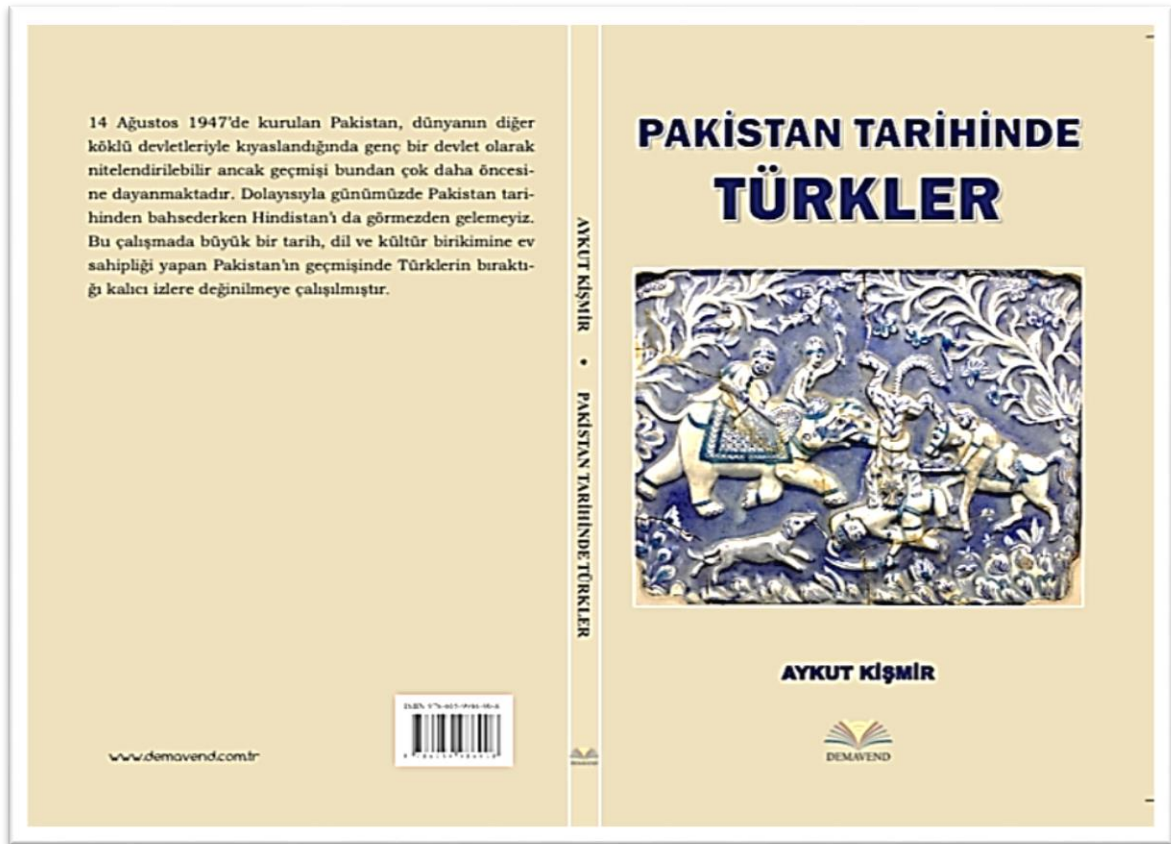
Şimşir, B. N. (1958). "Pakistan Devletinin Kuruluşu". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 13 (4), 128-179.

Türkiye-Pakistan İkili İlişkileri, <https://islamabad-be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/351926> (e.t.: 06 Aralık, 2023).

Akyıldız, G. (2023). “Pakistan Tarihinde Türkler Adlı Eser”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 233-236.

Tanıtım Yazısı

KİTAP TANITIMI
BOOK INTRODUCTION

“PAKİSTAN TARİHİNDE TÜRKLER” ADLI ESER*

The Book Named “Turks in the History of Pakistan”

Hazırlayan: Gülfem AKYILDIZ**

* Geliş Tarihi / Received: 16.12.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 27.12.2023. <https://doi.org/10.58640/asyar.1405770>

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Urdu Dili ve Edebiyatı ABD, gulfemakyildiz@gmail.com, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-0856-4030>

Pakistan Tarihinde Türkler, isimli eserin yazarı Aykut KİŞMİR'dir. Demavend Yayınevi tarafından 2019 yılında basılmıştır.

14 Ağustos 1947'de kurulan Pakistan, dünyanın diğer köklü devletleriyle karşılaştırıldığında genç bir devlet olarak değerlendirilebilir; fakat Pakistan'ın tarihi bundan çok daha öncesine dayanmaktadır. Dolayısıyla günümüzde Pakistan tarihi hakkında düşüncelerimizi ifade ederken Hindistan'ı görmezden gelemeyiz. "Pakistan Tarihinde Türkler" adlı bu eserde; büyük bir tarih, dil ve kültür birikimine ev sahipliği yapan Pakistan tarihinde Türklerin bıraktığı kalıcı izlere değinilmeye çalışılmıştır. Hindistan Müslümanları uzun yıllar Arap, İran ve özellikle de Türk kültür ve medeniyetlerinin etkisi altında kalmışlardır. Hint Müslümanlarının Türklerle kurduğu tarihî bağların çok eskilere dayandığı söylenebilir. Karşılıklı etkileşimler, 712 yılında Muhammed Bin Kasım'ın Sindh'i fethetmesiyle başlar.

Türkler, günümüz Afganistan ve Hindistan Yarımadasının tamamını içine alan coğrafi bölge üzerinde çeşitli devletler kurmuşlar ve uzun yıllar buralarda hüküm sürmüşlerdir. Türklerin bu bölgelerdeki hâkimiyetleri ile Türk kültürünün etkileri de geniş ölçüde hissedilmiştir. Hint-Pakistan Yarımadası ve civarında kendi köklü medeniyetlerinden başka, geniş ölçüde İslamiyet'i de beraberinde getiren Türkler olmuştur. Bu bakımdan Hint-Pakistan Yarımadası tarihini, Türk tarihi açısından incelemek hiç de yanlış olmaz. Tarihî ve kültürel münasebetler bakımından Türklerle kaynaşmış olan bu bölgelerdeki insanların üzerinde Türklerin olumlu etkilerini görebilmek mümkündür.

Orta Asya'da 8. ve 9. Yüzyıllarda Türkler, İslamiyet ile tanıştıktan sonra İslam kültürünü kendileri ve gelenekleriyle birleştirerek yaşamlarına yansıtırlar. Türklerin askerî üstünlüğü, liderlik özellikleri, keskin zekâ ve azimleriyle, İslam Devletinde hızla yükseldikleri görülmektedir. Böylece İslam Devletinin sınırları hızla genişler. Türkistan'da büyük ölçüde kabul gören Türk-İslam sentezi 10. Yüzyılda Türklerin Orta Asya ve Afganistan'da kurdukları egemenlikleri de beraberinde getirir (Bayur, 1987: 127-128). Bu bağlamda, günümüz Afganistan, Pakistan ve Hindistan Devletlerinin şekillenmelerinde Türklerin büyük payının olduğunu söyleyebiliriz.

10. ve 11. Yüzyıllar arasında Hindistan'a gelen Türkler Hindistan'ın kuzeyinde Gazne Devletini kurar. Türk soyundan gelen yöneticilerin Hindistan'daki hâkimiyeti Gazne Devleti'nin kurulmasıyla birlikte daha da güçlenir ve Müslüman Türk kültürünün etkisi bölge üzerinde hızla yayılır. Böylece Türkistan'dan gelen bazı kuvvetler için Hindistan cazibeli bir yurt olarak değerlendirilir. Böylelikle Hindistan'ın kuzeyi 10. Yüzyıldan itibaren kuzeyden gelen savaşçıların egemenliğine tanık olur. Gazneli Devleti, 997'den 1186'ya kadar Hindistan'ın kuzeyinde hüküm sürer (Bajwa, 2012: 17). Gazneli Devleti'nde öne çıkan en büyük lider Gazneli Mahmut'tur. Gazneli Mahmut, Hindistan'a düzenlediği on yedi seferle devletin gücüne güç katar. 1186 yılında Gazneli Devleti yıkıldıktan sonra, Hindistan'da kuzeyde ve güneyde pek çok sultanlık varlığını sürdürmeye devam eder. Bu sultanlıklar arasında en önemlilerinden birisi de Kutbeddîn Aybeg önderliğinde kurulan Delhi Türk Sultanlığı'dır. Aybeg'in halefleri 1290 yılına kadar iktidarda yer alırlar (Ahmed 2002: 27).

Delhi şehri Hindistan Alt-Kıta'sında Türk hâkimiyeti için önemli bir yerleşim merkezi olarak bilinmektedir. Şehrin adı "Müslüman Hindistan tarihçilerinin eserlerinde "Dihli" şeklinde geçmektedir" (Kortel 2006: 3). Urdu edebiyatında da özellikle Mir Taki Mir ve Mirza Esedullah Han Galib'in gazellerinde Delhi için "Dilli" denildiği de görülmektedir. دلی (Dilli) kelimesinin Urdu dilindeki sözlük anlamında Delhi şehri karşılığı verilmektedir. دہلی (Bkz. Urdu Firuz-ul Lügat 2012: 278). Delhi'nin 1192 Hindulara karşı kazanılan Tarâin zaferinden sonra Kutbeddîn Aybeg tarafından fethedildiğini ve merkez seçildiğini söyleyebiliriz (Kortel 2006: 87). Kutbeddîn Aybeg'in askerî başarılarının yanında Delhi'de mimari yapılanmaya da önem verdiği görülür. Örneğin günümüz Delhi'sinin öne çıkan turistik yerlerinden biri olan Qutb Minar, (Kutub Minaresi/ Kutbeddîn Minaresi) Sultan Aybeg zamanında zafer anıtı olarak inşa edilmeye başlanmıştır; ancak inşaatın bitimine Aybeg'in ömrü yetmez ve minare, Aybeg'in halefleri tarafından tamamlanır. Kutbeddîn Aybeg 1210 yılında polo pony/çukan/çevgan oynarken attan düşerek ölür ve yerine damadı Sultan İltutmuş geçer (Bajwa 2012: 21).

13. Yüzyılda Delhi Türk Sultanlığının devlet olarak bilinip tanınmasında ve Hindistan Alt-Kıtası'nın tarihinde yer edinmesinde Sultan İltutmuş'un önemli katkısı bulunmaktadır. İltutmuş, en büyük başarılarından birini Moğollar karşısında göstermiştir. 1221 yılında Cengiz Han liderliğindeki Moğollar'ın İndus Vadisi'ne ulaştıklarında diplomatik becerileri sayesinde Delhi'nin işgalini önleyebilmiştir (Bajwa 2012: 21). İl-Tutmuş bu başarısının ardından 1229 yılına kadar hükmettiği

topraklarda kendisine karşı bağımsızlığını ilan etmek isteyen isyancı hanedan üyeleri, valiler ve diğer hasımlarıyla uğraşmıştır. Daha sonra 1229 yılında Bağdat Halifesi’nin elçileri Hindistan Alt-Kıta’sındaki başarıları ve hizmetlerinden ötürü İltutmuş’a hilat ve ferman getirirler. Böylelikle İltutmuş, halife tarafından Hindistan Sultanı ve ele geçirdiği yerlerin hükümdarı olarak tanınmış olur (Bayur, 1987: 280).

Bunun sonucunda Hindistan’da Türk etkisi ve Türk yönetim unsurları iyice pekişir. Bu imparatorluk döneminde devletin başına geçen padişahlar ve onların alt kademesinde bulunan yöneticiler ve askerler sayesinde Müslüman Hindistan kültürü iyice pekişir. Günümüzde Dünya’nın toplam nüfus oranına bakıldığında, Alt-Kıta’da Müslüman Hindistan kültür sentezini yaşamakta olan büyük bir kitle karşımıza çıkmaktadır. Elbette Afganistan ve Bangladeş’i de hesaba katacak olursak sayının daha da artacağı açıktır.

Türklerin etkisi Hint-Pakistan Yarımadası tarihinde o derece etkili olmuştur ki, bu dile de yansımıştır. Hint-Pakistan Müslümanları arasında en yaygın dil ve Pakistan’ın resmî dili olan Urdu dili ismini Türkçeden almıştır. Bu dil çeşitli ordular halinde yarımadağa gelmiş olan Türk askerlerinin bölge halkıyla münasebetleri neticesinde doğmuştur. ‘Urdu’ Türkçe bir kelime olup, bu dildeki birkaç yüz kelime halen Türkçede kullanılmaktadır. Gazneli Mahmut, Balaban, Gori, Aybek, İltutmuş, Tuğluk ve Babür sadece isim olarak değil; ırk ve soy bakımından da Türk’türler (Fauk, 1979).

1526’dan 1707 yılına kadar Hint-Türk İmparatorluğu Hindistan’da çoğu bölgeye egemen olur. 16. Yüzyılın ortalarından 18. Yüzyılın başlarına kadarki dönemde, Hint-Türk İmparatorluğunda oluşturulan devlet sistemi ve disiplini, bölgede güven ve refahı sağlar. Bu da edebiyat, sanat ve mimariyi olumlu yönde etkileyerek çok önemli eserlerin ortaya çıkmasına imkân verir. Yetenekli yöneticiler sayesinde uzun yıllar Müslümanlarla gayrimüslimler barış ve huzur içinde yaşam sürerler. Babür’den sonra yaklaşık 200 yıl süren huzur ve güven ortamı, Evrengzeyb’in ölümünden sonra yerini, hızla büyüyen problemler yumağına bırakır (Smith, 2011).

Hint-Türk İmparatorluğu’nda padişahların, 17. ve 18. Yüzyıllarda Batılılarla ticaret yapmaktan son derece memnun oldukları görülmektedir. Avrupalılarla ticari iş birliği yaparak mal alıp satmak kısa vadede çok kârlı görünse de uzun vadede pek çok olumsuz sonuç doğurur. Böylece 1750’lere gelindiğinde İngilizler ve Fransızlar Hindistan’da iki büyük rakip haline gelir. Bu iki büyük rakip arasında gerçekleşen çatışma ve savaşlarda, Fransızları mağlup eden İngilizler, Hindistan’da diğer Avrupalılara oranla üstünlük sağlarlar. Hindistan’da İngiliz etkisi, sahil kesimlerinde olduğu kadar Hindistan’ın iç bölgelerinde de önemli bir boyuta ulaşır. O dönemde Hint-Türk İmparatorluğu, her ne kadar zayıflamış olsa da Hindistan’da hala etkin bir gücün sahibidir. Ancak dönemin padişahları, İngilizlerin Hindistan’da hızla güçlenmesini engelleyemezler. II. Şah Alem unvanıyla Hint-Türk İmparatorluğu tahtına çıkan Ali Cevher, dolaylı olarak İngilizlerin etkisi altına giren ilk Hint-Türk İmparatoru olarak karşımıza çıkar. II. Şah Alem, Kuzey’de Marathaların karşısında da boyun eğer. İngilizler 1803’te Marathalar’ı yenerek, Hindistan’ın tüm kontrolünü ele geçirmiş olur ve Hindistan’daki konumlarını iyice sağlamlaştırırlar.

Hint-Türk İmparatorluğu’nun çöküşü elbette kısa bir sürede ve aniden olmamıştır. Evrengzeyb’in ölümüyle başlayan sancılı süreç, yaklaşık 150 yıl devam eder. Bu süreç içerisinde Hint-Türk İmparatorluğu 1707’den 1857 yılına kadar çeşitli isyanlar, istilalar ve yönetimde yaşanan problemlerle karşı karşıya kalır. Bu zaman diliminde yaşanan olaylar, Müslüman ve Hinduları derinden etkiler.

1857 yılına gelindiğinde, ayaklanma sonrasında Hint-Türk İmparatorluğu padişahı II. Bahadur Şah, halkı isyana teşvik ettiği ve ayaklanmalara yardımcı olduğu iddiasıyla İngilizler tarafından suçlu bulunur. II. Bahadur Şah, tahttan indirilir ve sürgün edilir. Böylece Baburlu Hanedanlığı, resmen ortadan kaldırılmış olur. Hint- Türk İmparatorluğu’nun ortadan kalkmasıyla da Hindistan resmî olarak İngilizlerin idaresi altına girer.

Hindistan’da 1857 bağımsızlık savaşı sonrasında Hint-Türk İmparatorluğu yıkılır ve İngiliz Doğu Hindistan şirketi Hindistan’ı yönetmeye başlar. Bu dönemde Hindistan ve Türkler arasındaki ilişkiler olumsuz etkilenir. Ancak Türk İslam Kültürünün, Hindistan ve Hint Müslümanları üzerine bıraktığı izler varlığını sürdürür. Özellikle Kurtuluş Savaşı döneminde Hindistan’daki Müslümanların Türkiye’ye gönderdiği yardımlar için bu izlerin etkisidir diyebiliriz.

1857 yılında varlığına resmî olarak son verilen Hint-Türk İmparatorluğu'nun yerine Hindistan'da yönetimi İngiliz Doğu Hindistan Şirketi devralır (Smith, 2011). Şirket doğrudan İngiltere Kraliçesinin emirlerini yerine getirmekle yükümlüdür ve Hindistan 1857'den 1947 yılına kadar resmî olarak Birleşik Krallığın sömürgesi altında kalır.

Sonuç olarak "Pakistan ve Hindistan günümüzde birbirlerine komşu iki ayrı ülke olmalarına karşın yakın geçmişe; yani 1947'ye kadar tek bir ülkenin ortak parçalarıydılar. Bu nedenle iki ülkede de konuşulan ortak dil, paylaşılan ortak kültür unsurları vardır" (Toker 2000: 5). Bu ortaklığın mimarları arasında Delhi-Türk Sultanları ve Babur soyundan gelenler ön plana çıkmaktadırlar. Hindistan tarihinde kalıcı bir miras bırakmışlardır. Kültürel zenginlik her alanda olduğu gibi dil ve edebiyatta da etkisini göstermiştir. Urdu dili hızla gelişmiş ve gündelik konuşma dili olmanın yanı sıra şiir başta olmak üzere diğer edebî türlerde de yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Urdu dilinin gelişim süreci Hint-Türk İmparatorluğu'nun zor dönemlerinde de devam etmiştir ve Evrenzeyb Döneminden itibaren Urdu edebiyatı açısından oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ayrıca İngilizlerin Alt Kıta'ya egemen olmasıyla birlikte bölgeye kazandırdıkları yenilikler de dolaylı ya da doğrudan Urdu edebiyatının gelişimine katkı sağlamıştır.

Kaynaklar

- Ahmed, R. Z. (2002). *Pakistan The Real Picture*. Lahore: Ferozsons.
- Bajwa, F. N. (2012). *Pakistan A Historical and Contemporary Look*. Karaçi: Oxford University Press.
- Bayur, Y. H.(1987). *Hindistan Tarihi (I.-II-III)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Fauk, H. (1979). *Atatürk* (Urduca Yayınlarında). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Kortel, S. H. (2006). *Delhi Türk Sultanlığı'nda Teşkilat (1206-1414)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Smith, N. (2011). *Pakistan History, Culture and Government*. Karaçi: Oxford University Press.
- Toker, H. (2000). *Pakistan-Hindistan Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Koç, K. (2023). “Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin 2023 Yılı Faaliyetleri”. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 237-242.

Tanıtım Yazısı

ASYA ÇALIşMALARI UYGULAMA VE ARAşTIRMA MERKEZİ’NİN 2023 YILI FAALİYETLERİ*

2023 Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center

Hazırlayan: Kübra KOÇ**

Araştırma Merkezimiz ilk olarak 7 Temmuz 2011 tarihinde “Gazi Üniversitesi Orta Doğu ve Orta Asya Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” adıyla kurulmuştur. Fakat Orta Doğu ve Orta Asya konuları birbirinden çok farklı çalışma alanları olduğu için Merkeze vekâleten atanan Müdürün önerisi ve Merkez Yönetim Kurulunun kararıyla isim değişikliği talebinde bulunulmuştur. Merkez Orta Asya, Güneydoğu Asya ve Uzakdoğu Asya ülkeleriyle ilgili araştırmalar yapmak ve Türkiye’nin bölge ülkeleri ile olan siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesine bilimsel katkı sağlamak amacıyla 30 Temmuz 2017’de Resmî Gazetede yayımlanan yeni yönetmelik ile “Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi” olarak yeniden yapılandırılmıştır. Araştırma Merkezinin yönetimi Merkez Müdürü, Müdür Yardımcıları ve Yönetim Kurulundan oluşmaktadır.

Tüm Asya ülkelerindeki Yüksek Öğretim kurumları, Üniversitelerin Araştırma Merkezleri ve diğer ilgili araştırma birimleri ile yapılacak olan işbirliği çerçevesinde Asya sınırları içerisinde yer alan bölgelere yönelik araştırmalar yapmak, birlikte eğitim, öğretim, araştırma ve geliştirmeye yönelik projeler geliştirmek, Üniversite çatısı altında faaliyet göstermekte olan tüm sosyal ve beşeri bilimler bölümlerine akademik alanda destek vermek, Asya ülkelerindeki araştırma kurumları arasında disiplinler arası bir yaklaşımla araştırmalarda bulunmak Merkezin genel hedeflerindedir. Geçmişten günümüze kadar Asya ile ilgili olarak yazılan bütün kaynaklardan, arkeolojik bulgulardan ve doğrudan ana kaynakların ışığında yapılan araştırma eserlerinden yararlanmak suretiyle Asya’daki devletler ve akraba topluluklarının tarihini, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını, tarihî süreç içerisinde dünya medeniyetlerine katkılarını, bölgedeki diğer milletler ve topluluklar ile olan ilişkilerini araştırmak, bölge ülkelerinin Türkiye ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerde yaşanan güncel sorunları bilimsel yöntemlerle inceleyerek çözüm yollarını ortaya koymak Merkezce belirlenen özel hedeflerdir.

Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, yukarıda belirlemiş olduğu vizyon ve misyonu doğrultusunda 2023 yılı içerisinde aşağıdaki faaliyeti gerçekteşirmiştir:

* <https://doi.org/10.58640/asyar.1412253>

** Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Ana Bilim Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, koc.kubra@hbv.edu.tr, ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-3693-6532>

✓ “Türkistan Hatıraları ve Türk Dünyasının Geleceği” Konulu Konferans (30.05.2023)

30.05.2023 tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sarı Konferans Salonu’nda Araştırmacı Yazar Özer RAVANOĞLU’nun konuşmacı olduğu “Türkistan Hatıraları ve Türk Dünyasının Geleceği” başlıklı konferans gerçekleştirilmiştir.

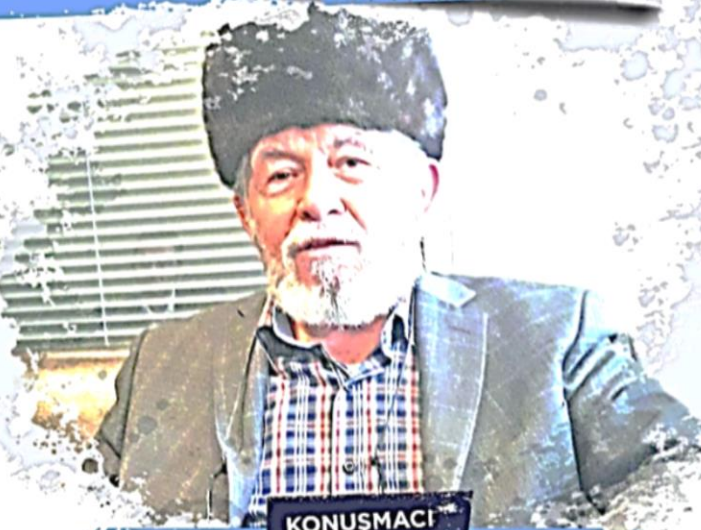
Merkez (ASYAM) Müdürü ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Vâris ÇAKAN’ın açılış konuşmaları ile başlayan konferans, Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra Türkiye Diyanet Vakfı görevlisi olarak Ata yurtta önemli hizmetlerde bulunan RAVANOĞLU’nun Tanrı Dağları ile ilgili olarak yaptığı konuşmasıyla devam etmiştir. RAVANOĞLU’nun konferansa katılan gençler için sarfettiği şu sözler ders niteliğindedir: *“Ben Türkistan’a geldiğimde en büyük heyecan kaynağım Tanrı Dağları oldu. İsmi Tanrı’dan alan bu dağın ayrı bir özelliği vardı. Bin yıllardır, bu coğrafyada yaşayan atalarımız kurduğu büyük devletlerle dünyaya adalet ve huzur getirmişti. Doğu ile Batı medeniyetini kaynaştırarak insanlara barış içinde birlikte yaşamayı öğretmişti. Dini, ırkı, dünya görüşü ne olursa olsun, herkesi bağrında yaşatmayı başarmıştı. Fakat son iki asırdır Tanrı Dağları hüznü ve kederlidir. Tarihten beri eteğinde barındırdığı Türkler eski haşmetini ve kudretini kaybettiğinden beri Tanrı Dağları’nın evlatları çok ezildi, güçsüz düştü. Rus ve Çin emperyalistleri tarafından işgal edildiğinden beri milyonlarca Türk öldürüldü. Soykırıma uğratıldı. Maalesef Doğu Türkistan’da Türklere yönelik yapılan soykırım hala devam ediyor. Eteklerinde ve mümbit vadilerinde yaşayan Türklerle Tanrı Dağları da ağlamaktadır. Geçmiş asırlarda zaferlere zaferler eklenen bu coğrafyalarda ne yazık ki dert üstüne dert, elemeler üstünü elem ekleniyor. Ama Tanrı Dağları asla baş eğmedi ve eğmeyecektir. İki asırdan beri devam eden onca katliamlara rağmen Tanrı Dağları’nın evlatları yıkılmadı ve yıkılmayacak. Elbet bir gün Tanrı Dağları silkinecek ve üzerindeki tozları atıp istiklaline kavuşacaktır. Anadolu’dan Kafkaslara, Horasan’dan Türkistan’a kadar uzanan bu kuşakta Türkler yeniden birleşecek ve ayağa kalkacaktır”*. Sayın Özer RAVANOĞLU, konuşmasının ardından salonda yer alan katılımcıların ve öğrencilerin sorduğu sorulara cevap vermiştir. Ardından kendisine Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. Vâris Çakan plaket takdim etmiştir.

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ (ASYAM)

KONFERANS

TÜRKİSTAN HATIRALARI VE TÜRK DÜNYASININ GELECEĞİ

KONUŞMACI

ÖZER RAVANOĞLU

Yer: AHBV Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi/TOKİ Blokları Sarı Salon
Tarih: 30 Mayıs 2023 Salı Saat: 14.00

✓ “Cedidler: Millî Kimlik, Bağımsızlık ve Devletçilik Fikirleri” Uluslararası Bilimsel Konferansı

Merkez Müdürümüz Prof. Dr. Vâris ÇAKAN, 10-15 Aralık 2023 tarihleri arasında Özbekistan Millî Medya Destekleme ve Geliştirme Toplum Vakfı'nın ev sahipliğinde Taşkent'te gerçekleştirilen, “Cedidler: Milli Kimlik, Bağımsızlık ve Devletçilik Fikirleri” konulu Uluslararası Bilimsel Konferansta yer almıştır. ÇAKAN, “Doğu Türkistan'daki Ceditçilik Hareketi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı tebliği sunmuştur. Konferansın akabinde ÇAKAN, Taşkent'teki Turan Millî Kütüphanesi ve Abdullah Kadiri Namındaki İcad Okulunu ziyaret ederek fikir alışverişinde bulunmuştur.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
ASYA ARAŞTIRMALARI ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
YAYIN İLKELERİ, YAZIM KURALLARI VE KAYNAK GÖSTERME BİÇİMLERİ

YAYIN İLKELERİ

Derginin Amacı

Asya Araştırmaları Dergisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan hakemli Uluslararası Sosyal Bilimler dergisidir.

Dergi, Türkiye’de ve dünyada sosyal- beşerî bilimler alanındaki tüm disiplinlerin bilimsel gelişimlerine katkı sağlayacak bilimsel çalışmaların artırılmasını ve yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır.

Odak ve Kapsam

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Dergisi*, sosyal ve beşerî bilimler alanında yer alan ve aşağıda belirtilen disiplinlerin bilimsel çalışmalarına odaklanmaktadır:

Asya Arkeolojisi

Asya Antropolojisi

Asya Türk Tarihi ve Coğrafyası

Asya Türk Kültürü, Halk Bilimi ve Sanat Tarihi

Asya Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Asya Ülkeleri ve Milletlerinin Dili, Tarihi ve Edebiyatı

İktisadi ve İdari Bilimler Alanı

Uluslararası İlişkiler ve Siyaset

Eğitim Bilimi

Dilbilim

İlahiyat

Felsefe ve Sosyoloji

Bilgi ve Belge Yönetimi

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi’ne gönderilen çalışmalar, Asya coğrafyasını ilgilendiren konularda bu kapsamdaki disiplinlere ilişkin gelişmeleri ve sorunları derinlemesine irdeleyen ve tartışan, bilimsel alanyazınını nesnel bir bakış açısıyla sunan, bilimsel yöntemlere dayanarak gelişmelere ve sorunlara ölçümlenebilir ve uygulanabilir öneriler getirebilen, alana doğrudan katkı ve özgün değer sağlayan nitelikte olmalıdır.

Kapsam çerçevesinde dergide bilimsel makaleler, çeviriler, röportajlar, tanıtım yazıları vb. çalışmalar yayımlanmaktadır.

Derginin amaç, odak ve kapsamı ile ilişkilendirilmemiş çalışmalar yayımlanmamaktadır. Ancak, Yayın Kurulu, dergiye gönderilmiş bu çalışmalarını değerlendirerek kapsamına göre Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi bünyesinde yayımlanan diğer dergilere yönlendirebilmektedir.

Yayın Sıklığı

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar ve Güz olmak üzere yılda en az iki kez yayımlanır.

Yayın Dili

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Türkçe, İngilizce, Rusça ve diğer Türk lehçeleriyle yazılmış çalışmaları kabul etmektedir. Gönderilen çalışmalar, hangi dilde ise o dilin dil bilgisi kurallarına ve bilimsel alanyazına uygun, anlaşılabilir biçimde hazırlanmalıdır. Bu kriterleri sağlamayan yayınlar değerlendirmeye alınmamaktadır.

Yazıların Değerlendirilmesi

Yayımlanması için dergiye gönderilen yazılar, Yayın Kurulu tarafından yayın ilkeleri bakımından incelenir ve değerlendirilmek üzere alanın uzmanı iki hakeme gönderilir. Hakemlere yazar adı, yazarlara da hakem adı bildirilmez. Raporlar 3 yıl süreyle saklı tutulur. Hakem raporlarından biri olumlu; diğeri olumsuz ise yazı üçüncü bir hakeme gönderilir veya Yayın Kurulu, hakem raporlarını inceleyerek nihai kararı verebilir. Yazarlar, Hakem ve Yayın Kurulunun eleştiri ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Hakem raporları doğrultusunda düzeltilmek üzere yazarlarına gönderilen yazılar, gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra internet üzerinden en geç bir ay içinde tekrar dergiye ulaştırılmalıdır. Düzeltilmiş metin, gerekli görüldüğü durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenebilir. Yayına kabul edilmeyen yazılar, yazarlarına iade edilir.

İntihal Politikası

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, değerlendirme süreci başlamadan önce yazar(lar)dan; “*iThenticate*”, “*Turnitin*” gibi intihal programlarınca taratılan makalenin “İntihal Raporunu” sisteme yüklemelerini istemektedir. İntihal Raporundaki benzerlik oranı ve çalışmanın yazım kuralları ve ilkelerine uygun olup olmadığı incelendikten sonra değerlendirme süreci başlatılmaktadır. Makalelerin İntihal Raporundaki benzerlik oranı %20’yi geçmemelidir; %20’den fazla benzerlik gösteren makaleler yazarlara düzeltilmek üzere gönderilmekte, düzeltme yapılmadığı takdirde reddedilmektedir.

Gizlilik Beyanı

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* Yönetim Sistemi’nde girilecek tüm veriler (isim, elektronik posta adresleri gibi kişisel bilgiler vb.) yalnızca Derginin ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*’nin bilimsel çalışmaları için kullanılır. Bu veriler, başka bir amaç için kullanılmaz; kesinlikle üçüncü kişilerle paylaşılmaz.

Telif Hakkı

Makalelerdeki düşünce ve öneriler ile kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Dergide yayımlanan makalelere telif hakkı ödenmez. Yazarlar, makalelerinin telif hakkından feragat etmeyi kabul ederek, basıma kabul edilen makalelerin telif hakkını Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*’ne devrederler. Makale dosyası yüklenirken, mutlaka “Telif Hakkı Devir Formu” da doldurularak yüklenmelidir. Yayın Kurulu, makalenin yayımlanması konusunda yetkili kılınır.

Bununla birlikte yazarların aşağıdaki hakları saklıdır:

1. Telif hakkı dışında kalan bütün tescil edilmiş haklar,
2. Makaleyi satmamak koşulu ile kendi amaçları için çoğaltma hakkı,
3. Yazarın üreteceği kitaplar, makaleler vb. çalışmalarında derginin kaynakça olarak belirtilmesi koşuluyla, makalenin tümü ya da bir bölümünü kullanma hakkı.

YAZIM KURALLARI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 'nde yayımlanmak üzere gönderilen çalışmaların aşağıdaki koşulları taşıması gerekmektedir:

➤ Dergiye gönderilecek çalışmalar Türkçe, İngilizce, Rusça ve diğer Türk lehçeleri ile yazılmış olmalıdır.

➤ Dergide yer alacak çalışmalar, başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka bir dergiye gönderilmemiş olmalıdır.

➤ Derginin yazım kurallarına uymayan çalışmalar değerlendirmeye alınmaz.

➤ Dergiye gönderilecek çalışmalar:

• A4 boyutunda kağıtlara dikey olarak, Microsoft Word programında hazırlanmalıdır.

• Öz ve Kaynaklar sayfası hariç, çalışmanın metin kısmı, 5000 sözcükten az olmamak ve 10000 sözcüğü aşmamak kaydıyla, Times New Roman- 11 punto yazı karakteriyle, 1 (tek) aralıkla yazılmalıdır.

➤ Çalışmalar, aşağıda belirtilen bölümlerden (sırasıyla) oluşmalı ve bu bölümlere yönelik düzenleme yayın ilkelerine uyularak yapılandırılmalıdır:

Başlık: Çalışmanın başlığı, 12 Punto **Koyu BÜYÜK HARFLERLE** sayfanın ortasına yazılmalı, rakam ve noktalama işaretleri hariç, başlık üç satırı geçmemelidir.

Yazar / Yazarlar: Başlık verildikten sonra yazarın sadece adı (ilk harfi BÜYÜK) ve soyadı (BÜYÜK HARFLERLE) makale metninin ortasına 11 Punto **Koyu** olarak yazılmalıdır. Soyadından sonra asteriks (*) konulmalı, başlık sayfasının altında yer alacak asteriks işaretinden sonra yazar ile ilgili bilgiler (unvan, kurum ve e-posta, orcid numarası) dipnot biçiminde 9 Punto olarak verilmelidir.

Öz: 10 Punto İtalik olarak, 1 (tek) satır aralığıyla yazılmalı ve 500 sözcüğü geçmemelidir.

Anahtar Kelimeler: Çalışmaların konularını yansıtan en az beş en fazla yedi Türkçe anahtar sözcük eklenmelidir. Her bir anahtar sözcüğün sadece ilk harfi büyük olmalı ve tüm sözcükler italik olarak verilmelidir.

İngilizce Başlık: İngilizce başlık her sözcüğün ilk harfi büyük olmak üzere küçük harflerle 10 punto Koyu ve *italik* olarak yazılmalıdır.

Abstract: Türkçe “Öz” kısmında yazılı olan metin İngilizce olarak verilmelidir.

İngilizce Anahtar Sözcükler (Keywords): Çalışmaların konularını yansıtan en az beş en fazla yedi İngilizce anahtar sözcükler Türkçe verilen sözcüklerle aynı sırada ve aynı anlamda verilmelidir. Her bir anahtar sözcüğün sadece ilk harfi büyük olmalıdır ve tüm sözcükler italik olarak verilmelidir.

Sayfa Numaraları: Sayfalar makalelerin alt bilgisi içinde sağ ve sol alt kenara 9 punto olarak yerleştirilmelidir.

Metin ve Paragraf: Ana metinde alt başlıklar, sözcüklerin baş harfleri büyük olmak üzere küçük harflerle 11 punto ve koyu yazılmalıdır. Metin 11 punto, iki yana dayalı olmalıdır. Üstten 2,5 cm, Alttan 2,5 cm, Sağdan 2,5 cm, Soldan 2,5 cm boşluk bırakılmalıdır. Satır arası 3 nk olmalıdır. Paragraflar soldan 0,8 cm girintili olarak başlatılır ve paragraf araları 6 nk olmalıdır.

Kitap, Dergi vb. İsimler: Metin içinde kitap, dergi, kongre, konferans, sempozyum ve panel isimleri italik olarak yazılır. Örneğin: “Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları, Belleten, Uluslararası İnsan ve Toplum Kongresi, Geçmişten Bugüne Halep ve Türkmenler Konferansı, Uluslararası Halk Bilimi Sempozyumu” gibi.

Sayıların Kullanımı: Cümlelere başlarken sayısal ifadeler sözcük olarak verilir; sonra gelenler rakam ile yazılır. Örneğin: “*Yaptırılan otuz tezin yirmisi Türk tarihi ile ilgili kalan 10’u Moğol tarihi ile ilgili idi.*”

Kısaltmaların Kullanımı: Kısaltmalar metinde ilk kez kullanılırken paranteze alınır; sonraki kullanımında alınmaz. Örneğin: “*Sonuçta 1957 yılında dış borçların karşılanabilmesi için Uluslararası Para Fonu’na (IMF) başvurmak zorunda kalınmıştır. IMF, bu borçlanmayla Türk ekonomisine önemli bir figür olarak girmiştir.*” Milattan önce, “M.Ö.” ve Milattan sonra, “M.S.”

Metin İçerisinde Alıntıların Kullanımı: Metin içerisinde yapılacak kısa alıntılar tırnak içinde, italik olarak (“...”) verilmelidir. Beş satırdan az alıntılar satır arasında, beş satırdan uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan *birer* santimetre içeride, blok hâlinde ve tek satır aralığıyla yazılmalıdır.

Görsel Malzeme Kullanılması: Metin içerisinde fotoğraf, şema vb. görsel malzeme kullanılması durumunda kaynak gösterilmesi gerekmektedir. İzin ya da telif konularındaki hukuki sorumluluk tamamen çalışmanın yazarlarına aittir.

Dipnot ve Kaynak Gösterme: Gönderilen yazılar, referans sistemi, kaynak gösterme biçimi ve kaynakça düzenlenmesinde aşağıdaki gibi hazırlanmalıdır:

Ana metindeki tüm göndermeler dipnot sistemi yerine, metin içi kaynak gösterme sistemi ile (iç not olarak) hazırlanmalıdır. Metin içerisinde verilecek kaynaklarda parantez açılarak yazar(lar)ın soyadı, yayın yılı ve alıntılanan sayfa numaraları aşağıdaki gibi verilecektir (Metinde aynı kaynaklara yeniden gönderme yapıldığında aynı yöntem uygulanmalıdır):

- Metinde dipnotlar, ilgili olduğu sayfada numaralandırılarak verilir, metin sonuna konulmaz. Dipnotlar “9 punto” tek aralık yazılmalıdır. Hizalaması iki yana dayalı ve paragraf girintisi 0.5 cm olmalıdır.
- Metin içinde genel bir referans söz konusuysa ve metnin bütününe gönderme yapılıyorsa (yazarın soyadı, yıl) yazmak yeterlidir. Örneğin (Togan, 1981) gibi.
- Belirli bir sayfadan alıntı yapılmış ya da ilgili fikirler belirli bir kısımdan alınmışsa kaynak, sayfasıyla birlikte şu şekilde yazılır: (Köker, 1998: 42).
- Bir yazarın aynı tarihli eserleri şu şekilde yazılır: (Zizek, 2009a) ve (Zizek, 2009b).
- Yazar sayısı üç ile beş arasında ise, ilk göndermede tüm isimler yazılır; daha sonra sadece ilk yazarı belirtmek yeterlidir. Örneğin, kaynak ilk geçtiğinde (Kejanlıoğlu, Adaklı & Çelenk, 2004) sonraki geçişinde (Kejanlıoğlu vd., 2004) olarak yer alır.
- Metin içinde iki yazarlı bir kaynak belirtiliyorsa her seferinde iki yazarın adı da belirtilir; ikiden fazla yazarlı eser ise ilk kullanımda hepsi, sonraki kullanımda sadece ilk yazar belirtilir. Örneğin: (Kafesoğlu, Yıldız ve Merçil, 1998).
- Yazar sayısı üç ya da daha fazlaysa o zaman ilk kullanımda da sadece ilk isim ve diğerleri şeklinde kısaltma yapılır (Arat vd., 1991).
- Metin içinde yeniden basımı yapılmış eski bir kaynak kullanılıyorsa yatık çizgi (/) kullanılır. Örneğin: “*Freud (1923/1961) çalışmasında günlük hayattaki dil sürçmelerinin de bilinçaltında yer alan bastırılmış temsillerin bir tür dışa vurumu olduğunu ilk kez öne sürmüştür.*”
- Metin içerisinde gösterilen kaynaklar haricinde, gerekli görülen açıklamalar için klasik dipnot yöntemi kullanılmalı ve bunlar için otomatik numaralandırma yöntemine başvurulmalıdır. Açıklamalar için kullanılacak ölçüler: İki yana yash, sol ve sağ girinti: 3 nk aralık öncesi ve sonra 6 nk, satır aralığı: tek olmalıdır.

Kaynakça Gösterme: Makale sonunda mutlaka makalede kullanılan tüm kaynaklar verilmelidir. Yazarlar soyadına göre alfabetik olarak dizilmelidir. Kaynakça gösterirken aşağıdaki kurallara uyulmalıdır:

- Yazar soyadı ve adının ilk harfi büyük yazılmalı ve noktadan sonra eser adı kitap ise italik, makale ise tırnak içinde yazılmalı. Eser adından sonra kitaplar için yayın yeri ve yılı, makale ise dergi adı, yıl, sayı ve Cilt No’su verilmeli.

Örnekler:

Tek Yazarlı Kitaplar İçin:

İnalçık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*. Çev., Ruşen Sezer. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çok Yazarlı Kitaplar İçin:

Abisel, N.; Arslan, U. T.; Behçetoğulları, P.; Karadoğan, A.; Öztürk, S. R. & Ulusay, N. (2005). *Çok Tuhaf Çok Tanıdık*. İstanbul: Metis Yay.

Editörlü Kitaplar İçin:

Özbek, M. (Ed.). (2005). *Kamusal Alan*. İstanbul.

Yazıcı, O. (2020). “Nadir Şah Afşar’ın Hindistan Seferi”, *Hindistan ve Türk Tarihi- Kültürü Araştırmaları-India and Turkish History- Culture Researches*. Ed., H. Şahin. İstanbul, 130-142.

- Kaynakçada aynı yazarın aynı yılda neşredilen birden çok eseri varsa, eserler eskiden yeni tarihe doğru sıralanarak yazılır. Aynı tarihli kaynaklarda harf ile sıralama yapılır.

Togan, Z. V. (1912). *Türk ve Tatar Tarihi, Kazan*; (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul.

Arat, R. R. (1947a). *Kutadgu Bilig-I Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 458.

Arat, R. R. (1947b). *Kutadgu Bilig-II Tercüme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 459.

Makaleler İçin:

Alperen, Ü. (2018). “Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin’in Orta Asya Politikası”. *Bilge Strateji*. 10 (19), 17-38.

Tezler İçin:

Hashimi, S. M. (2017). *Afganistan’da Cumhuriyet Sonrası (1973-2015) Din-Siyaset İlişkisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.

Ansiklopediler İçin:

Kurtulmuş, R. (2008). “Rızâ Şah Pehlevi”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 35/ 67.

Bildiriler İçin:

Işık, Y. (2015). Karşılaştırmalı Modernleşme Hareketleri Bağlamında Türk Modernleşmesi, *Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Genç Akademisyenler Sempozyumu (24-25 Kasım 2014) Bildiriler Kitabı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını, 151-176.

Elektronik Kaynaklar İçin:

- Elektronik ortamdan (internet) alınan kaynaklara ait referans bilgileri, basılı kaynaklarla aynı şekilde gösterilmelidir. Eğer kullanılan çevrimiçi (online) kaynakta sayfa numarası belirtilmemişse parantez içinde de sayfa numarası belirtilmez.

O’Keefe, E. (n.d.). *Egoism & The Cnsts in Western Values*, [http://www.onlineoriginals.com/showitem .asp?item I](http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?item I). (20 May, 2020).

- Dijital kaynaklarda, erişim tarihi, sonda ve parantez içinde verilmelidir.

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-turkiye-iran-iliskileri> (e.t.: 13 Aralık, 2021).

<http://marmaray.gov.tr/marmaray-hakkinda/> (e.t.: 14 Mayıs, 2021).

**ANKARA HACIBAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES INTERNATIONAL
SOCIAL SCIENCE JOURNAL
PUBLICATION PRINCIPLES, WRITING RULES AND
RESOURCES**

PUBLICATION PRINCIPLES

Purpose of the Journal

Ankara Hacı Bayram Veli University *The Journal of Asian Studies* is an international scientific and refereed journal published by Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center.

The journal aims to increase and disseminate scientific studies that contribute to the scientific development of all disciplines in the field of social and human sciences in Turkey and in the world.

Focus and Scope

Ankara Hacı Bayram Veli University *The Journal of Asian Studies* focuses on the scientific studies of the disciplines mentioned below in the field of social and human sciences:

Asian Archeology

Asian Anthropology

Central Asia Turkish History and Geography

Central Asian Turkish Culture, Folk Science and Art History

Central Asian Turkish Dialects and Literature

Studies on Language, Literature and History of Asian Countries and Peoples

Economics and Administrative Sciences

International Relations and Politics

Education Science

Linguistics

Theology

Philosophy and Sociology

Information and Document Management

The submitted works should be genuine that contribute to the field and deeply examine and discuss the developments and problems related to the disciplines within the scope of the journal, present scientific topics with an objective view, develop practical suggestions based on scientific methods and approaching the problems realistically.

Studies not related to the purpose, focus and scope of the journal are not published. However, the Editorial Board can refer to other journals published in Ankara Hacı Bayram Veli University by evaluating the submitted work.

Publishing Frequency

Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies is published twice a year in Spring and Autumn.

Publishing Language

Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies accepts studies written in Turkish, English and Russian. The submitted works must be prepared in a comprehensible manner in which the language (in Turkish or English) is in accordance with the rules of linguistic knowledge and scientific methods. The works which do not meet these criterias are not evaluated.

Evaluation of Articles

The articles sent to the journal for publication are reviewed by the Editorial Board in terms of publication principles and sent for evaluation to two specialists of the field. The name of the author doesn't report to referees, and the name of the referee doesn't report to authors. The reports are keeping for 3 years. If one of the referee reports is positive and the other is negative, the article will be sent a third referee, or the Editorial Board can make a final decision by examining the referee reports. The authors consider the criticism and recommendations of the referee and editorial board. If they have not participated, they have the right to appeal with their reasons. The articles sent to the authors to be corrected in accordance with the referee reports must be returned to the journal within a month at the latest after the necessary corrections have been made. The corrected text, if it seems necessary, can be re-examined by referees who request changes. Written articles that was not accepted for publication are not returned to their authors.

Plagiarism Policy

The Journal of Asian Studies asks the author(s) to upload the “Plagiarism Report” of the article scanned by plagiarism programs such as “iThenticate”, “Turnitin” to the system before the evaluation process begins. After examining the similarity rate in the Plagiarism Report and whether the study complies with the writing rules and principles, the evaluation process is started. The similarity rate of the articles in the Plagiarism Report should not exceed 20%; articles with more than 20% similarity are sent to the authors for correction and are rejected if the correction is not made.

Privacy Statement

All data (personal information such as name, e-mail address, etc.) that will be included in the management system of Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies is used exclusively for the scientific studies of Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center. This data is not used for any other purpose; it is not shared with third parties.

Copyright

The authors are responsible for the correctness of the ideas, suggestions and resources in the articles. The articles published in the journal are not paid for the copyright. The authors accept the copyright of the articles and transfer the copy-right of the accepted articles to the Ankara Hacı Bayram Veli University Asian Studies Application and Research Center. When uploading an article file, it must be uploaded by filling out the “Copyright Transfer Agreement Form”. The Editorial Board is authorized to issue and publish the article.

However, the authors reserve the following rights:

1. All registered rights except copyright.
2. The right to reproduce the article for its own purposes with the condition not to sell it.
3. The right to use all or part of the books, articles, etc. produced by the author and indicate them in the bibliography of the journal.

WRITING RULES

Studies submitted to Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of Asian Studies should be suitable for the following conditions:

- The Works submitted to the journal should be in Turkish, English and Russian.
- Journal works should not have been published anywhere or have been submitted for publications.
- Studies that do not comply with the Magazine Writing Rules are not evaluated.
- Sent works should be like that:
 - Works should be prepared on vertical dimension of A4, the single spacing, the margins are 2.5cm from each side.
 - Except for the Summary and References page, the text portion of the work should not be less than 5000 words and not exceed 10000 words. It should create as a Microsoft Word file with Times New Roman 11point font
- The works should be structured in accordance with the following sections (respectively) and the regulatory guidelines for these sections:

Title: The title of the work must be written in the middle of the page with 12 uppercase bold. Capital Letters, and it must not be longer than 2 line, except for numbers and punctuation marks

Author / Authors: After the title is given, just author's name (the first letter is CAPITAL) and surname (WITH CAPITAL LETTERS) should be written bold-11 font size and on the right up. The asterisk (*) must be placed after the surname, the information about the author (title, institution and e-mail, orcid number) should be given in footnote format in 9-point after the asterisk mark to be placed under the title page.

Summary: 10 Punto in italics, must be typed in 1 line and must not exceed 500 words.

Keywords: At least five and up to seven Turkish keywords reflecting the topics of the study should be added. Only the first letter of each key word should be large, and all words must be given in italics.

English Title: The English title should be written in bold and italic and centered in small letters, with the first letter of each word being uppercase.

Abstract: The text in the «Summary» section of the Turkish language should be given in English.

English Keywords: At least five and at most seven English keywords reflecting the topics of the study should be given in the same order as the words given in Turkish. Only the first letter of each key word should be large, and all words must be given in italics.

Page Numbers should be placed in the header the left and right topside of the page in 9 points so that they do not appear on the first page.

Text and Paragraph: Subtitles in the main text should be written in 11 point and bold with small letters, with the initials of the words. The text should be 11 pt, based on two sides; 2,5 cm from the top, 2,5 cm from the bottom, 2,5 cm from the right, 2,5 cm from the left. There must be 3 pt between lines. Paragraphs are indented 0.8 cm from the left, and the paragraph spacing must be 6 pt.

Names of Books, Journals, etc.: Books, journal, congresses, conferences, symposiums and panel names are written italic in the text. For example: Resources of the Central Asia Turkish History, Belleten, The International Congress of Human and Society, Past to Present The Conference

of Aleppo and Turkmen, the International Folklore Symposium. Before Christ, “B.C.” and after Christ, “A.D.”

Use of Numbers: At the beginning the codes and numerical expressions are given as words, following by numbers. For example: *“Twenty of the thirty theses done were related to the Turkish history and the remaining 10 related to Mongolian history.”*

Use of Abbreviations: Abbreviations are taken in brackets just for the first time in the text, not on their next use. For example: *“in 1957 in order to pay external debt, it was necessary to apply International Monetary Fund (IMF). The IMF has entered the Turkish economy as an important figure with this debt.”*

Use of Quotations in Text: The short quotations in the text should be quoted with quotation marks (“...”) and in italics. Quotations shorter than five lines must be written between the lines, quotations longer than five lines must be written one centimeter inside from the left side and the right side of the line, one block and one line spacing.

Visual Materials: Photographs, diagrams, etc. in text. If visual material is used, the source should be shown. The legal responsibility for permission or copy- right belongs solely to the authors of the work.

Footnote Display: Resources should be prepared as internal notes instead of footnote system. Sources that given in the text, year of publication and page number of the sources will be given as follows:

- Footnotes in the text are numbered on the relevant page, not placed at the end of the text. Footnotes should be written in 9-point single-spacing. The alignment should be two-sided, and the paragraph indent must be 0.5 cm. The footnote should not be a separator line.
- If a general reference is mentioned in the text and the whole text is referred to (author's surname, year), to write is sufficiently. For example (Togan, 1981).
- If a page quoted or the related ideas were taken from a section, the resource is written with the page as follows: (Köker, 1998: 42).
- An author’s works with the same date are written as follows (Zizek, 2009a) and (Zizek, 2009b).
- If the number of authors is between three and five, all names should be written in the first submission, then only the first article is sufficient. For example, when the resource first crosses (Kejanlioglu, Adaklı & Çelenk, 2004), it takes place as the next pass (Kejanlioglu et., 2004).
- If two authors sources are specified in the text, the names of the two authors are specified each time; if more than two authors, all of them specified just for the first time, and after the only the first author is specified in the text. For example: Kafesoğlu, Yıldız and Merçil (1998).
- The number of authors is three or more, then only the first name and others are abbreviated in the first use (Arat et., 1991).
- A slanting line (/) is used if an old source has been reprinted in the text. For example: Freud (1923/1961) for the first time suggested that the daily life of language tramps is a sort of outsider of repressed representations in the subconscious.
- Except the resources shown in the text, the classical footnote method should be used for the necessary statements and the automatic numbering method should be used for these. Measures to be used for statements: Justified, left and right indentation: 0 cm, before and after spacing: Onk, line spacing: single.

End-Text Referencing

At the end of the article, all sources used in it must be specified. Authors should be sorted alphabetically by last name.

Author surname and first letter of name should be in capital letters, and if the title is book after point and comma, it should be written in bold italic and article should be written in quotation. After the title of study, the publication place and year of books and the journal title, year, number, and volume number should be given.

Examples:

For Single Written Books:

İnalçık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*. Çev.: Ruşen Sezer). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

For Many Written Books:

Abisel, N.; Arslan, U.T.; Behçetoğulları, P.; Karadoğan, A.; Öztürk, S. R. & Ulusay, N. (2005). *Çok Tuhaf Çok Tanıdık*. İstanbul: Metis Yay.

For with Editor Books:

Özbek, M. (Ed.). (2005). *Kamusal Alan*. İstanbul.

Yazıcı, O. (2020). “Nadir Şah Afşar’ın Hindistan Seferi”, *Hindistan ve Türk Tarihi- Kültürü Araştırmaları-İndia and Turkish History- Culture Researches*. Ed., H. Şahin. İstanbul, 130-142.

- If there are multiple works published in the same year by the same author in the book, the works are written in the order of the new works. Sources with the same date are sorted by letter.

Togan, Z. V. (1912). *Türk ve Tatar Tarihi, Kazan*; (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul.

Arat, R. R. (1947a). *Kutadgu Bilig-I Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 458.

Arat, R. R. (1947b). *Kutadgu Bilig-II Tercüme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, No: 459.

For Articles:

Alperen, Ü. (2018). “Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin’in Orta Asya Politikası”. *Bilge Strateji*. 10 (19), 17-38.

For Theses:

Hashimi, S. M. (2017). *Afganistan’da Cumhuriyet Sonrası (1973-2015) Din-Siyaset İlişkisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.

For Encyclopedias:

Kurtulmuş, R. (2008). “Rızâ Şah Pehlevi”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 35/67.

For Papers:

Işık, Y. (2015). Karşılaştırmalı Modernleşme Hareketleri Bağlamında Türk Modernleşmesi, *Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Genç Akademisyenler Sempozyumu (24-25 Kasım 2014) Bildiriler Kitabı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını, 151-176.

For Electronic Printed Books:

• Reference information for resources received from electronic media (internet) should be shown in the same way as printed sources. If the page number is not specified in the used online source, page number is not specified in parentheses.

O’Keefe, E. (nd). *Egoism & The Cnsts in Western Values*, [http:// www.onlineoriginals.com/showitem .asp?item I 135](http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?item I 135). (20 May, 2020).

- In digital resources, the date of access must be given in probe and parentheses.

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-turkiye-iran-iliskileri> (13 December, 2021).

<http://marmaray.gov.tr/marmaray-hakkinda/> (14 May, 2021).

BEFORE MENDOZA: RETHINKING THE OVERLOOKED ORIGINS OF SINOLOGY IN EUROPE

Mendoza'dan Önce: Avrupa'da Sinolojinin Kökenlerini Yeniden Düşünmek

Prof. Dr. Giray FİDAN

Prof. Dr. Gabriel GARCÍA-NOBLEJAS SÁNCHEZ-CENDAL

Asst. Prof. Ayşe Gül FİDAN

AZERBAIJAN-HİNDİSTAN İLİŞKİLERİ

Azerbaijan-India Relations

Doç. Dr. Hüsne Hilal ŞAHİN

Yüksek Lisans Mezunu Yasin Özer ARSLANPAY

RELIGION AND POLITICS IN INDONESIA: THE CASE OF HUMANITARIAN ISLAM

Endonezya'da Din ve Siyaset: İnsani İslam Örneği

R. A. Murat KAÇER

RUSYA İLE PAKİSTAN ARASINDAKİ İKİLİ TİCARET (2003-2021 DÖNEMİ)

Bilateral Trade between Russia and Pakistan (2003-2021 Period)

Dr. Güçgeldi BASHİMOV

ORDOS BÖLGESİNİN TÜRK TARİHİNDEKİ ÖNEMİ

The Importance of The Ordos Region in Turkish History

Doktora Öğrencisi Tuğçe DEMİR

TAIWAN'S ONTOLOGICAL SECURITY UNDER TSAI ING-WEN'S PROGRESSIVE POLICIES

Tsai Ing-Wen'in İlerici Politikaları Kapsamında Tayvan'ın Ontolojik Güvenliği

Master's Student Ali DEMİR

TANITIMLAR/REWIEWS

ÜLKE TANITIMI: PAKİSTAN

Pakistan

Hazırlayan: Doktora Öğrencisi Mert Can BABA

KİTAP TANITIMI: "PAKİSTAN TARİHİNDE TÜRKLER" ADLI ESER

The Book Named "Turks in the History of Pakistan"

Hazırlayan: Yüksek Lisans Öğrencisi Gülfem AKYILDIZ

ASYA ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN 2023 YILI FAALİYETLERİ

2023 Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center

Hazırlayan: Doktora Öğrencisi Kübra KOÇ

e-ISSN: 3023-5561

3023-5561